

LUMEA PRIN CARE AM TRECUT

Gândul meu

Am avut, în urma unor împrejurări întâmplătoare, legături mai mult ori mai puțin intime cu oameni, care prin lucrarea lor au hotărât desfășurarea vieții noastre naționale și sunt astfel lucruri, pe care nimeni nu poate să le spună atât de bine ca mine. Azi dar unul, mâine altul dintre prietenii mei, au stăruit în timpul celor din urmă câți-va ani să scriu ceeace ce mi se pare de oarecare importanță pentru înțelegerea timpului, în care mi-am petrecut viața.

Incepând a o face aceasta la vârsta de 77 ani, în luna Maiu, anul 1924, țin să declar, că gândul meu nu e să-mi scriu biografia, nici să șporesc literatura română cu așa zise memorii.

N'am adunat însemnări asupra faptelor de oarecare însemnătate, la săvârșirea cărora am luat parte, nici n'am ținut să păstrez fie documente, fie scrisori primite de la oameni cu rost hotărîtor în viața comună. Scriu deci despre oameni și fapte numai un fel de impresiuni de călătorie, spuindu-le toate așa, cum mi s'au oglindit în suflet în trecerea mea prin lumea aceasta și cum mi le aduc aminte după trecerea unui timp de cele mai multe ori îndelungat.

Cei ce-mi vor fi citind scrisa, au să fie deci deopotrivă cu omul, care trece pe lângă un lac cu apă limpede și vede cele de dimprejur oglindite în fața lui, deci nu cum în aeeva sunt, ci cum par în oglinda nestatornică.

Oamenii despre care am să le vorbesc, sunt trecuți aproape toți din lumea aceasta, tocmai de aceea însă țin să spun despre dânșii numai ceeace după cea mai bună a mea

știință e adevărat, căci azi-măine am să trec și eu și nu pot să depărtez de la mine gândul, că am să stau față 'n față cu dânșii și să dau socoteală despre spusele mele.

Pentru ca înțelesul adevărat al acestora să iasă lămurit la iveală, cititorii au să fie dumiriți și asupra drumului în care am umblat, precum și asupra felului meu de a simți și de a vedea cele ce se petrec în lumea aceasta.

Sunt cuprins de simțământul, că stau răslet, rămășiță a unei lumi, care 'ncetul cu încetul se stinge. E destul să fiu cu inima deschisă pentru ca să fie adevărat și ceea ce spun despre lumea aceea.

DRUMUL ÎN CARE AM UMBLAT

1. Podgoria Aradului

Aradul se află în câmpie, pe țărmul dela dreapta al Mureșului; se văd însă bine dela Arad cele din urmă dintre dealurile revărsate din Carpați spre marele șes dela Tisa și dela Dunăre, podgoria ce se 'ntinde dela Mureș până 'n lunca Crișului Alb.

Pe subt aceste dealuri, la marginea șesului, sunt înșirate unul lângă altul zece sate înfloritoare, toate românești, iar deasupra satelor, pe coastele înclinate spre mează-zi, sunt vii ce dau vinuri bune, cele mai vestite la Miniș, la Măderat și la Mocrea. Din jos de sate, pe șes, sunt ogoare mănoase.

Cam pe la mijlocul podgoriei, în culmea unui deal mai răsărit, se văd de la mari depărtări surpăturile unei vechi cetăți de piatră, de unde ochiul străbate peste șes și peste lunca largă a Crișului până 'n zarea albăstrie.

Maghiarii îi zic cetății „*Világoș*“, adică „Luminoasa“, iar Românii se folosesc de numele maghiar prefăcut în „*Vilagăș*“.

La poalele dealului, sub Vilagăș, se 'ntinde *Șiria*, în limba maghiară tot *Világoș*, cel mai mare și mai de frunte dintre satele din podgorie, în care se află judecătoria așa zisă cercuală, unde se ține toate Miercurile târg de săptămână, de două ori pe an târg de țară și unde podgorenii își au scaunul protopopesc și școala capitală.

Șiria mai e vestită și pentrucă acolo a capitulat la 13 August 1849 oștirea maghiară comandată de Arthur Görgei în fața Rușilor comandați de generalul Paschievici.

În castelul domnului de pământ Bohuș se afla 'n timpul copilăriei mele masa, pe care a fost scris actul de capitulare, și data era săpată în o placă de argint din mijlocul mesei.

Fiind mai înstăriți, mai înaintați în cultură și mai sfătoși, podgorenii, aproape numai Români, se simt ei înșiși, și sunt socotiți și de alții, cei mai de frunte dintre Români din partea locului, iar fruntea frunții, adică cei mai de frunte dintre podgoreni sunt Șirienii.

Afară de Podgoreni mai sunt pe acolo *Mureșeni, Câmpieni, Crișeni* pe la isvoarele Crișului Alb, *Pădureni* prin valea Crișului, *Luncani* înspre șes, și *Vidicani* pe la isvoarele Crișului Negru.

Nu sunt însă nici Șirienii, nici Podgorenii, Câmpienii și Pădurenii locuitori de baștină, căci nomenclatura satelor nu e deloc românească. Radna, Miniș, Cladova, Ghioroc, Cubiu, Covășinț, Șiria, Galșa, Mișca, Măderat, Pâncota, Agrij, Arăniag, Silinghia, Dund, Drauț, Cermeiu, Căcărau, Mocrea, n'au înțeles în limba românească.

Poporațiunea din zilele noastre e venită în partea locului după încheierea tractatului de Carlovăț, când atât șesul, cât și podgoria erau pustii.

În deosebi la Șiria sunt și puțini Șvabi, mai puțini Maghiari și 'n timpul copilăriei mele mai erau și Slovaci aduși acolo de Bohuș, care era și el Slovak dela Ciaba.

Având să descriu lumea prin care am trecut, nu pot să 'ncep decât de aici, unde m'am născut, unde mi-am petrecut copilăria și cea mai frumoasă parte a tinerețelor, unde au fost așezate temeliele vieții mele sufletești. Cu nașterea se 'ncepe numai viața trupească, cea sufletească e plămădită 'ncetul cu încetul potrivit cu felul de a fi al aceloră, cu care ne petrecem zilele copilăriei și ale tinerețelor.

2. Vilagășul

Când eram copil mai mic, vedeam cetatea Vilagășului numai de jos, din sat, mi se părea mică și nu mă 'ndoiam, că grăesc adevărul cei ce-mi spuneau, că ea a fost zidită

de fiica unui uriaș, care 'ngrămădia bolovani de piatră într'un car cu patru boi, pe care-l lua 'n poala ei și-l ducea 'n vârful dealului, căruia îi zic Maghiarii „Kopasz“, adică pleșuv, iar Românii *Coposul*.

După ce am mai crescut, m'am învrednicit să urc dealul pân'acolo și am văzut că zidurile sunt înalte, groase și multe.

Era ceva de tot tainic și fioros acolo 'n vârful Coposului. Mi se păreau toate a pustiu, dar era parcă din toate colțurile ies la iveală fel de fel de ființe fioroase.

Atât printre zidurile acelea, cât și pe ici, pe colo prin prejurul lor, se aflau gropi săpate de cei ce căutaseră comori, despre care știam, că sunt păzite de Necuratul, care purta 'n cap „chelepușă“ roșie și-i schilodea pe cei ce umblau să puie mâna pe cele ce nu li se cuveneau.

În curtea cetății se aflau zidite 'n pământ niște bolte rotunde, fiecare cu câte o gaură 'n mijloc. Mi se spunea, că sunt temnițe, în care-i aruncau prin gaură pe cei osândiți. — Nu-i vedeam, dar mi-i închipuiam și-i visam nopțile sbătându-mă 'n culcuș.

Mai era acolo și un fel de gang întunecos, gârliciul unei pivniți pline de butoaie pline, din care te-ai fi putut coborî, dacă n'ar fi fost înfundat drumul, până jos în mijlocul satului.

Prin găurile din ziduri și prin crăpăturile din ele se aflau cuiburi de stâncuțe, de hereți și de ulii, ba până chiar de vulturi; și ispitiți a ne urca la ele, noi băeții ne puneam viața 'n joc.

Pe sub cetate se 'ntindeau rămășițele unei grădini, mult iorgovan sau liliac sălbăticit cu multe poteci făcute de capre printre el, loc minunat, ca să ne jucăm de-a ascunsele și de-a prinsele.

Din sus de cetate, pe plaiul dealurilor, se 'ncepea pădurea domnului de pământ, și era lucru mare să te plimbi pe la marginea pădurii.

Dar cea mai mare plăcere era să te uiți de acolo de sus spre șesul cel larg și luminos și spre munți, unde ochiul străbătea până 'n Găina și 'n Oul. — Vie îți era'n inimă dorința de a te duce și a te tot duce, ca să le vezi toate din apropiere.

Mai târziu, când am ajuns să știu citi, mi-a căzut în mâni o cărticică, în care se spunea, că Vilagășul era în ființă când Romanii au cucerit Dacia. Din timpul năvălirilor nu se mai știe nimic despre el. Se știe însă, că 'n urmă era unul dintre castelele regale ce alcătuiau brăul Caransebeș — Lugoj — Făget — Lipova — Șiria — Ineu — Beiuși — Oradea — Sîmleu — Hust. Regele Mateiu Corvinul a ținut acolo închis un timp oarecare pe fratele mumei sale, magnatul Szilagyî.

Dupăce Suleiman II Magnificul a desființat și al doilea regat sârbesc, familia Brancovici s'a retras în Ungaria, unde i s'au făcut donațiuni însemnate, între care și Vilagășul. Bine știutul Episcop Sava Brancovici era și el din partea locului.

Când cu răscoala de la 1784, unii dintre tovarășii de luptă ai lui Horia s'au încuibat în Vilagăș. Au fost, așa se zice, aduse atunci tunuri din cetatea Aradului și din culmea dealului Horlea au bătut Vilagășul de l-au lăsat în starea din timpul copilăriei mele.

Citindu-le aceste negru pe alb, nu mă 'ndoiam, că ele sunt adevărate și decâteori se ivia 'n fața mea Vilagășul vedeam în gândul meu regi, voivozi, pașale și cete, care trec în mers furtunatec pe sub dealuri și se răsboiesc pe șesul întins și neted.

Șiria, croită, după toate semnele, de ingineri nemți, cu uliți drepte, pretutîndeni deopotrivă de largi și cu locuri de case toate de aceeași întindere, nu s'a putut închea decât după trecerea vremurilor grele.

Vatra vechiului sat se află mai spre șes, unde locului i se zice și azi *Seliște*.

Altă vatră de sat, după toate semnele încă mai veche, e „*Șiriufa*“, un tăpșan de sub cetate, din sus de vii.

Satul de la Seliște, după toate semnele a fost pustiit în timpul luptelor cu Turcii și pare a fi fost locuit de maghiari, căci în nomenclatura localității sunt elemente maghiare ca „*Kopasz*“, „*Kiscut*“, „*Nyergeș*“ ori „*Banhagy*“. Maghiarii din satul de astăzi, sunt veniți mai târziu și sunt așezați în partea despre șes a satului, alătura de mai numeroșii Svabi, care sunt veniți și ei mai târziu.

O migrațiune de Români spre aceste locuri s'a făcut după retragerea din Oltenia a Austriacilor. Altă migrațiune

a urmat din Moldova, mai ales din județul Neamțului, în timpul lui Grigorie Vodă Ghica. Cea mai însemnată a fost însă, migrațiunea din Ardeal și de pe Crișuri, când în urma răscoalei lui Horia, iobagii din Ardeal au câștigat și ei dreptul de liberă migrațiune.

După numele de familie în deobște se învederează care de unde a venit. În timpul copilăriei mele cei mai numeroși erau cu numele Borlea, iar satul Borlești se află în județul Neamțului.

Între familiile române erau și câteva de nobilitate, unele de Seliște, altele de Hațeg, iar altele de Teiuș.

3. Lumea de atunci

Atât pe podgorenii noștri, cât și pe cei mai apropiați dintre vecinii lor, pe Mureșeni, pe Câmpieni și pe Luncani nu pot să mi-i aduc aminte decât ca oameni cu inima deschisă, totdeauna voioși și doritori de mese încărcate.

Trăiți sute de ani de-a rândul sub asupriri și despuiați în fel de fel de chipuri, ei se simțiau, precum se vede, în mare lărgime după ce au ajuns să fie socotiți deopotrivă cu foștii lor asupritori.

O fi fost așa, o fi fost altfel, eu știu că m'am pomenit umblând printre picioarele unor oameni stăpâniți de gândul, că e bine să fii om în lumea lui Dumnezeu. Știau să se bucure de viață, încât mulți îi socoteau chiar ușurateci.

Nu pot, ce-i drept, nici eu să tăgăduiesc, că unii dintre cei bogați în timpul copilăriei mele au murit săraci. Mai numeroși sunt însă cei crescuți în sărăcie, care din vrednicia lor, au ajuns oameni cu stare, unii chiar bogați. Așa se învârtește roata lumii coborînd pe unii, când urcă pe alții: pentru mine lucrul de căpetenie este, că în lumea copilăriei mele, oamenii nici în zile grele nu-și pierdeau voia bună și, gândindu-mă la cele de atunci, eu mă văd mereu la fel de fel de praznice, la nunți, care țin câte o săptămână de zile, la cumetrii și la fel de fel de alte sărbători.

Nici secerișul grânelor, nici culesul ori sfărâmatul porumbului, fără de cimpoiaș și fără de masă întinsă, nu se

putea face; atât dealul sădit cu vii, cât și câmpul plin de lanuri răsuna mereu de cântecele muncitorilor harnici, iar în timpul culesului viilor cântecele și chiotele se ntețiau însoțite de lăutari și de focuri descărcate.

Mai era apoi și că drumul Aradului trecea prin Șiria.

Din țara Moșilor, de pe la Abrud, drumul trece muntele pe la satul București și se coboară la Brad, de acolo la Baia de Criș și apoi prin Hălmagiu la Buteni și pe Criș la vale la Pâncota, unde cotește la stânga și o ia prin satele din podgorie până'n mijlocul Șiriei, unde cotește iar drept spre Arad.

Drumul acesta e totdeauna umblat, și pentru cei mai mulți dintre drumeți cel din urmă popas e la casa vreunei rude ori a vreunui prieten din Șiria, și se simția jignit acela, la casa căruia niciunul dintre trecători nu se opria.

Era deci lucru neiertat să nu te duci și tu la casa celui ce-a făcut popas la casa ta, și multe drumuri făceau oamenii cum se cade numai și numai pentru ca să poată poposi mai ici mai colo.

Așa au venit lucrurile, că eu mă simțiam pe o mare întindere, pretutindeni acasă.

Mama fiind din neamul Borleștilor și având doi frați și două surori, aveam multe rude, și mulți fini, nu numai la Șiria ci și pe aiurea, până pe la Hălmaj și pe la Baia de Criș, mai ales cărturari, dintre cari unii, oameni cu trecere. Alte rude aveam din partea tatei mai ales pe câmpie, pe la Arad și pe la Pecica. Eram deci mult purtat de ici până colo și în curând am ajuns să umblu de capul meu când nu eram purtat.

Pretutindeni, pe unde mă duceam, oamenii mă îmbrățișau cu dragoste, încât minune nu-i, dacă m'am pătruns în curând cu gândul, că lumea e alcătuită din oameni, care mă iubesc și pe care am deci să-i iubesc și eu.

Abia acum, la zile de bătrânețe îmi dau seama, că această dragoste obștească se mărginea la Români. Orișicâtă silință mi-ași da, nu reușesc să-mi aduc aminte vreun praznic, vreo ospetie ori vreo petrecere de orișice fel, la care luau parte și unii dintre cei ce nu erau Români.

Nu trăiau Românii împreună, ci alătura cu ceilalți, ce-i drept în bună pace, dar nu împreună.

Nu tot așa și eu, deși mama stăruia cu multă hotărâre în gândul, ca cu străinii din același blid să nu mănânci.

Casele părinților mei se aflau adică în drumul Aradului, la colțul unei uliți ce cobora spre imașul sau bătătura dela marginea despre câmp a satului.

Peste drum dela noi stetea felșerul Moldovanyi, un Armean căsătorit cu sora medicului Cordina, care era Italian și avea doi băieți cam de vârsta mea.

La dreapta feldșerului, sus pe deal, se aflau casele încăpătoare ale Grofiței Königseg, care era măritată după secuiul Bartha și avea trei băieți și două fete.

Dincolo, locuia Post-maistorul Valerian, un ceh, care avea doi băieți și-o fată.

La stânga feldșerului locuia un oarecare Koinok maghiar, al cărui băiat îmi era un fel de mentor într'ale ștren-găriei, iar vecin cu Koinok era Voinovici, un turtelar sârb.

În celălalt colț se afla primăria maghiară și notarul Löbel în urmă Kunfy, avea o casă plină de copii, toți Evrei ca părinții lor.

În dosul caselor noastre ne era vecin Zorad, un slovac, iar în fundul grădinii, pe ulița ce cobora spre bătătură, ne erau vecini Pârvu și Bucălan, iar mai departe se afla partea șvăbească a satului.

Aceasta este cea mai apropiată parte a lumii, în care mi-am trăit primii ani de copilărie.

Mai târziu umblam la școala românească.

Când ne întorceam dela școală, noi băieții din acea parte a satului, treceam prin fața școlii nemțesti la care umblau și ungerii; și dacă se 'ntâmpla să-i întâlnim pe cei de acolo, ei ne ziceau „*Rumun munca fur.*“— iară noi strigam „*Ungur bungur,*“— și „*Neamț cotofleant!*“ ba mai aruncam și cu pietre unii într'alții.

După ce sosiam însă acasă, ceilalți își căutau de drum și se duceau mai departe, iară eu rămâneam singur în mijlocul aceluia, cu care-mi petrecusem mai nainte luminoasele zile.

4. Când cu răsmerița

Isbucnind la 1848 răsmerița, așa zisa inteligență a Românilor din Podgorie s'a dat în partea Maghiarilor, care-i ademeniseră cu gândul, că se luptă pentru libertate, egalitate și frățietate. Erau în dieta dela Dobrițin chiar trei deputați dintre Români din Podgorie: Gheorghe Popa, Sigismund Popovici, fiul protopopului dela Șiria, și Sigismund Borlea, tot Șirian, vărul mamei și mai târziu înverșunat luptător contra asupritorilor maghiari.

Mulțimea cea mare a poporului, prostimea cea cu bun simț, ținea însă cu împăratul.

Mergând deci vestea că Bem, un revoluționar polonez intrat ca general în oștirea maghiară, se pregătește să înainteze prin Șiria spre valea Crișului, ca să-l lovească din coaste pe Avram Iancu, Șirienii i-au ridicat pe Podgoreni, pe Pădureni și o parte din Luncani și i-au adunat la Șiria, ca să fie piept cu oștirea lui Bem.

Văzând mulțimea cea mare adunată pe dealuri, Bem care n'avea decât vreo două mii de oameni, s'a oprit, ce-i drept, în loc, dar peste noapte a adunat de prin satele depe Mureș și din Câmpie toate carele și le-a înșirat pe drumul Aradului, iar în fruntea șirului și-a pus mica lui oștire.

Români depe dealuri, văzând praful stârnit de coloana cea lungă, au crezut că au în fața lor o oștire de tot mare și fiind lipsiți de arme, au stat pe gânduri. A fost deci destul ca Bem să descarce două trei tunuri, pentru ca mulțimea cea mare să se risipească.

Dupăce însă oștirea a intrat în sat, au fost descărcate dela dreapta și dela stânga focuri de pușcă și au căzut șase-sprezece dintre oamenii lui Bem.

Nereușind să prindă pe cei ce descărcaseră, Bem a luat hotărîrea de a-i decima pe Șirieni și a adunat la „casa orașului“ pe toți Români, ca să aleagă pe cei ce urmau să fie spânzurați.

Notarul Pop, ginerele protopopului, deci cumnatul deputatului Popovici, și-a dat silința să scape pe unii încredințându-l pe Bem, că sunt oameni nevinovați. A și reușit, dar n'a putut să scape pe unii decât jertfind pe alții. Fie

dar de frică, fie făcându-și muștrări, el s'a sinucis în timpul nopții ce-a urmat după execuțiuni.

Fiul acestei jertfe nevinovate, Emil Pop, a fost atât în timpul copilăriei, cât și mai târziu, cel mai bun prieten al meu.

Mi s'a spus adeseori, că n'au fost executați decât șase-sprezece și că unuia dintre aceștia, tatăl deputatului Gheorghe Pop, i s'a făcut grația, că n'a fost spânzurat, ci împușcat.

În timpul copilăriei mele mai stăteau furcile lângă drumul Aradului și noi copiii ne jucam pe movila, sub care mi se spunea că zac osemintele celor căzuți jertfă urgiei omenеști.

O țineau minte șirienii aceasta și ne învățau să cântăm :

Pe drumul Aradului
Paște murgul Iancului
Cu frâul între picioare.
Și cu șeaua pe sub foale

5. Pace și bună înțelegere

Afară de Șvabii și de Maghiarii dela marginea satului, mai erau la Șiria risipiți mai ales pe drumul Aradului, meșteșugari, neguțători ori cărciumari, unii Șvabi, alții Maghiari. Proprietarul avea apoi la curtea lui fel de fel de funcționari, numai Slovaci ca inginerul Kohan, guvernorul copiilor săi Buliowski, funcționarii domeniali Zorad, Novitzki, Nosdrovitzki, Șumitzki și alții.

Vrajba din timpul revoluțiunii nici după capitulațiune nu s'a potolit și Românii, care erau în număr covârșitor și ca oameni ai Impăratului se mai și socoteau în rândul învingătorilor, dispuneau în treburile satului după buna lor chibzuință. Le dedeau, ce-i drept, celorlalți câteva locuri în consiliul comunal, dar aceștia nu erau mulțumiți. Au urmat deci certuri și încăerări, în urma cărora câțiva dintre Șirienii mai colțoși, au ajuns să fie închiși în cazamatele răcoroase din cetatea Aradului.

Mi se spunea, că Românii, socotindu-se nedreptățiți, au luat hotărîrea de a se duce până la Impăratul și doi dintre dânsii, dacă mi-aduc bine aminte, Pavel Ardeleanu și Petre Ciobanu, oameni nu numai deștepți, ci și chipeși, au plecat

la Viena. Ei au făcut lungul drum pe jos, căci în gândul lor la Impăratul, nici călare, nici în trăsură nu se merge.

Aflând-o aceasta, Impăratul, atunci tânăr, i-a primit cu multă bunăvoință.

I s'au plâns de neîncetatele certuri din satul lor și l-au rugat, ca de dragul bunei păci să încuviințeze, ca la Țiria să fie în viitor două administrațiuni comunale, cum sunt și două biserici și două școli: una pentru Români, iar alta pentru toți ceilalți împreună.

Deși Români și ceilalți își aveau atât casele, cât și celelalte averi nemișcătoare una peste alta și averile comunale nu puteau să fie împărțite Impăratul a rânduit să se ție seamă de dorința Românilor, și la Țiria ne-am pomenit cu două primării, ceea ce era foarte bine, căci oamenii trăiau în pace și 'n bună înțelegere.

După încheerea pactului dualist, guvernul ungar a luat dispozițiunea, ca să se stabilească iar la Țiria o singură administrațiune comună. În curând însă iar au fost înființate cele două primării, căci așa purtau sătenii mai ușor și mai bine grijă de treburile lor, fie comune, fie comunale.

Se vor mai fi certat din când în când Români între dânsii, dar cu Șvabii și cu Maghiarii nu se mai certau. Abia dar târziu de tot, cu câțiva ani mai înainte de a fi izbucnit războiul așa zis mondial, a făcut guvernul ungar unirea definitivă a administrațiunii comunale la Țiria.

Eu mi-am petrecut și copilăria, și anii tinerețelor în vecinătatea primăriei maghiare, deși noi cu toate ale noastre ne țineam de primăria românească.

Stând mai târziu de vorbă cu mine însumi, mi-am dat adeseori silința de a mă dumiri asupra obârșiei, din care pornește acest principiu al despărțirii cetățenilor după naționalități. Mi se părea că el e un fel de plămuire a Mitropolitului Andreiu, care atât de mult a ostenit pentru ca să pună capăt luptelor dintre Români și Sârbi prin așa zisa despărțire ierarhică, și care în toate memoriile adresate Impăratului, a stăruit ca și 'n alte afaceri culturale să se facă asemenea despărțiri.

Încetul cu încetul am fost însă covârșit de gândul, că mai presus de toate înțeleptul Arhieru a stăruit în toate

împrejurările asupra acestui principiu, pentrucă el se potrivește cu firea cea adevărată și cu felul de a fi și de a simți al Românului.

Pe Șirieni nu alții i-au înduplecat să ceară primărie deosebită pentru sine înșiși: îndemnul acesta era pornit din dorința de a trăi în bună pace alătura cu Șvabii și cu Maghiarii.

„Când întâlnești în calea ta un Român, — îmi zicea mama, — să-i zici „*Bună ziua!*“, dar Maghiarului să-i zici „*Io napot!*“, iar Neamțului „*Guten Tag!*“ și treaba fiecăruia dintre dânșii e, cum îți dă răspuns. Tu datoria să ți-o faci și față cu cei ce nu și-o fac pe a lor față cu tine“.

Ea mă muștra deci cu multă asprime când afla, că strig și eu „*Ungur bungur!*“ și „*Neamț cotofleant!*“ „Săracii de ei, — îmi zicea, — nu sunt vinovați, că n’au avut parte să fie Români!“.

În gândul lumii, din care dansa făcea parte, vinovat, chiar greu vinovat era cel ce prin purtările sale îi făcea pe ai săi fie de rușine, fie mai ales urgișiți.

„Supărarea, — îmi mai zicea mama, — ori și cât de adâncă ar fi ea, de azi pe mâine să n’o duci. Serile să nu te culci mai înainte de a te fi împăcat cu toți ai tăi, căci pe cel ce adoarme supărat îl ispitește Necuratul prin somn. Cu aceia dar, cu care dintr’un blid nu mănânci, să nu te superi, căci cu dânșii foarte cu anevoie ajungi la ’mpăcare.

Mai stăruia mama să nu las mâncare ’n farfurie, ci să-mi iau din blid numai cât pot să mănânc, fiindcă ceea ce rămâne ’n blid se păstrează pentru alți oameni, iar ceea ce lași în farfurie, li se aruncă porcilor ori câinilor, și e mare păcat să tragi pentru porci ori pentru câini mâncare dela gura oamenilor.

Vorbind despre oameni, ea nu-i înțelegea numai pe Români, căci îmi mai dădea tot atât de stăruitor și altă îndrumare.

„Dacă-ți rămâne o bucată de pâine, — îmi zicea, — și o cer dela tine doi dintre ai tăi, s’o tai în două bucăți deopotrivă de mari, pentru fiecare câte una. Tot așa să faci și dacă doi străini, îți cer bucata. Dacă însă unul dintre ai tăi și un străin ți-o cer, să tai bucata așa, ca una din cele

două bucăți să fie mai mare, iar pe aceasta străinului s'o dai, căci al tău îți este mai apropiat și din partea lui dai cecece e mai mult“.

Acestea și multe altele de felul acestora, mama nici nu le-a născocit din capul ei, nici de prin cărți nu le-a scos, ci le-a 'nvățat de la lumea, în mijlocul căreia a crescut și-și petrecea viața. Așa gândiau și simțiau Șirienii și fără îndoială tot ca dânșii toți Românii cu mintea limpede.

6. O mare sărbătoare

Dupăce în Ardeal, preoțimea română a primit în frunte cu Episcopul ei unirea cu biserica papală, partea cu desăvârșire mare a credincioșilor români, stăruind în legea părintească, a rămas fără de Episcop, deci și fără de preoți, iar Românii din Țara Ungurească și cei din Banat au căzut sub stăpânirea asupritoare a ierarhiei sârbești.

Abia pe la începutul secolului XIX, în urma stăruințelor lui Moise Nicoară, a luat Impăratul Francisc I dispozițiunea, ca la Arad să se înființeze o școală pedagogică, așa zisă preparandie românească, și în scaunul episcopesc să fie ridicat un Român, însă tot sufragan al Patriarhului sârbesc de la Carlovăț.

În timpul copilăriei mele, Episcop al Aradului era Procopie Ivacicovici, un Bănățean, care nu vorbea bine românește, dar era socotit Român, și după moartea Mitropolitului Andreiu a și fost ridicat în scaunul arhiepiscopesc din Sibiu. Puțin timp în urmă, a trecut apoi în scaunul patriarhal din Carlovăț.

Episcopul Aradului avea sub pastorirea lui și Sârbi atât la dreapta, cât și mai ales la stânga Mureșului. Chiar și în Arad erau vreo cinci mii de Sârbi, care aveau o biserică frumoasă și bogat înzestrată de către Sava Tököly. Abia mai târziu, după despărțirea ierarhică, Sârbi au trecut unii la dicesa Timișorii, alții la dicesa Vârșetului, și 'n dicesa Aradului au rămas numai Români.

Despărțirea nu era încă făcută și eu eram școlar ajuns la ceaslov când a mers vestea, că Preasfinția sa Episcopul nostru are să facă la Șiria o așa zisă vizitațiune canonică.

Junghiuri de înfiorare au pătruns toate inimile, căci între cei atunci în viață nu era nimeni, care a mai pomenit așa ceva, și pregătirile de primire s'au pornit cu zel ne-
maipomenit.

Cu deosebire zeloase, erau pregătirile făcute în casa noastră, în care stăpân era tata bătrân, Mihaiu Fercu, unchiul după mamă și părintele adoptiv al tatei, care rămăsese de mic copil orfan.

Om cu stare frumoasă și fruntea cărturării din Siria, bătrânul Fercu se deosebia 'n toate privințele de cei de seama lui.

El și-a păstrat, înainte de toate, portul din tinerețe până la vârsta de 76 de ani, când a murit.

Om de statură mai mult decât mijlocie, uscățiv și cu fața sbârcită, el purta un așa zis „gheroc“ de postav totdeauna măsliniu, croit pe talie și lung până din jos de genunchi, pantaloni strimți și un fel de pantofi cu cataramă mare. În cap purta pălărie cu borduri cam mari și strîmtată spre vârf, iară părul îi era lung, prins într'un pepten lat și împletit în coadă lăsată pe spate.

Unul dintre ochi și-l pierduse încă 'n timpul tinerețelor, dar cu celălalt vedea bine și la bătrânețe.

El a fost cel mai însemnat dintre părinții mei sufletești, în tot cazul mai mult decât tata, care, om de o fire duioasă, trăia mai mult pentru alții decât pentru sine și umbla mereu în voile celor mai apropiați ai săi și mai bucuros primia decât dădea 'ndrumări.

Bisericos afară din cale, tata bătrân n'ar fi lipsit, Doamne ferește, dela vreuna din slujbele dela biserică, unde-și avea locul lângă strana dela dreapta, și ținea 'n casă rânduială strașnică 'n cele religioase. Când a aflat dar că vine Episcopul, chiar Episcopul el însuși, bătrânul și-a pierdut oarecum sărita și alerga de ici până colo, ca să-și facă pregătirea pentru primirea la casa lui a prietenilor de prin împrejurime, care trebuiau neapărat să vină și ei, ca să vadă și să se bucure.

Îi era, parcă Episcopul anume de dragul lui vine.

Mi-a fost dat acum să mă 'ncredințez, că cel mai mare e 'n satul nostru așa zisul „localnic director“ al școlii, un

oarecare Petcovici, căruia toți trebuiau să i se supună și fără voia căruia nici „birăul“, ba nici chiar protopopul nu putea să facă nimic.

Tata bătrân ținea între altele, ca la slujba cea mare să citească eu apostolul. Invățătorul, parohul localnic, chiar și protopopul se 'nvoiau și ei, dar nu s'a 'nvoit „localnic directorul“, care le conducea toate, ajutat de epitropii bisericii.

Erau mânăși ai noștri toți, dar eu mă bucuram c'am scăpat.

Noi cei dela școală ne adunam serile pentru ca să ne deprindem a cânta 'n cor dimpreună cu aceia dintre flăcăi, care fuseseră cântăreți buni când umblau la școală.

Drept mângâiere pentru că n'aveam să citesc apostolul, am fost rânduit să spun în fața Episcopului o „orație“, pe care o recitam în fiecare zi 'n fața 'nvățătorului cu glas tare și răspicat.

O cătană bătrână muștrulua 'n fața bisericii pe flăcăii ce urmau să-i iasă la hotarul satului Episcopului în cale, toți călare și 'mbrăcați în haine de sărbătoare. Erau între dânșii și treizeci de Șvabi, care, având cai frumoși, țineau să ia parte la sărbătoarea vecinilor lor Români. Era mare frumusețe cum știau să se așeze 'n șir oblu și să se 'ntoarcă deodată când la dreapta, când la stânga, ca trași pe sfoară. Mai ales între Șvabi, erau și câțiva călăreți atât de 'ndemânateci, încât — spre marea noastră mirare — călăriau și de-a 'mpicioarele.

Atât biserica, cât și școala era împodobite cu frunziș și cu fel de fel de flori, iar îndeosebi în școală au fost întinse mese pentru praznicul cel mare și deasupra bisericii steteau gata douăsprezece treascuri, ca să fie descărcate la paradă.

În zorile zilei hotărâte pentru sosirea Preasfinției Sale, au venit în căruțe și 'n trăsuri din toate părțile oamenii doritori de a lua parte la sărbătoare. Beamteri dela Pâncota, unde-și puseseră Nemții centrul administrativ, preoți din toate părțile și multă lume aleasă.

Ceata de călăreți a ieșit departe la hotar, ca să-l primească acolo pe cel mult așteptat și să-l însoțească până la biserică.

Dimpreună cu călăreții, a ieșit la hotar un lung șir de trăsură și de căruțe, lume doritoare de a-i ura Episcopului bun sosit.

Episcopul era și el însoțit de câteva trăsură, în care veniau protopopul Aradului, câțiva „consistoriali“ și alte persoane „marcante“.

Eu mă aflam între cei ce așteptau la marginea satului, căci acolo aveam să-mi spun „orația“. După ce fetele 'mbrăcate de sărbătoare i-au dat Episcopului smocuri de flori, corul a cântat „*Pre arhiereul nostru*“ și „localnic directorul“ i-a zis „*Bine ai venit!*“.

Era ceva ne mai închipuit alaiul acela: în frunte, la dreapta și la stânga, precum și după trăsura Episcopului se aflau călăreții, după aceea urmau vre-o cincizeci de trăsură, iar departe pe deal bubuiau treasurile descărcate.

Noi copiii eram într'un fel de extaz, și plângeau de bucurie nu numai babe și moșnegi, ci pe ici, pe colo și câte un om în toată firea.

Erau tot lucruri, care mă puneau în uimire, încât eram oarecum amețit, și-mi aduc între altele aminte, că 'n timpul liturghiei am fost pus să 'ngenunchiez la picioarele Prea Sfinției Sale, care mi-a dat binecuvântare arhierească și m'a făcut citeț.

Abia mai târziu am aflat, ce va să zică a fi citeț, și nu mă mai îndoiam deloc, că am să fiu preot după ce voi mai fi făcut și diacon.

Nu săptămâni, nici luni, ci lungi ani de zile dearândul au rămas vii în amintirea mulțimii cele petrecute atunci, iară eu îndeosebi mă simțiam parcă nu mai sunt tot cel de mai înainte.

Anul viitor Episcopul Procopie a făcut vizitațiune canonică la Radna, lângă Mureș, și noi, corul bisericesc de la Șiria, am fost duși acolo că să primim iar pe Preasfinția Sa și să-i cântăm „*Pe arhiereul nostru*“. S'a 'ngrămădit și la Radna lume multă și era și de data aceasta lucru mare, dar nu ca la Șiria. Noi am dat în timpul liturghiei răspunsurile, căci la urma urmelor, și la Radna, Procopie tot Episcopul nostru era și eu mă miram, că el nu-și mai aducea aminte, că m'a făcut citeț.]

7. La mânăstire

Radnei fi mai zic și Maria-Radna, fiindcă în marea biserică a mânăstirii romano-catolice de acolo se află o icoană a Maicii Domnului, care e socotită drept făcătoare de minuni.

Inchinându-se la icoana aceea, mulți bolnavi s'au vindecat și nu puțini dintre cei ce se simțiau nenorociți și-au găsit mângâierea.

Mai ales de Sânta Maria Mare, când e hramul acelei biserici, se adună acolo lume de la mari depărtări atât de pe Mureș și din Banat, cât și depe Câmpie și depe Crișuri, ba până chiar și depe la Abrud. Ziua-noaptea treceau prin fața casei noastre cete de credincioși cântând litanii și fluturând praporii 'n vânt.

Luau atunci, cum vor fi luând și azi, și mulți dintre creștinii ortodocși parte la asemenea procesiuni, căci în inimile multora e înfipt gândul, că se revarsă mila cerească asupra celor ce ostenesc făcând asemenea drumuri. Mama era deci adeseori ispășită să intre și ea în vreuna din cetele trecătoare, iar tata era totdeauna doritor de a intra 'n voile ei. Pentru tata bătrân însă, orișice îndemn de felul acesta era păcătos. În gândul lui, plăcută nu putea să-i fie lui Dumnezeu decât osteneala celor ce se duc la vreuna dintre mânăstirile ortodocse, deci în adevăr creștinești.

Cea mai apropiată dintre mânăstirile de felul acesta era cea dela Bodrog, pe Mureș, aproape de Pecica, mergând pe jos, a 'ndelete, cale de vreo două zile dela Șiria.

Bodrogul se ținea tot de diecesa Aradului, dar, pe cât îmi aduc aminte, era mânăstire sârbească. Hramul bisericii era, așa se vede, tot Sântă Măria Mare, căci cetele treceau spre Radna, când mama, tata și noi copiii, sora mea mai mare și eu, am plecat cu parohul nostru și cu vreo alți cincizeci de credincioși la Bodrog, dar nu cântând, nici cu prapori fluturați în vânt, ci urmându-ne drumul în liniște pe jos.

Era cel dintâiu drum mai lung, pe care l-am făcut; și sosiți la Arad, unde nu mai fusesem, ne-am dus la biserica episcopiei și ne-am închinat, apoi am petrecut noaptea

măind fiecare unde și-a putut găsi adăpost, îndeosebi noi la un oarecare Iorgovici, un bun prieten al tatei.

Fiind vorba ca la mănăstire să ne spovedim și să luăm sfânta cuminecătură, am ținut postul sfintei Marii și rămăneam să ajunăm în timpul drumului.

Plecând ziua următoare dela Arad, au venit cu noi și mulți Arădani, iar în urma noastră venia un lung șir de căruțe cu merinde, în care urma să ne întoarcem.

Eram acum mai grăbiți, căci țineam să sosim la Bodrog devreme, pentru ca să nu așteptăm prea mult să ne vie rândul la cuminecare și să scăpăm cât mai curând de ajunare.

Au trecut de atunci vreo șaptezeci de ani, dar mă cuprinde și azi înduioșarea, aducându-mi aminte de mulțumirea suflească ce mi-a nseninat viața pe urma acestei călătorii și-i plâng adeseori pe nenorociții, care n'au avut în viața lor parte de mângâierea credinței.

Azi catedrala românească se afă 'n mijlocul orașului. Atunci se afla pe țărml Mureșului, în fața cetății, la mare lărgime, unde mi se va fi părut cu mult mai mare, decum în adevăr era. De altfel, toate erau pentru mine nemai pomenite, noi și luminoase, nu numai mari, ci pline de măreție.

Culmea a toată măreția era însă la Bodrog.

Am sosit acolo pe 'nserate.

Prin apropierea mănăstirii, trece o cracă a Mureșului, Mureșul așa zis mort, e o apă aproape stătătoare, plină de nufăr. Pe luciul ei înnota mare mulțime de rațe sălbatice, care, deprinse cu lumea, se apropiiau fără sfială de țărmluri. La dreapta apoi și la stânga, erau înșirate focurile dela căruțele celor ce așteptau și ei să le vie rândul.

La Șiria se ținea de două ori pe an târg de țară, la care se adună din toate părțile lume multă. Tot multă e lumea adunată la târgul dela Pâncota, unde fusesem în câteva rânduri cu tata. Am rămas cu toate aceste buimăcit când am văzut lumea adunată pe țărmluri și 'mprejurul mănăstirii.

Peste câtva timp, noaptea era liniștită, iar în biserica luminată se slujiau priveghiile. Deoarece biserica nu putea

să 'ncapă decât o mică parte din lumea venită la mănăstire, mulțimea cea mare, mai ales Sârbi de pe ambele țărături ale Mureșului, era 'ngrămădită pe sub zidurile bisericii. Nu era însă nici băjbăială ca la târguri, nici înghesuială, ci toate se desfășurau în liniște și 'n bună rânduială. Unii ieșiau din biserică, alții intrau în locul lor, fiecare la rândul lui.

Imi era parcă nu mă mai aflu pe pământ și răsuflam cu un fel de sfială, pentru ca nu cumva să supăr pe vreunul dintre cei de prin prejurul meu.

La 'ntoarcere am făcut drumul în căruță; el ni se părea cu toate aceste mai lung decât la dus, când îl făcusem pe jos, și mai puțin plăcut.

7. Lume nouă.

La 20 Octomvrie 1860 Impăratul Francisc Iosif I. a emis diploma, prin care a rânduit ca popoarele de sub stăpânirea sa să-și chivernisească ele însele treburile prin oamenii lor de încredere și să se folosească fie-care de limba sa nu numai în biserică și 'n școală, ci și 'n administrațiune, precum și în fața tuturor instantelor judecătorești.

În Fevruarie anul viitor a fost apoi publicată așa zisa patentă pentru organizarea provisorie.

Mă aflu atunci la gimnasiul din Arad și eram trecut de trei-spre-zece ani, dar nu-mi dedeam seamă, ca prin acește se croiește pentru Români o viață cu totul nouă.

Umblând la biserică, unde se adunau Români din Arad, aflasem dela colegii mei mai știutori, că domniii români sunt mari și tari la Arad. — Constantini, un Român macedonean, era un fel de inspector școlar. — Rusu, Dr. Șandor și Gavra, erau profesori la preparandie, alt Constantin, fiul inspectorului, Cocioba, Cornea, Arkosy și alții erau diregători la comitat. Mi se părea deci că și aici e cam ca la noi la Șiria, unde toate de la Români atârnuau, și găsiam că nu e lucru nou în felul lui, că la Arad a fost numit comite suprem un Român, Gheorghe Popa, acela-și, al căruia tată a fost împușcat de către generalul Bem. — A fost apoi aleasă congregațiunea comitatensă, care a ales diregătorii comitatului și „solgăbiraele“, totodată și judecători cerčuăli, Români pentru cercurile cu poporațiune

românească. În satele românești a fost apoi introdusă limba românească drept limba protocolară, și era de sine înțeles că și solgăbiraiele, și diregătorii de la centrul comitatului aveau să se folosească de ea, ba și pe la ministerii trebuiau să fie secțiuni românești.

Rămânea să se mai aleagă și deputații pentru dieta ungară, care avea să-și trimită delegații în așa zisul Reichsrath din Viena, unde urmă să se stabilească organizațiunea monarhiei federalisate.

E de sine înțeles că Românii erau mulțumiți. Cu atât mai nemulțumiți erau maghiarii, care nu se puteau împăca cu gândul, că sunt puși la rând cu foștii lor iobagi; și se temeau ca aceștia nu cum-va să se ridice deasupra lor. Ei au hotărât deci să între în rezistență pasivă și să aleagă pentru dietă deputați, care stăruie ca dieta ungară să nu trimită delegați în Reichsrathul din Viena.

Românii au ales, din contra, peste tot deputați, care stăruia, ca și Ungaria să-și trimită reprezentanții în Reichsrath.

Toate aceste sunt lucruri, pe care alții vor fi știind să le spună mai bine decât mine. Vorba e înse, cum le vedeam eu atunci.

Deocamdată mă voi mărgini să arăt, cum le vedeau Șirienii noștri.

Ei stăruiau, se 'nțelege, în gândul că Românii au să-și aleagă deputatul lor, cum își aleg pe cei delă primărie și pe cei din congregațiune și cum își au popa lor deosebit și treaba celor-lalți e, ce fac și pe cine trimit în dietă.

De gândul acesta nu s'au lepădat nici după-ce a fost încheiat pactul dualist și urma să fie aleasă dieta pentru votarea legilor așa zise fundamentale, de la care atârna viitorul țării.

După legea electorală de atunci votul atârna de un anumit cens, pe care afară de Ardeal îl aveau cei mai mulți dintre foștii iobagi improprietăriți. Singuri cei născuți din părinți nobili aveau vot și fără de cens.

Alegerea se făcea după cercuri. Alegătorii se adunau cu toții în centrul cercului electoral, și votul era dat pe față, cum i se cuvine adevăratului bărbat.

Eră însă o veche tradițiune ca agenții electorali, așa

zișii „*corteși*“, să-i transporteze pe alegători la locul de alegere și să-i ospăteze pe socoteala candidatului. Se adunau deci la alegeri mii de oameni, care mâncau și beau, încât foarte ușor se produceau încaierări.

În cercul Șiriei cei mai mulți dintre alegători erau, ce-i drept, Români, dar candidatul român nu putea să fie ales decât fiind votat de toți alegătorii români.

Șirienii au pus candidatura lui Anton Moșioni, om cu desevrșire necunoscut în partea locului, dar Român de trunte. Cei-lalți au pus în fața acestuia pe Ioan Bohus, domnul de pământ, om cu legături între magnați și unul dintre cei mai bogați în comitat. El se bucura în același timp de multe simpatii între Românii de prin satele, unde avea fie moșii, fie păduri, fie dreptul de zeciuală asupra viilor foarte întinse. Fiind apoi Slovak, el ne suferia la curtea lui pe lângă Slovaci decât Români, Advocatul domeniilor lui, Nistor, era Român, Alt Nistor îi era medic de casă. Protopopul greco-catolic, Grama, îi era om de încredere. Șeful grajdurilor lui era un oare-care Burău, al căruia ginere, Boros, avea multă trecere la Români. Doicău, soțul doicii unuia dintre fiii lui, era epitrop al bisericii. Când era să li se dea sătenilor pământ fie 'n parte, fie 'n arendă, cei-lalți veniau la rând numai după-ce dintre Români nu mai cerea nimeni. Afară de aceasta în vre-o șapte sate din cerc mulți dintre Români îi erau unii pădurari, alții vieri, ear alții pândari, argați ori în vre-au altfel supuși, și toți aveau rude și fini ear „*corteșii*“ lui întindeau pretutindeni mese, desfundau butoaie, ba mai împărțiau cu mână largă și bani.

Șirienii au ales deci un comitet, în fruntea căruia s'a pus chiar bireul, deși candidatura lui Bohuș era susținută de guvern, și membri comitetului au început să cutriere satele din cerc dându-și silința să 'nduplece pe toți alegătorii români, ca numai pentru candidatul român să-și dea votul și să iee la goană pe cei ce șed la mesele întinse de „*corteșii*“ străinului, beau din butoaiele destundate de dînșii, ori primesc bani pentru-ca să se lepede de frații lor.

S'a pornit o luptă crâncenă, numai înse între Români. dintre care mulți s'au ales cu capetele sparte ori stâlciți

în bătaii și ear alții au fost păgubiți în fel de fel de chipuri pentru-ca să le peară pofta de a vota alătura cu străinii, pe care nimeni de altminteri nu-i jignia cu nimic.

Apropiindu-se ziua hotărîtă pentru alegere, câțiva dintre fruntașii satului s'au dus la Bohuș și l'au rugat să-și retragă candidatura pentru-ca să înceteze vrajba dintre oamenii, care sunt atât de îndârjiți, încât nu se sfiesc a striga 'n gura mare, că dac'ar fi să fie ales, nu-l vor lăsa să se ducă la Pesta, ca să vorbească acolo'n numele Românilor.

Candidatul guvernului era p'aci - p'aci să-i dee pe scară. Ziua următoare s'a stîrnit înșe la mesele întinse sub poarta castelului o' ncăierare, în care au remas doi oameni morți și acum el a ieșit în balcon, și a declarat, că-și retrage candidatura.

Anton Mocioni n'a fost deci ales, ci proclamat deputat al cercului electoral din Șiria, și nici n'au mai fost apoi lupte electorale la Șiria, căci n'a 'ndrăznit nici guvernul, nici vre-unul dintre partidele opoziționale maghiare să pună candidatură 'n fața candidatului susținut de Șirienii deprinși a-și proclama deputatul.

Ioan Slavici

(Va urma).

N U D¹⁾

Pentru L. G.

*Ușor pășind pe plaja blondă
Ea flutură spre Mare,
Când — esă luna vagabondă
Din aburi grei de sare. . .*

*Din ape-a stâncilor brelocuri
Urc verzi ca amarantul,
Pe când pe țărm, prin negre blocuri,
Se zdrențue Neantul . . .*

*Crini mici în coamă poartă valul
Și 'n grote dorm meduze —
Iar alge-au împletit coralul
In leșinări de buze.*

*Ci 'n larg — trec purpurii trireme
Cu pânzele de spumă,
Ce duc Prințese 'n albe steme
Pe prorele de humă.*

*Când stă pe-o lespede mâncată,
In fraged mușchi vopsită:
Ea are haină sedefată,
Privirea despletită . . .*

*Spre cer își urcă sânu 'n lene
Și-a gurii rodii coapte,
Iar părul care curge-alene
I'un val opac de noapte . . .*

¹⁾ Din volumul «Pridvoare».

*I-s ochi-adânci: două fântâne
Umplute de 'ntuneric...
Ci capul sprijinit pe mâne
Răstrânge-un răs isteric.*

*Oh, ochii tăi visați de veacuri,
Ușor umbriți de gene,
Răsar încinși ca două lacuri
De trestii fluviene...*

*Iar sâni, sâni tari de dalii,
Cu pante de lumine,
In bronzul rondelor medalii
Sânt două mici coline.*

*Oh, sâni tăi ca două scuturi
Din coapse pân'la pântec!
Când zîmbetul pierdut ți-l fluturi—
Ești dulce ca un cântec.*

*Iar pielea roză, satinată,
E ca în zori ghețarii
Pudrați de-o noapte înstelată
Pe-a nordului fruntarii...*

*Oh, șoldul tău tăiat în lavă
E arcul lui Selene...
Și 'n sărutarea-ți de otravă
Dorm ape letheiene.*

.....

*Când esă luna vagabondă
Din aburi grei de sare,
Ușor pășind, pe plaja blondă
Ea flutură spre Mare...*

*Din ape-a stâncilor brelocuri
Urc verzi ca amarantul,
Pe când pe țărm, prin negre blocuri,
Se zdrențue, Neantul...*

Ion Ojog

DINTR'UN VRAF DE HÂRTII ÎNGĂLBENITE

«... 5 Noembrie 1906. — În ziua de Sf. Dimitrie, am expediat directorului unei reviste din Capitală primele trei scrisori către Simforoza și încă una, pentru el.

Mult stimată și scumpe Doamnă * *

Iată, în această anexă de 25 de pagini, rodul promisiunii mele de acum o lună. Permiteți-mi să vă relevez, satisfăcut, că m'am ținut de vorbă. Merit, prin urmare, cu drepturi reînnoite, să figurez în opiniunea dv. printre aceia ale căror făgădueli sunt «deja o mică realitate». Vă reamintesc această vorbă, pentru că mi-a făcut plăcere, când mi-ați spus-o; sânt mulțumit că am putut să vă dau dreptate.

Dar cam târziu! E o lună de când am avut cinstea să calc pragul Dv. Credeți-mă că s'au ivit destule pricini de întârziere. — Am fost primit la Facultatea greacă orientală, din universitatea Franz-Iosef din Cernăuți — un an la primăvară — cu condițiunea să audiez 2 semestre universitare și cu dreptul să depun, după audiere, cele 2 examene «riguroase» cari, trecute cu succes, aduc urmarea și premiul doctoratului în teologie. La primăvară, voi termina cu frecvența, până în cealaltă primăvara (1906) voi fi — nădăjduesc — doctor în teologie. Cursurile se fac destul de bine, profesorii sunt serioși specialiști, și pentru ca să-i întâlnești la examene, cu cinste, trebuie să muncești.

Dar deși cu întârziere, faptul e îndeplinit: v'am trimis ceva. Ce anume? — iată esențialul. — Scumpe doamnă * * la prima cercetare, trebuie să vă încerce 2 deziluziuni, care fac

una în fond: Manuscriptul poartă în frunte «Scrisori către Simforoza», iar în pagina din urmă G. Galaction: un titlu și o semnătură pe cari, poate, le-ați mai întâlnit odată. Permiteți-mi să le acopăr cu creditul ce am onoarea să am în ochi-dv. și să vă invit respectuos să treceți peste prima impresiune și să citiți cu interes aceste 3 scrisori.

Presupun că le-ați citit. Aceste scrisori sunt cele dintâi 3 din vreo 30 și mai multe pe cari le voi strânge, cu încetul, pe drumul către doctoratul în teologie și după el. Ele alcătuiesc, în intențiunea mea, un volum de literatură creștină apologetică — un volum a cărui soartă va fi cu totul alta decât a volumului pe care îl visam și'l promiteam asupra Iuliei Hașdeu. Căci, de data aceasta, pun la socoteală numai dispozițiunea și puterile mele, nu și factorul, necunoscut, de pildă al atitudinii și secundării D-lui Hașdeu. Cu felul meu perseverent și devotat ideii îmbrățișate, să credeți că Iulia Hașdeu era să aibă azi o carte vrednică de ea, dacă părintele ei m'ar fi sprijinit măcar cu o mână. Dar să scrii o întregă carte biografică și critică, numai pe baza câtorva date și a unei jumătăți de operă — pe când restul doarme în sertarele dela Câmpina — era greu din cale afară. Imi va părea totdeauna rău că am promis zadarnic, dar mai ales că n'am fost ajutat să-mi țin promisiunea.

De data aceasta, stă lucrul altfel. Cartea ale cărei prime 3 capitole stau pe masa dv. crește și va crește până la pagina-i finală din inima și din inteligența mea. În Galaction și în Simforoza aveți 2 coarde deosebite, pe care le-am desră-sucit din una și aceeași coardă: conștiința mea creștină, sub arcușul Filosofiei și al Științelor păgâne. Este o despărțire într'un fel de extrema dreaptă și extrema stângă, pe care o operez asupra unui cinstit cuget de creștin, convins pe deplin că Isus Christos a înviat din morți și că tronează, în ceruri, deadreapta Tatălui; însă, solicitat de principiile filosofiei și de teoriile științifice moderne, în părută ori reală dușmănie cu credința lui. Cum arată credința în Christos, pusă cu încredere și cu bravură, nu numai în lumina dar chiar în focul celor mai emancipate idei de astăzi? Aceasta este tema cărții mele.

Galaction este inima arzătoare și străpunsă de adevărul Evangheliei; Simforoza e glasul filosofiei vechi și nouă.

Galaction e adunătorul și interpretul faptelor și al istoriei: (Christos e mărturisit: miraculos și biruitor al morții prin sdrobitoare dovezi istorice!) Simforoza este teoria care pleacă dela un principiu, disciplinează lumea după plac, și ignoră ori nu vrea să știe nimic despre faptele ce contrazic și protestează împotriva principiului predilect.

Galaction este convingerea intimă și cuceritoare, care se încleștează prin rădăcini de fapte petrecute, de dovezi: ca și văzute, de urmări din propria fericire sufletească; Simforoza e filosofia ce se miră, șovăește... Și se stinge în convertire sau în neutralitate.

Să vă mai spun că însăși această carte e cea dintâi dintr'o trilogie?... — aș merge prea departe. Imprejurările vieții sânt atât de grele și de felurite, nevoia de a-ți face o carieră, din catedră, are atâtea constrângeri și atâta aviditate de vreme și de lucru, în cât și atât cât am promis ar putea să sufere daune și întâzieri.

Unde să mai punem faptul că, în teologie, libertatea este prohibită și nu numai libertatea judecății personale dar chiar și a nuanței personale, în rejudecarea — fie cât de ortodoxă — a unei cesiuni.

Dar, scontând viitorul și împrejurările vieții nu cu scontul cel mai bun, ci cu unul mediocru, cred că pot promite că în 2 ani — $2\frac{1}{2}$, voi putea să scriu și să disciplinez vre-o 30 de scrisori (cartea în chestiune). Publicarea lor ar urma nu strict regulat: câte 3 la fiecare 3 luni, ci cu variațiuni.

Rămâne acum o singură chestiune: cea ultimă și capitală. Vă convine această industrie a penei mele? Găsiți interesant și potrivit ca revista dv. să dea în vileag aceste «Scrisori către Simforoza?». Aveți absoluta libertate a deciziei. Vă rog să nu vă simțiți întru nimic legat față de mine. Cum veți găsi cu cale, așa veți hotărî. Eu sunt mulțumit că m'am ținut de vorbă.

Convins că prin această cerere nu vă fac supărare, vă salut, scumpe domnule * * cu respectul și cu simpatia pe care nu vi le-am alienat niciodată..."

Gala Galaction

CASTELUL

*Castelul e pustiu acum, bătrân, pierdut, uitat de vreme..
Bătut de ploi, bătut mereu de vânt. In curtea solitară,
Imensă, cărările-s pierdute, tăcerea e stelară.*

*Un martor al vremilor de-apusă fericire, geme
Singur : lacul. In el se oglindește tăcută luna,
O floare de argint ea pare în lumea asta moartă.*

*Povestea ei? — poemă cu trist sfârșit, mâhnită-și poartă
Clipele. Pe visători — amicii ei de totdeauna —*

*Pe ei să-i întrebași de vești să știți povestea ei întreagă.
Cărările-s pierdute, pierdute, tăcerea e stelară,
Pantofi micuși, surâsuri de cristal, în curtea solitară
Nu veți mai întâlni, doar luna rătăcind ca o pribeagă.*

*Un martor al vremilor de-apusă fericire geme...
Castelul? — pustiu acum, bătrân, pierdut, uitat de vreme.*

Al. T. Stamatiad

O INSPECȚIE CU TÂLC

— Acțiunea se petrece prin anul 1900 și ceva —

PERSONAGIILE

<i>Colonelul Lascu,</i> poreclit Napoleon	} Comandantul Regimentului	<i>Generalul comandant al Brigăzii</i> <i>Maiorul Gârje, ajutorul colonelului</i>
<i>Vârlan</i>	} Căpitani	<i>Leizer Furierul</i>
<i>Corteanu</i>		} Soldați
<i>Zănescu</i>		
<i>Orivăț</i>		
<i>Fonescu</i>		
		<i>Gafița</i> <i>Pistrugă</i> <i>Bursuc</i> <i>Butuc</i>

(În planul II în dreapta un pom rămuros; subț el o baracă de lemn lungă, ține loc de cancelarie. N'are uși. Se văd două mese de scris și un dulap cu arhivă. În stânga trei nuci bătrâni ocupă planul I și II, după ei, în stânga se întinde o grădină. În fundul scenei o câmpie, în depărtare se văd clăi de pae. Cer senin. Planul III e liber. Pe jos iarbă).

SCENA I

Căpitanul Take Corteanu și Leizer, furierul.

(Furierul stă rezemat într'un cot la o masă cu ochii pe o condică deschisă; cască și se întinde. Intră căpitanul, cărunt, cu mustața mică; fredonează o melodie ușoară).

Corteanu. — S'a întâmplat ceva, băete? ... azi n'am fost pe aici ... dacă e vreun ordin, mi-l aduci acasă ...

Furierul. — (se ridică) Să trăiți dom' Căpitan ... e un ordin la raport ...

Corteanu. — Ia să-l văd ... (s'apropie, își dă chipiul pe ceafă, citește rar) la ora 2 toți ofițerii se vor aduna la cancelaria companiei I, pentru a primi ordine ... (întreține; aparte) sigur, la ora 2 ... a nebunit ... pe căldura asta ... (continuă cititul) în vederea inspecției domnului (speriat) general ... comandantul brigăzii, (se oprește) Na ... inspecție mai trebuia acum ... (continuă) care va avea loc chiar azi ... (se oprește) ptiu (trânțește chipiul pe masă stă jos și continuă ... la ora 5 ... (se ridică nervos, își ia chipiul) ... ptiu! cin'te-aduse tocmai azi! ... (pauză, apoi către furier) doctorul e la regiment, băete? că mi-e rău ... abia am putut veni ...

Furierul. — Nu l-am văzut azi, domne căpitan.

Corteanu. — Așa? . atunci du-te la Beker și adu-mi un sfert de vin și un sifon.

Furierul. — Am înțeles, domne căpitan... ăsta e chiar bun la boala d-vs... (ese).

SCENA II

Acciași Plut. Major

(Căpitanul stă gânditor. Din când în când ridică în sus mâna dreaptă, cu pumnul închis, afară de degetul mare și face: Hm! Intră plut. major).

Corteanu. — (Vorbește singur) Ei... șii? (face semn cu degetul) (Pauză) Hm!...

Plut. Major. — S'trăiți domne căpitane...

Corteanu. — Ei șii? (face semnul) Poat'să vie...

Plut. Major. — (Il privește nedumerit).

Corteanu. — (Mai accentuat) Ei... șii?..

Plut. Major. — Nu-i nimic domne căpitane.

Corteanu. — (se ridică înfuriat) Cum nu-i nimic mă dobi...

Plut. Major. — (speriat). Ba este... domne căpitane... a mai mu... (Il întrerupe căpitanul).

Corteanu. — Sigur că este (s'așează)... Știi?

Plut. Major. (mulțumit). — Păi se poate mișca un pai fără să știu eu?.

SCENA III

Acciași. Furierul

E gheață domnule căpitan... ăsta e chiar bun, mai ales la boala dumneavoastră. (ese).

(Căpitanul face un sprit, îl bea repede)

Corteanu. — Aha!.. bun (mai pune un sprit, se reazămă în cot, îl bea, apoi rămâne gânditor)... Ei șii?... vie... (către plut. major) știi?..

Plut. Major. — Cum să nu știu, domne căpitane... n'am stat toată ziua lângă el... până ce-a mu... căpitanul îl întrerupe brusc).

Corteanu (înfuriat). — Iar te fac dobitoc... nu știi nimic...

Plut. Major (plângător). — Până ce-a murit domne căpitane... la căpătâiul lui am stat... (căpitanul îl privește mirat)... Intrebați și pe domnu doctor veterinar...

Corteanu (speriat și înfuriat). — Dar ce e... iar a murit vreun cal?...

Plut. Major. (același ton). — Da, domne căpitane... știu eu ce să mai cred!... al treilea într'o săptămână... o fi și de căldura asta... par'că a dat holera în ei...

Corteanu (infuriat). — Ei și ce le faceți?... Veterinarul ce zice?... Azi vine domnul general în inspecție, ce-i spun?... De ce mor?... (pauză, stă gânditor, apoi îngrijat). Au să moară toți. Ce le faceți la ceilalți?

Plut. Major. — M'am gândit să le dau picături de Davila, domne căpitane... trimit la oraș să cumpăr un kilogram și-i scap de boală, domne căpitane.

Corteanu (tot gânditor). — Ei șii? vie... poat'să vie. (plutonierului) Câți au murit? (și toarnă un șprîț).

Plut. Major. — Trei... dar cu doctoria lui Davila, îi scap...

Corteanu. (mulțumit). — Ești sigur?...

Plut. Major. — Sigur, domne căpitane.

Corteanu. — E!... să vedem (pauză) mai ad'un sfert de vin.

Plut. Major. — Leizer!

Furierul. — Ordonăți, dom' căpitan.

Plut. Major. — Mai adă un rând (furierul ia sticla și sifonul, apoi ese).

Corteanu (plictisit). — Azi vine în inspecție, domnul general... am să-ți dau ordine mai târziu.

Plut. Major. — Prea bine, domne căpitane (ese).

SCENA IV

Căpitanul Vârlan, Corteanu, furierul.

(Se vede venind agitat căpitanul Vârlan)

Căpitanul Vârlan (furios). — Dar bine mă Take, asta-i... pe onoarea mea, auzi, inspecție acum. Pe căldura asta... (dă mâna cu Corteanu) asta-i... (s'așează) și Napoleon ăsta al nostru te chiamă acum la ordine. Te coci de căldură... pe cinstea mea. Tu ce zici?...

Corteanu (plictisit). — Am zis să-mi aducă un sfert de vin și-un sifon.

Vârlan. — Ia lasă gluma... ție nici nu-ți pasă... parcă abia aștepti generalul.

Corteanu. — Da-da... sigur... dac'ar veni el când l'oiu chema eu. (Intră furierul cu vinul).

Vârlan. — E de-al tău, Take?

Corteanu. — Nu... e dela Beker, din al meu bem diseară la gustare.

Vârlan. — Aha!... te ei bine cu șeful... o să eși fain la inspecție.

Corteanu. — (Își face un șprîț). E o căldură! (bea) tu nu ei un șprîț?

Vârlan. — Adă-mi și mie un sfert Leizer.

Furierul. — S'aduc un kil, dom' căpitan... ce-ajunge un sfert? acum i-aşa de cald... trebi să vie şi dom' căpitan Zănescu şi dom' căpitan Fonescu şi dom' căpitan Crivăţ şi dom' Maior, pe căldura asta, aşa domni ofiţeri ca Dvs. trebi să se ricorească binî...

Corteanu. — E, adă un kilogram şi 5 pahare. (furierul strânge sticla şi sifonul şi pleacă).

Vârlan (în urma lui). — Adă două Leizer!

Furierul (de departe). — Da, dom' căpitan... la aşa domni ofiţeri. ca Dvs. ce ajunge un kil? nici două n'ajunge...

SCENA V

Aceiaşi; Căpitanul Zănescu, căp. Crivăţ şi căp. Fonescu.

(Căpitanul Zănescu vine învârtind o cravaşă în aer şi flueră. Căpitanul Crivăţ îi arată pe ceilalţi doi şi râde spunându-i ceva.)

Zănescu (vorbeşte aferat. — Bonjour, băieţi (dă mâna) dar ce, Take, te usuci?

Crivăţ. — Să ştii că eşi prost la inspecţie, Tache... (dă mâna eu ei.) dacă pe zăduful ăsta tu nu bei un şpriţ... asta înseamnă ghinion.

Vârlan. — Nu vă speriaţi... a spart el ghinionul. Ia uitaţi-vă 'napoi (Le-arată pe Leizer care vine cu sticlele) încă a avut grije şi de voi. (Ceilalţi se uită; furierul pune vinul pe masă, şi le face câte un şpriţ).

Zănescu. — A!... bravo Take...

Crivăţ. — Perfect Take... nici nu se putea altfel... e rece, Leizer?

Furierul. — E di la gheaţă, dom' căpitan (se retrage) (ciocnese paharele şi beau).

Zănescu. — Fain, Take.

Vârlan. — Gheaţă... parcă-ţi dă putere.

Crivăţ. — Să ştii că eşi bine la inspecţie.

Vârlan. — Ei bine, măi băieţi, ce i-a venit gust de inspecţie acum, pe zăduf?... eram decis să protestez...

Crivăţ. — Prin vreun raport de boală?

Vârlan (râde). — Pe onoarea mea... păi ce... ăsta-i timp de inspecţie... în toiul verii?

Corteanu. — Are dreptate... aşa e...

Zănescu (se ridică şi se plimbă). — Nu vă supăraţi, domnilor... că trece şi asta... n'aţi mai văzut inspecţie!..

Vârlan. — Ce vorbeşti?... îl cunoşti pe general?!...

Zănescu. — Şi dacă nu-l cunoşe?

Vârlan. — Lasă c'ai să-l vezi... s'a brodit şi cu Napoleon al nostru... să-l vezi acu ce spune...

Corteanu. — Parcă-l aud... (îl imită) iubiții mei, azi avem deosebita cinste să ne inspecteze?!...

Vârlan (imită și el). — Iubitul nostru comandant...

Corteanu. — (Acelaș ton) erarhic.

Vârlan. — Da... ș'apoi să eșiți așa, să vorbiți așa, să faceți așa.

Crivăț (ironic). — Și vă temeți?... nu știi că de ce ți-e frică nu scapi?

Corteanu. — Păi da... tu, alt Napoleon...

Zănescu (toarnă vin la toți). — Las'... are să fie bine... (vine căpit. Fonescu repede, ceilalți îl privesc cu mirare).

Fonescu. — Vine Napoleon (Ceitalți își umplu repede paharele și beau).

Corteanu. — (Îi pune și lui Fonescu un pahar). Ia și tu Fănică dragă, că ai să te usuci ascultând pe Napoleon.

SCENA VI

Aceiași, Colonelul, Maiorul Gârje

(Colonelul intră în fugă, făcându-și vânt cu batista. E înalt, uscățiv, ras de mustăți, bine îmbrăcat).

Colonelul (prefăcut încântat). — Bonjour băeți... (Îi caută cu privirea. Ofițerii se scoală în picioare și salută). Toți (pe rând). Am onoare să vă salut domnule Colonel.

Colonelul (scoate ceasul). — Sunteți toți, nu-i așa?... și eu la la fel... 2 fără un minut căci *l'exactitude c'est la politesse des rois*.

Corteanu. — Domnul Maior, dar trebuie să vină.

Colonelul — (mirat și supărat). Cum, nu-i aici încă?...

Vârlan. — Vine... trebuie să vină... cu căldura asta a mai...

Colonelul (îl intrerupe). — Datoria nu are seuze.

(Intră maiorul agale, gras, cu mustățile lăsate în jos, cu chipiul în mână făcându-și vânt)

Maiorul (vorbind pe nas). — Am onoare, domnule colonel... ptii!.. te topești... nu altceva...

Colonelul. — (Scoate ceasul, se uită apoi spune cu înțeles) *L'exactitude c'est la politesse des rois... domnule maior!...*

Maiorul — (Își sterge fața; indiferent). Ahă...

Colonelul (vesel, prefăcut). — Iubiți camarazi... v'am anunțat cauza adunării... azi avem deosebita cinste să ne inspecteze iubitul nostru comandant... erarhic. (Vârlan, Crivăț și Zănescu își dau cu coatele). Sunt sigur că fiecare dintre noi vom căuta să probăm că ne-am făcut complect datoria... de asta pot conta pe D-stră., așa-i?

Toți. — Da, sigur... mă rog... vă mai îndoiiți!

Colonelul (mulțumit). — Știam, știam... și nici nu se poate ca regimentul pe care-l comand eu, să nu fie la înălțimea cerințelor... experiența mea... prin străinătăți, trimis de stat... toate acestea unite cu bunavoința voastră îmi dau garanția că inspecția se va trece (hotărît) cu succes.

Maiorul (mai mult plictisit). — Da sigur (își șterge fața).

Toți: Sigur.

Colonelul. — Și vom părăsi aceste lauri, cu amintiri plăcute, cu note frumoase la memorii, dar mai presus de toate (marțial) cu conștiința înconjurată de aureola împlinirii datoriei. (Vesel) Așa-i?

Toți. — Desigur, domnule colonel... desigur.

Colonelul (s'asează). — Stați jos băeți... stați jos... acum am de făcut numai câteva recomandățiuni... încep cu prezentarea ofițerilor. Știți că domnul general e foarte susceptibil... unii dintre ofițerii D-vs., dela unități, salută așa (se scoală, își pune chipiul și arată salutul franțuzesc, degajat) așa nu-i bine... să salutați cu toții uite, așa (arată un salut cazon) și să răspundeți scurt: dă domnule general... nă domnule general... prea bine domnule general... v'o repet, e foarte susceptibil... așa sunt oamenii mari... (s'asează) apoi dorește ca fiecare să-și cunoască perfect oamenii, să știe dacă au părinți, frați, surori, cât pământ au... așa că în carnetele D-vs. să fie trecute toate acestea... le aveți?...

Toți (codindu-se). — Mda... mda... mai lipsește câte ceva... dar le completăm. (își fac semn)

Colonelul. — Conferința ofițerilor și critica, va fi aici la umbră, colo sub pomi am dat ordin să se aducă o masă și cu o gustare... căpitanul Corteanu ne dă vin de-l bun (zâmbeste).

Maiorul. — Șeful te notează după, nu înainte de masă.

Colonelul. — Exact... iar pentru a-i arăta (afectat) dragostea noastră să se pună așa ceva (indiferent) pe ici pe colo (arată) o placardă cu urare de bun venit sau (mai convins) camaraderie adevărată. (Se ridică cu toții) atunci ne vedem la 5... (pleacă).

SCENA VII

Acciași

(Maiorul își face un șpriț și bea... ceilalți se plimbă gânditori. Corteanu zărește furierul la colțul băracii).

— **Corteanu** (furierului). — Adună toți oamenii acum. (Se întoarce; furierul pleacă).

Maiorul. — (Maiorul mai face un șpriț și-l bea). E cald...

Crivăț (se întoarce) L'a încălzit Napoleon cu discursul lui...

Corteanu (lui Crivăț ironic). — Ce te faci, cu carnetele?... parcă spuneai că le ai gata.

Crivăț. — Știu eu! (Maiorului) ce ne facem, nene Mihalache...

Maiorul (supărat). — Te rog, te rog... căpitane... aici sân-tem (bea) la serviciu... acum sunt domnule Maior (pune paharul pe masă).

Corteanu. — Ba nu, zău... ia las-o cu miliția, nene Mihalache... ce ne facem cu carnetele?

Maiorul (serios). — Apoi de ce nu le-ați făcut?... Făceți-le acum... mai aveți timp... chemați toți oamenii și întrebați-i.

Corteanu (se uită la ceas). — Trei... până la 5 le dăm gata... (vesel) să trăești nene Mihalache... să mai bem un rând.

Maiorul (supărat). — Te rog... te rog... căpitane... ți-am spus că aici suntem (bea) la serviciu... Acum (lasă paharul) plec... bobocii se numără... la 5 (ese).

Crivăț. Și eu plec să-mi fac carnetul.

Vârlan, Zănescu, Fonescu: și eu... și eu... și eu... noroc Take! (es) (intră plut. major).

Corteanu. — La revedere (către plut. major). Inspecția este la ora 5. Până atunci trebuie să completăm carnetul cu apelul oamenilor, să vedem câtă avere are fiecare, numele părinților, rudelor... așa cere domnul general... am dat ordin să s'adune oamenii.

Plut. Major. — S'adună acum, domne căpitane.

Corteanu. — Inspecția se face aici... este mai umbră; a dat ordin domnul colonel să se aranjeze bine pe aici... ai să pui să aducă niște cărămidă pisată și cu nisip și faci așa... ca un covor...

Plut. Major. — Am înțeles domne căpitane (salută).

Corteanu. — Pui pe furier... pe Leizer să facă un afiș mare, pe o bucată de carton și să scrie pe el: Trăiască iubitul nostru general... „iubitul“ să fie scris mai mare... ai să-l atârni aici (arată un colț al bărăcii) și altul aici în pom (arată) mai mare scris așa. „Trăiască supremul cap erarhic al brigăzii noastre“.

Plut. Major. — Prea bine, domne căpitane (salută).

Corteanu. — Ai să aduci o masă mare, cu flori de câmp, popotarul îți dă gustare, vinul meu îl pui la ghiață, cu sifoane... și ai să așezi masa aici la umbră... (pauză) numai să vezi să fie bine aranjată... și afișele alea... (autoritar) te pricepi ori nu?..

Plut. Major. — Da cum nu, domne căpitane... se poate?... pun și nisip, pun afișele... împodobesc și masa (vesel) știu eu ce trebuie... asta se cheamă periala (își scutură haina) șefului... iar când faci știți... cu flori mai multe... zicem, la noi, în cazon, că dai cu peria, (face semnul... s'aude comanda: stâng-drept; stângu! apoi: stăi! se văd în colțul bărăcii doi oameni).

Furierul — Am venit cu oamenii, domne căpitane.

Corteanu. — Să vie câte unul... (s'așează la masă) ia registrul și carnetul, strigă-i și pune la fiecare, în carnet, numele părinților, câți frați, câte surori are, cât pământ. (Către plut. major) știi tu...

Plut. Major. — Știu, domne căpitane. — (Furierul deschide dulapul, scoate un registru, un carnet negru de buzunar, potrivit, călimara, tocul, apoi așează la masă).

SCENA VIII

Corteanu, Plut.-Major, Furierul, Soldații.

(Corteanu stă la masă, cu capul rezemat într-o mână. Furierul deschide registrul, se pregătește de scris).

Furierul (strigă). — **Gafița Alecu!** (S'aude de-afară): **Orдонаți!** (apoi vine un soldat în pas alergător în scenă, se oprește în fața lui Corteanu și salută).

Soldatul Gafița. — **S'trăiți dom' căpitan.** — (Corteanu nu se uită la el. Stă gânditor și zice Hml, Hml... pauză, apoi soldatul se uită la plut. major. Acesta îi face semn să vie la masa a doua. Soldatul s'apropie).

Furierul (către soldat). — **Ai părinți?**

Soldatul. — **Am.**

Furierul. — **Cum îi chiamă?**

Soldatul. — **Vasile și Ioana.**

Furierul. (serie). — **Vasile și Ioana... frați, surori, ai?**

Soldatul. — **Am.**

Furierul. — **Câți?**

Soldatul. — **Noi sântem... șese copehii de toți... că tata s'a însurat a doua oară... și-a mai făcut doi...**

Plut. Major (înfuriat). — **Lasă asta, băete (îi arată pumnul) spune câți sânteți băeți și câte fete... nu vezi că nu-i timp (îi arată iar pumnul)**

Soldatul. — **Trei băeți și două fete... astea-s făcute acu... de-a doua oară.**

Furierul (serie). — **Trei băeți și două fete... pământ aveți?**

Soldatul. — **Este.**

Furierul. — **Cât?**

Soldatul. — **Așa ca vreo... trii zeci de prăjini...**

Furierul (serie). — **Treizeci prăjini pământ (se uită la plutonier).**

Plut. Major (enervat către soldat). — **Hai pleacă! (furierului) altul!**

Soldatul (salută). — **S'trăiți dom' căpitan (ese).**

Furierul (strigă). — **Pistruga Niculai.** (Deafară s'aude iar: **Orдонаți!** apoi intră în fugă în scenă, un soldat, se oprește în fața lui Corteanu și salută).

Soldatul Pistruga. — **S'trăiți dom' căpitan.** (Corteanu și plut. major au același joc, din scena precedentă. Soldatul se apropie de masa a doua).

Furierul (către soldat). **Părinți ai!**

Soldatul (flegmatic). **Apăi am.**

Furierul. — **Cum îi chiamă?**

Soldatul. — **Petre și Maria**

Furierul (serie). — **Petre și Maria... frați, surori ai?**

Soldatul (flegmatic). **Avem, cum nu.**

Furierul. — **Câți?**

Soldatul (nedumirit). — **Câți băeți?... ori fete?...**

Plut. Major (înfuriat). — **Mă!, ești prost... sau te faci (îi arată pumnul) câți sunteți băeți și câte fete... ne ții aici un ceas?**

Soldatul (intimidat). — Apoi sântem trii băeți... și vreo... două-trii fete...

Plut. Major (infuriat, s'apropie de el). — Mă!... cum două-trei mă?...

Soldatul (speriat). — Apăi... s'trăiți dom' p'toner-major... așa, două ori trii... n'am fost demult pe-acas... aveam două... dar acum poate a mai hi una... (timid)... c'asa era vorba; or o hi vr'un băet.

Plut. Major (zânbește). — Păi nu ți-a scris, mă?... (către furier) serie trei băeți și două fete...

Furierul (serie). — Trei băeți și două fete... (către soldat) cât pământ aveți?

Soldatul. — Am avut trei fălci... da' acu nu știu... că poate a mai și vândut din el, să cumpere niște ghite pântr'o soră de măritat. (Furierul se uită întrebător la plutonier).

Plut. Major — Serie trei fălci (soldatului enervat). Hai pleacă.

Soldatul (salută). — S'trăiți dom' căpitan (pleacă).

Corteanu (se întoarce și răspunde plictisit). — Bună ziua (către plutonier) mai ai mulți... câți ai făcut? merge?

Plut. Major. — Merge, domne căpitane... am terminat cu doi.

Corteanu. — (Se ridică îndată, scoate ceasul, se uită, întreabă speriat). Câți?

Plut. Major. — Doi.

Corteanu. — Dar ce, ești nebun?... ceasul aproape 4 și la 5 începe inspecția...

Plut. Major. — Până întreb pe fiecare... până serie... trece timpul domne căpitane.

Corteanu. — (Vine la masa cealaltă, dă la o parte brusc pe furier, ia registrul lung, îl întinde furios plutonierului și se pregătește de scris). Na! să-ți arăt eu cum se serie... Citește!

Plut. Major. — Bursuc Toader! (s'aude de-afară: Ordonafi!).

Corteanu (furierului). — Să plece toți... n'am nevoie. (plut. major și furierul es, plut. major spune ceva unui sergent, apoi s'aude comanda: *drepti! capul coloanei la dreapta împrejur înainte marș!*). Se văd cei doi oameni care se întorc și pleacă, furierul și plut. major reintră; căpitanu continuă) îi cunosc eu, serie: părinți: Vasile și Maria, 5 frați, 3 surori... 2 fălci de pământ... asta-i! (furiOS către plutonier) ai văzut? altul... (se uită la ceas). Hm!

— **Plut. Major**. — Butuc Grigore!

Corteanu (serie iute). — Părinți Grigore și Elena, frați...

Plut. Major (timid). — S'trăiți, domne căpitane... ăștia i-a murit tată-su, Ioan Butuc... știți că i-ați dat permisie de-a fost la înmormântare.

Corteanu. — Ce are a face... îi pun o cruce. (face semnul pe carnet) serie: frați 3, surori două...

Furierul. — S'trăiți dom' căpitan... n'are frați, nici surori...

Corteanu (supărat). — Te-am întrebat eu, dobitocule? să-l bagi la carceră (se uită la ceas, serie) pământ... 2 fălci... altul...

Plut. Major. — Astanei Ioan!

Corteanu (serie). — Zamfira și Gheorghe... frați 1, surori una, pământ 5 făci...

Plut. major. — N'are nici zece prăjini, domne căpitane... ăsta-i lăutar...

Corteanu. — Te-am întrebat eu? Așa să-l faci (se ridică). Ai înțeles? (ese).

Plut. major. — Înțeles domne căpitane (salută)... dacă așa cere disciplina! (către furier) ai văzut cum se face carnetu? Tare-i oț dom căpitan... într'o zi ar face toată armata... acu să-l dai gata... eu mă duc să văd de afișele alea și de masă (ese; furierul s'apucă serie repede, îtoarce câte-o foaie, se oprește; își face vânt cu carnetul, dând din cap răsând mirat; apoi iar începe să scrie).

SCENA IX

Furierul, Un soldat, Plut. major

(Un soldat intră în scenă împingând o roabă. La mijlocul șoselei se oprește, lasă roaba, se șterge de nădușală, apoi începe să ia cu lopata cărămidă pisată și o împrăștie pe șosea).

Furierul (se oprește din scris, se uită la soldat). — Tu ai tată, măi Buzelan?

Soldatul (se întoarce). — Am, da ce-i treaba ta?

Furierul (Caută în carnet și dă de foaia lui). — Cum îl chiamă?

Soldatul (se sprijină în lopată). — Gheorghe.

Furierul. — Aha!... l-am nimerit... așa l-am scris și eu... da mamă-ta cum o chiamă?

Soldatul. — Catrina, da' o murit.

Furierul. — Aici îi zice Maria... îi punem o cruce... cum zice dom'căpitan... n'are a face numele... (s'apucă iar de scris, soldatul se întoarce, aruncă nisip și începe să cânte ușor):

„*Foaie verde trei castane, amărât mai sunt eu Doamne*“ (Se vede intrând legănat plut. major cu capela pe ceafă cu mâinile în buzunare și fredonând înceț):

„*Când aveam parale multe... (pauză mică) puneam muzica să-mi cânte*“.

Plut. major (Soldatului). — Hai băete... dă-i zor, c'acuş vine inspectia...

Soldatul (lucrând). — Cald tare... dom'p'toner major... lucru mult...

Plut. major. — Cald al dracului, băete... eu m'am răcorit la Beker... da' lucru, acu o leacă... că după inspectie hu... huzureală... (soldatul termină lucrul, pune lopata în roabă și pleacă. Plut. major către furier). Gata?...

Furierul (lasă scrisul, închide carnetul). — Gata, dom'p'toner major... (strânge lucrurile și le bagă în dulap).

Plut. major. — I-ai aranjat bine ?

Furierul (convins). — Cum mi-a arătat dom'căpitan... fiecărui om i-am dat de toate: și surori și frați... și pământ...

Plut. major (mulțumit). — Bine ai făcut... mai bine să treacă, decât să n'ajungă; o să-ți dau un conced, dar vezi (șiret) știi tu... să nu mă uiți...

SCENA X

Plut. major, ofițeri vreo 10, Căpitanii toți, Maiorul, Colonelul. Trupa.

(s'aude comanda de: stâng, drept... unu, doi, unu. Se vede intrând în scenă din dreapta, (privind scena din sală) pe două rânduri soldații și un ofițer).

Ofițerul. — Ascultă... stăi!... la stân-gă. (Trupa se oprește; în scenă 3/4, restul se pierde în afara scenei, aceasta e prima companie, celelalte sunt în prelungirea ei, tot în afară de scenă).

Plut. major (către furier) — Hai băete... e'a venit ceasu'... acu-i acu... (pleacă amândoi în spatele companiei I; vin pe rând căpitanii și ofițerii mai mici, trec înspre companiile lor, Corteanu se oprește, dă mâna cu ofițerul).

Corteanu. — Ei, gata?... ce zici?

Ofițerul. — Gata, domnule căpitan, bine.

Plut. major (Vine din spatele companiei și-i dă carnetul). — Gata și carnetul, domne căpitan... fain scris. (Vine și Maiorul, umblând rar).

Maiorul (căpitanului). — Cu tine începe, Cortene... succes...

Corteanu. — Știu, nene Mihalache, dar sper.

Maiorul (și intrerupe, din mers, autoritar). — Te rog... te rog, căpitan... aici suntem în fața frontului (dispare. Intră repede Colonelul, cu registrul în mână, uitându-se la ceas; dă mâna cu Corteanu, pune registrul pe o masă).

Colonelul. — Ei... să te vedem Cortene... am să-ți văd și eu oamenii. (S'aude un trompet sunând Onorul la general)... Vine! Drepti! (Corteanu scoate sabia, trece în front, trupa stă drepti. Colonelul o scoată și el și dispare în pas alergător. După puțin timp intră'n scenă generalul în ținută de campanie, Colonelul în urma lui, cu sabia în jos).

SCENA XI

Aceiași, Generalul

(Generalul e bine legat, cu barbă; merge grav până la mijlocul scenei; aici se oprește, se'ntoarce către colonel!):

Generalul. — Las revista, încep direct inspecția.

Colonelul (plecat). — După dorința iubitului nostru comandant.

Generalul (Trece în flancul drept, se oprește în fața căpitanului și sa lută). — Aceasta este compania D-tale?

Corteanu. — Da, domnule general... am onoare să mă prezint: căpitanul Corteanu.

Generalul (Dă mâna cu el, apoi grav). — Urmează-mă. (Generalul calcă rar, se oprește în fața fiecărui om, îl cercetează cu ochii de sus până jos. Colonelul și Corteanu în urma lui; după ce-a văzut vreo patru, se oprește în fața unuia). — Cum te cheamă băte ?

Soldatul (încet și cu frică). — Să trăiți dom' ginerale, Lohan Timofti.

Generalul (se întoarce la căpitan; sever). — Oamenii nu-s desghețați căpitane... nu știu să vorbească... notă rea (pleacă mai departe, se uită cu atenție, după câțiva pași se oprește în fața altui soldat, se întoarce către căpitan). — Il vezi ?

Corteanu. — Da, domnule general.

Generalul (aspru). — Așa scoți trupa la inspecție? (Corteanu a luat poziția de drept și stă nemișcat). — Cum îl cheamă... să nu-i dai concediu.

Corteanu. — Am înțeles, domnule general. (Generalul trece mai departe, Corteanu scoate o batistă și se șterge pe frunte. Es toți încet din scenă; în acest timp un soldat vine și atârnă o placardă mare în pom cu inscripția: „*Trăiască iubitul nostru general*“, altul atârnă una mai mare, la colțul bărăcii: „*Trăiască supremul cap erarhic al brigăzii noastre*“ apoi dispar).

Generalul Vine grav în mijloc, se întoarce către căpitan, îi strânge mâna zâmbind). — Bine căpitane... sunt mulțumit, numai unul, nu-i nimic... dar cum mi-ai spus că-l cheamă ?

Corteanu (pare încurcat). — Butuc Grigore, domnule general.

Generalul. — Am să-l iert... vreau să-l văd însă ce fel de soldat este.

Corteanu (convingător). — E bun soldat... vă spun eu... îl vedeți pe urmă, la instrucție.

Generalul. — Nu... nu... că n'am timp. (se întoarce și merge rar, drept la soldat. Corteanu își scoate iar batista, se șterge, se uită întrebător la ofițer).

Generalul (către soldat). — Unde-s doi nasturi băețaș ?

Soldatul. — Trăiți dom' ginerale s'o rupt când am luat arma pentru onor.

Generalul (blând) — Măi... spui drept ?

Soldatul. — Da, dom' ginerale... uite-i (îi scoate din buzunar).

Generalul. — E! să știi că te-am ertat... cum te cheamă ?

(Soldatul se uită în ochii căpitanului și tace). — Ce, ai uitat cum te cheamă ?

Soldatul (încurcat). — Trăiți dom' ginerale... eu sunt soldatul... (tace și se uită la căpitan. Corteanu se șterge pe frunte).

Generalul (blând). — E!... care soldat ?

Soldatul (cu ochii la căpitan). — Soldatul Bursuc Toader, (Corteanu iar se șterge cu batista, generalul se întoarce brusc la el).

Generalul (îl ia de-o parte... aspru). Rușinos, căpitane!... foarte rușinos!

Corteanu (stă nemișcat; cu glas supus). — S'a întâmplat, domnule general, l'am semuit cu cel din dreapta lui, căci seamănă amândoi.

Generalul (se întoarce, se uită la tovarășul soldatului cu care a vorbit). — Butuc Grigore!. (căpitanul îi face semn cu mâna. Soldatul pășește înainte, dar atunci s'aude de afară din scenă: **Ordonati!** și apare încă un soldat; generalul se uită mirat la el). — Ce vrei băețe?

Soldatul. — M'ăți strigat Dvs... soldatul Butuc Grigore, dom' ginerel (Corteanu stă impietrit).

Generalul (crunt către căpitan). Ce înseamnă asta, căpitane!... aha! acum am înțeles. (apoi către Colonel) să plece regimentul... am înțeles. Vreau să văd ofițerii... la conferință. Colonelul salută, se duce și face semn spre ofițeri. Generalul se plimbă enervat, cu capul în jos. Doi soldați aduc o masă din stânga scenei. Alții mai multe scaune și așează totul sub pomi, la umbră. Ofițerii intră unul câte unul, se uită la el și s'așează la masă. Generalul dă cu ochii de placardă, se mângâie în barbă se uită mult la ea).

Colonelul. (Toarnă vin în paharul generalului și îi oferă). — Pe căldura asta, domnule general... m'am gândit că n'ar strica... poftiți.

Generalul. (Ia paharul și bea; la jumătate se oprește mirat). — A! dar bun vin; strașnic (bea și restul)... fain... te răcorește bine...

Colonelul (îi mai toarnă unul). — Dacă domnul general ne-ar face deosebire onoare de a rămâne la masă...

Generalul (zâmbște). — A nu-nu... (bea) îmi pare rău... cu altă ocazie...

Colonelul. — Am dori domnule general... ca această ocazie să fie cât mai degrabă... Atunci desigur... vă veți convinge cătă muncă se depune în acest corp, căt stăruiesc eu pentru ridicarea prestigiului acestui regiment care (măgulitor) a avut comandant pe iubitul nostru general actual al brigăzii (ridică paharul).

Generalul (vesel, bea). — Mulțumesc Lascule... e! se mai întâmplă unele greșeli; dar (grav) peste unele nu putem trece... sper că nu se va mai repeta.

Colonelul (supus). — A! domnule general... vă asigur...

Generalul (bea). — Cald e!... de mult n'am avut asemenea zăduf... Dar apropo, de unde luați vinul ăsta? căci e miunat? (își mai pune un pahar).

Colonelul. — Ah! domnule general vin ca ăsta nu se găsește prin împrejurimi... este adus dela o vie a lui Corteanu...

Generalul (lasă repede paharul jos). — Mda... e bun... (grav) să vedem școala ofițerilor.

Unul dintre ofițeri (către un camarad). — Văzuși cum i-a pierit setea, când a auzit de Take?

Generalul (către maior). — Dumneata, domnule maior Gârje... să explici ofițerilor ceva din topografie. De exemplu despre (se gândește) despre, ridicările din vedere.

Maiorul (codindu-se). — Eu... domnule general?

Generalul. — Da-da, dumneata...

Maiorul. — (Se ridică... se plimbă câtră, apoi începe rar, vorbind tot pe nas; ceilalți se uită la el și-și dau cu coatele). — Domnule general... și... iubiți camarazi... Ridicarea din vedere e foarte ușoară... nimic mai ușor ca asta... foarte ușor... Și uite cum se *procedază*: iei o bucată de hârtie... știți... pe care ai să faci ridicarea și-o pui pe planșetă... și pleci... pui planșeta după gât și mergi... și te uiți... întâlnești un stâlp de telegraf... îl tragi pe hârtie... (pauză) vezi un pom, un salcâm, brad, ce-o fi... îl tragi pe hârtie... (generalul se uită mirat la el, ceilalți își dau cu coatele) mergi mai departe și vezi un țaran... îl tragi pe hârtie (pauză) vezi un porc îl tragi pe hârtie... vezi un deal... îl tragi pe hârtie... (pauză) întâlnești un car cu boi... îl tragi pe hârtie... asta-i ridicarea din vedere... e foarte ușoară (câtră general). Am terminat, domnule general.

Generalul (se ridică furios). — Bravo maiorule!... Ești foarte la curent cu știința topografică (colonelului): Văd, că se muncește foarte mult în regimentul ăsta. (începe să se plimbe, dă cu ochii de a doua placardă, stă; se uită la ea... apoi se întoarce. mai blând) e! cum se poate, colonele, așa ceva... asta-i știință?

Colonelul (plecat). — Să vedeți Dvs., domnule general... maiorul a explicat ridicarea din vedere mai popular... eu le-am făcut cursul complet de topografie... cine nu cunoaște importanța mare a acestei ramuri din știința militară (pedant). — Cu toții știm — eu am făcut studii speciale la Paris, că topografia a fost apreciată, încă de pe timpul lui Anibal... el nu pornea niciodată la războiu până nu se asigura de configurația terenului pe care lupta... apoi... pe timpul lui Frederic cel mare, ea a luat un avânt mai mare și... în fine, sub Napoleon, nu mai vorbim... cu toții știm că el n'a pierdut bătălii decât atunci când a neglijat studierea terenului (pauză). Știm asemenea că planșeta și busola sunt elementele de care ne servim în ridicările din vedere și modul cum se execută aceste ridicări... maiorul meu însă a căutat să explice mai popular, mai pe înțelesul nostru, al tuturor, domnule general.

Generalul (încântat). — A! bine Lascule... de ce n'a spus asta dela început... bravo... asta da... asta zic și eu că-i știință...

Colonelul (plecat). — Am învățat și eu domnule general... pentru binele armatei și (pedant) al regimentului pe care l'ați comandat odată și Dvs. (și toarnă vin). Și, acum vă rog domnule general, să-mi permiteți să închin în numele tuturor, un pahar de vin în onoarea Dvs. și cu rugămintea de a ne onora cu vizita Dvs. cât mai curând. Să trăiți domnule general. Ura!...

Toti (se ridică în picioare). — Ura! (beau cu toții).

Generalul (zâmbeste). — Mulțumesc colonele... și-ți mulțumesc de dragostea ce mi-o arăți... am văzut unele greșeli... dar am văzut și muncă multă... sunt chiar mulțumit, și-o declar. (Colonelul se închină). Ia să vedem cât o fi ceasul (se uită) aha trebuie să plec vine spre el și-i strânge mâna).

Colonelul. — Dar, domnule general... un moment... n'ați semnat condica de inspecție... este aci;

Generalul. — A! lasă-lasă... rândul viitor...

Colonelul. — E păcat, domnule general... mulțumirea dumneavoastră... trebuie să rămână... apoi... e și regulamentul (se depărtează iute, ia condica; Take Corteanu se duce și deschide dulapul și-i dă o călimară).

Generalul. — Lasă, lasă Lascule... rândul viitor...

Colonelul (insistent). — E regulamentul, domnule general... și apoi nici nu ne putem lipsi de această mulțumire (ii întinde condica).

Generalul. — (Ia condica cu greu; o pune pe masă și se pregătește de scris; colonelul se retrage plecat, se întoarce și apoi își freacă mâinile de mulțumire, generalul îl surprinde, râde șiret și își mângâie barba). Bine Lascule scriu și acu, scriu și data viitoare (se gândește întâi, și serie, apoi îi întinde condica închisă). Ține!...

Colonelul (plecat). — Să trăiți, domnule general.

Generalul. — (Își ia chipiul, strânge mâna prietenos colonelului, ofițerii s'așează toți pe două rânduri). — Bună ziua, colonele!

Colonelul. — Să trăiți domnule general (generalul plecă) (colonelul către ofițeri: Trăiască iubitul nostru general. Ura!

Toți: Ura! (Generalul se întoarce și-i salută prietenos, apoi dispare; îl petrec cu toții până afară de scenă, apoi se întorc).

SCENA XII

Colonelul, Ofițerii

(Colonelul își freacă mâinile. Ofițerii s'așează pe la mese).

Colonelul. — Camarazi... să știți că nu sunt mulțumit pe ziua de astăzi, niciunul nu știți rolurile D-voastre... sunt foarte nemulțumit... am muncit din răspuțeri să îndrept ce stricațe voi... (ingrijit) nu știu ce ar fi de regimentul ăsta de n'aș fi eu... nu știți să vorbiți cu șefii, trebuie tact mult și... curtoazii și mai multă... (vesel) ați văzut cum l'am îmbunat eu?... cum v'am scăpat pe toți?

Maiorul. (Toarnă vin în paharul colonelului și'n al său, ceilalți își toarnă lor. — Să bem în cinstea iubitului nostru comandant de regiment. Ura?...)

Toți: Ura! (beau cu toții).

Colonelul (pedant). — Ridic și eu paharul în sănătatea voastră și cu speranța sigură că la viitoarea inspecție vom fi cu mult mai bine... acum să vedem mulțumirea iubitului nostru comandant de brigadă... la citește, Gârje... (gustă încet mulțumit, zâmbește și se reazemă într'un colț de masă).

Maiorul. — (Ia condica, o deschide încet, cu paharul în mână și citește rar). Astăzi am inspectat regimentul și l-am găsit instruit foarte (se oprește, face ochii mari) foarte prost (ridică ochii) ăsta-i subliniat (ii cade paharul din mână, îi cade și colonelului).

C. C. Petrovici

INDIVIDUL ȘI LIBERTATEA MORALĂ

(CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA UNIVERSITATEA LIBERĂ)

Doamnelor și Domnilor,

Sunt însărcinat să tratez astăzi înaintea d-voastră, una dintre problemele cele mai grele, pe cari și le pune mintea omenească, dar în acelaș timp una dintre problemele cele mai importante, nu numai din punctul de vedere teoretic, dar și pentru viața noastră practică de toate zilele.

Toată viața noastră în societate într'adevăr se petrece în legătură cu anumite concepțiuni, pe cari le numim morale și juridice. Nu există decât rari momente din activitatea noastră, în cari să nu ne punem întrebarea, dacă cineva a făcut bine ce a făcut sau a făcut rău ce a făcut și dacă a făcut rău, zicem că este condamnable, iar din punctul de vedere juridic, zicem că este supus unei responsabilități, care se poate transforma într'o sancțiune foarte sensibilă pentru fiecare din noi, prin autoritatea de stat.

Se poate oare pune asemenea problemă, care implică întrebarea dacă există întreagă morala și întreg dreptul, fără a admite că suntem liberi? Dacă într'adevăr noi n'am fi liberi, n'ar putea fi vorba de fapte bune sau rele, de vreo responsabilitate, n'ar putea fi vorba de vreo pedeapsă, de vreo sancțiune de orice fel. Ar fi ceva ridicol să zicem de cineva că este vinovat, fie din punct de vedere moral, fie din punct de vedere juridic, dacă admitem că este o simplă mașină. Ideia de culpă fie morală, fie juridică, se întemeiază pe un postulat, acela că vinovatul a făcut liber ce a făcut, căci, dacă a făcut-o în mod cu desvârșire mecanic, cum ar fi o măsură a unui obiect oarecare, atunci este evident că nu ne mai putem întrebă, dacă este vinovat, nu i se mai pot aplica sancțiuni. Și atunci — nu este aci locul să intru în prea multe detalii — întreaga morală este o simplă

iluziune, întreg dreptul se confundă cu forța. Vedeți așadar, gravitatea problemei; răspunsul pe care-l dăm reprezintă o întreagă concepțiune de viață, fie individuală, fie socială.

Aceia, cari în practică, nu vor să știe de morală și de drept, în realitate în mod implicit neagă libertatea oamenilor și s'au găsit și în teorie oameni de știință, cari să nege această libertate cu argumente destul de puternice, ca să impresioneze pe oricine. Este de datoria cugetării mai înalte să revizuiască problema cât mai de aproape și să constate unde stă adevărul și în ce fel trebuie el înțeles. De răspunsul pe care această cercetare îl va da, atârnă întreaga organizațiune a noastră socială și juridică.

Nu este locul aci și mai ales nu este timpul ca să încep un excurs istoric spre a vă arăta dealungul veacurilor cari au fost părerile diferiților autori în această privință. Voi încercă, cu mijloacele pe cari cugetarea și știința le poate prezentă astăzi, să aduc o soluțiune în cadrele celei mai frumoase și mai mari filosofii din câte a avut vreodată omenirea, aceea a lui Immanuel Kant. Poate nu întocmai așa cum a prezentat-o el, dar așa cum se prezintă astăzi față de nouile progrese ale științei și ale cugetării. Deaceia se și numește o concepțiune „neokantiană“.

Pentru a rezolvă problema, dacă persoana are libertate, trebuie să ne întrebăm întâi, ce este o persoană și vom constată îndată că este o individualitate. Trebuie să ne întrebăm așadar, ce este o individualitate.

Cum problema pentru persoane se pune într'un mod cât se poate de complex, trebuie să începem dela simplu și să luăm fenomenele naturei, fenomenele fizice, să vedem cum constatăm în fizică, în cunoștința pe care o avem despre lumea externă, individualitatea lucrurilor inerte.

Când zicem că ne aflăm în fața unui lucru distinct de alt lucru, am individualizat o realitate deosebită de o altă realitate fizică.

Mai întâi de toate, care este procesul percepțiunii, atunci când constatăm că un lucru există?

Iată o foaie de hârtie; zicem că este *una*, este o individualitate dar cum ajungem să constatăm noi aceasta? Constatăm că simțurile noastre sunt impresionate, fiecare în felul lui, că avem din afară o serie de senzațiuni o senzațiune vizuală, a culoarei albe, o formă oarecare, o senzațiune tactilă o alta datorită poate uneia

de miros ș. a. m. d. Prin simțuri, din afară, altceva nici nu putem avea pretenția de a obține. Dar este de notat, că noi prin simțuri n'am constatat un obiect, ci am constatat mai multe senzațiuni: o senzațiune auditivă, una tactilă, una foarte complexă, pe care o numim în mod superficial vizuală ș. a. m. d. Cum unim laolaltă toate aceste senzațiuni, spre a da un tot: obiectul? Observați că obiectul în individualitatea lui este cu totul altceva decât senzațiunile, pe cari le-am primit dela el; ba chiar am putea să mergem mai departe: și aceasta am desvoltat-o cu un alt prilej, cu cât procesul științific devine mai adâncif, mai perfect, cu atâta senzațiunile sunt înlăturate și sunt înlocuite cu anumite réalități, pe cari numai le gândim. Știți astfel că fizica cu atâta este mai perfectă cu cât este mai matematizată și tendința întreagă a științei este să se matematizeze, să se reducă la equații, la raporturi matematice, cum a făcut și încearcă s'o facă fizica matematică în ziua de astăzi. Prin urmare din senzațiuni noi nu scoatem obiectul individualizat, lucrul. Intervine însă o elaborare a minții noastre, care compară senzațiunile între ele, le combină într'un anumit fel și, printr'un raționament concentrat și fugitiv, pe care-l facem și care este foarte frumos analizat de unii psihologi, ajungem să zicem: iată un obiect; obiectul în sine este cu totul altceva decât senzațiunile, pe cari le-am avut dela acest obiect. Obiectul, l-am creat cu rațiunea din diferite senzațiuni, prin comparațiune, prin diferite metode logice, asupra cărora nu este locul aci să insist într'o mai amănunțită analiză, dar pe cari le presimțim. Minteaa noastră ajunge dintr'odată, printr'un salt, mult mai departe decât senzațiunile, și spune: ne aflăm în fața unei réalități.

Toate aceste senzațiuni tind în felul acesta spre un punct ideal, care este punctul lor de convergență. Este ideal, pentrucă nu-l constatăm prin simțuri, îl deducem numai din direcțiunea convergenții senzațiunilor, pe cari le-am avut dela obiect, îl deducem prin urmare printr'o pură operațiune logică. Obiectul în individualitatea lui, este rezultatul unei pure operațiuni logice, care proiectează în afară conceptul său astfel format și zicem că ne aflăm în fața unei individualități fizice.

Ce face știința în procesul ei față de aceste individualități fizice? Ea constată că individualitățile fizice sunt în spațiu și în timp și le leagă printr'o anumită legătură specifică, pe care o numim „legătură cauzală“. Știința pornește dela ideea că nu poate să

existe fenomen fără cauză. Orice întâmplare din lumea fizică trebuie să-și aibe, cum spun filozofii, o rațiune eficientă din punctul de vedere al cauzalității fizice. Oare aceasta este constatat prin experiență? Desigur, că nu. Știința, când constată un fenomen, începe îndată să-i cerceteze cauzele; aceasta este rostul ei. Acesta însemnează că știința presupune ca un postulat, că orice fenomen trebuie să aibă o cauză eficientă. Ideia aceasta nu este rezultatul unor constatări experimentale, este însăși ideia, cu care știința pornește în cercetarea ei, este ceea ce se cheamă un postulat „a priori”. Fără această idee știința nu și-ar avea nici un rost. Dacă n'am admite că fiecare fenomen trebuie să-și aibă o cauză, la ce ar mai fi bună știința? Căci cercetarea științei tocmai aceasta face: caută cauzele fenomenelor în natură.

Ei bine, prin legătura causală, fenomenele din lumea externă se unesc între ele într'un tot, pe care-l numim universul. Noi nu putem să cunoaștem la un anume moment și este sigur că știința niciodată nu va putea să cunoască toate fenomenele din univers și toate relațiunile lor cauzale; aceasta este tocmai caracteristica științei, că, pe măsură ce descoperă, pune probleme noi de cercetare. Dar la baza concepțiunii științei trebuie să existe o schemă de cugetare, o schemă abstractă, care presupune că toate fenomenele din natură sunt legate între ele prin relațiuni cauzale și astfel întreg universul formează, din punct de vedere rațional, un tot, numai în cadrul căruia putem individualiza un obiect.

Dar toată această operațiune este o pură operațiune logică, a minții noastre; ea nu rezultă nicicum din experiență. Prin experiență noi constatăm cu totul altceva. Chiar dacă ar fi vorba să constatăm individualitatea unui obiect în fazele lui succesive, în fenomenele pe care le produce, noi nu constatăm că există unul și același obiect în diferite momente din timp, producând diferite efecte.

Ce constatăm prin experiență? Putem noi prin experiență să avem, psihologicește, neconținut cunoștința obiectului în față, spre a nu ne scăpa nici o clipă identitatea lui? Nu, cunoștința științifică și cea de rând, întreaga cunoștință a noastră, procedează prin salturi psihologice, ca să spun astfel. Noi constatăm obiectul la un moment dat, pe urmă ne ocupăm de altceva și mai târziu iar îl întâlnim și-l recunoaștem. Desigur această recunoaștere este făcută pe baza unor constatări sensibile, dar este o operațiune pur logică.

A recunoaște un obiect înseamnă a identifica ceea ce constă astăzi cu ceea ce ai constatat altă dată. Această identificare este o operațiune a minții noastre. Intreaga cunoștință pe care o avem despre lume este făcută, în felul acesta, din fragmente neasemănate de mici, fragmente între cari sunt lapsusuri imense din punctul de vedere psihologic. Ne aflăm în fața unei pulbere de cunoștințe răsfirate la timpuri îndepărtate în viața noastră psihologică, pe cari însă, printr'un act misterios al cugetării noastre, prin rațiune, le unificăm și constatăm că obiectul este același.

Enunțarea, pe care am făcut-o poate cam abstractă, pentru că trebuie să fii foarte concentrat, vă face să înțelegeți că atunci, când este vorba de individualitate fizică, această individualitate nu este ceva extern, constatabil imediat prin simțuri, ci este un produs obiectiv, al rațiunii noastre, obiectiv ca toate produsele rațiunii noastre. Rațiunea îl exteriorizează, constatând rezultatul la care ea ajunge; dar în ultimă analiză este un produs al rațiunii, căci prin simțuri, în afară, în mod direct, eu constat niște cunoștințe cu desăvârșire amorfe și nelegate între ele; o serie de senzațiuni disparate, fiecare cu o culoare calitativă a ei proprie și cari se succed la intervale de timp cu desăvârșire neregulate și câteodată foarte depărtate. Procesul prin care aceste fire se adună dintr'odată într'un snop și se confundă într'o singură unitate, având individualitatea unui lucru, este un proces, care se întemeiază în fizică, pe un proces curat rațional.

Și atunci, dacă aceasta este adevărat pentru lumea fizică, nu cumva tot așa se petrec lucrurile și în lumea fiziologică, în lumea organismelor? Mai tot ce am spus în ce privește realitatea fizică se aplică din punctul de vedere al cunoștinței și realității fiziologice, care și ea este constatabilă prin simțurile noastre. Când văd un organism, fie animal, fie vegetal, trebuie să-l constat prin simțuri că există, întocmai cum așa constată un obiect oarecare din natură.

Dar în ce consistă unitatea unui organism? Știți că știința în timpul din urmă a reușit să descompună organismele în elemente specifice ale lor, cari se numesc „celule“. Știți că celula este o vietate de sine stătătoare și există celule, cari trăesc chiar singure, cum sunt atâtea organisme monocelulare. Ei bine, organismele monocelulare, de sine stătătoare, se sistematizează într'un mod extraordinar de minunat și dau organisme fie vegetale, fie animale.

Unde este atunci unitatea materială? Desigur nu în faptul că toate acestea se îmbracă cu aceeaşi piele, în aceeaş scoartă de arbore. Dar este ceva încă mai interesant, pe care ştiinţa biologiei în genere şi a fiziologiei mai ales o constată şi anume că materia din care este compus orice organism se schimbă. Fiecare dintre d-stră, aşă cum sunteţi astăzi, nu sunteţi aceeaşi fiinţă ca acum 7 ani sau acum 10 ani. Intreaga materie care ne compune se schimbă neconţinut şi după un anumit timp, nu ne mai rămâne nici o picătură din materia, care eră înainte. Ce este atunci continuu în existenţa unui organism fiziologic?

Este cu totul altceva decât un element material. Celulele se combină între ele, ele au funcţiuni şi aceste funcţiuni se sistematizează, formând organe; organele la rândul lor se sistematizează între ele dând un complex sistematic, pe care-l numim „organism“.

Ei bine, organismul în felul acesta, nu este decât un concept al raţiunii noastre, căci nu reprezintă ca unitate fiziologică decât numai un sistem de funcţiuni. Aceasta este concluziunea fiziologiei în această privinţă. Cu alte cuvinte şi în materie fiziologică pe lângă argumentele, pe cari le avem pentru cunoştinţa fizică, găsim argumente noi, cari ne fac să înţelegem că individualitatea este un pur product al raţiunii omeneşti, pe care fiinţa noastră îl atribuie realităţii externe, creînd-o în felul acesta. Fără înţelegerea noastră n'am putea nici să prindem sensul cuvântului, individualitate. Mîntea noastră creează ideea şi o aplică în fiecare caz.

Să trecem acum la un alt domeniu. După ce am văzut în ce consistă individualitatea în lumea fizică în general, în care am cuprins şi lumea fiziologică, să trecem la lumea psihologică.

Aici problema este încă mult mai grea. Noi ne simţim din punctul de vedere psihologic ca o individualitate. În ce consistă ea?

Răspunsul la prima vedere pare foarte simplu: tot trecutul nostru psihologic, toată bogăţia noastră psihologică se integrează, cum spune foarte frumos un psiholog francez Paulhan, într'un sistem de stări de cunoştinţe, cari stări la un moment dat reprezintă tot trecutul psihologic al fiecăruia din noi. Acest sistem de stări de cunoştinţe este necesar individualităţii noastre.

Un alt mare psiholog american, William James, care, după părerea mea reprezintă poate forma cea mai desăvârşită pe care psihologia a luat-o până în ziua de astăzi, constată că individualitatea noastră se reduce la un curent de conştiinţă, la o mişcare,

care cuprinde în sine tot trecutul, sub diferite forme, curent, în care, printr'o analiză amănunțită, aflăm un număr infinit de nuanțe cari nu sunt componente, pentru că starea noastră sufletească la un anume moment nu trebuie cercetată prin combinarea laolaltă a unor elemente simple, cum facem cu lumea fizică, unde reconstruim toate corpurile din atomi; din potrivă în psihologie trebuie să pornim invers, dela constatarea totului, a intuiției imediate a acestui curent de conștiință spre a pune în lumină, cu mijloacele foarte puțin perfecționate în această privință, ale limbajului obișnuit, toate nuanțele lui și a le prinde în toată partea lor fluentă, în legătură cu întreg trecutul și cu ceea ce poate să dea în viitor.

Acî ar stă individualitatea. Ce cuprinde ea, se întreabă W. James? Răspunsul este foarte caracteristic, după cum veți vedea îndată. El zice: cuprinde tot ce este al meu; trupul meu, gândul meu, situațiunea mea socială, obiectele, cari îmi aparțin, drepturile mele; tot ce este al meu la un anume moment se integrează în felul acesta într'o realitate, în care toate elementele se confundă între ele printr'o fuziune intimă și dau ceea ce numim „eul”, nostru continuu, individualitatea noastră psihologică.

Cum ajungem la această cunoștință, incontestabil adevărată din punctul de vedere psihologic? Ajungem oare prin constatări interne, așa cum sunt constatățile externe, prin intuiții imediate, continui?

Să luăm un fapt din viața noastră de toate zilele: omul doarme; când s'a culcat și a adormit, i-a dispărut conștiința, cunoștința imediată despre realitatea sa psihologică. Se scoală și-și reia firul conștiinței. Printr'un salt de cunoștință pură el leagă trecutul cu prezentul.

Pe lângă aceasta, în curentul acesta, care constituie starea noastră de conștiință la un moment dat se întâmplă ceea ce se întâmplă într'un val, care se rostogolește pe mare. Fiecare din particulele, care-l compun se mișcă neconținut și, dacă am presupune că vârful valului este luminat prin proiecțiunea unei raze solare, atunci acolo unde este pata de lumină, sau cum am zice noi, psihologii, unde este conștiința limpede, acolo apar pe rând diferitele particule, cari vin și se adaugă pe rând din fundurile mării din fundurile sufletului nostru, se perindă în conștiință foarte scurt timp, apoi dintr'odată dispar și rămân în subconștient. Dar cu

toate că noi cunoaștem atât de puțin, numai o clipită, într'un mod conștient, totuși legăm toate aceste conștiințe și toate aceste bogății ale sufletului nostru și facem din ele obiectul unui act de cunoaștere prin care ne creăm cu mintea individualitatea psihologică.

Problema este extrem de interesantă. Sunt cazuri, când această funcțiune a conștiinței se îmbolnăvește și atunci ne aflăm în fața mai multor personalități în acelaș individ. Se citează cazuri de persoane cari la un moment dat își pierd personalitatea lor și încep o personalitate nouă. Uită tot, nu mai recunosc pe nimeni din jurul lor, nu mai știu nici să scrie, nici să cetească, nu mai știu nimic, și încep o viață nouă, pentru ca la un anume moment, după aceea, să aibe sau o a treia personalitate, sau să revie la personalitatea precedentă. Toate cazurile de somnambulism, situațiunile hipnotice, cari se studiază în patologie, arată deasemenea că sufletul nostru este compus din individualități psihologice, cari se coordonează laolaltă. Când această coordonare nu se mai produce, atunci se rupe personalitatea noastră psihologică în mai multe altele.

Dar chiar în viața normală credeți d-voastră că suntem tăiați dintr'o bucată? Nu, domnilor! Una este omul care vorbește de pe o catedră, alta este în intimitatea lui; Wiliam James face o analiză foarte interesantă când spune că în fiecare om există mai multe personalități în luptă între ele, din cari una ajunge să fie recunoscută de el, ca adevărata lui personalitate. Un boxeur, dă ca exemplu W. James, ar fi socotit ca dezonorat, dacă ar primi o lovitură, care să-l doboare din partea unui alt boxeur, pe când un profesor de filozofie, nu s'ar simți deloc dezonorat, dacă ar primi o loviură din partea unui boxeur. Fiecare își constituie personalitatea lui conform unui ideal propriu al lui, ideal care construiește împrejurul lui întreaga personalitate. Dar, această multiplicitate a elementelor din cari se constituie o personalitate psihologică, nu se poate explica decât numai printr'un act de conștiință, care le leagă pe toate laolaltă, și constituie ceea ce numim individualitatea noastră psihologică.

Aci se impune însă o observațiune foarte interesantă și printr'aceasta trecem dela psihologia propriu zisă la ceea ce voim să ajungem, la logică, la morală și la drept.

Limba franceză, spre deosebire de a noastră și de alte limbi, face o deosebire între două noțiuni ale eului: „le Je” și „le Moi”:

Je me connais Eu mă cunosc *pe mine*. *Eu*, apare la un anume moment ca subiect, la alt momet ca obiect de cunoștință. Deosebirea este foarte importantă. *Mă* cunosc, dar, când *mă* cunosc, cunosc *realitatea mea psihologică*, însă nu mă cunosc *pe mine, acela care cunoaște*. Nu mă pot prinde din punctul de vedere al intuițiunei interne, pentrucă, de îndată ce încerc să mă cunosc pe mine, acela care cunoaște, pe *Je* al meu, nu pe *Moi* al meu, *Je* dispare și devine *Moi*, întocmai după cum, când vreau să știu ce este mișcarea, nu pot s'o descompun în puncte succesive, cum fac matematicienii, pentrucă dacă iau un punct de pe linia, care ar figură mișcarea, punctul este într'un anumit loc, nu se mișcă, și nu am deci mișcarea, nu am ceva dinamic, ci am ceva static. Este ca și cum aș vrea să văd ce este întunecul și aș întoarce dintr'odată comutatorul electric, ca să-l văd. A dispărut întunecul și a apărut lumina. Nu pot deci să mă cunosc pe mine în mod imediat, în calitate de cunoscător.

Ce sunt acest *Eu* cunoscător? Un pur product al rațiunii mele. Nici nu pot să gândesc, dacă eu nu-mi spun că *Eu* cunosc. Este fundamentul însuși al oricărui act de logică și de gândire.

Eul acesta cunoscător, „le *Je*” nu „le *Moi*” ne va da cheia întregii probleme a libertății și el este un pur produs al rațiunii. Și acum, ca să vedeți cum ne duce la ideia de libertate, n'am decât să vă atrag atenția, că unul dintre cei mai rafinați psihologi, pe cari i-au avut timpurile moderne și pe care vi l-am citat adineaori, William James, spune că „le *Moi*”, *Eul* cunoscător, este tot ce poate fi *al meu*. Ce este al meu aparține, cui? Mie, eului cunoscător, lui *Je*, nu eului cunoscut, lui *Moi*.

Iată cum dintr'odată ne apar două perspective căci din două puncte de vedere putem să studiem realitățile. Aci stă cheia de boltă a întregii dezvoltări, pe care o fac astăzi. Eu pot să privesc o realitate din punctul de vedere al constatării, să constat că un lucru există și dacă există lucrul; mintea mea zice atunci că trebuie să aibă o cauză și deaceea mintea mea admite pentru toate lucrurile, astfel constatate, ca individualități aparte un determinism mecanic, orb, pe care-l aplică ca un postulat fundamental în știință. Dar mai pot să cercetez lucrurile și dintr'un alt punct de vedere, decât acela al purei constatări. Mai pot să cercetez lucrurile din punctul de vedere al eului logic, al lui *je* și ajung la aprecierea activității lui.

Când cineva face ceva, atunci spunem că s'a produs un fenomen ale cărui cauze le putem cercetă și ne aflăm în punctul de

vedere al constatării, al științei exacte, punct de vedere, care ne duce la ideea că orice faptă a oricărui om, trebuie să aibe o cauză, deci se aplică din acest punct de vedere un determinism mecanic tuturor fenomenelor. Dar mai este un al doilea punct de vedere, care se aplică faptelor persoanelor. Pot să mă întreb: bine a făcut sau rău a făcut o persoană, când a făcut o faptă? Și atunci, dacă constat că a făcut rău, zic că este vinovată. Constatarea această din urmă se face, din cu totul alt punct de vedere, care este de cu totul altul decât punctul de vedere științific al constatării, deși este și el un produs al rațiunii întocmai cum produs al rațiunii este determinismul științific. El stă perfect în picioare, paralel cu punctul de vedere științific, pentru că ambele nu se ating, nu se întretaie, nu se contrazic nicăeri. Suntem în al doilea rîu larg și majestos, care curge alături de cel dintâiu.

Reprezintă acest al doilea punct de vedere o realitate? Desigur, și încă ce realitate extraordinară! Toată vieța noastră, de toate zilele, în societate, din punctul de vedere moral și juridic este întemeiată pe această idee a unei aprecieri a faptelor noastre, apreciere care singură ne poate duce la ideea că am putut face o faptă bună sau rea, ne poate duce la ideea că suntem sau nu suntem răspunzători de faptele noastre.

Ne aflăm într'o lume nouă, distinctă cu desăvârșire de cealaltă. Deaceea s'a putut spune cu drept cuvânt că rațiunea noastră când crează cunoștințe, crează două lumi complect deosebite: lumea cunoștinței, supusă legii cauzalității și o lume tot așa de reală, pentru că este tot la fel, întocmai, produsul rațiunii omenești, lumea morală sau, cum îi mai putem spune, lumea etico-juridică. Aceasta îmbrățișează morala și dreptul, produs al rațiunii noastre, tot așa de valabil ca și cunoștința externă. În lumea etico-juridică, îndată ce este vorba de o cunoștință a unei realități, nu se mai pune întrebarea: ce este realitatea? ci: a cui este realitatea? Și așa naște ideea de drept. Obiectul cutare este al meu. În drept și în morală nu mă interesează din ce este compus obiectul, sau cum s'a produs fapta, ci al cui este obiectul, a cui este fapta, pentru ca să știu cum să pot exercita activitatea mea. Întrebarea aceasta, „al cui este ceva“, este întrebarea caracteristică a punctului de vedere etico-juridic.

Nu putem astfel să nu fim impresionați de constatarea, pe care a făcut-o așa de profundul analist W. James, când spune că Eul psihologic are ca conținut ce este *al meu*. El nu poate face bine

distincțiunea între *Je* și *Moi*, deși o indică, dar întregul *Moi* se atribuie lui *Je* și se atribuie ca un lucru, care aparține lui *Je*.

Ce semnificație are această analiză așa de fină, pe care o face W. James? Ideea de personalitate, care ține locul în lumea etico-juridică ideii de individualitate din lumea științelor exacte, nu are un sens decât din punctul de vedere etico-juridic și poate chiar nici din punctul de vedere psihologic.

Când începe într'adevăr copilul să aibe conștiință de el însuși? Din clipa când începe să simtă că ceva îi aparține. Din clipa în care a spus: mâna aceasta, degetul acesta sunt ale mele. Din acea clipă s'a constituit personalitatea lui. Aceasta o pune foarte bine în relief psihologia modernă, fără ca, de altminteri, psihologia să tragă toate consecințele, adânci, cari se pot trage din această constatare.

Cari sunt aceste consecințe? În afară de individualitatea fizică, care v'am arătat cum se constituie, o individualitate psihologică nu se poate constitui, ca individualitate proprie, decât numai prin jocul rațiunii, din punctul de vedere etico-juridic. Când zic că eu exist, că sunt eu, că am o personalitate, că este ființa mea, ce este mai intim, ce este mai important în mine, ceea ce voesc să păzesc, ceea ce aș vrea să fie nemuritori, ceea ce constituie tezaurul cel mai scump al fiecăruia din noi și ceea ce vrem să înălțăm pe scara valorilor etico-juridice, morale, cât' mai sus, nu este vorba de o realitate psihologică, ci este o realitate pur logică, creată din punctul de vedere etico-juridic

Dar, dacă este așa, atunci punctul de vedere etico-juridic este numai un punct de vedere al rațiunii noastre, întocmai cum punctul de vedere al constatării lucrurilor externe este iarăși numai un punct de vedere al rațiunii noastre. Ne aflăm în fața a două puncte de vedere deosebite, coordonate în jurul lui *Je*, a personalității, care are o realitate pur logică și nu una psihologică, sau fizică.

Atunci am înțeles și toată problema libertății. Căci, înadevăr, dacă n'ar exista un mod de conciliere între ideea de determinism, care incontestabil este exactă în știință și ideea de libertate, atunci întreg dreptul și întreaga morală este o jucărie. Noi vorbim mereu în drept și în morală de libertate și dacă libertatea n'ar exista în nici un fel, dacă ar fi ceva ridicol din punctul de vedere științific, cum spune atâta lume, atunci, întreg dreptul și întreaga morală sunt și ele niște concepțiuni antiștiințifice, fără nici o însemnătate și cari trebuiesc înlăturate, atunci pumnul, forța este ceea ce domină:

nu există nici dreptate, nici bine, și n'avem niciodată dreptul să spunem de cineva că face bine sau rău, fiecare din noi este o mașină oarbă care face fără nici o responsabilitate tot ce face. Ceeace evident nu este nici punctul de vedere al dreptului, nici al moralei; și dreptul și morala sunt totuși realități incontestabile, cari se aplică în viața noastră de toate zilele.

În ce consistă astfel personalitatea liberă? Căci personalitatea din punctul de vedere etico-juridic nu se poate să fie decât liberă; nici nu se poate concepe altfel.

Îndată ce atribuim o acțiune unei persoane din punctul de vedere etico-juridic, sau, cum îi zice Kant, punctul de vedere practic, trebuie să spunem că persoana este liberă căci altfel nici nu se poate pune punctul de vedere practic, adică punctul de vedere dacă persoana face bine sau face rău ce face.

Sunt mulți autori moderni printre alții, însuși Bergson, profund analist, psiholog, poate mai profund ca psiholog decât ca metafizician, cari spun: fapta unui om este liberă atunci când este produsul voinței lui. Dacă cineva și-a constituit o personalitate psihologică într'un anumit fel, când o faptă este rezultatul normal al acestei personalități, spre deosebire de influențele imediate ale mediului înconjurător, s'ar zice că fapta este liberă.

Mi se pare superficială această afirmare. Mai întâi v'am arătat că nu se poate vorbi de o personalitate psihologică în sensul acesta precis. Și apoi, ce semnificație are dânsa? Căci, psihologicește, Kant însuși o arată: s'ar putea foarte bine concepe că fiecare act al nostru să fie explicat printr'o legătură dela cauză la efect, dacă știința ar ajunge la o suficientă perfecțiune pentru aceasta, așa încât un mecanism orb să se aplice în toată activitatea noastră psihologică. Și atunci, nu se mai poate pune problema libertății, ar fi o absurditate.

În ce consistă atunci libertatea? Să analizăm lucrul mai de aproape. Nu sunt liber atunci când întâlnesc un obstacol extern. Dar încă odată nu poate fi vorba aci de imposibilitate fizică, de a învinge un obstacol extern; problema se pune numai din punctul de vedere etico-juridic. În adevăr, presupuneți un Robinson izolat într'o insulă; întâlnește o stâncă și nu poate să meargă mai departe pe cărarea lui. Aceasta însemnează că nu este liber? Nu, această însemnează pur și simplu că el a întâlnit un obstacol. Problema se poate pune însă și din punctul de vedere al activității mele în legătură cu a celorlalte persoane: numai atunci pot zice că sunt sau

nu sunt liber. Presupuneți că ceilalți oameni îmi leagă mâinile cu lanțuri: mi-au luat libertatea.

Iată un prim fapt constatat: nu sunt liber, atunci când din acest punct de vedere etico-juridic, adică al legăturii cu ceilalți oameni, mi se opune de alții un obstacol fizic.

Dar, ar putea să se opună la libertatea mea și un obstacol psihologic. Liber este acela, care face o acțiune într'un moment de nebunie sau de beție sau de patimă oarbă? Obișnuit, suntem de acord să spunem că nu sunt libere asemenea acțiuni. Cu cât o acțiune este mai învăluită în patimă, cu atâta este mai puțin liberă. Când este liberă? Când ea rezultă dintr'o reflexiune, care a înlăturat cu desăvârșire tot ce este patimă. Dar atunci, la ce se reduce libertatea? La un pur raționament. Omul, care face ceea ce face, întemeiat numai pe rațiune, rațiune care nu este întunecată de patimi, acela este liber. Bunul simț ni-o spune în viața de toate zilele.

Atunci, în ce stă libertatea? În activitatea rațională și nu poate sta în altceva.

Dacă ne gândim că persoana, căreia se atribuie această activitate este, precum am arătat, realitatea logică, că prin această activitate rațională se creează tot ce există, — căci din punctul de vedere al cunoștinței obiective științifice creăm prin ea întreg universul, de o parte ca o lume a constatărilor, întreaga lume etico-juridică, de altă parte, ca o lume morală, — atunci ajunge să ne spunem, cum și-a spus Kant, că singura realitate, din care derivă tot, care ne explică și pe noi și explică și lumea, este libertatea rațională.

Iată, cum, grava problemă, care se pune la început, aceea de a ști dacă în adevăr există o libertate, se poate soluționa, dacă facem o amănunțită analiză a cunoștinței în această privință; constatăm astfel, că nu există nicidecum o opozițiune ireductibilă între determinism, care incontestabil trebuie să fie postulatul dominant în știință, și ideea de libertate, care este postulatul fundamental al moralei și al dreptului. Individualitatea este o realitate din punctul de vedere al constatării și deaceia o constatăm regulat în științele fizice și în parte și în științele psihologice; personalitatea cu libertatea ei morală îi corespunde în lumea etico-juridică.

Mircea Djuvara.

LUMINA

*Dureri sunt multe ce-au rămas ascunse,
Ucise'n suflet unde-au fost născute,
Doar tremurarea buzelor tăcute
Dovada este a viselor străpunse.*

*Eu te-am iubit mai mult de cât se poate
Inchipui! vin să înțelegi, iubite,
Privirea singură le dă pe toate
In clipe de dureri nemărginite.*

*Nu mi-ai cerut nimic și m'am dat fie;
Doar făr' de vorbe sufletu' ne'ncântă...
Vrei tu să știi ce-a fost a mea beție?—
Tăcerea ta cu îndurarea-i sfântă.*

Lucia Alioth.

MESAJUL PREȘEDINTELUI HOOVER

Tradiționalul discurs pe care-l ține primul magistrat al Statelor Unite cu ocazia instalării lui în Casa Albă, este mai întotdeauna interesant prin sinceritatea cu care sunt anunțate problemele și preocupările lui de guvernare. Este cea dintâi manifestare publică a șefului Statului american. După depunerea jurământului, alesul vorbește națiunii pentru a-și deschide inima și gândurile. Cum înțelege el să-și exercite funcțiunea și din ce punct de vedere privește el chestiunile la ordinea zilei, sunt punctele atinse de obicei în asemenea mesaj. Oricare ar fi temperamentul, aptitudinile și pregătirea alesului, discursul trebuie să reflecte omul. Americanul de duzină așteaptă această desvăluire ca o verificare a votului dat.

Semnificația mesajului mai stă și în faptul contactului direct pe care Președintele îl stabilește de la început cu poporul. Într'o țară democratică acest raport este esențial. Cu atât mai mult cu cât Președintele Statelor Unite, deși Prim-Ministru în acelaș timp, nu are nevoie de majoritățile Congresului pentru a governa cu autoritate. Asentimentul opiniei publice îi este mai necesar. De aceea el trebuie să aibe cea mai mare sollicitudine pentru popor.

Umil și plin de frica lui Dumnezeu, în spiritul înaintașilor săi puritani, Herbert Hoover, al 31-lea Președinte al Statelor Unite, vorbea poporului american în ziua de 4 Martie. Deși conștient de puterea și prosperitatea țării, noul Președinte nu uita să atragă atenția asupra pericolelor cari amenință astăzi marea națiune americană. „În mod general“, spunea Președintele Hoover, „am ajuns la un grad de confort

și siguranță mai înalt decât a existat vreodată în istoria lumii. Prin înlăturarea sărăciei am atins un grad de libertate individuală mai înalt decât înainte. Devoțiunea și preocuparea pentru instituțiile noastre sunt adânci și sincere. Noi clădim în mod statornic o nouă rasă, o nouă civilizație, mare în realizările ei...". Dar această stare bună are și partea ei întunecoasă, pe care Președintele se simte dator să-o expună poporului. Pare curios să auzim din partea unui fruntaș american că în Statele Unite există o tendință de a nu respecta legile. Tabloul înfățișat de Hoover în această privință e uimitor de crud. Sinceritatea lui e însă caracteristică pentru atitudinea pe care o au oamenii cu răspundere, conducătorii și toți slujitorii Statului în America. E o vorbă curentă acolo, care circulă și în lumea afacerilor: „onestitatea e cea mai bună politică“. Explicarea e simplă și practică: e mai bine să mărturisești la timp adevărul decât să ispășești mai târziu tăcerea lui. Astfel mesajul spunea: „Crima e în creștere, încrederea în justiție e în descreștere... A considera aceste rele, a găsi remediul lor, este cea mai dureroasă necesitate în timpurile noastre“. Și abuzurile săvârșite în contra prohibiției alcoolului le vede Hoover tot ca o urmare a răului menționat. Contrabanda, tolerată de public sau chiar de unii funcționari, înlesnește întinderea criminalității. „Intreg sistemul nostru de auto-guvernare se va prăbuși, dacă funcționarii aleg ce legi ei vor să observe sau dacă cetățenii aleg ce legi ei vor să susțină. Dacă cetățenilor nu le place o lege, este datoria lor, ca bărbați și femei oneste, să nu încurajeze violarea; treaba lor e să lucreze deschis pentru abrogarea ei“. În acest sens Președintele anunța însărcinarea unei Comisii naționale care să cerceteze întreaga structură a sistemului federal de jurisprudență, precum și a metodelor de aplicare al amendamentului al 18-lea din Constituție, pentru a stabili cauzele abuzurilor atât de frecvente de la introducerea acestei legi constituționale.

Mai departe mesajul anunța cooperarea Guvernului cu întreprinderile diferitelor comunități, fără însă ca prin această intervenție să sufere inițiativa particulară. Și în privința învățământului, care până în prezent a fost lăsat

pe seama diferitelor state ale Uniunii și a comunităților locale, Președintele Hoover făgăduia sprijin din partea Guvernului federal. Tot în chestiunile interne, extinderea serviciului sanitar, ajutorarea agriculturii și reorganizarea ministerelor Guvernului federal, figurau ca puncte principale în programul de activitate al noului Președinte.

O bună parte a mesajului președințial se ocupa și cu chestiunea relațiilor externe. În această privință Președintele Hoover ținea să asigure lumea de pacifismul poporului american și de lipsa oricărei preocupări de imperialism „Statele Unite acceptă pe de-a-ntregul adevărul că progresul, prosperitatea și pacea noastră sunt înălțuite cu progresul, prosperitatea și pacea întregii omeniri... Aceia cari au înțelegere adevărată a Americii, știu că noi nu avem nici-o dorință pentru expansiune teritorială, pentru dominația economică a altor popoare. Asemenea scopuri sunt respingătoare idealurilor noastre de libertate omenească. Forma noastră de guvernământ este rău adaptată la responsabilitățile cari urmează în mod inevitabil din limitarea permanentă a independenței altor popoare“.

Apoi, făcând aluzie la Pactul Kellog, Președintele Hoover îl releva ca un semn de manifestare sinceră a intențiilor pacifiste de care este animat poporul american. Reamintind că oameni de stat americani au fost printre cei dintâi să propună înființarea unui tribunal internațional de justiție, mesajul considera Curtea Permanentă de Justiție din Haga drept o identificare cu oamenii de stat și idealurile americane. Neacceptarea Statelor Unite de a face parte din Liga Națiunilor nu trebuie însă interpretată ca un semn de rea voință. Rezerva pe care o observă Americanii față de acest organ, nu înseamnă dorința de a avea o situație privilegiată, ci este rezultatul politicii lor tradiționale de a nu intra în nici un fel de angajament care i-ar implica în controversele ivite între alte țări. Americanii cred că independența lor față de asemenea obligații îi face mai capabili de a servi eficace progresul și pacea omenirii.

Mesajul Președintelui Hoover, animat de cele mai bune intenții, aruncă o lumină vie asupra omului care va conduce afacerile Statului american timp de patru ani. În cuvintele

sale se restrânge clar voința unei personalități conștiente de problemele zilei și de idealurile pe care le urmărește cu stăruință națiunea cea mai bine organizată din lume. Herbert Hoover e un om reprezentativ al stărilor din America. Ca „*self made-man*“, el și-a făcut singur calea în viață. Inginer, om de afaceri, organizator al mijloacelor de alimentație pe timpul războiului, a fost colaborator în cabinetul lui Coolidge, călător studios și practic în cel mai bun înțeles al termenului, noul Președinte este desigur pregătit pentru a conduce astăzi Statul american.

O întrebare se ridică totuși, cu privire la destoinicia cu care acest om va înfrunta piedicile: va ști el să înlăture cele două viciuri fundamentale de cari suferă funcțiunea de prim magistrat în Statele Unite? Unul e de ordin social-politic, altul de ordin constituțional. Președintele este întotdeauna omul unui partid. Hoover face parte din partidul republican. Ceva mai mult, interesele capitaliștilor, a magnaților financiari, sunt întotdeauna precumpănitoare în politica Statului american. Aceste interese, susținute din umbră, sunt decisive în mișcările Președintelui. Obiceiul s'a încetățenit odată cu expansiunea economică a țării în ultimii patruzeci de ani¹⁾. De aceea ne întrebăm: va ști Herbert Hoover să reziste, să rămână independent față de forțele oculte ale financiarilor? Al doilea viciu stă în însăși Constituția țării: posibilitatea Președintelui în funcțiune de a candida pentru un al doilea termen. Această perspectivă implică în mod fatal concesiuni și compromisuri. Pentru a se face plăcut tuturor intereselor, Președintele trebuie să devină comod. Numai când un Președinte nu ține să fie reales, poate să se mențină independent și să guverneze fără teamă de a deveni nepopular. Astfel ne întrebăm încă odată: va ști oare noul Președinte să reziste unei asemenea tentații? Având toate calitățile unui conducător, Herbert Hoover poate fi un mare Președinte. Cu condiția însă să voească a înfrunta cele două viciuri inerente funcțiunii.

Nicolae Petrescu

¹⁾ Astfel un ziar din New-York nu se sfia acum câțiva ani să scrie despre miliardarul Morgan că aghiotanții săi numeau pe Harding și Coolidge în 1920 și controlau Convenția națională republicană din 1924 (*New-York American*, din 13 Iulie 1924).

PLOAIE RURALĂ

Ploaie sură, tristă, multă:...

— *Ascultă:*

Cîntă 'n streșini indigene

Mărgelușe, pe furiș,

— *Lacrimi scurse, lin, pe gene*

De frunziș —;

Cîntă stropii cu ecouri

De cimpoi, lovind în plante,

Și cu tobe reci de nouri

Cîntă forte și andante ...

Ploaia sură și rurală

Trece umedă, sglobie:

Paparudă 'n pielea goală

Ce dansează pe cîmpie ...

Alexandru Bilciurescu

VIAȚA ȘI OPERA LUI H. C. ANDERSEN

Izvoarele la care am lucrat pentru a prezenta cititorului român opera și viața lui H. C. Andersen sunt următoarele:

H. C. Andersen. Ges. Werke. Vom Verfasser selbst bes., Ausgabe, Leipzig 1847/48, 35 vol. 1853/72, 50 vol.

H. C. Andersens Ausgewählte Werke, Neu revidiert nach der deutschen Ausgabe v. Andersen, Herausgegeben und eingeleitet v. Leopold Katscher, Leipzig, 1880.

Andersens Werke, Neu übersetzt etc. v. Emil J. Jonas, Strassburg, 1876—1881.

Eines Dichters Bazar v. H. C. Andersen. Aus dem Dänischen von W. C. Christiani Leipzig Ed. Kummer 1843, 2 vol.

H. C. Andersen. Gesammelte Märchen und Geschichten, Jean, 1909.

Der Dichter und die Welt. Briefe v. H. C. Andersen. Weimar, 1917.

B. Nisbet Bain. H. C. Andersen. London 1895.

*Georg Brandes, Ges. Scheiften, III/2 Skandinavische Gasön-
liechkeiten.* p. 104, München, 1902.

H. C. Andersens Leben ohne Dichtung v. Karl Larsen, Berlin 1926.

Ținem însă mai întâi să reproducem în întregime notele de călătorie scrise de H. C. Andersen, cu ocaziunea trecerii sale prin țara noastră în 1841.

În urma acestei reproduceri, vom intra în detaliile biografiei și activității literare a lui Andersen.

D-r E. I. Păunel

TRECEREA LUI H. C. ANDERSEN

PRIN ROMÂNIA IN 1841

„... La 1809 Constanța fiind complet distrusă de Ruși, toate aveau aci aparența ca și când aceasta s'ar fi întâmplat acum câteva săptămâni. Case sărăcuțe, jumătate dărăpănate, formau strada principală, care era destul de lată; ici colea zăceau coloane de marmoră și de piatră cenușie, cari după înfățișare aparțineau unei epoce mai vechi. La mai multe case acoperișul sau un balcon, atârnat deasupra străzii, erau sprijinite prin vro bârnă de lemn, așezată pe un capitel antic de marmoră. Minaretul la unica giamie căzută în ruine era făcut din scânduri văruițe. O cafenea firește n'a lipsit, însă aspectul era ca și musafirii, foarte sărăcuț. Aci, pe balcon, erau întinși câțiva Turci, ei își fumau ciubucile, își sorbeau cafeaua și ne ignorau pe noi străinii, după cum se părea.

Câțiva bărbați grozav de zdrențuiți cu bărbi lungi, turbane, caftane și pantofi de saftian mergeau pe stradă și adunau gunoiu pentru a face foc, căci lemne nu se găseseră aci pe o întindere de mai multe mile.

Imediat lângă oraș erau rămășițele destul de considerabile ale valului lui Traian, care s'ar fi întins dela Marea Neagră până la Dunăre. Cât puteam privi împrejurul nostru, vedeam numai mare sau o stepă imensă, nici o casă, nici un fum dela vro șiră de lemne a unui cioban, nici o turmă de vite, nici un punct manifestând viață; totul era o câmpie verde fără de sfârșit. În apropierea orașului se mai arătau câteva bucăți de loc, neîngrădite, unde creștea grâu, înalt ca iarba și de aceiaș culoare.

Mergeam spre mare; o barză moartă chiar la malul ei sub povârniș fu primul obiect, asupra căruia au căzut privirile mele. Zăcea, o aripă întinsă, gâtul încovoiat; deveneam melancolic privind-o. — Barza mi-a fost totdeauna pasărea cea mai interesantă, m'a ocupat ca copil, trece chiar ca fantomă prin romanele și poveștile mele și ea a fost primul obiect ce-l zăream pe când mă întorceam acasă peste mare; ea ajunsese la mal pentru a și muri.

Un gând superstițios mă cuprinse și cred că nimeni nu va fi liber în cursul vieții sale de astfel de gânduri. Poate că și eu voi ajunge la mal dincolo de mare și calea vieții mele va fi terminată.

În vreme ce priveam pasărea, se lasă iarăși o ceață umedă peste mare și maluri, atât de deasă și apăsătoare, încât mă teameam un moment, că nu voi mai găsi cârciuma; nu puteam vedea nici patru pași și o luai deci drept înainte trecând peste un zid de pietre, ajungând astfel pe un alt drum, mult mai scurt, la cârciumă, unde ne aștepta o masă excelentă.

După masă lucrurile noastre fură încărcate pe care mari, construite tot din lemn; ele aveau să meargă spre Dunăre și vor avea nevoie, trase fiind de boi, de toată după masa, noaptea și ziua următoare pentru a ajunge la Cernavodă, noi însă eram să înoptăm la Constanța, pentru ca, pornind dimineața, să ajungem în acelaș timp cu bagajele noastre.

Țărani munteni, în cojoace de oaie și cu pălării negre de pâslă, ale căror boruri atârnav ca adevărate umbrele gigantice peste spate și umăr, urmau cu carele. Ni se dăduse asigurarea că pe drumul acesta țara ar fi foarte liniștită și că nu vom întâlni în călătoria noastră prin stepă decât nomazi munteni.

O ceață umedă și impenetrabilă se întinse iarăși dinspre mare peste toată regiunea. Carele încărcate, cari plecaseră acum, dispărură după puțini pași ca într'un nor; era aci așa de frig ca în largul mării.

Hangiul ne povesti despre acest schimb puternic de vânturi, de uragane strașnice și de frigul ultimei ierni, marea ar fi fost înghețată câteva mile dela mal, puteai să pornești pe ea dela Constanța la Varna. El ne povesti de viscolul, care-i gonește pe păstori cu turmele lor prin stepa, ne povesti de câinii fără stăpân, dintre cari am văzut vre-o câțiva. Prin toată Bulgaria și prin Rumelia trec mai ales iarna aceste cete cu urlătele lor. Adese ori ele dau de lupi și atacul este pe ambele părți de o vehemență egală. O lupoaică izolată, care se rătăcește printre câini, este adesea ori grațiată de aceștia. Puii, pe cari îi naște nu se deosebesc de neamul ei, ea îi hrănește cât se poate de bine. Când ajung însă vârsta de câteva zile lupoaica îi târaie până la râu și dacă-i vede lingând apa în felul câinilor, ea îi rupe în bucăți; instinctul spunându-i că ei sunt dușmanii cei mai aprigi ai neamului ei.

Spre seară vremea era frumoasă. M'am plimbat cu Ainswarth dealungul plajei pentru a culege pietre și scoici; am trecut pe lângă cadavrul berzii. Aproape de tot de ea, era un alt sărman animal mort, pe care-l văzusem ultima dată, fără să-i dau prea multă atenție cu toate că era poate mai interesant decât barza.

Era un câne mare cu păr creț, care de sigur a fost aruncat dintr'un vapor și a ajuns acuma la mal. Am putea să scriem un roman de mare și de aer despre aceste două animale. Romane aeriene nu avem încă, însă ele se vor ivi desigur odată cu baloanele.

La întoarcere am vizitat pe una din acele colibe mizerabile de Tătari, al căror acoperiș de trestie ajunge până la pământ; drept vorbind, am intrat târându-ne în interior care se înfățișa ca un coș mare. Păreții luciau de funingeni, toate deasupra noastră se pierdeau în fum. Fata tătarului nevoalată stătea la foc și frigea o bucată de carne pe un bețișor; nu era tocmai frumoasă, trăsăturile feței erau prea aspre, albastrul ochilor era prea deschis, însă statura și ținuta ei făceau un efect bun. Un pictor ar fi putut să-și aleagă motivul pentru un tablou caracteristic, cu lumini duble, una dela focul din colibă, cealaltă dela soarele ce era pe asfințite și strălucia roșu ca sângele prin ușa scundă.

Am ieșit, luna plutea rotundă și mare deasupra mării. În han fumega un castron cu punș pe masă; am petrecut o seară plăcută și veselă...

Dealungul pereților sub ferestre împrejurul camerei se întindeau canapele late cu rogojine, aci era pregătit culcușul nostru. Nu puteam dormi, valurile mugiau ca tunetul, priveam prin ferastră pe marea întinsă, luminată de luna mică și rotundă.

Plecarea era hotărâtă pentru a doua zi disdedimineată. Țăranii veniră cu caii lor vioi muntenesți, cari jucară înaintea porții; doi s'au smuls din ciată și au sărit peste zidurile de pietre și s'au bătut cu picioarele dinapoi. Se auziau țipete și strigăte; întretimp m'am coborât încă odată până la mare pentru a-i spune adio. Marea deschisă și sărată, pe care o iubesc atât, eram să nu o mai văd până la coasta daneză.

În fine cortegiul era aranjat. Hangiul nostru, în uniformă sa veche austriacă călărea înainte și noi ceilalți îl urmam în pas repede prin oraș, afară în stepă deschisă, fără margini. La stânga, în cursul zilei întregi se întindea lacul Kurasu¹⁾, despre care se spune că ar fi rămășițele unui canal, prin care Traian ar fi unit Dunărea cu Marea neagră; n'ar fi greu de a-l reface; mai puțin costisitor ar fi însă cu siguranță de a clădi o cale ferată pe acest șes; singurul desavantaj la executarea unui proiect de felul acesta ar fi reclamațiunile din partea turcească. Se spune că chiar Comitetul pentru navigațiunea pe Dunăre ar fi avut de învins multe greutăți până ce a primit permisiunea, de a înființa aci hanul cu birou și aprobarea ca pasagerii lui să poată lua acest drum mai scurt prin țară. Permisiiunea ar fi fost dată—așa mi s'a spus—pentru familia și prietenii Comitetului pentru navigațiunea dunăreană.

Treceam pe lângă unele redate din ultimul războiu rusesc. Ele sunt complet subminate de câini sălbatici, cari vara se răcoresc în aceste viziunii, atunci când soarele arde deasupra stepii fără umbră, iar iarna dâșii găsesc aci adăpost și căldură, când viscolul și zăpada biciuiește deasupra capetelor lor.

¹⁾ Carasu.

În fine ajungem la un sat, fiecare casă avea aspectul unei movile mizerabile pe o masă pietroasă; la dreapta se ridicau câteva coloane de piatră cenușie dela o biserică devastată.

Treceam și pe lângă ele și numai stepe, verde și singuratică se întindea înaintea noastră și în jurul nostru. Trei Turci în haine colorate, cu turbane și caftane fâlfâind ne ieșiră în cale, călări, în iuțeală sălbatică; era un tablou exact din cele cari ni le-a dat Horace Vernet; „Allah ekber!“ era salutul lor.

În mijlocul acestei stepe tăcute zăcea un cimitir turcesc părăsit cu monumente albe, sparte; numai la unele mai puteai să deosebești încă turbanul. Nici un chiparos, nici o tufă nu dădea morților umbră. Satul, care fusese pe aci, era șters de pe pământ.

Pe un plan monoton atrage atențiunea noastră orice obiect ieșit în relief, fie chiar cât de puțin important; un vultur mare ședea în iarbă și nu părăsi locul său până nu ne apropiarăm de el cu cincizeci de pași. Vedeam turme de vite, cari din depărtare se înfățișau ca o tabără mare de războiu. Păstorii munteni sămănuau cu totul oamenilor sălbatici; ei purtau cojoace lungi de oaie, cu lâna scoasă în afară, pălării gigantice sau o căciulă strâmtă de blană aspră, părul lor lung, negru și sbârlit le atârna peste umere; toți purtau un topor greu. Soarele ardea precum nu-l simțisem încă niciodată. Căldura ne amețea, ne topeam aproape de sete. Cei mai mulți dintre noi întindeau basmalele lor deasupra unor mocirle, cari mișunau de animale mici și sorbiau apa; eu am putut să-mi ud numai buzele și în această căldură, în această arșiță de soare, păstorii munteni stăteau liniștiți în cojoacele lor grele de piele, răzâmați pe ciomegele lor. Sărmanii nomazi!! Auziam cântecele lor: pare că aud încă melodia, trebuie să-i dau și un text:

„O salcie verde cu crângile tale pletoase!“

„Acolo unde în țara Țarului cazacul se razemă pe sulița lui, unde soarele strălucește pe săbii austriace și pe minaretele lui Mohamet, unde două râuri despart țările a trei împărați, acolo a stat casa de bârne a tatălui meu în mijlocul trestiiilor, drept lângă ea creșteau sălciile verzi! — Am păscut turma, am mânat o pe bărăganele Basarabiei, singur și părăsit. Însă noaptea are stele și inima gânduri! — O salcie verde cu crângile tale pletoase“.

„Am păscut turma pe bărăgan când soarele de primăvară a răsărit, însă norii au fost învingători, ploaia a curs în șiroaie, din ploaie s'a făcut în aer zăpadă și vântul a făurit săgeți de ghiață, ele m'au lovit în obraji, au pătruns prin lâna deasă a oilor, turma s'a speriat, a fugit de uragan; am fugit și am sburat zi și noapte, unde ne-au gonit vânturile; numai morții au rămas în urmă. — O salcie verde cu crângile tale pletoase“.

„Unde e scut, unde e adăpost pe bărăganul întins? Vânturile ne-au gonit, pe turmă și pe păstori, n'am putut să ne îndreptăm obrazul spre fața vântului, din cari sburau săgețile de ghiață.

Înainte noastră sub stâncă ascuțită era marea! Ce fugă, ce spaimă! Ce viscol, ce turmă fugară! — Însă pe coastă erau colibe, erau bărbați puternici, turma a fost salvată și am văzut iarăși cele două râuri care despart țările a trei împărați. O salcie verde cu crângile tale pletoase“.

„Soarele arde amar în țara Turcului, am dormit prin vizuini săpate de câinii sălbatici, am văzut trecând în fugă pe lângă mine bărbați și femei străine, ca în viscol! Gândesc ei oare, ce am gândit atunci și ce gândesc acum răzâmat aci pe ciomagul meu în arșița soarelui, nu, căci ei n'au pe nimeni care să-i semene, eu o știu și tu o știi. O salcie verde cu crângile tale pletoase“

Sărmani Nomazi! Am trecut în goană pe lângă ei! Un han mic făcut pentru noi ne invită la masă; cafeaua a fost fiartă și merindele aduse de noi au fost mâncate; am fost în acelaș timp și musafir și hangiu! Aci nu locuia nimeni. Am închis iar ușile și ferestile, după ce ne-am odihnit și mai departe ne-a dus goana în aceiaș direcție. Ne urcăm puțin și ca o mare verde se arată pe orizont Muntenia acoperită cu iarbă.

Colinele pe lângă care treceam erau acoperite cu tufișe joase, fagi și mesteacăn. Totul avea caracterul unui peisaj danez, așa de binevoitor și așa de zâmbitor.

Iată-ne ajunși la Cernavodă, model de oraș căzut în ruină. O casă părea că întrece pe cealaltă ca frumusețe pitorească, la una acoperișul se compunea din trei — patru șindrile de cari un mănunchiu de trestie era aninat; o altă casă nu era decât un acoperiș atârând până jos. O ceată mare de copii furnica înaintea tuturor ușilor sau mai bine zis înaintea găurilor, cei mititei erau goi de tot, unul avea căciulă de oaie pe cap, asta era însă toată găteala ce o avea mititelul. Un băieat era îmbrăcat în caftanul mare al tatălui său, acolo însă unde nu era fuceiat, se vede că nu avea nici o altă îmbrăcămintă.

Dunărea inundase lunca și apa plescăia sub copitele cailor. Steagul austriac fâlfâia pe vaporul „Argo“, care ne saluta ca o patrie. Aci era o sală cu oglinzi, cărți, mape și canapele elastice, masa era încărcată cu bucate calde, cu fructe și cu vin. Totul era bine și sănătos pe bord.

Călătoria pe Dunăre

Recitez și dedic această „temă dunăreană cu variațiuni litorale“.

Maiestrilor pianului, prietenilor mei, Austriacului Thalberg ¹⁾ și Ungurul Liszt.

¹⁾ Sigismund Thalberg, născut 7 Ianuarie 1812 la Geneva, † 27 Aprilie 1871 la Neapole, renumit și virtuos pianist.

Dela Cernavodă până la Rusciuc ¹⁾).

La orele trei după prânz începu călătoria noastră pe Dunăre. Echipajul pe bord era italian. Căpitanul Marco Dobroslavich, un Dalmatin bătrân plin de umor, de altfel om excelent, ne-a devenit tuturora foarte simpatic în scurt timp. Îi înjura pe marinari și totuși era foarte sincer iubit de dânsii; ei păreau să fie veseli, când dânsul îi ghiontea căci totdeauna avea o glumă la îndemână care compensa bătaia.

Timp de mai multe nopți și zile, pe cari le-am petrecut aci pe bord până la frontiera militară, nimeni nu era mai activ și nimeni mai bine dispus decât bătrânul nostru căpitan. În mijlocul nopții, când se puteau pune pânzele, răsuna vocea lui de comandă; totdeauna avea aceeași dispoziție, gândindu-se mereu la pozne și la glume, la prânz era primitiv, jovial și blând. Adevărat e că dânsul era o perlă între toți căpitani de pe Dunăre; gentilețea lor scădea treptat, tot mai puțin ne simțeam bine; firește că ne-am apropiat mai mult unul de altul, aci între neamuri străine, însă cum ne apropiarăm de Pesta și Viena, societatea deveni așa de mare încât nimeni nu se mai interesa de celălalt. La taica Marco eram doar ca și într'un pension.

Toată călătoria noastră de după amiazi, dela Cernavodă în sus, ducea printre insule inundate, unde capetele sălcilor și vârful colibelor de trestii eșiau din apă. Nici într'un loc nu văzurăm încă Dunărea în întreaga ei lățime. Am petrecut o seară veselă în cabina luminată și frumoasă. Șampania pocnia! Gustul pâinii de secară muiată în adevăratul vin de Tokay mi-a reamintit țara secării, depărtata Danemarcă. Noaptea însă n'a fost ca și seara; sângele nostru trebuia să curgă sub malul bulgăresc! În aceste regiuni mlăștinoase arșița verii dă naștere nu numai la malarie ei și la miriade de țânțari, cari chinase pe locuitorii litoralului și pe echipajul vapoarelor fluviale. Nenumărate roiuri de țânțari au prins viața în ultimele nopți, ele se revărsau prin ferestruii până la noi; nimeni nu s'a așteptat la ivirea lor; ei se aruncau pe noi și ne înțepau, așa încât sângele ne curgea peste obraz și mâni.

¹⁾ Tot la patrusprezece zile poți să treci cu vapoare austriace dela Constantinople peste Marea neagră și pe Dunăre în sus până la Viena. Aci erau două drumuri diferite de ales; unul dela Marea neagră prin gurile Dunării la Galați, unde carantina ține șapte zile, ducând apoi dealungul malului muntean, care e plan de tot și număra numai puține orașe până la Orșova; acolo îi așteaptă o nouă însă scurtă carantină. Cealaltă rută, cea aleasă de mine este mult mai interesantă; nu te duci până la gurile Dunării, ci acostezi la Constanța de unde treci pe uscat, cale de o zi până la Dunăre lângă orașul Cernavodă. — Astfel călătoria pe Dunăre se reduce cu trei zile, care dela gurile Dunării până la Cernavodă nu oferă decât aspectul unui peisaj mlăștinos cu trestie și stufării; pe de altă parte mai ai și avantajul, că vaporul se ține pe partea stângă contra curentului, unde malul e mai variat, unde acostezi la mai multe orașe mai mari bulgărești și unde poți să faci călătorii pe jos prin pădurile sărbești. La Orșova toată carantina ține în total zece zile, după aceasta continui călătoria la Pesta și de acolo la Viena.

Dimineața, înaintea răsăritului soarelui, eram cu toții pe bord, fiecare obraz sângerând și umflat. Am trecut pela miezul nopții pe lângă cetatea turcească Silistra și am primit pe bord mai mulți Turci ca pasageri de clasa III-a; ei stăteau întinși învâliți în scoarțe și dormeau între sacii cu cărbuni.

Iată-ne în zori de zi! Insulele din Dunăre erau sub apă, ele păreau a fi păduri lucitoare, cari sunt gata a se scufunda. Toată partea muntenească oferea aspectul unui plan verde fără margini, singura variațiune era o gheretă dărămată făcută din lut și paie sau un edificiu monoton de carantină, văruiat alb cu acoperiș roșu. Nu vedeai nici o grădină, nici un copac, casa era izolată ca o corabie unui explorator care plutește pe o mare neumblată și liniștită.

Pe partea bulgărească ne saluta primul oraș: Turtucaia; înaintea fiecărei case era o grădiniță mică; la poala povârnișului alergau copii jumătate goi și strigau „Urolah“. Aci toate indicau pace și nici un pericol; răscoalele din țară n'au ajuns încă până la acest mal. Totuși auziam dela Turcii, cari veniseră pe bord în cursul ultimei nopți, că mai mulți refugiați ar fi trecut acolo peste Dunăre pentru a ajunge la București. Dincolo de munți turbau răscoale și moartea

În sus de Turtucaia am trecut printr'un defileu pitoresc, deasupra căruia atârnavu măcănișuri bogate depe povârnișurile înalte până la pământul roșiu-gălbui. O cireadă de cai frumoși și negri fu adusă la mal și urma a fi trecută peste râu. Unul dintr'ânșii se distinsese prin mișcările sale vioi, prin culoarea sa neagră ca tăciunele și prin coama sa lungă și fâlfâindă; calul sări pe povârniș atât de vehement încât pământul improșcă de sub copitele sale!

„O cal sălbatic! Ai să porți poate pe tânăra mireasă a prințului muntean, vei fi poate desmierdat de mâna ei fină și șoldurile tale negre vor fi împodobite cu covoare colorate? Joci de bucurie că vezi patria cea nouă pe malul de dincolo al râului. Cum, sau ai să fii în Muntenia strămoșul unui neam, de o sută de ori mai mare decât ceata care te înconjoară și numele tău va fi cel dintâiu pe arborele neamului?

Băieții își strigă ție, animal frumos și înfocat drum bun, drum bun.

În fine am zărit totuși un oraș pe partea muntenească, era Giurgiu ¹⁾, ale cărui forturi au fost nimicite de Ruși. O parte din orașeni se adunase pe rămășițele acestor metereze; se ridicau strigăte și întrebări despre starea sanitară din Constantinopole ²⁾ și

¹⁾ De aci e numai o călătorie de șase ceasuri până la capitala Munteniei București (Andersen serie: Bucharest).

²⁾ Acolo nu era ciumă pentru moment, ea bântuia în Alexandria și la Kairo. Am aflat în ultimele zile ale trecerei mele la Pera dintr'o scrisoare că în susnumitele orașe ar muri zilnic mai multe sute de oameni.

despre răscoalele din lăuntrul țării. Soarele apunea chiar atunci. Turnul bisericii din oraș, acoperit nu de mult cu tinichea lucitoare, lucia de te dureau ochii. O lumină văratăcă învăluia livezile verzi și plane, pasărilor din bălți se ridicau din trestii

Paturile noastre fură acoperite cu rețele verzi, ca să putem fi scutiți de roiurile otrăvitoare ale țânțarilor. Societatea mea s'a așezat la cărți, cum nu cunosc însă nici un joc de cărți, harta Dunării era cartea mea; am studiat-o, acest drum neperitor spre răsărit, care din an în an va fi tot mai mult frecventat și care va purta pe undele sale puternice poeți, cari vor înțelege să ridice comoara de poezie, care e ascunsă în orice tufiș și în orice piatră!

Plutim!

Dimineața este atât de frumoasă! Ce șes întins și verde! Ce parfum de fân! Suntem noi oare în Danemarca? Ce bogăție de flori! Privește movilele acoperite cu iară, mormint de uriași, ca în Seelanda; mâni de oameni le-au format! Totul e atât de idilic, ca vara în Danemarca și totuși nu suntem în Danemarca! Șesul verde, unde fânul miroase, e muntenească

Pașa la Orșova.

Înainte noastră zăcea cetatea Orșovei turcești, reședința unui Pașa. Am trecut prin partea cea mai primejdioasă a „Porților de Fier“, ne apropiăm de prima stație principală a călătoriei noastre: Carantina.

Ne suim iarăși în barcă, masa era pusă pentru dejun, golim un pahar ca adio pentru semilună și femeile voalate.

Pe malul muntean ca și pe cel sârbesc se ridică stânci acoperite cu păduri. La dreapta pe o limbă de pământ se află Orșova nouă cu case vopsite roșu, minarete albe și cu grădini verzi. Edificiul cel mai mare îndreptat spre râu ni s'a spus că ar fi Seraiul Pașei.

Dinapoia ferestrelor armate cu zăbrele, femeile cele frumoase priveau barca noastră, îndreptau poate telescopul lor — căci desigur aveau ele unu — vedeau, ce străini soseau cari peste curând la fel cu dânsurile urmau a fi închiși în carantină, dar singuri, fără fericirea amorului. Ele ne vedeau urcând de desuptul cetății pe partea sârbească dinspre Dunăre, ele vedeau și pe soțul lor, pe Pașa Orșovei care se cobora cu soldați în afară de ziduri spre barca noastră, care stătea acum pe loc.

Pașa, un bărbat puternic cam de patruzeci de ani, cu o tunică militărească, epoleți mari și auriți, cu un fes, ne salută și stătu de vorbă cu Philippovich.

Cetatea care ofera un aspect dărăpănat, ne-a salutat cu cinci împuşcături de tun, atunci când am trecut pe lângă ea.

Vedem acum oraşul austriac Orşova-Veche şi târguşorul Xupanesk ¹⁾, unde se ţine carantina. Am fost nevoiţi să plecăm până dincolo de Orşova, așa de puternic este curentul, deabia mult mai în sus trecerea, care durează numai câteva minute, este posibilă.

Locul de debarcare era îngrădit cu un gard de scânduri ce scârţâia de mulţimea spectatorilor, care stăteau pe dânsul pentru a ne vedea pe noi străinii infectaţi.

Care mari înhămate cu boi fură încărcate cu bagajele noastre şi se puseră în mişcare. Societatea urma încet, înconjurată de soldaţi şi de servitori de carantină, fiecare înarmat cu un baston lung şi alb pentru a ne ţinea la o distanţa de trei paşi. Încă odată aruncăm o privire asupra râului, care ne purtase. Cetatea era în umbră. la Orşova nouă însă luceau minaratele, acoperişele şi copacii în lumina cea mai frumoasă de soare. O luntre trecu deacurmezişul râului la Seraiul Paşei; Paşa a plecat pentru a vizita femeile sale! Noi mergeam la temniţa noastră, iar el la terase înflorite, sărutări şi îmbrăţişări — soarta oamenilor este diferită în această lume; iată morala acestei povestiri.

(Urmează în capitolul VI descrierea timpului plietisitor petrecut în carantină).

Azi e Duminică! E Duminică în călindar, Duminică în natura Domnului! Haideţi, la Mehadia, în munţi, staţiunea balneară cea mai frumos situată a Ungariei! Ce desiş de flori în iarba verde şi înaltă! Ce lumină de soare pe coastele păduroase ale muntelui. Aerul e atât de albastru, atât de străveziu! Azi e Duminică. Şi de aceea toţi oamenii, pe care îi întâlnim sunt atât de sărbătoreşte îmbrăcaţi. Părul împletit, negru şi strălucitor al fetelor e împodobit cu flori fragede, o ramură de bobîtel sau o garoafă într'un roşu adânc; mânecele largi sunt brodate cu verde şi cu roşu; fusta se compune din ciucuri roşii, albaştri şi galbeni; chiar bunicuţa cea bătrână e îmbrăcată în ciucuri şi are flori pe pânza ei albă. Flăcăii şi băieţii au trandafiri la pălărie, cel mai mic e cel mai mare! Cămăşuica lui scurtă îi atârnă deasupra pantalorilor de culoare închisă, o ramură de bobîtel e aninată pe pălăria sa, care îi acoperă aproape ochii, da, azi e Duminică!

Ce singurătate domneşte în aceşti munţi! Viaţa şi sănătatea elocoteşte în apele acestor izvoare! Muzica se aude din sala de baie mare şi decorată. Privighitoarea cântă în lumina senină a soarelui între copacii mirositori, unde şerpuesc coardele de viţă de vie sălbatică. Tu, frumoasa natură a Domnului, biserica mea, cea mai bună, cea mai sfântă din toate! Aci îmi spune inima mea: „Azi e Duminică!“.

¹⁾ Jupalnic.

Suntem iarași la Orșova! Globul de alamă pe turnul bisericii lucește în razele soarelui, ușa e crăpată! Ce singurătate în biserică!

Înainte bisericii, pe piață, unde teii sunt în floare, e joc mare pentru bătrâni și tineri. În mijlocul cercului sunt așezați lăutarii, unul cântă la cimpoi, altul scârțâie din vioară. Hora merge întâiu spre dreaptă, apoi spre stânga. Toți sunt în găteala lor cea mai mare, ciucuri, flori și cu picioare desculțe; azi e Duminică!

Câțiva băieți mici aleargă îmbrăcați numai în cămașe, însă cu o pălărie de om mare pe cap și pe pălărie o floare. Notabilitățile, domini și cucoanele, îmbrăcați ca la Viena, se plimbă și privesc poporul, poporul ce joacă.

Soarele roșu de asfințit lucește pe turnul alb al bisericii, pe Dunărea galbenă — închisă și pe munții păduroși sârbești; dacă ar luci pe cântecul meu, când îl cânt! Ce frumos și vioiu! Ce suav și straniu! Toate arată că e sărbătoare, toate îți vestesc: Azi e Duminică!

(Va urma)

H. C. Andersen

VIAȚA ȘI OPERA LUI H. C. ANDERSEN

Hans Christian Andersen este una din acele personalități literare, cari nu aparțin numai țării de unde își trag originea, ci fac parte din literatura mondială.

Poveștile sale ce formează poate nu partea cea mai voluminoasă, însă desigur cea mai cunoscută a operelor sale, sunt auzite și citite dincoace și dincolo de Ocean, oriunde se află copiii doriți a asculta basme.

Cu aceste povești se întâmplă chiar cazul interesant că ele sunt povestite fără a se mai ști autorul; marea lor popularitate le face anonime, astfel că opera unui poet anumit devine legendară.

În țara noastră editorii celor două mari biblioteci populare: „Biblioteca pentru toți“ și „Biblioteca universală“, și-au arătat venerațiunea față de acest poet străin, publicând unele opere.

Datele biografice despre Andersen ne sunt foarte puțin cunoscute; cele două duzine de narațiuni, care reprezintă titlul său de fală în parnasul mondial și pe cari le cunoaștem din sute de edițiuni în toate limbile, ilustrate cu multă măiestrie de creioanele unor artiști celebri de toate naționalitățile, — sunt tot ce au citit cei mai mulți dintre noi; celelalte povești, mai puțin populare ne sunt însă măcar accesibile, căci exactitatea unor editori ne-a dat posibilitatea de a le cunoaște în totalitatea lor. Restul operelor sale, drame ocazionale, poezii sentimentale, vreo cinci romane, destul de interesante, pentru epoca când au fost concepute, și o serie mare de scrieri de caracter autobiografic, în total vreo cincizeci de volume, foarte respectabile, sunt pentru noi cu toții „terra incognita“.

Ultimele edițiuni mai complete în traducere germană au apărut înainte cu aproximativ 50 de ani, iar o biografie engleză a poetului de R. N. Bain înainte cu 30 de ani.

Dacă vroim să folosim o dare de seamă biografică mai modernă suntem avizați la traducerea din limba daneză a unei *schitse* redactate cu cunoștințe frumoase, mult gust personal și dragoste

pentru subiect de domnișoara Etta Federn, care a apărut în ediția basmelor aranjată de Editura Diederichs. (Jena, 1909).

Cum se explică această vădită lipsă? Istoriografia literară are și ea capriciile și paradoxele ei și relativ destul de des putem observa următorul fenomen: dacă un autor excelează într'un gen anumit fie că l-a inventat fie că l-a dus la perfecțiune pentru epoca sa, se pare că operele sale cari reprezintă acest gen, stau sub razele puternice ale unui reflector concentrând toată lumina asupra lor și lăsând celelalte opere în umbră adâncă. Aceasta este impresia ce o are cetitorul de rând. Savantul însă continuând acest fir de idei, crede, față de un scriitor mare, că criticii și istoriografii și-au făcut desigur deja de mult datoria, și că nu mai există probleme de rezolvat; iar consecința este o neglijare nevroită a unor capitole interesante din istoria literară.

Hans Christian *Andersen* s'a născut la 2 Aprilie 1805 la Odense, orașel senin pe insula daneză Fühnen, care în limba locală înseamnă cea frumoasă. Tatăl său era atunci un cismar tânăr de 22 ani. Dânsul n'a exercitat însă această meserie din moși-strămoși, cum era obiceiul acolo; ci era descendent al unei familii de țărani bogați din munții Danemarcei. Nenorociri grozave, epidemii de vite și incendii de case au sărăcit în puține luni pe bunecul lui Andersen, care în urma acestor lovituri a și înebunit și împreună cu averea a dispărut și speranța părintelui poetului nostru de a frecventa școala latină, cum avusese de gând, spre a ajunge astfel la un grad mai înalt de cultură. Din această cauză s'a arătat continuu nemulțumit, regretând trecutul frumos și bogat al strămoșilor. Cismarul Andersen pentru a uita grijile și neajunsurile sale s'a ocupat foarte mult cu copilul său și a fost în stare să se potrivească așa de bine mentalității lui de copil, încât Hans Christian nu putea să aibă un camarad mai bun.

Un epizod caracteristic va ilustra poate mai bine firea meseriașului. Pe timpul răsboaielor napoleoniene tatăl lui Andersen a vrut și el să se înroleze în una din armatele ce porniau spre câmpurile de luptă pentru a scăpa de atmosfera îngustă a casei sale scunde și pentru a încerca norocul soldatului, care pe atunci mai mult decât oricând purta în ranița sa bastonul de mareșal.

Intenția a fost foarte serioasă, însă un capriciu ironic al istoriei a zădărnicit toate, căci armata din care făcea parte, n'a mai ajuns în foc și el s'a întors peste scurt timp teafăr și sănătos. Această aventură cu sfârșitul ei neașteptat ne arată însă acea înclinație de a pleca în țări depărtate, care la poetul Andersen devine și mai puternică.

Mama lui Andersen a fost o femeie foarte simplă și puțin cultă. Și ea se trăgea dintr'o familie care ieșea din cadrele obișnuite. Tatăl ei, un om simplu, cioplea jucării și păpuși de lemn în forme bizare, le vindea prin sate și se întorcea în schimb cu unt, lapte

și pâine. Mama soției acestuia, deci străbunica poetului, dintr'o familie mare din Germania, fugise dela părinți pentru a trăi și a se pierde ca actriță.

Deci și din această parte atavism și o înclinație spre dromomanie.

Dacă mai adaogăm că băiatul a avut și prilej a cunoaște viața desperată și sinistă dintr'una din temnițele de pe atunci, unde un cunoscut al părinților săi funcționa ca temnicer, că a vizitat odată casa de nebuni, unde a fost martorul unui acces de turbare, că patul conjugal al părinților era făcut din scândurile de catafalc al unui nobil norvegian, fără să fi fost depărtate pânzele negre de catifea și că a ajuns foarte de timpuriu în atmosfera teatrului, cred că am caracterizat îndeajuns mediul bizar, fantastic și morbid, în care Andersen și-a petrecut prima sa tinerețe și care l-a influențat toată viața sa.

După moartea tatălui, care s'a întâmplat când băiatul era încă la o vârstă foarte fragedă, mama sa a fost nevoită să-și câștige pâinea spălând rufe în case bogate, pe atunci singurul mod de existență posibil în situația ei.

Andersen descrie în povestea „Ea n'a fost de nimica“ munca grozav de grea a spălătoresei la râu. Și într'o altă poveste mai cunoscută „Micul Tuc“, ne arată această atmosferă tristă și desperată în casa familiei după moartea tatălui său. Acolo, băiatul de școală ajutând spălătoresei a căra cofe cu apă întârzie a-și învăța lecția de geografie, drept răsplată însă pentru fapta bună săvârșită, orașele și domnișorii ce figurau în manualul lui, îi apar în vis povestindu-i istoriile lor.

În această epocă poetul nostru încearcă multe; frecventează o școală cu metode pedagogice foarte grotești, lucrează la fabrică, intră la un tâmplar ca ucenic, se învărtește mult în jurul teatrului și duce mult puțin viața fiului unui om de curte. Băiatul vioi și deștept, înzestrat cu o voce frumoasă și cu darul de a declama cu pricepere, este foarte des invitat în casele bogate ale orașului unde sau e arătat ca un fel de copil minunat sau întrebuințat ca un camarad inteligent pentru copiii din casă.

Micile economii pe cari le face adunând darurile ce i se oferă la astfel de ocaziuni, îi servesc pentru a porni într'o bună zi, fără a sta la îndoială și fără a-și da seama de consecințele întreprinderii lui, la Copenhaga, unde se adresează, cu un curaj orb și cu un noroc vizionar, unor persoane din lumea artelor reușind într'adevăr a primi bani și instrucțiuni în tot felul de materii.

Cultura sa a fost la începutul carierei sale de scriitor cam incompletă din lipsa unui studiu mai sistematic; primii critici îi reproșează greșeli de gramatică și de limbă. Viața lui curioasă însă atrage atențiunea unor oameni cu suflet adevărat nobil între care directorul teatrului mare, Jonas Collin, care povestește regelui

de micul nostru aventurier, iar Frederic al VI-lea se decide atunci a-i acorda o bursă care-i dădu posibilitatea să umble la școala latină. Andersen pleacă la Slagelse și apoi la Helsingör, orașul lui Hamlet, unde termină liceul; în urmă frecventează și universitatea din Copenhaga.

Cu momentul terminării studiilor universitare biografia lui Andersen devine într-o câțva monotonă, reducându-se la trei, patru factori ce o determină.

Existența sa era asigurată prin burse regale căci, și după moartea primului său protector, Frederic al VI-lea, toți urmașii acestuia îi oferiră pensii naționale, la care se mai adăogară veniturile mai modeste din tipărirea operelor sale, ceea ce-i permite o viață aproape fără grije.

Îndată ce-și termină studiile universitare se evidențiază și pornirea sa de nomad modern; dromomania; întreprinde aproape în fiecare an călătorii cu o destinație mai apropiată sau mai îndepărtată: în prima linie îl atrage Italia, manifestându-se astfel și la dânsul vechiul dor al locuitorului din nord de a vedea țara soarelui etern; în cursul vieții sale a fost de șapte ori în Italia, petrecând epoci destul de lungi în orașele cele mai importante: Veneția, Roma, Florența. Această țară formează și scena în primul său roman „Improvisatorul“, Italie pe care Andersen o cunoștea atât de bine până la păturile sociale cele mai joase ca cerșetori și briganzi, ascunși în ruinele orașelor și în peșterile munților. De șase ori îl găsim la Paris, pe timpul expozițiunii internaționale (1867) chiar de două ori. Acolo avea mulți prieteni între cari Balzac, Dumas père, Victor Hugo și înainte de toate Heine, care-l și influențează foarte mult în scrierile sale. O reminiscență de la Expoziție ne dă „povestea Dryadei“. O Dryadă, zîna unui pom de castan adus din sudul Franței pentru a sta drept strajă înaintea unui hotel mare din Paris se plimbă noaptea prin minunile expoziției și ale capitalei și moare în zori de zi fiind desrădăcinată din glia în care s'a născut.

Vom vedea mai pe urmă că în acest caz forma poveștii este numai o haină literară pentru un raport ziaristic.

Dat fiind situația geografică a Danemarcei, Andersen trece în aproape toate călătoriile sale prin Germania, unde se oprește cu plăcere, adese chiar foarte lung, în unele orase ca Dresda și München, unde e primit foarte prietenos de Regele Maximilian II. Locul însă care-l atrage cel mai mult în Germania de atunci era Weimar. Atmosfera clasică din șesul Turingiei i s'a părut foarte simpatice, deși nu mai era vorba de epoca lui Goethe și a lui Schiller; personalitatea predominantă era pe atunci compozitorul Liszt. Andersen era în relațiuni foarte prietenești cu familiile Goethe și Schiller; Ottilia Goethe născută Pogwisch, soția lui August, unicul fiu al poetului, a apreciat mult pe Andersen; o întâmplare curioasă a făcut că în timpul când a fost învitată la

curtea din Weimar, chiar August von Goethe făcu serviciul de masă la domnitori în calitate sa de șambelan ; fiul său, Walther, deci nepotul Olimpianului, a încercat chiar să dramatizeze romanul poetului nostru „Improvizatorul“. La familia Schiller Andersen a descoperit că ar sămăna mult cu decedatul poet. Marele Duce moștenitor, Carl Alexander de Sachsen-Weimar, intră într'o corespondență interesantă cu poetul nostru. Și la Viena a fost de mai multe ori, primit foarte bine începând cu Arhiducesa Sofia, mama viitorului împărat Franz Josef, care avea pe atunci salonul cel mai dătător de ton, până la poeți de rang mai modest cum era Castelli. A frecventat aci cu mult interes cercurile teatrale. La Burgtheater directorul Dingelstedt i-a pus la dispoziție pentru tot timpul vizitei sale un fotoliu, o favoare care — precum o și menționează — nu i s'a acordat niciodată la Copenhaga.

De altfel Viena joacă și un rol destul de însemnat în romanele sale ; o descrie însă în culori cam false, căci a prins mai mult atmosfera plină de aventuri a „Praterului“, cea romantică a Dunărei și a țiganilor nomazi.

De două ori îl vedem în Anglia ; acolo romancierul Dickens, îngrijește de dânsul într'un mod adevărat frățesc.

Călătorii mai lungi și mai îndepărtate a făcut în Spania peste Pirinei, iar mai târziu și în Portugalia.

Cu voiajul său în Orient până la Constantinopole, când trece la întoarcere și prin România, ne vom ocupa mai cu deamănuntul în ultimul capitol al notițelor noastre.

Elveția a vizitat-o de mai multe ori, la începutul carierei sale ca scriitor, oprindu-se mai mult timp în vechiul orașel al ceasornicarilor, Locle, pentru a se perfecționa în limba franceză, și la sfârșitul vieții sale pentru a găsi o alinare a suferințelor.

Un rol unic în telul său a jucat Andersen în țările scandinave; aplicarea cuvântului „scandinav“ în înțelesul politic pentru statele din nord, și locuitorii lor ca unitate culturală este invenția lui; el a proclamat pentru prima dată într'o poezie lozincea înflăcăătoare „Suntem Scandinavi“. În consecință mai multe din călătoriile sale erau dedicate țărilor din vecinătate; așa, a plecat în Suedia cu toate că pe atunci dăinuia încă încordarea Suedo-Daneză din epoca napoleoneană, în Norvegia a fost mai târziu, deoarece intrigi literare l-au reținut mult timp dela această vizită.

Dacă ne imaginăm că Danemarca este situată într'un colț destul de îndepărtat de centrul Europei, că la primele sale călătorii Andersen n'a putut să se folosească de Căile Ferate, că voiajul în Italia la 1833 l-a făcut în întregime cu poșta, că în această epocă turismul nu numai că era anevoios dar chiar și periculos, atunci vom admira spiritul său întreprinzător constatând că în comparație cu alți poeți Andersen ține recordul călătoriilor.

Contactul intim cu toate popoarele europene a avut drept urmare ca Andersen să nu poată fi considerat șovinist național.

În intervalele dintre călătoriile sale foarte dese îl găsim pe la curțile nobililor danezi, la țară, sau în locurile de vilegiatură ale industriașilor bogați. O locuință a sa proprie n'a avut Andersen niciodată; de abia pe patul de moarte i se trezește dorința de a avea o casă, în care să fie stăpân.

*
*
*

Acest nucleu de biografie ar fi însă incomplet dacă n'am menționa drept fenomene foarte importante și hotărâtoare din viața sa, criticele activității sale literare din partea contemporanilor, — compatrioți și străini, — față de cari Andersen a fost din cale afară simțitor.

În scrierile sale biografice aceste critici de tot felul ocupă spațiul cel mai mare; capitole întregi sunt compuse numai din tăieturi din reviste, din reproducerea unor convorbiri, din polemici și discuții pe această temă.

Georg Brandes, de sigur un martor chemat și obiectiv, contemporan al lui Andersen și până nu de mult, contemporanul nostru, în notițele sale „Personalități scandinave“ știe să ne comunice despre Andersen, între altele, că dânsul la Paris aștepta prin cafelele pe cunoscuții săi numai pentru a auzi lauda operelor sale.

În Anglia se duce dela o librărie la alta, cerând portretul său, și acolo unde nu fu recunoscut sau unde lipsea gravura era neplăcut impresionat, iar unde fu recunoscut bucuria sa era fără margini.

Dragostea n'a jucat un rol mare în viața lui. Intr'o scrisoare, care cuprinde date din viața sa, destinate unui biograf contemporan, spune că a fost de două ori îndrăgostit. Dacă această afirmare este adevărată și nu e numai o frază fără mare importanță suntem nevoiți să constatăm că sărmanele fete, cari ar fi putut figura în rândul celor alese, nu puteau nicidecum să-și deie seama de ceiace simția poetul, căci în aceste scrisori repetă de trei, patru ori că sentimentele lui ar fi numai frățești, semnează cu frate și începe cu titlul de soră.

Pe de altă parte am însă impresia că atât actrița Rachel cât și Jenny Lind, poreclită privighetoarea Suediei, pe atunci cântăreața dramatică cea mai vestită, l-au interesat foarte mult și că admirația ce o are pentru dânsul nu este liberă și de accente erotice.

La 4 August 1875, în vârstă de șaptezeci ani, neînsurat și fără nicio persoană iubită pe lângă dânsul, moare în casă străină, la Rolighed, înconjurat de familia negustorului Melchior și e înmormântat în cripta familiei Collin, a aceluși Collin, care i-a descoperit talentul. Funeraliile au fost grandioase, toată Europa se închina sieriului marelui povestitor, care ca om era desigur destul de straniu.

Dr. E. I. Păunel

(Va urma)

A C A S Ă

*Un cimitir, în care vântul, ploaia, timpul,
Aprope-au șters mormintele.
În ele dorm părinții, sfinții,
Și atâtea visuri, sfintele.*

*Cum vechii Greci își adorau strămoșii,
Orașu'ntreg ar trebui să vie,
Cu amintirea în inima lor vie,
Pe lespezile de libații pline,
Să se'nchine.*

*Dar nu,
Orașu'ntreg de mult se prefăcu,
Și oamenilor tuturor,
În conștiința lor, pitică,
De apropierea morților,
Li-e frică.*

*De-aceia 'n cimitirul vechi,
Pe troenitele de flori, alei,
O! nu-ți dă busna în urechi,
Ca zuruțul cristalin de clopoței,
Sglobiul răs de copilași vicleni,
Nici voci îngândurate de mireni,
Nici tânguioase rugăciuni de clerici —
Și-i ruptă crucea umedei biserici.*

C. Narly

CE AM VĂZUT ÎN OLANDA

1927

(Urmare)

IV

Hoinărind prin Haga

Palatul păcii a făcut obiectul unui capitol deosebit, dat fiind că Academia de Drept Internațional, pe care o urmam, este instalată într'una din aripile palatului, astfel că văzându-l zilnic, impresiile se adunau și se legau cu activitatea mea de toate zilele. În cele ce vor urma, voiu căuta să concentrez celelalte impresii adunate la Haga într'un singur capitol, ca unele cari au fost culese mai în fugă, din cauza puținului timp liber ce mi-a rămas pentru a hoinări: timpul cel mai plăcut al unei călătorii.

Dacă te duci să vezi palatul M. S. Reginei Wilhelmina a Olandei, după ce cunoști palatul păcii, dezamăgirea e cât se poate de mare. Pe Nordeinde, una din străzile cele mai centrale și mai frecventate ale capitalei, înghesuit între case și în rând cu ele, palatul regal se distinge numai prin aspectul său sever și rece. Dăruit în 1584, de către provinciile olandeze, văduvei lui Wilhelm Taciturnul, Luiza de Coligny, a fost mărit apoi și modernizat în cursul veacului al XIX-lea. Te întrebi: unde e mărirea și unde e modernizarea? Poate era mai bine să-l lase așa cum a fost din capul locului, ca o rămășiță a timpului lui și poate că i-ar fi stat mai bine.

În fața palatului, statuia lui Wilhelm Taciturnul călare, străjuește clădirea din mijlocul străzii destul de strâmte, parcă anume pentru a împiedica circulația.

O santinelă cu casca de oțel în cap, se plimbă între două gherete, cu un pas grăbit de atac, fără a privi nici la dreapta, nici la stânga. Dacă ar fi iarnă, ai crede că vrea să se încălzească; dar suntem în toiul verii, la 3 Iulie. L-am urmărit mai mult timp cu privirea, crezând că-și va schimba cadența mersului de oboseală sau din plictiseală. Ași! ți-ai găsit... De câte ori am mai trecut prin fața palatului, omul grăbit își îndeplinea datoria la post, cu aceiași conștiinciozitate. Este poate singurul om grăbit din toată țara.

Prilejul de a vedea un soldat în Olanda este destul de rar; țară mică are și o armată puțin numeroasă. Uniforme nu se văd mai pe nicăieri; dar atunci când le vezi, simple, cum sunt pretutindeni dela război încoace, sunt purtate cu multă demnitate atât de ofițer cât și de soldat. Deosebirea între ei aproape că nu se bagă în seamă, decât abia atunci când începi a cunoaște gradele; căci săbiile, semn al gradelor ofițerești, anacronism al unor armate, puține astăzi la număr, nu se mai văd nici în Olanda.

* * *

Dacă o iei dela palatul regal în jos, pe câteva străzi tot atât de drepte și strâmte ca Nordeinde, te apropii de centru. Nicăieri nu dai peste vreo mână întinsă și nu întâlnești niciun vânzător ambulant de gazete, semn al sărăciei ambulante, al cărei mijloc de existență este prin cele mai multe țări, vânzarea ziarelor pe stradă. Prăvăliile dichisite cu gust îți atrag privirea în toate părțile. Magazine de antichități, la tot pasul, pline cu covoare orientale, multe imitate în Olanda, greu de deosebit de cele adevărate; șaluri, bronzuri, tablouri de pictori mai mari și mai mărunți, argintării și vase de porțelan chinezești și japoneze, unele veritabile altele copiate în fabricile de la Gouda și de la Delft, producătoare și ele de lucruri căutate pentru forma și coloritul lor deosebit. Printre ele debite de tutun, în care vestitele țigări olandeze și țigaretetele de tot felul și de toate neamurile, așezate cu gust în cutii și în rafturi, precum și în vitrine atrăgătoare, se aseamănă mai mult cu bomboneriile de lux, decât cu debitele dela noi. În Olanda nu există monopolul statului pentru tutun, ceea ce dă puțință fabricilor să se întrecă între ele pentru a oferi fumă-

torului, pe lângă calitatea superioară a tutunului și un aspect exterior foarte îngrijit, satisfăcând toate gusturile cu un preț foarte redus, deși tutunul nu crește în țara lor, trebuind să-l aducă cu vapoarele din țări îndepărtate, dar mai ales din Havana, pentru țigările de foi.

Din cauza efinătății lui, toată lumea fumează: tinerii și bătrânii, femeile și chiar copiii. În privința aceasta olandezul nu cunoaște marginile licenții. Se văd adesea copii de șase până la șapte ani, pe stradă, cu o țigăroaie cât toate zilele în gură; nimeni nu se gândește să le reprime pornirea dăunătoare. Olandezul fumează oricând și oriunde; am văzut pe unii intrând cu țigara în gură chiar în biserici, deși este singurul loc unde se văd tăblițe cu inscripția „Verboden te roken“: fumatul oprit. Cred că în nicio altă țară nu s'a simțit nevoia să se pue asemenea tăblițe în biserici; cui i-ar da în gând că trebuie să mai spuie un lucru atât de firesc?

* * *

Drept în mijlocul orașului, un lac dreptunghiular, captușit cu piatră și alimentat cu apă din nesfârșitele canale, poartă numele de Vyver¹⁾. În mijlocul lui o mică insulă pe care cresc câțiva pomi stufoși îi dă o notă de pitoresc. Un șir de clădiri de pe mal se reflectează în luciul apei ca într'o oglindă. Clădirile acestea vechi fac parte dintr'un complex întreg și închid între ele o mare curte interioară — Binnenhof — în jurul căreia trăește o mare parte din trecutul Olandei. Acum sunt instalate în ele unele ministere și cele două Camere. În fața lor o piață mare — Buitenhof — cu monumentul lui Wilhelm al II-lea, regele Olandei, iar peste drum vechea poartă a castelului, unde a fost multă vreme închisoarea deținuților politici de pe timpul persecuțiilor religioase, în care multe personaje însemnate din trecutul țării, ca frații Cornelis și Jean de Witt, și-au petrecut zile amare în timpul anilor de osândă; ceea ce n'a fost o piedică ca apoi să li se ridice monumente în piețele publice. Pe Jean de Witt îl găsim turnat în bronz, ca o ironie a soartei chiar în piața de lângă temnița în care a suferit.

¹⁾ Se pronunță: Vaivăr.

Inchisoarea azi e muzeu și vizitatorul găsește acolo mărturia celor mai mari cruzimi, pe care le-a putut născoci mintea omenească, din răzburare sau din spirit de persecuție, pentru mărturisirea crimelor necomise sau pentru o idee care, mai curând sau mai târziu, a triumfat în ciuda minților strâmte și egoiste. Aici toate au fost pregătite, pentru a chinui fiecare simț în parte al bietului condamnat sau numai persecutat. Cătușele mânilor și ale picioarelor erau pedeapsa cea mai blândă; bătaia la tălpi și la spinare nu era nimic pe lângă frângerea brațelor și a fluierelor victimei, cu drugi de fer, după ce a fost întinsă pe paturi anume, pe care o răstigneau și o legau. Tai-nițe ascunse și joase, unde nu poți sta în picioare, și în cari lumina nu pătrunde, în schimb te răzbește umezeala, erau locuri de odihnă. Nu lipsea nici picătura de apă, sub care nenorocitul era pus să stea cu capul aplecat, până înnebunea, și a cărei urmă se vede acum după ce a sfredelit piatra de pe jos, în picurarea ei neconținută.

Inchizitorii nu se mulțumeau numai să condamne la moarte, dând osânditului o moarte repede. Moartea nu trebuia să-i fie o ușurare; cel sortit morții trebuia s'o simtă, și încă crunt de tot, căci era lăsat să moară de foame și de sete, într'o cușcă cu gratii, deasupra bucătăriei, unde mirosul de mâncare pătrundea, tocmai pentru a-l chinui mai mult în lipsa și dorul ei.

Timpuri de groază îndepărtate, de cari azi te întrebi cum au putut să le conceapă și să le suporte mințile omenești!?. Când eși dintre zidurile fostului castel, printre cari te-ai plimbat o jumătate de ceas, și în care ai trăit cu gândul timpurile îndepărtate de grozăvie, răsufli ușurat, ca trezit dintr'un vis urât, când știi și simți că toate au rămas în urmă, într'o lume ce a fost și nu mai poate reveni.

*

Pe sub bolțile ministerului de externe pătrunzi în curtea interioară — Binnenhof — curtea palatului străvechilor comiți ai Olandei, ridicat la 1250 de comitele Wilhelm al II-lea, mai târziu reședința a guvernatorilor provinciei și apoi a statelor generale. Toate clădirile complexului întreg, deși ocupate de oficialități, se pot vizita la anumite ore cu deosebit interes pentru bogăția artistică cuprinsă în arhitectura lor, pentru

pânzele maștrilor cunoscuți și mobilierul vechiu ce s'a păstrat în ele cu atâta evlavie și grijă, încât au putut rezista în bună stare, împotriva timpului și a omului.

Între ele, în mijlocul curții interioare se află altă clădire istorică, între zidurile căreia s'au scris multe pagini din trecutul Olandei. E sala cavalerilor „Ridderzaal“, mai veche de cât palatul lui Wilhelm al II-lea, dar refăcută mai târziu. Ai crede că te afli în fața capelei palatului, după înfățișarea ei de biserică, dacă nu i s'ar fi adăugat fel de fel de turnuri și turnulețe crenelate, pentru a o face castel medieval. Intrebunțarea ce i se dă astăzi, este de sală a tronului pentru zilele de mare sărbătoare națională, și loc de adunare a celor două camere când lucrează împreună, întrunite în adunarea națională.

În această sală a cavalerilor a judecat și Curtea Permanentă de Arbitraj, înainte ca Andrew Carnegie să-i clădească pe socoteala lui somptuosul palat al păcii, iar în 1907, aceiași sală a văzut întrunindu-se a doua conferință internațională a păcii sub președinția lui Roosvelt¹⁾.

Pe pietrele curții interioare, pe locul unde o mână de artist a făurit o fântână de fer, s'a rostogolit acum vre-o trei sute de ani, capul unuia dintre cetățenii cei mai de văză ai Olandei, bătrânul Oldenbarnevelt, om de șaptezeci și doi de ani, victimă a invidiei lui Mauriciu de Nassau.

Eșind din curtea interioară, pe partea opusă intrării de sub ministerul de externe, tot pe sub arcul unei bolți, ți se înfățișează din spre stânga fostul palat al lui Jan-Mauriciu de Nassau, a cărui fațadă din partea de dinapoi se oglindește și ea în apa Vyverului, alături de a ministerului de externe. Distrus de foc în veacul al XVIII-lea, a fost refăcut, pentru ca sub domnia lui Wilhelm I să fie transformat în muzeu de pictură păstrând numele de „Mauritshuis“, adică casa lui Mauriciu, nume sub care e cunoscut și azi printre marile muzee ale lumii,

¹⁾ A treia conferință urma să se ție la 1914, conferințele fiind sorcote din șapte în șapte ani, însă războiul cel mare izbucnind, n'a mai avut cine lua parte la ea. Opera începută de ele, n'a fost timp pierdut, cum credeau unii, din cauza războiului, ci a fost urmată după război și se continuă mereu de către Societatea Națiunilor, organ permanent, cu mai multă tenacitate și perseverență, având și o sferă de activitate mult mai întinsă.

ținând locul al doilea în Olanda după „Ryksmuseum“ din Amsterdam.

În fața muzeului, aproape de intrare, un bătrân mic de stat, pe a cărui șapcă se citește cuvântul: „guide“ cu fața scofălcită, de culoarea unui pergament, cu doi dinți în gură, te ademenește în câteva limbi să-i încredințezi lui conducerea pașilor prin muzeu, pretinzând că și-a consacrat toată viața și că-l cunoaște până în cele mai mici amănunte precum și tot ce este legat de pânzele expuse, și de viața pictorilor. Vrei să scapi de el, mergi înainte fără să te oprești, te urmărește, și dacă te prinde că vorbești franțuzește, cearcă să te convingă cu un argument suprem: „Je suis le guide de Mr. Clémenceau et de Mr. Léon Bourjois“. De sigur că la fel face cu cei ce vorbesc nemțește, cărora le pomenește de d-nii Stresemann și Marx, iar englezilor le invocă pe Lloyd George.

Cu, sau fără ghidul d-lui Clémenceau, după ce ai urcat scara cea mare a muzeului, te duci de-a dreptul la „Lecția de anatomie“ a lui Rembrandt, astru central al muzeului către care converg toate sălile casei lui Mauriciu împodobite cu gloriile școlii olandeze: Rembrandt, van Dyck, Wuverman, Frans Hals, Potter, Jan Steen, van Ruysdael, van Goyen și atâtea alții de cari cu greu te desparți, numai cu gândul că vei reveni printre ei. Atâtea nume neperitoare ale unei școli neperitoare, ale căror opere totuși moderniștii și futuriștii noștri de azi, în neputința de a se ridica până la culmile lor, le numesc în batjocoră: fotografiile în culori.

Dacă te-ai lăsat ademenit de ghid, nu înveți nimic nou de la el. Tot ce-ți poate spune e numele pictorului și al tabloului, scrise de altfel pe fiecare, la care adaugă: „c'est bien fait“ sau: „c'est pas mal, quoi?“ și când se plictisește de clienții lui, îi mai lasă și singuri punându-se la taifas cu gardienii. Bietul moșneag, duce și el o existență mai mult sau mai puțin cinstită. Ce să facă? trebuie să trăiască și el...

Mauritshuis nu e singurul muzeu de pictură din Haga, mai sunt afară de el o mulțime de muzee mai mici, dar nu mai puțin interesante, ca de pildă muzeul Mesdag. Mesdag, el însuși pictor, a fost pentru Olanda cea ce pentru noi este d-l Anastase Simu, adunând în casa lui din Laan van Meerdenvoort, o colecție numeroasă de pânze ale contimporanilor săi Olan-

dezi și străini, dar mai cu seamă francezi, transplantate într'un mediu prielnic, între obiecte rare de artă, adunate și ele cu gustul ales al colecționarului rafinat: covoare, bronzuri persane și arăbești, vase japoneze și chinezești. Comoara strânsă și mărită an cu an, a fost dăruită statului, devenind astfel unul din muzeele cele mai căutate.

Alături de pânzele lui Mesdag și de întreaga pleiadă de pictori ai școlii franceze din Barbizon: Dupré, Millet, Delacroix, Diaz, Th. Rousseau, Daubigny, Bastian-Lepage, Courbet, J. Maris, reprezentați printr'un număr mare de picturi, găsim pe „Cele două mame“ de Segantini și „Singur pe lume“ al lui Israëls. O pânză mică aducând cu genul picturii lui Aman atrage în deosebi privirea oricărui român, pare a fi ceva cunoscut: e parcul castelului Peleş, cum a fost odată, de Alma Tadema.

Un interes deosebit pentru dezvoltarea istorică a orașului Haga prezintă „Gemeente Museum“, muzeul municipal în care pe lângă tablourile istorice și blazoanele comiților, costume, arme și stampe, se pot admira și produsele industriei artistice de cristalării și faianță veche, pendule și orologii, industrii reprezentând o parte din renumele câștigat în decursul timpului, de industria olandeză.

Pe drumul spre Leyda, într'o pădure, la vre-o doi kilometri de Haga, coroana olandeză mai stăpânește încă un palat ascuns în liniștea parcului imens, rămășiță a unui codru ce se întindea odată până la Haarlem. Palatul a fost ridicat de văduva prințului de Orange, Amalia de Solms, iar în singurătatea lui îi plăcea să se retragă adesea regele Olandei Ludovic Bonaparte, tatăl lui Napoleon al III-lea.

Numele de „Huis den Bosch“ — casa din pădure — i se potrivește mai bine decât cel de palat, cu care ca și cel din oraș nu are nimic comun: o casă mare boerească cu două aripi ce seamănă a cazarmă, având în față un monument greoi al lui Frederic-Henri, bărbatul jelit de principesa de Orange.

Pe cât de puțin atrăgător e pe dinafară pe atât de pline de interes îi sunt interioarele, unde frumusețea și bogăția instalațiilor și a mobilierului întrec mult așteptările. Coloniile olandeze precum și țările cele mai exotice au trimis în casa

din pădure tot ce au produs mai de seamă, pentru a o împodobi cu daruri migălos lucrate cu multă îndemânare și răbdare, la toate sărbătorile mari. Fildeșul, abanosul, bagaua, palisandrul și siful se îmbină unele cu altele și împreună cu mătasa de Japonia îmbracă interioarele într'o atmosferă de muzeu așezat cu multă pricepere și gust.

Principesa de Solms a ținut să consacre o sală memoriei principelui de Orange, însărcinând pictori vestiți să zugrăvească scene din viața lui și luptele la care a luat parte, pentru a nemuri virtuțile lui războinice. În sala aceasta s'a întrunit la 1899 prima conferință a păcii, din inițiativa Țarului Nicolae al II-lea. De atunci sala e goală păstrându-se în mijlocul ei numai o masă acoperită cu o placă de marmoră roșie în care se oglindește toată zugrăveala de pe bolta de deasupra.

Parcul minunat din prejurul casei, rămășița vechiului codru, te îndeamnă să te întorci pe jos acasă, mai cu seamă când ai norocul să nemerești o zi fără ploaie, dornic de verdeață și lumină. Alei largi și bine bătătorite printre arbori bătrâni și garboviți și printre micile lacuri răsărite pe ici pe colo, fac pe târgoveții dornici de un pic de natură să-și îndrepte plimbările lor spre casa din pădure. Grija de confort și de a ușura comunicațiile n'a uitat nici că tramvaietele trebuie să ducă și pe acolo, a clădit cluburi și hoteluri, a amenajat terenuri pentru sport.

Și copiii la rândul lor se simt și ei mai la larg, aleargă încoace și încolo, prin iarbă, se fugăresc, azvârlă cu mingea, se rostogolesc, țipă, chiuie și se înveselesc ca într'o împărăție ce le aparține numai lor, unde fiecare se simte un mic împărat. Mai cu seamă țarul cel mare cu căprioare îi atrage pe toți, cu câte un corn în mână, pe care îl împart cu căprioarele, ce în pas grațios și delicat se adună din toate părțile, înghesuindu-se la marginea îngrăditurii, unde le așteaptă copiii și le aruncă câte o firimitură, prinsă uneori din zbor, căzută de multe ori dincoace de țarc, spre părerea de rău a unora și a altora.

V

Unele obicei

Cu cele bune se obicinuește omul repede, dar sunt anumite lucruri în care e greu să-l scoți din ale lui. Știam acum ce este masa olandeză și cum se mănâncă în țara morilor de vânt, căci trecuseră două săptămâni de când mă aflam în Haga, timp destul de lung pentru a gusta din felurite mâncări, dar fără a mă putea împăca nici cu ele nici cu felul olandezilor de a aranja menu-ul prânzurilor și al meselor din timpul celor douăzeci și patru de ore, în care omul are o anumită orânduială, întocmită pentru a împlini nevoile stomahului. După cum toate nu sunt decât o chestiune de obicinuință credeam că mă voi obicinui să mănânc ca olandezii. Dar nu; se vede că stomahul este un tiran mai puternic decât voința și nu se adaptează cu prea multă ușurință la orice schimbare.

De dimineață, nici n'ai deschis încă bine ochii, și ți se aduce pe masă o tavă încărcată cu multe de toate: cafea lapte, ouă, unt, turtă dulce, dulceață, pâine, brânză de Olanda și dacă mai poștești ceva, n'ai decât s'o spui, ți se aduce îndată. Ce face un stomah nedepins să înghită atâtea, odată cu venirea zilei? Bineînțeles că le refuză mai pe toate, mărghindindu-se la obicinuita cafea cu lapte, pâine cu unt și atâta tot; celelalte toate se întorc înapoi de unde au venit.

Dar vai! vine dejunul, ocazia cea mai bună ca să-ți pară rău după tava plină pe care ai lăsat-o să plece de dimineață și oftezi după ea. Pâinea noastră cea de toate zilele lipsește de pe masă, trebuie s'o ceri anume și ți se dă cu mare zgârcenie, bucățelele sunt numărate și socotite ca un fel de mâncare, pe care olandezul le pune în farfurie, le acoperă cu o felie de jambon sau cu mezeluri și apoi le taie cu cuțitul și le mănâncă cu furculița. Jambonul și mezelurile sunt tăiate cu o mașină de mare precizie ca nu cumva să treacă de grosimea unei foițe de țigară. Ți se mai dă salată și fructe și gata dejunul; te-ai sculat cu stomahul gol.

Masa de seară servită prea devreme, mai cu seamă că adevărata seară e încă departe, e ceva mai bogată, dar tot fără pâine a cărei necesitate nu se pricepe în Olanda unde se

mănâncă cartofi în locul ei, de altfel ca și în Germania. Cu mare greutate am convins la urma urmei, pe anostul patron al pensiunii mele, cu atât mai anost și mai greu de convins prin neștiința altor limbi afară de a lui, să intervertească ordinea de zi și să-mi servească masa la dejun și dejunul seara, dar întregit cu cele rămase de la cateaua de dimineață.

Cu aceste cunoștințe despre mesele olandeze, am fost poftit într-o zi de un prieten și coleg la un „dejun olandez“. Eram la masă patru inși. După ce ni s'au servit macaroane, cam cât cea ce se chiamă de obicei o porție, însă pentru toți patru, a circulat în jurul mesei o farfurioară cu vre-o opt felii subțiri de tot, de limbă afumată și unt, pe cări le-am mâncat cu cornuri dulci împănate cu stafide. Sângele Domnului: o sticlă de vin roșu venit din Franța, binecuvânta dejunul din partea băuturii. Tocmai când mi s'a deschis mai bine pofta de mâncare, în clipa când credeam că s'a isprăvit cu aperitivele și că va începe dejunul, iată că ni se servesc niște cești cu cafea cu lapte. Am crezut întâi că este un obicei ciudat de a servi cafea cu lapte între aperitive și dejun, dar nu, se isprăvise dejunul pur și simplu...

Singurul lucru ce se servește mai din belșug este „gin“-ul de după dejun, un fel de rachie tare, făcut din grâu. Poate că de asta sunt olandezii atât de zgârciți cu pâinea pe care o fac și o mănâncă cu măsură, pentru a face mai mult gin pe care îl cam beau uneori fără măsură... Această reflecție răutăcioasă nu se referă de loc la prietenul meu olandez ci la un obicei al poporului, nevoind deloc să-l ating după ce a avut bunăvoința să mă poftască la dejun și pe care eu la rândul meu, l'am poftit să vie în România, pentru a avea prilejul să-l poftesc la un dejun românesc...

Am mai fost și prin alte case olandeze, pe la oameni pe cari i-am cunoscut pe acolo. Pretutindeni domnește satisfacerea gustului și a confortului, pentru care olandezul nu înțelege să facă nici o economie. Toate sunt astfel înjghebate pentru ca tot luxul, dacă lux se poate numi, să fie îndreptat numai spre confort, prin care înțeleg să-și ușureze multele mici nimicuri, ce încarcă adesea viața cu un balast de prisos. Toate sunt făcute pentru a face căminul cât mai atrăgător într'un mediu cald de practic și plăcut, chiar în case cu mijloace mai modeste. Nu

este casă orășenească în care să nu găsești tablouri; dacă nu originale, copii sau reproduceri după marii maestri ai penelului. E în firea lucrurilor ca olandezii să aibă gustul dezvoltat pentru pictură, când din mijlocul lor au eșit Rembrandt și Frans Hals. De asemenea nu este casă în care să nu se găsească și câte o bibliotecă mai mare sau mică, doveind satisfacerea gustului pentru hrană sufletească.

O particularitate pe care n'am văzut-o pe nicăieri în altă parte decât în Olanda și care m'a intrigat o bucată de vreme, sunt oglinzile, fixate pe din afară, la ferestele fiecărei case, câte două, una în fața alteia, puțin înclinate. Aceste oglinzi numite „spionen“ sunt puse acolo, pentru ca cel din casă să poată vedea în ele cine e în fața ușii: căci în adevăr, când apeși pe butonul soneriei și ești recunoscut din casă, ușa ți se deschide, fără ca să găsești după ea un personaj care să te întrebe pe cine cauți sau să-ți spuie că „boierii nu sunt acasă“. Ușa s'a deschis mulțumită unui sistem simplu și ingenios, dar primitiv. Sus, în capul scării, totdeauna dreaptă și greu de urcat, se află capătul unei frânghii trecute printr'o serie de inele în lungul balustradei de pe lângă scară, până jos la ușa, unde celălalt capăt este legat de alt inel fixat de sistemul de încuetoare cu care e prevăzută ușa. Dacă ești unul dintre cei ce pot fi primiți, cineva de sus, trage de capătul frânghiei și ușa se deschide și apoi se închide de la sine împinsă de o coardă. Tot așa sunt primiți și furnisorii cu tot felul de alimente, pe cari le aduc în fiecare dimineață, în cărucioare trase sau împinse de câini.

Căinele ca animal de tracțiune e foarte mult întrebuințat în Olanda. Mai tot ce se aduce de prin fermele din afară de oraș, se încarcă în cărucioare ușoare, înhămate cu câini mari ciobănești, fie dinainte pentru a le trage, fie dinapoi pentru a le împinge, și chiar sub căruță la mijloc între roate, de unde se vede că și împing și trag deodată. Ai crede că bieții câini sunt chinuiți de o povară prea grea peste puterile lor, văzându-i cum se opintesc din răspuțeri pentru a pune roțile în mișcare; dar cu toate acestea sunt atât de deprinși și poate că meseria lor le face chiar plăcere, că odată deshămați, nu se îndepărtează de cărucior și se culcă între roate, de unde nu-i poți urni pentru nimica în lume.

VI.

Câteva biserici. Cartierele sărăcimii.

La Haga ca și în celelalte orașe ale Olandei, dacă vrei să cercetezi bisericile, află că sunt: o „Groote Kerk“, o „Oude Kerk“ și o „Nieuwe Kerk“, adică biserica mare, biserica veche și biserica nouă, pe lângă altele câteva. Dacă ai văzut una două sau cel mult trei, te poți lipsi de a mai vedea altele fără să pierzi nimic, căci istoria se repetă.

Olanda protestantă, după ce întâi a fost catolică, a schimbat odată cu religia și haina ei, înlăturând cu totul fastul exterior al cultului catolic, înlocuindu-l cu simplitatea adecuată cultului protestant. Odată cu fastul cultului catolic au plecat și comorile artistice, podoabe atât de atrăgătoare pentru călător, în țările catolice ca: Belgia, Franța și Italia.

Bisericile olandeze mai păstrează pe ici pe colo geamurile colorate „vitreaux“-uri, incomparabile ca execuție artistică și colorit, amvone de lemn sculptat cu sute de ani în urmă, cum rar se pot vedea, precum și orgi de mărimi cu totul neobișnuite. Sunt singurele urme ale trecutului catolic și singurele podoabe ale bisericilor de azi. Toate se aseamănă una cu alta: stilul gotic materializat în cărămidă roșie sprijinește câte o clopotniță lucrată în filigram, descriind pe cer motive fine de dantelă, în care răsună din sfert în sfert de ceas cântecul metalic al unui „carillon“, reproducând un crâmpei de melodie cunoscută de tot poporul.

Toate au suferit în existența lor mai lungă sau mai scurtă, cel puțin câte un incendiu, dacă nu două, pentru a fi refăcute chiar a doua zi, de către cetățenii orașului respectiv, punând mână delă mână și umăr la umăr pentru a nu lăsa o ruină acolo unde a fost o biserică.

Cam aceasta ar fi, ca și a celorlalte, istoria bisericii mari „Groote Kerk“ din Haga asezată în mijlocul orașului, în fața primăriei, într'o piață mare „Kerkplein“, ocupată aproape numai de ea.

Biserica este lăcașul mormintelor oamenilor însemnați din trecutul olandez, cărora urmașii le-au ridicat mauzolee monumentale, greoaie, de marmoră, de un gust uneori cam îndo-

elnic, ca bunăoară al mareșalului J. van Wassenaer van Obdam, încărcate cu felurite statui de marmoră simbolizând virtuțile decedaților.

* * *

Către sfârșitul șederii mele la Haga, după ce văzusem multe în capitala Olandei, un prieten olandez, cu care stam de vorbă despre cele văzute în țara lui, mi-a făcut o propunere.

— „Văd că cunoști bine capitala noastră și ai văzut multe, dar de sigur că ai văzut numai părțile frumoase și bogățiile noastre, pe cari le vede orice străin; hai cu mine după amiază, să-ți arăt cartierele sărace, unde vei putea vedea mizeria celor nevoieși.

Am primit propunerea bucuros și am pornit amândoi spre periferii, deși mă întrebam unde ar putea fi acele cartiere, prin care nu se putea să nu fi călcat vre-odată în hoinăre-lile mele.

După ce am umblat cam multșor, ajungând departe de unde am pornit, am dat într'o mahala prin care ce-i drept, nu mai umblasem, dar în care nu mirosea de loc a mizerie. Sărăcia ca și bogăția se vede că sunt noțiuni relative, neavând aceiași valoare în toate țările. Casele mai mici decât prin centru, putând totuși adăposti una până la două familii modeste, sclipeau de curățenie părând că au fost vopsite ca eri. Retrasede de stradă, vârate prin curți adânci, în care pătrunzi pe sub bolți, toate sunt înconjurate de câte o grădiniță cu flori vesele.

Am întrebat pe prietenul meu cine sunt acești oameni săraci, care e meseria lor? și am aflat că sunt muncitori, hamali, lucrători cu ziua și tot ce cuprinde categoria socială a celor ce muncesc cu brațele, familii în cari chiar femeile sunt nevoite să muncească din cauza sărăciei. Tâlcul cuvintelor „chiar femeile“ se găsește în faptul că în Olanda, femeia măritată nu muncește în sensul că nu-și angajează munca nici odată în slujba altuia, menirea ei fiind numai să-și crească copiii și să-și vadă de gospodărie.

N'ar fi aceasta o confirmare a observațiilor făcute de Spencer când spune că în țările militariste, bărbatul fiind sustras adesea de la munca lui de nevoile țării, femeia trebuie

să-l înlocuiască în toate până și la muncile cele mai grele? În adevăr Olanda, țară pacinică, cu armata ei redusă la minimum, nu dă prilej nimănui să lase sarcina și greutatea familiei în seama femeii, pentru un timp prea îndelungat.

— „Fii pe pace“, i-am spus prietenului meu, după cele ce mi-a arătat, „dacă aceasta se numește mizerie într'o țară cu un pământ sărac ca al Olandei, n'avea nici o grijă de soarta ei. D-ta nu poți ști ce însemnă mizeria!“ Și fără să vreau m'am gândit la acele case din marginile orașelor noastre: fără gard, aplecate într'o parte, cu bucata de gazetă lipită la fereastră, în locul ochiului de geam lipsă, și la bolovanii de pe case, puși acolo să ție în loc, la bătaia vântului, petecele de tinichea adunate de pe maidane, ce servesc de acoperiș. M'am gândit și la străzile defundate, în care căruța intră în noroi până la butuc și vara pe secetă norii de praf otrăvesc sănătatea copiilor. Nimic din toate acestea în Olanda. Nu e nimic „sărăcia“ din țara săracă a prietenului meu, lângă sărăcia din mahalalele unei țări bogate. Și astfel am învățat că și mizeria se cântărește în fiecare țară cu alt cântar.

Eduard S. Konya

(Va urma)

CONTRIBUȚII LA ISTORIA BUCOVINEI

Avantajele politice și economice, obținute de Rusia din partea Turciei prin pacea dela Cuciuc-Cainardgi, 1774, începuseră să dea serios de gândit Curții Austriace, care își simți îndată viitoarea rivală în politica de expansiune din Peninsula Balcanică¹⁾.

Pentru a se alege însă, și Austria cu ceva din provinciile de sub stăpânirea Turciei, diplomația dela Viena recurse la lingușiri, daruri, pentru a sonda în acest sens terenul dela sublima Poartă²⁾.

De altfel nici Turcii nu erau mulțumiți cu noua situație în Crimeia și Principatele române, ce li se creiase prin acea pace. Sultanul înlocui pe Marele vizir Muhsinzade Muhamed Pașa, chiar a doua zi după semnarea păcii, fiind încă în drum spre Constantinopol, și se silia împreună cu noul numit Mare Vizir, s'o modifice; sau de nu — să reînceapă războiul³⁾.

Imprejurările erau deci favorabile Imperiului Habsburgilor. Trimisul austriac pe lângă Poartă, Baronul Thugut, reuși prin mijloace ingenioase, chiar diabolice, însoțite bine înțeles și de bogate argumente sunătoare, să obțină dela Marele vizir promisiunea unei rectificări de graniță, cum spunea el, în partea de sud a Galiției.

Această rectificare, Austria o dorea să fie cât se poate mai mare spre a o putea echivala cu Oltenia, pe care o ceruse dintru început. De aceia cătanele imperiale ajunseră până aproape de Roman⁴⁾ în înaintarea lor pentru formarea cordonului sanitar ce pretindeau că-l formează spre a apăra provinciile împărătești de invazia ciumei.

Pentru ca să fie sigură de păstrarea acestui teritoriu, luat cu forța, Curtea austriacă se servi de un dublu joc diplomatic.

Întâiu, ea susținea pe lângă Turcia că-i trebuie acest teritoriu pentru administrarea și unirea Transilvaniei cu Galiția, luată și

¹⁾ Uebersberger. Russlands Orient-politik. 1. Band pag. 358 Stuttgart. 1913.

²⁾ Idem, pag. 362.

³⁾ Idem, pag. 371.

⁴⁾ N. Iorga. Istoria Românilor, pag. 343, București 1920.

aceasta din urmă dela Polonia, făcând să se întrezărească ușurința trecerii armatelor într'un conflict al Turciei cu Rusia¹⁾.

Al doilea — pe lângă Rusia, făgăduindu-i sprijinul diplomatic pentru rectificarea păcii de către Turcia, și într'un viitor războiu cooperarea armată prin acest teritoriu ce trebuia să lege ambele împărății; precum și anihilarea puterii cetății Hotinului²⁾.

Deoarece la început tratativele cu Turcia mergeau foarte încet, pentru a o pune pe aceasta din urmă în fața unui fapt împlinit, și înainte ca trupele rusești să evacueze Moldova, Împăratul ordonă generalului Gabriel v. Spleny, comandantul general al Galiției, să ocupe partea din Nordul Moldovei, până la linia de demarcație făcută de generalul de Stat Major Von-Mick.

Ocupațiunea începu la 1 Octombrie 1774³⁾ și se făcu cu 2 regimente de cavalerie și 5 batalioane de infanterie.

Când se încheie convenția de acceptare definitivă a acestei așa numite rectificări, ea costă pe biata Moldovă, partea cea mai frumoasă din teritoriul său, unde își avusese capitala la început. Toemai peste un an, la 7 Mai 1775, Austriacii erau aci ca la ei acasă.

Așa că „la Cession d'une communication, par des passages faciles à travers les terres de la Moldavie, entre la Transylvanie et les Provinces de Galicie et de Lodomerie... fondé sur la sincère union et parfaite harmonie qui subsistent si heureusement entre les deux Cours, ainsi que sur le désir d'affermir et consolider de plus en plus l'ancienne amitié de deux Empires“⁴⁾ erau în adevăr numai cuvinte diplomatice.

Teritoriul cuprins la început de Austriacii din Moldova, era de 194 mile pătrate austriace cu 284 de sate, între care și trei orașe: Cernăuți, Suceava și Siret⁵⁾.

Prin felul însă cum Austriacii înțelegeau să facă această rectificare, Turcii văzându-se amenințați în păstrarea raei Hotinului, îi siliră să-și micșoreze pretențiile mai îutâiu prin convenția explicativă din 12 Maiu 1776⁶⁾ și apoi prin hotărîrea de la

¹⁾ Uebersberger, Russlands Orient-politik pag. 350. Stuttgart 1913.

²⁾ Cobenzl an Iosif II. din 1774.

³⁾ Actul dela „Hofkriegsrath“, din 1774.

⁴⁾ Leopold Neumann: Recueil des Traités et Conventions conclus par l'Autriche, Tom I.

⁵⁾ Actele din „Hofkriegsrath“ din anul 1775.

Când a fost luată în stăpânire de Austria, Bucovina avea 41.864 de familii cu 201.319 suflete, între care 181.211 ortodocși, 10.284 catolici, 3662 protestanți, 251 calvini, 1654 Armeni, 4700 Evrei și 637 Lipoveni.

Cernăuții aveau 5743 de locuitori și un venit de 20.607 fl. anual; Suceava 4145 de locuitori și un venit de 17.374 fl. anual, iar Siret 2318 locuitori și un venit de 6671 fl.

⁶⁾ Leopold Neumann: Recueil des Traités et Conventions. conclus par l'Autriche, Tom I.

Palamutca, din 2 Iulie 1776,¹⁾ când se făcu și stabilirea granițelor pe teren, rămânând în posesiunea Austriei definitiv 170 mii pătrate austriace cu 244 de sate²⁾ și cu o populație de 40.922 suflete³⁾.

Acest teritoriu, Austriacii îl numiră „Bucovina“ după numele pădurilor ce se aflau aici pomenite în tratatul din 1412 Martie 15, prin care Sigismund, regele Ungariei și Vladislav Jagello, regele Poloniei, hotărâu să împartă țara Moldovei, dacă domnul ei, Alexandru cel Bun, nu le-ar fi credincios într'un războiu împotriva Turcilor⁴⁾.

Generalul Spleny, primul comandant, făcu la început propunerea la „Hofkriegsrath“ în 1776 ca s'o numească „Galizisches oder Czernowitzer Grenzgeneralat“ și s'o împartă în două districte militare, unul cu reședința la Suceava și altul la Sadagura⁵⁾.

Ea fu administrată de militari până la 1 Noembrie 1786, întâiu având ca șef pe Generalul v. Spleny, iar de la 1779 pe generalul Carol v. Enzenberg.

Sub conducerea acestuia din urmă, care avea o experiență de 15 ani în administrarea districtului militar român de la Rodna, Bucovina intră într'o fază nouă de dezvoltare și desnaționalizare.

Enzenberg, după ce cunoscuse în deaproape provincia, făcu și el propunerea ca o parte din ea, aceia de lângă granița Transilvaniei până la râul Moldavița, fără satul Yama, să fie trecut regimentului de graniță din Rodna, spre întărirea acestuia, iar din rest să se formeze un alt regiment de graniță. Totodată propunea ca populația să fie atrasă prin diferite avantagi: mai întâi cei ce vor de bună voie și apoi toți ceilalți⁶⁾.

De părerea aceasta era, dealtfel, și împăratul Iosif al II-lea căci într'o scrisoare trimisă chiar din Cernăuți în 19 Iunie 1783⁷⁾ spune Președintelui consiliului de războiu, Contelui Hadic: „Bucovina, am observat prin călătoria mea, prezentă, că este dacă o comparăm cu celelalte provincii ale monarhiei, foarte potrivită pentru organizarea unui regiment de graniță împotriva provinciilor turcești.

Cine știe că s'ar fi întâmplat cu această provincie smulsă cu forța din trupul Moldovei, dacă va fi rămas mai departe sub administrație militară? Poate că ar fi fost prin împărțirea ce proiecta să i să facă tot mai mult înstrăinată, iar populația autoh-

1) Idem.

2) V. Miek către „Hofkriegsrath“ din 14.VII 1776.

3) Max v. Lichtenstern „Handbuch der neuesten Geografie des Österr. Kaiserstaates Wien 1817. II. Theil. pag. 1195.

4) Dogiel, Codex diplomat. Poloniae, vol. I, pag. 46. „Sylvae majores Bukowina dictae, incipiendo a montibus seu ab alpinis Regis Hungariae... ad aliam silvam minorem Bukowina di-tam usque ad fluvium Pruthi“.

5) Raport către „Hofkriegsrath“ din 14. v. 1776. în arhiva de războiu.

6) Actele „Hofkriegsrath“ pe 1780, în Arhiva Ministerului de războiu

7) idem pe anul 1783.

tonă silită să emigreze în Moldova din pricina asupririlor suferite de la noii locuitori aduși din celelalte provincii austriace.

Providența a făcut însă, ca să treacă de sub militari la administrație civilă, iar sub aceasta elementul românesc să se înmulțească prin imigrațiile din Moldova, așa că la desmembrarea Austro-Ungariei din 1918, să poată, prin voința sa, să revină la Patria-mamă....

Cu toată truda lui Enzenberg care se căsni din răspuțeri să câștige pentru ideia lui atât populația înmulțită sub guvernământul lui cu un mare contingent de coloniști, cât și pe conducătorii politici din Viena, el nu reuși, opunându-i-se pedeparte noul curent civil ce începuse să aibă majoritate la Curte, iar pe de alta conducătorii civili ai Galiției, așa că „Hofkriegsrath-ul“ căruia îi era direct supus acest general, începu să-l părăsească.

Cu ocazia celei de a doua călătorii și împăratul Iosif al II-lea renunță la prima părere a militarizării Bucovinei; așa că la 6 August 1786¹⁾ scrie, din Lemberg, iarăși Președintelui sfatului de războiu, de data aceasta că „sunt hotărât ca Bucovina să fie unită cu Galiția în „Politicois, Publicois et Cameralibus“, și să fie administrată de guvernul acesteia ca un district al ei“.

Această poruncă trebuia adusă la îndeplinire până la 1 Noiembrie 1786, din pricina greutăților politice și financiare, fu însă prelungită până la 1 Februarie 1787²⁾.

Boerii împreună cu episcopul Bucovinei au protestat împotriva acestei uniri nedrepte. Protestul lor pare a fi fost înțeles mai ales de Președintele Consiliului, Graful Kollowrat, care la 1 Iulie 1790³⁾ se grăbi să înainteze un raport lui Leopold al II-lea, urmașul lui Iosif, prin care îi cerea porunca pentru despărțirea Bucovinei de Galiția.

Noul împărat aprobă numai în parte propunerea lui Kollowrat căci la 7 Iulie⁴⁾ îi răspunse: „Părerea mea în privința despărțirii Bucovinei de Galiția este ca aceasta să înceteze să mai facă parte din Galiția și boerii bucovineni să nu mai fie socotiți ca făcând parte din adunarea celor din Galiția; fără însă ca pentru această provincie mică să se organizeze o administrație proprie, ci să fie așa legată de Galiția „quad Politica et Judicialia“ după cum este legată Silezia de Moravia.

Pe baza acestei hotărâri Kollowrat alcătui la 29 Septembrie 1790⁵⁾ un patent, care fu iscălit și de Leopold al II-lea prin care

¹⁾ Idem actele din 1786.

²⁾ Actele „Kofkriegsrath“ pe anul 1787.

³⁾ Actele „Kofkanzlei“ pe anul 1790, din Arhiva Ministerului de interne.

⁴⁾ Idem.

⁵⁾ E interesant acest patent căci spune un mare adevăr, că Bucovina a fost răpită dela Moldova, și de aceia voiu da o mare parte din el:

„Wir Leopold der zweite... In der Absicht die öffentliche Verwaltung zu vereinfachen, ist der unter dem Namen Bukovina, begriffene Antheilder

făcea cunoscut „dass die Stände der Bukowina aufhören Mitstände der galizischen zu sein“. În ceia ce privea „der staats und Rechtsverwaltung“ va rămâne unită cu Galiția ca o garanție pentru „Sicherheit und Aufnahme“.

Dela această dată Bucovina a fost administrată împreună cu Galiția, de care fu iarăși strâns legată prin actul de organizație din 13 Aprilie 1817¹⁾ până după 1848, când în urma mișcării boerilor acestei provincii și a intervenției lui Eduard Bach, fratele ministrului de interne de pe atunci, numit „Kreishauptman“ al acesteia, s'a reușit a se adăuga o nouă stemă corcanei tânărului împărat Franz Iosef, ca să i se dea titlul de „Herzogthum“ iar mai apoi să fie organizată ca provincie de sine stătătoare cu un „Landes Präsident“²⁾ la 1850.

Lucrurile însă, în privința ridicării Bucovinei ca provincie de sine stătătoare nu s'au clarificat decât tocmai în 25 August 1861³⁾ iar din 9 Decembrie 1862⁴⁾ s'a primit și stema, pe fond albastru și roșu cap de bour înconjurat de trei stele⁵⁾.

După acest scurt istoric să examinăm administrația acestei provincii și anume aceia a dărilor.

*

Bucovina odată ocupată, Austriacii, oameni practici, s'au gândit să profite și de aceia au și început să studieze chestiunea veniturilor, chiar de la început⁶⁾.

Deoarece veniturile constau din dările ce se plăteau de locuitori pe familie, pe animale, albine, sare etc, iar nu pe proprietăți, pentru o mai bună încasare a acestora s'a hotărât împărțirea ei, la început în 12 subîmpărțiri, iar mai apoi în 11.

Moldau, im Jahr 1786 mit Galizien dermassen vereinbaret worden, dass die Bukovina, als ein Kreis von Galizien in Verwaltung der Staats- u. Rechtsangelegenheiten mit diesem Königreiche gleich gehalten und nach gemeinschaftlichen Gesetzen geleitet werden sollte; aber da die Erfahrung gezeigt hat, dass die Verschiedenheit der Sprache, Sitten und Gebräuche der Einwohner eine vollkommene Vereinbarung nicht wohl erwarten lässt, so haben Wir den Entschluss gefasst, die Bukovina in soweit wieder von Galizien abzusondern, dass dieselbe künftig nicht mehr als ein Theil dieses Königreiches anzusehen sei...

29. IX. 1790.

Wien

Leopold m. p.

(L. S.)

(ss) *Lespoldus Comes a Kollowrat.*

¹⁾ Idem, pe anul 1817 Ex. Maiu.

²⁾ Primul „Landes Präsident“ a fost Franz V. Schmuck.

³⁾ Actele „Hofkanzlei“ din anul 1861, August.

⁴⁾ Idem din 1862 Decembrie.

⁵⁾ Ströhl. Österr.-Ung. Wappen 1904. Wien.

⁶⁾ Comisia a fost numită încă din 1785 Martie 15, înainte de a fi chiar recunoscută de tratat.

În fruntea fiecărei subîmpărțiri s'a hotărât să se numească câte un boer cu însărcinarea de a stabili numărul familiilor contribuabile, din subîmpărțirea sa, și tot odată a animalelor cupuse dărilor ca: boi, oi, capre, porci etc. al stupilor de albine, cazanelor de fabricat țuică etc., acestea toate trebuiau să fie trecute într'un registru special.

Banii încasați erau apoi depuși la casa provinciei dela Cernăuți, dela care primea chitanță de descărcare.

La început s'a încercat, spre mai mare siguranță, să se cear acestor slujbași o cauciune; cum nu s'a oferit nimeni, s'a renunța mulțumindu-se numai ca aceștia să fie numiți dintre boieri sa mazili.

Acestora li s'a stabilit dintru început o leafă de 300 fl. anual precum și scutirea de orice dări, pentru ca să-și poată îndeplini funcțiunea eu conștiinciozitate și a nu da loc la fraude.

S'a mai hotărât apoi ca acești conducători ai subîmpărțirilor să fie numiți anual, iar nu pentru mai mult timp, spre a nu se da loc la abuzuri.

În majoritatea lor dările au fost păstrate cele găsite dintru început, căci erau îndeajuns de multe, adăugându-se numai câteva vremelnice, mulțumindu-se numai să schimbe numirile celor vechi.

Peste tot unde este vorba de dări se păstrează formula stereotipă „status quo“.

Ele erau următoarele:

1. „Allodial sau Dominical“¹⁾ dare pe care o dădeau proprietarii pentru moșii. Ea era de 10°/_o din venit și se ridica pentru întreaga Bucovină la suma de 8520.19 fl.

2. „Realkontribution“ se plătea pe familie și în ea se coprindeau:

a) Darea pentru fân câte un florin de familie pe an.

b) „Servis“ dare mai mult militară, câte 8. kr. de familie pe an.

c) „Ceartaken“ dare pentru militari de graniță câte 2. kr. de familie pe an.

d) Darea pe familie. Aceasta avea clasificatia următoare:

I. Arendașii mari și mici și evrei plăteau 5 fl. pe an.

II. Marii și mici negustori și armenii plăteau 4 fl. pe an.

III. Orașenii, țărani, Evrei agricultori, profesioniști, cârciu-mari dela orașe și sate și lipoveni plăteau 2.30 fl. pe an.

IV. Țiganii țingurari plăteau 1.30 fl. pe an.

e) „Quartiergeld“²⁾ dare militară împărțită și ea în șase clase:

I. Marii arendași plăteau 4 fl. pe an.

II. Micii arendași, marii negustori și armenii plăteau 2 fl. pe an.

¹⁾ Darea aceasta a fost aranjată prin patentul dat de Maria Theresia la 13 August 1775 și desființat prin patentul din 4 Martie 1848.

²⁾ Darea aceasta s'a înființat la 13 Februar 1776, iar în 1784 s'a dublat

III. Cârciumarii dela orașe și Evreii plăteau 1.30 fl. pe an.

IV. Micii negustori, profesioniști și cârciumarii dela țară plăteau 1 fl. pe an.

V. Micii profesioniști și lipovenii plăteau 3 kr. pe an.

VI. Orașenii, țărani, Evreii agricultori și lingurarii câte 2.50 kr.

f) Robotul¹⁾ împărțită în 6 clase:

I. Marii arendași și Evreii plăteau 5 fl. de familie, pe an.

II. Micii arendași, marii negustori și armenii plăteau 4 fl. de familie pe an.

III. Cârciumarii din orașe plăteau 3 fl. de familie pe an.

IV. Micii negustori, profesioniști, cârciumarii dela țară, și lipovenii 2.30 fl. pe an.

V. Micii profesioniști plăteau 1.15 fl. de familie pe an.

VI. Țiganii vagabonzi plăteau 1 fl. de familie pe an.

3. *Desetina*, darea pe stupii de albine și pe porci; se plătea câte 12 kr. de fiecare stup de albine și porc, iar ruptașii până la 50 de stupi de albine sau porci, tot numai 6 kr., răsura²⁾ 6 kr.

Boerii și mazilii plăteau numai jumătate din aceasta, adică 6 kr. de fiecare stup de albine și porc; iar ruptașii până la 50 de stupi de albine sau porci, tot numai 6 kr., răsura 6 kr.

Mânăstirile, preoții slujitori, cântăreții și servitorii bisericilor erau scutiți de această dare.

Venitul acestei dări se ridica pe an la 22.000 fl.

4. *Gostina*, dare pe oi și capre, se plătea pentru fiecare oae sau capră, dacă era iernată în Bucovina, 5 kr., iar dacă era iernată în Moldova, 3 kr. răsura, în ambele cazuri, 6 kr.

Venitul acesteia se ridica la 15.000 fl.

5. *Căldăritul*, dare pentru fabricatul țucii, se plătea de fiecare cazan 5.30 fl. și venitul lui se ridica la 1000 fl pe an.

6. *Sărăritul*, dare pe care o lua Voevodul dela locuitorii din ținutul Cernăuțului și al Sucevei, ca unii ce întrebunțau sare adusă din Pocuția, ca mai aproape, iar nu dela Okna, din Moldova. Sub Austriaci venitul ei a fost trecut la casa provinciei. Această dare se încasa de Crăciun și era socotită ca un plocon al locuitorilor către Voevod. Venitul ei se ridica la 950 fl. pe an.

7. *Vulpea de Crăciun*, dare ce se încasa de către starostele Cernăuțului, dela locuitorii acestui ținut, ca plocon de Crăciun. Ea se încasa în natură sau bani și venitul ei se ridica la 620 fl pe an. Și aceasta a fost trecută la casa provinciei.

Dărilor acestea se strângeau la date anumite și anume: în luna Ianuarie se strângeau răsăritul și Vulpea Crăciunului. În luna

¹⁾ A fost introdusă la 1783 și s'a căutat s'o egaleze cu cea din Galiția care era de 12%.

²⁾ Răsura: Zettelgeld.

Maiu se strângea căldăritul și robotul. În luna Iulie se strângea desetina iar în Octombrie — Gostina.

Venitul tuturor acestor dări se ridica anual la suma de 41.000 fl. până la anul 1787, iar din anul 1800, prin modificările introduse, mai ales asupra dărilor privitoare la Evrei ¹⁾ cărora li se aplica o dare pe familie de 35.50 fl. și în plus ca „Extrasteuer“, 2 fl. iar ca „personalsteuer“ de fiecare persoană 30 kr. a ajuns să fie de 101.669 fl. pe an.

Dintru început găsim în acte că s'au făcut mari favoruri în privința dărilor locuitorilor din ținutul Câmpulungului, căci aceștia, spun actele, au fost favorizați în privința dărilor și de Domnitorii țării Moldovei.

Așa aceștia plăteau o sumă globală de 4631,24 fl. pe an pentru „Realkontribution“, Desetina și Goștină, iar pentru „Strassenrobot“, ca unii ce erau departe de acestea și nu le întrebuntau, plăteau pe an 250 fl.

Avantagii speciale s'au mai acordat apoi diferiților coloniști, nemți, unguri, ruteni și moldoveni, aceste avantagii erau însă numai pe timp anumit, niciodată mai mare de 5 ani.

Mai târziu s'au schimbat atât numirile dărilor cât și suma de plată, împărțindu-se întreaga populație în trei clase.

Prima clasă trebuia să plătească 12 fl. pe an, cea de a doua 8 fl. și cea de a treia 4 fl. ²⁾.

Acestea sunt dările găsite de Austriaci, în Bucovina, pe cari apoi le-au mărit și organizat, atât sub administrația militară cât și cea civilă, până când a fost ridicată la rangul de provincie.

Mih. Popescu

¹⁾ În 1817 numărul familiilor de Evrei în întreaga Bucovină erau 857. „Hofkanzlei“ actele pe 1817.

²⁾ Idem din 1817.

În cassa Bucovinei la luarea în primire de către Galiția în Octombrie 1786 s'a găsit numerar 23140. 17 fl. și un activ de 255.502.48 fl., iar depozit 21602.14 fl.

IN SEARA LINIȘTITA

*In seara liniștită, ca o apă
Ce doarme-adânc sub arșița de vară,
De undeva un slov de cântec scapă,*

*Prelung, ca un răsunet de chitară
Și, coborând în sufletu-mi mâhnit
L-apasă ca o aprigă povară,*

*Plecându-l, cum se pleacă 'n asfințit,
Pe baltă firul trestiei, din sbor
Când pasărea se lasă liniștit*

S'adoarmă blând, în somn mângâietor.

Al. Iacobescu

DOCUMENTE CU PRIVIRE LA CAIMACAMIA ȘI CAIMACAMII OLTENIEI

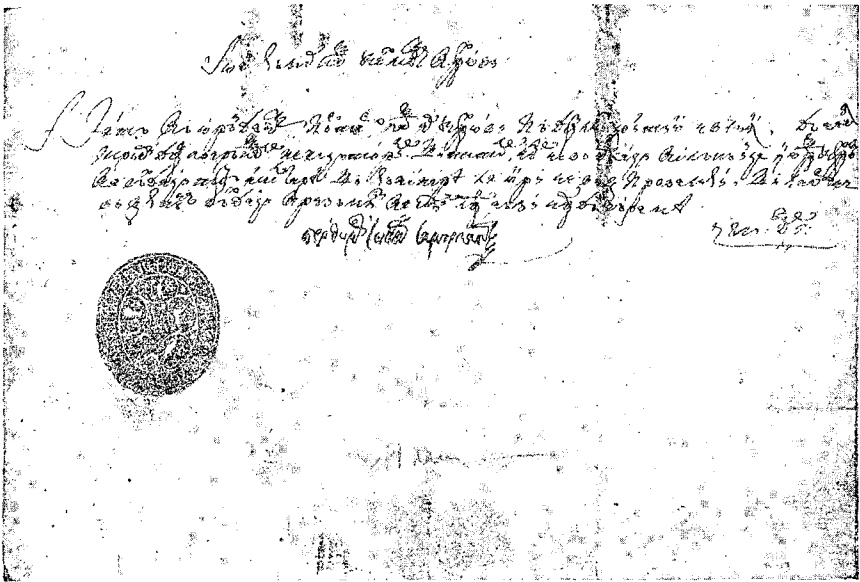
Străvechea cetate numită Craiova al cărei nume de origine slovenească ne arată locul unei foste reședințe regale, domnești, mai apoi vestita capitală a marelui Ban al Olteniei, ce a fost al doilea personagiu după domnitor, are un trecut prea frumos, dar, din lipsă de izvoare documentare, puțin cunoscut.

Osârdnicii cercetători ai trecutului s'au nevoit a ridică vâlul întunerecului de pe acest luminos trecut și au emis diverse păreri cu cari noi dornici de mai multă lumină și însetați de adevăr, dorind adevărul și numai adevărul, „precum cerbul dorește de apa izvoarelor“, nu ne putem împăcă, fiind părerile lor înoptriva logicei, a filologiei și a unor documente, ce-i dreptul mai târzii, dar bune mărturii, pe cari le vom publica la timp.

Pentru moment dăm la lumină două prețioase acte cu privire la Caimacamia și Caimacamii Olteniei, ai Craiovei, din 1821—1822, după original, în copii fotografice și în transcriere.

Actele originale se află în posesiunea domnului E. Cartianu, de fel din comuna Cartiu județul Gorj și proprietar în București. D-sa ca un bun tiu al Olteniei, ne-a încredințat aceste acte spre publicare și drept aceea îi aducem aci viile noastre mulțumiri.

St. Nicolaescu

Ioan Samurcaș, Caimacam Craiovi

† Iată că orânduim portar baș al Craiovi pă dumnealui Hristea Evinea. De aceia scriem d-voastre boerinașilor neguțătorilor, și tutulor, celor ce vă aflați cu lăcuința în orașu Craiovi, ca să-i dați plină ascultarea și supunerea la orice vă aprovalisi și la orice va și spune, s-i dați crezământ ca, când le-ați auzi chiar din gura mea. 1821 Decemvrie 5.

L. S.

(ss) **Postelnic Ioan Samurcaș.**

Hârtie. Semnul de fabrică al hârtiei: un porumbel și sub e inițialele „G. B.” Pecetea apicală în față: în negru de fum mijlocie, ovală, cu următoarea legendă în jurul celor cinci județe ale Olteniei: „† *Ioan Samurcaș biv vel postelnic, Caimacam Craiovei*”. Pecetea poartă dela 1821.

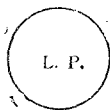
*Costache Samurcaș biv vel Cămăraș,
Caimacam acestor cinci județe.*

Fiindcă de când s'au început apostasia¹⁾ în pământul țării aceștia, aflându-să știut răposatului părintelui meu biv vel post. Ioan Samurcaș, ce au stăut Caimacam la aceste cinci județe, polcovnicu Hristea din poliția Bucureștilor, de

¹⁾ Cuvântul „apostasia” înseamnă: schimbarea, noua orânduire.

om cinstit și credincioasă raia ¹⁾ a prea puternicii noastre împărății. Și, aflându-să răposatu la Calafat, au metahirisit ²⁾ pă numitul la toate trebile, câte au privit spre odihna obștescului norod, și spre răsipirea răutății ce să aprinsasă în țara aceasta. Și întru toate cunoscându-i silința și credința numitului întru slujbele ce au săvârșit. După ce au venit oștirile împărătești cu răposatu Caimacamul în poliția ³⁾ Craiovei și într'aceste județe, l-au orânduit pă numitul vtori ⁴⁾ portar al Craiovei. Și de atunci până acum, tot cu asemenea călduroasă râvnă și slujbă plăcută, arătându-să, atât la trebile dregătorii sale (mulțumindu-ne și pă noi de când prea puternica împărăție ne-au însărcinat cu Caimăcămia acestor județe) cât și la alte maslahaturi ⁵⁾ în care au fost orânduite ale oștirilor împărătești, precum toate acestea fiind bine cunoscute și Mării Sale Dârviș Pașa Vidin Muhafâz, încă dela trecuta lună a lui Mai, milostivindu-să asupra-i spre răsplătirea ostenelelor sale, l-au înbrăcat capod, dându-i și rangul păhărnicii. Deci, fiind mărturisite osărdnicile și credincioasele slujbe ale numitului, nu am putut trece cu vederea a nu să împărtăși cu vreun ajutor și din partea Țării. De aceia printr'această carte a noastră ce o dăm la mâna dumnealui paharnicului Hristea, spre dovada celor de mai sus arătate, îi hărăzim și lude ⁶⁾ douăzeci și cinci oameni, făr'de pricină de dajdie, Care oameni, găsindu-i și luându-li-să chipurile în scris, să li se dea și pecetluituri, a-i avea în toată vieața sa, spre ajutorul casii sale, făr'de a fi supărați de către nimeni. 1822 Iunie 28.

(ss) Costache Samurcaș

(ss) biv vel sluger

Hârtie. Semnul de fabrică al hârtiei: un leu. Pecetea aplicată în față: în negru de fum, mijlocie, ovală, cu cele cinci județe, și poartă în exergă următoarea legendă: „† Costache Samurcaș biv vel Cămăraș, Caimacam Craiovei“.

1) Cuvântul „raia“ înseamnă: creștin supus Porții.

2) Cuvântul „metahirisit“ înseamnă: pofțit (pus).

3) Cuvântul „poliția“ înseamnă: orașul.

4) Cuvântul „vtori“ înseamnă al doilea.

5) Cuvântul „maslahaturi“ înseamnă: folosințe.

6) Cuvântul „lude“ înseamnă: oameni.

O FUNCȚIE SOCIALĂ

Intr'o altă încercare, am stabilit câteva formule, cari mi-au permis să leg *Sociologia de Fizica*.

În acest studiu elementar, voi încercă să determin o formulă matematică, împrejurul căreia să pot strânge câteva adevăruri sociologice și economice.

*

Încercările acestea de altfel nu sunt noi. Ele formează un întreg și delă *Auguste Comte*, până azi. Despre o știință propriu zisă, bine înțeles, nu se poate vorbi. Lipsa de legătură între toate studiile făcute, a împiedecat până acum încheierea lor sub o formă unitară.

*

Așa, ca ceva mai de seamă, am avea școala delă *Lausanne* cu *Leo Walras* în cap, școală care a tratat matematiceste *Economia Politică* propriu zisă. Apoi ar veni englezul *N. W. Stanley*, care a căutat să stabilească o teorie a aceleiași *Economii Politice*. Dar, dacă lăsăm la o parte pe *Auguste Comte*, care a pus bazele unei *Statice* și *Dinamice Sociale* și pe *Gossen*, primul economist matematic, cea mai curioasă operă de acest gen ar fi cea a lui *Winiarski*, care a creat prima „*Mecanică Socială*“. El și-a bazat studiul său pe transformarea energiei chimice în sentimente, idei și acțiuni, adică în energie biologică; iar această transformare, la rândul ei, n'ar fi fost decât rezultatul foamei și al amorului. Echilibrul acestor atracțiuni s'ar face pe baza aurului, a cărui circulație ar fi măsura cantității de energie dezvoltată de travaliul lor interior.

*

Chiar și la noi, asemenea încercări au avut loc. *Eminescu* are o întreagă „*Sociologie matematică*“, cu aplicații la viața po-

porului nostru; iar *Spiru Haret*, are la activul său o întreagă „Mecanică Socială”, a cărei trei ordonate ar fi, materiala, morala și intelectuală. Prima n'a fost tipărită; am făcut doar eu un rezumat într'un cotidian; a doua a văzut lumina zilei și s'a vorbit pe timpuri în deajuns despre ea (1911).

Critica acestei opere mi-a sugerat deatunci încercarea de față, care n'are, bine înțeles, nimic cu opera însăși, și care abia acum vede lumina tiparului. Cauze, independente de voința mea, nu mi-au permis să o dau în public până azi.

*

Iată această încercare:

Consider drept *axiom social*, că totul în societate este determinat de *împlinirea necesităților*. Aceste necesități pot fi materiale, morale și intelectuale; ele mai pot fi și ideale, pasionale și fizice. Ele se pot aplică la individ, ca și la orice formație socială ori biologică.

Această împlinire o mai face și cineva și se mai face și pe socoteala cuiva.

Din echilibrul *necesităților* și al acestei împliniri sau *satisfacții* ar rezultă toată *mișcarea bio-socială*.

Acest fel de interpretare ar fi o aplicare a principiului *acțiunii și reacțiunii* din Mecanică. Asimilarea atrage însă după sine *corectivul* dispariției în Sociologie a instantaneității (contrar deci Mecanicii Sociale a lui Sp. Haret). *Acțiunea și reacțiunea* în cazul nostru ar fi *funcțiune de timp*. Iar intrarea timpului în joc s'ar face cu introducerea adevăratului corectif al luptei dintre indivizi de diferite categorii sociale, ori chiar de aceeași categorie, sub forma războaielor, revoluțiilor, luptei pentru viață, boalelor, etc. Din cauza acestor reacțiuni secundare sau interne, acțiunea nu atrage după sine reacțiunea directă, adică necesitatea nu poate fi imediat împlinită de satisfacție:

Formula deci ar fi:

$$s = \frac{N}{C}$$

S = satisfacție
N = necesități
C = corectif.

Să o probăm:

*

Să presupunem *câmpul satisfacției descrescând* (seceta din regiunile Aralului, diminuarea regiunilor vânătoarești a Pieilor Roșii ori a Australienilor).

Pentru ca egalitatea să subsiste, trebuie, ori ca N să descrescă, ori ca C să crească.

În realitate noi știm, că C este acela, care crește (răsboaie, invazii, lupte interne, epidemii, etc.). El face ca numărul locuitorilor acelor regiuni să descrescă, deci N să descrescă, până ce egalitatea se reface și C intră în normalul luptei pentru existență, al bolilor, etc.

Bine înțeles necesitățile pot fi și de ordin moral și intelectual, etc., iar discuția formulei nu se schimbă. Exemplul revoltelor Negrilor transplantați în America, precum și imposibilitatea colonizării câmpului cu orașeni, o probează din punct de vedere moral. Din cel intelectual o arată democratizarea armatelor naționale, care a obligat pe Austriaci să inventeze un galon special al inteligenții.

*

Să presupunem N (necesități) *crescând*, prin funcționarea *instinctului de reproducție*. Pentru conservarea egalității C (corectif), va trebui să crească și el. Deci revoluții, lupte interne, etc. până ce numărul locuitorilor va scădea și N va reveni la valoarea lui normală.

Dar conservarea egalității se poate obține și *lucrând direct asupra lui N*. *Secta scopiților* tinde la împiedecarea înmulțirii omenirii pe cale de reproducere excesivă. *Călugăria la fel*. *Celibatul* merge crescând în societățile moderne odată cu creșterea excesivă a populației. *Zweikindersistem* al Sașilor mai este un sistem. *Frauda și ajutorul clandestin al medicinei* este nu cel de pe urmă.

*

Acelaș N poate crește ca *material, moral și intelectual*, etc. De exemplu țările înaintate sunt luxoase, intelectualizate și artisto-literare. Aceste necesități crescând, cer satisfacție mai mare ca la popoarele primitive. În acest caz C va trebui să crească. Deci lupte, răsboaie. Luptele interne din republicile grecești și italienești o probează. Răsboaiele pentru colonii ale Romei, Spaniei, Franței, Angliei, etc. Deasemenea omorurile religioase; caverismul amorului și idealului din Evul-Mediu cu luptele sale; ro-

mantismul occidental cu războaiele și revoluțiile cunoscute, o probează. Lupta pentru frumos și bine a Evului-Mediu. Luptele pentru adevăr a diferitelor secte, mai ales în epocile obscurantiste, în fine.

Sau din punct de vedere *material*, civilizația materialistă modernă cu întregul ei cortegiu de lupte și revoluții și cu finalul războiului mondial.

Și în aceste trei cazuri se poate lucra asupra lui *N*, diminuându-l. Acest lucru încearcă toate religiile, cu temperanța lor, dusă de Fakiri până la inactivitatea aproape completă, cu lupta acestor religii contra culturii (fericiți ce săraci cu duhul—Coranul); cu lupta lor contra luxului și luxurei; cu lupta lor contra artei (Protestantismul și Mahomedanismul); cu Dumnezeu bunătății (creștinismul); cu sectele cu toleranța extremă; cu colectivismul suprimător de moralitate, etc. etc.

*

Dar *N* poate augmenta pe aceiași cale *materială*, *morală* și *intelectuală*, etc., pentru o singură clasă socială, sau un întreg social față de o clasă. C însă va augmenta imediat cu *revoluțiile*.

Capitalismul excesiv, cu aservirea popoarelor de culoare și cu aservirea lucrătorilor și țăranilor a adus după el, atâtea revoluții până și războiul mondial cu finalul lui. Etatismul cu monopolurile, la fel.

Deasemenea luxul păturilor suprapuse la Roma și Atena a adus sclavajul și creștinismul. Gustul artelor, literilor și științelor în Republicile grecești, italienești, precum și în Bizanța, au adus deasemenea atâtea războaie și revoluții. Sectele teocratice egiptene, ebraice, etc., au ridicat pe Moise și pe Crist.

Pentru a se lucra direct asupra lui *N*, socialiștii cer libertatea popoarelor cu desființarea capitalului de orice fel, și înființarea schimbului de servicii în locul comerțului de orice natură. Evul-Mediu crease portul auster cu anarhia individualistă, precum și celelalte menționate la paragraful precedent.

Iar economiștii burghezi, lucrează asupra lui *S*, prin Case rurale, syndicate, cooperative, etc., atât cât este cu putință, bineînțeles.

*

N poate augmenta ca valoare *materială* *n* față de celelalte două n_1 , n_2 etc. Lucrul este cunoscut.

$$N = n + n_1 + n_2$$

În societăţile materialiste contra intelectului şi mai ales contra moralei, când acestea nu li serveşte direct la înavuşire. În cele intelectualizate, contra materialului. La nobili contra muncii şi la idealişti contra realităţilor. În toate aceste cazuri C creşte. Revoluţiunile aduc în genere lume nouă peste cea învechită, pentru că egalitatea să se menţie.

Lucrarea directă asupra lui N prin scădere e dată de religiile cu formele de mai sus.

*

Dar subsistarea egalităţii, în toate cazurile când C augmentează, poate fi obţinută şi *lucrând direct* asupra acestuia, adică încercând *diminuarea lui*.

Lucrul îl încearcă *pacifiştii* prin lupta contra războaielor pe cale directă, sau *umanitariştii* prin aceeaşi luptă directă contra aprigei bătălii a vieţii de toate felurile.

Şi unii şi alţii rămân însă cu *încercările lor utopice* fără rezultat demn de eforturile făcute, deoarece augmentarea lui C este automat legată de variaţiunile lui S şi N , şi deci nu asupra lui se poate lucra, ci tot asupra cauzelor eficiente. Încercările de republici universale şi umanitariste nu vor fi posibile, decât acolo, unde *variaţiunile lui S şi N nu vor atrage după ele şi augmentările lui C* . *Paradisul pământesc* nu va exista decât într'o societate, în care mereu necesităţile de toate categoriile vor fi satisfăcute la fiecare moment. Să fie însă aceasta posibil? Nu cumva viaţa socială de toate categoriile să fie tocmai izvorită din acest dezzechilibru? Teoriile vechi nu spun ele adevărul, când afirmă, că echilibrul este de ordin *inanimat*, C , sau lupta de toate felurile, dispărând, lumea animată nu ar degenera şi ar dispărea la rândul ei? Realitatea ar fi pentru funcţia noastră socială, deci pare că aceasta ar fi natura însăşi. Societatea ar fi de ordin *determinist*, fie chiar funcţiune de timp, şi în zadar *idealişti*, ar căuta să o facă de ordin *evoluţionist*. *Ştiinţa sociologică ar fi deci o ştiinţă a fenomenelor de repetire, dar funcţie de timp*.

*

Legea lui Malthus. Acest lucru îl vom arăta astfel:

În studiul precedent am demonstrat, că creşterea populaţiei este de ordin moral, intelectual, etc. şi numai în al doilea rând de cel material.

Ceva neașteptat!

Din funcția noastră scoatem acelaș lucru, dar sub altă formă.

Legea lui Malthus, modificată sună: „orice populație caută, „din cauza necesităților de reproducere, să crească până la limita „mijloacelor de existență“. Ori după funcția noastră, nu numai necesitățile materiale, influențează pe C , adică face să joace resorturile distructive în societate, ci și cele morale, intelectuale, ideale, pasionale, etc.

Deci legea trebuie exprimată: „Orice populație caută, din cauza „necesităților de reproducție (fiziologice) să crească până la limita „satisfacțiunilor materiale, morale, etc“. In acest caz în N intră și factorul fiziologic. Fiecare din factorii lui N augmentând, C trebuie să augmenteze.

*

Sociologii și Ețonomiștii însă caută să influențeze asupra funcției, augmentând pe S odată cu N .

Este cazul industrializării, al agricultării intensive, a deșteleniri de regiuni noi, etc. Dar și ei împing aceasta până la *colonizare de popoare*, unde atingerea cu alte societăți, dă o diminuare a lui S pentru ele, deci în realitate o augmentare a lui N al lor, cu cea a lui C ; și deci cu răsboaie coloniale, etc. (Invaziile barbarilor, colonizările europene și romane, etc.).

*

Legi economice.

Voiu căută în cele ce urmează, să arăt că o serie de legi economice, și din cele mai celebre, nu sunt decât rezultanta jocului funcțiunii sociale. $S = \frac{N}{C}$

*

Legile lui Ricardo.

Fie: satisfacția $S = p$, prețuri; Necesitățile $N = P$, profit patron + S , salarii lucrător.

Funcția va lua forma:

$$p = \frac{P + s}{C}$$

Pentru ca corectivul C să nu funcționeze avem:

a) „Când s (salarii) crește ori descrește, cu prețurile constante p ; atunci P (profit) invers, scade ori crește“.

b) „Augmentarea lui s (salarii) nu schimbă pe P (profit), dar „urcă pe p (prețuri)“.

c) „Scăderea lui s (salarii) nu scade prețurile p , ci augmen-
tează pe P (profit)“

Controlul este prea ușor pentru a insista.

*

Legile războiului.

Necesitățile lucrătorilor sunt date de salarii și de prețurile întreținerii, iar acestea sunt proporționale (legea de bronz a lui Ricardo); satisfacția e dată de prețurile fabricatelor. Inlocuind în funcție:

$$p = \frac{s}{C} \text{ ori } p = \frac{s}{P \cdot C} \text{ ori } P \cdot p = \frac{s}{C}$$

Pentru ca C corectiv, să rămâie constant, când s rămâne constant avem: „cu cât prețurile întreținerii scad, cele ale fabricatelor cu atâta cresc“. Nimic n'a putut demonstra această lege. Numai în felul nostru ea se poate arăta. De frica *revoluției* (C), salariile menținându-se sau chiar crescând sensibil, jocul invers proporționalității lui P și p crează bizara anomalie a scumpirii fabricatelor, pe măsură ce scad alimentele.

*

Legea cererii și ofertei. $S =$ ofertă; $N = \frac{\text{cerere}}{\text{preț}}$ Necesitățile

sunt proporționale cu cererea și invers proporționale cu prețurile. Deci,

$$\text{ofertă} = \frac{\text{cerere}}{\text{corectiv} \times \text{preț}} = \frac{\text{cerere}}{P \times C}$$

„Dacă cererea crește, pentru ca C să rămâie constant, oferta „fiind neschimbată, trebuie ca P (preț) să scadă; Dacă oferta „crește, pentru ca cererea și C să rămâie constante, trebuie ca P să descrească“. Adică exact legea cunoscută.

*

Balanța comercială, este dată de Satisfacție = Export și Necesitate = Import.

$$E = \frac{I}{C = \text{corectiv}}$$

Pentru ca C să rămâie constant, trebuie ca *Exportul, în genere, să crească sau să scadă cu Importul.*

Em. C. Grigoraș.

A R Ş I Ţ Ă

*E ceru' aprins de flacări, pământul dogoreşte.
Livezile 'suscate şi  arina-i firavă.
Sub arşiţa căldurii, norodul trist priveşte
Spre câmpul ars de soare, la veşteda otavă.*

*Călugări, cu icoane cari au făcut minuni,
Din sat în sat se poartă, rug nd pe Dumnezeu,
Să-şi verse îndurare, măcar pentru cei buni
Să răcorească glia căci fără ploae-i greu.*

*Ard inimile noastre, s'aud suspine multe
 i 'ngenunchia i b tr nii, spre cer înaltă ruga;
Dar nu se 'ndură D mnul, nu vrea ca să ne-asculte:
El ştie c t de rea  i de nedreaptă-i sluga.*

.....

*Indur -te St p ne! Că tu e ti bun  i ştii
Ce trist e lanul firav când vânt  scat 'l  ndoa .
O ştim, suntem nevrednici, dar milostiv ne fii:
Desfund  Doamne cerul să verse norii ploae!..*

Al. Soare

SA CINSTIM CA LA NOI!...

Era în seara de lăsatul secului pentru postul Crăciunului, pe stilul vechiu. Oamenii, de prin satele Basarabiei, n'au vrut nici când să înțeleagă chestia cu schimbarea calendarului și își țineau sărbătorile cum pomeniseră ei din moși strămoși.

Fusesem ziua la școală și pe la părintele Teodor, iar acum, seara, jostenit, mă așezasem în pat lângă sobă și citeam.

Afară o ploaie rece cu spic de zăpadă, răpăia pe „oalele“ cu care era acoperită casa.

Pe sub fereastra dinspre drum, se auzea din când în când pași telepăind prin noroi și câte un cântec, ori trist, ori vesel din cale afară.

Eram singur în casă, fiindcă gazda plecase pe la niște rude și nu se știa când are să vină.

Stând așa și citind, mi s'a făcut somn și după ce-am încuiat ușa și am mai aruncat câteva lemne pe focul din soba de piatră, am stins lampa și m'am culcat.

În întunericul odăii niciun șgomot. Afară însă, vântul se năpustea câteodată, de părea că urlă pe sub streșinele casei.

Râpa din dosul grajdului, dobândind apă din ploaie, pornise să curgă șgomotos printre pietrele și printre bolovanii răsturnați. Apa venea în jos de pe pantă, vâjâind înfiorător.

Eu, care nu eram obișnuit cu asemenea urlat al apelor prin râpi, stam ghemuit în pat, cuprins de frică.

Singur în aceste locuri străine, acum după ce mă culcasem, fel de fel de gânduri mă frământau. Mă gândeam la

traiful ăsta păcătos pe care-l duceam aci; mă gândeam că s'ar putea să trăiesc și o altă viață mai norocoasă, și la multe altele.

Cu tot sgomotul de afară, cu toată înfiorarea singurătății acesteia, m'am pomenit adormit pe nesimțite.

* * *

Nu știu dac'am dormit mult sau numai ațipisem, când m'am pomenit deșteptat de niște ciocănituri în geam, și auzii strigăte:

— Hei, gospodin! Descuie ușa! Ai și adormit așa de vreme?..

Ascultai puțin să vedem cine este.

— Deschide bre, că ne ucide ploaia!

Înțelesii vocea Moșului Alexandru, gazda mea și proprietarul gospodăriei.

Ieșii și-i descuiai ușa.

Moș Alexandru ducea de mână pe Mama Agafia, soția lui.

— Te poftesc pe dumneata să aprinzi lampa aci la noi, că eu sunt cu nevoia asta! — îmi mai spuse el.

Trecui în odaia lor, aprinsei lampa și apoi mă 'ntorsei la mine, cu gând să mă culc iar.

— Cum și-o face omul, nimeni nu-i poate face, — vorbi moșul. — Mi-am mâncat viața cu tine! Hazaică ca tine, mai bine lipsea dela casa mea!

— Da... ia lasă-mă omule odată! — se văita și Mama Agafia.

— Ce e? Ucigă-te crucea de scorpie! Stai acolo să nu te misci! Femeie fără minte! Ori unde e urciuru nostru?..

— Da ce păcatele mai faci cu el?

— Păi avem și noi un om străin în casa noastră care nici n'a mâncat, nici n'a cinstit și el un stacan, acum la lăsatul secului... Da stăi: mă duc în pivniță.

Eu, care ascultasem vorbele lor, încuiai ușa cu zăvorul și mă culcai în pat.

După câtăva vreme, auzii însă:

— Să-i trag un chef d'ăl rumânesc, că isprăvii cu basarabenii mei!.. N'am să dorm toată noaptea!..

Și începu să împingă în ușa la mine și să mă strige:

— Ce mititelule, iar ai adormit?... Deschide bre, că avem de furcă 'n noaptea asta! E lăsatul secului!.. Nu se cade, să nu facem masă și chef!... Aprinde lampa.... Câte un stacan de vin d'ăsta franțuzescu, nu strică!..

— Da nu beau moșicile Alexandru... Mi-e cam rău! — îi spusei eu din pat, crezând c'o să-l fac să mă lase în pace...

— Ți e rău?!... Păi de nemâncare!... Descuie ușa... să punem la cale leacul.

Descuiai ușa și aprinsei lampa.

Se apropie de mine și începu să mă mângâie, pe tâmpile, pe păr și pe obraji. Ridicând apoi urciorul cu vin în sus, începu:

— Eu sunt om, nu șagă! Toate împrejurimile mă știu om de toată isprava! Bun înțeles, că nici dumneata nu ești altfel și nu te-a trimes stăpânirea degeaba pe la noi. Vreau să cinstim amândoi în pace câte un stacan!

Și umplând un pahar îl și dete peste cap.

Își ridică apoi privirea în sus, își netezi barba căruntă și iar mai umplu un pahar, pe care mi-l întinse mie.

— Ia stacantul aista, dela Alexandru Țigănaș, „omul de toate zilele!“

— Moș Alexandre, știi că nu beau...

— De băut, beau numai boii, dar noi cinstim! Ia di-ici...

— Imi face rău!..

— Eu zic să iei! — zise el încruntându-se la mine.

— Bine, iau... Să dea Dumnezeu sănătate și ploaie la vară! — urai eu, bând paharul aproape jumătate.

— Să te-auză Maica Domnului!... Dar... e... nu mai lăsa nimic!..

— Noi ăștia de peste Prut, nu prea bem... înțelegi dumneata, nu sunt obișnuit...

— Vorbe!.. N'a stat la mine un căpitan, pe care nu puteam sătura?... Ia-l tot și nu mai te copilări...

Dacă văzui că mă privește cam pieziș, și îi venea chef de ceartă, îl băui până în fund.

— Vezi? Zici că nu poți... Lasă că vă știu eu pe voi Români... Și veți da și oameni strașnici la treabă și la

petreceri!... Cine vă 'nrece?... Când s'apuca Șeibulescu de jucat, cine mai sta pe lângă el!...

— Asta mi-a fost băutu, Moș Alexandre...

— Când mântuim urciorul te culci și odinesti, deci ai să bei...

— Ba eu... sănătate, că e mai bună ca toate...

— Ducă-te păcatele!

Goli paharul pe care și-l umpluse și apoi umplându-l din nou, mi-l întinse iar mie.

— Nu!... Moș Alexandre!... Nu!...

— Am dragoste ca să stau până la la ziuă și să golim trei urcioare d'aiestea... Nu 'nțelegi?...

— Treii?

— Trei!... ce va să zică trei urcioare la doi voi-nici!...

— Nu beau niciun pic mai mult!. Am spus!

— Pe o cruce ce-o am, dacă nu te dau afară pe vremea aiasta!.. Te mănâncă și lupii și te scap de toate...

Mă gândii: să beau mă 'mbăt, mă doare capul, și poate se mai întâmplă și altceva; să nu beau, cine știe ce-i vine moșneagului, și mă ia la trântea!...

— Moș Alexandre, chiar dacă m'ai omori, și tot nu mai beau!..

Lăsa urciorul jos, se uită lung la mine, apoi zise tare de tot:

— Să pleci chiar amu din casa mea!

— Stai să mă îmbrac și să mă 'ncalț.

Incepui să mă îmbrac, crezând că i-o trece furiile și o lăsa și gândul de a bea vin cu mine, și gândul de a mă da afară pe așa vreme! Credeam eu că vrea să glumească.

Moșul nu mai zicea nimic și aștepta să mă 'mbrac. Când fui gata, pornii pe ușă, așteptând să mă cheme îndărăt. Dar și-ai găsit: ieși după mine până pe tindă.

Eu stătui pe scara din lespezi de piatră, ce se afla dinaintea casei.

Mă uitai afară. Ploaia, purtată de vânt, isbia pereții. Intuneric de nepătruns. Nici o stea pe cer, nici o lumină în sat, numai sgomotul apei din fundul râpei.

Numai timp de plecat nu era.

Mă gândii: Până la părintele Teodor, trebuie să trec valea! Cum s'o trec?

Mă hotărîi să rog pe Moș Alexandru, să mă lase să intru în casă... și mâine oi pleca.

— Lasă-mă până mâine de dimineața! Cum mă dai afară pe așa sodom?

— Nu!,... Ori bei cu mine, ori pleci!... Din două alege-ți una. Ce adică eu nu sunt om?...

— Păi cine-a zis Moș Alexandre, că nu ești om? ... Ești om, prea om!

— Eeee!..

— Așa e...

— Ce 'nseamnă asta dar, să nu cînstești când eu am toată dragostea?

Tăcui.

Câteva picături asvârlite de vânt, îmi isbiră fața cu putere.

— Pentru Dumnezeu, moșicule... fii bun!

— Nu înțelegi odată? c'apoi mă schimb altfel.

Cu omul ăsta văzui că nu era de glumit. Cu vântul, cu ploaia și cu întunericul, tot așa.

Mă dădui jos în curte.

Frigul mă pătrunse până la piele. Noroiul ce-mi trecea peste ghetе și întunericul, mă făcură să nu mă pot urni nici doi pași!

Imi luai inima 'n dinți și-i spusei iar:

— Moș Alexandre! hai să bem, dacă vrei dumneata... dar să ai milă de mine... bei dumneata trei pahare și eu unul...

— Așa, gospodin, așa!.. Dece să ne certăm? Pacea e mai bună decât gâlceava. Intră la loc!...

Mă luă de umeri și mă băgă în casă.

— Stai jos c'asa e poreatca pe la noi: să cînstim și să fim oameni de unire.

Turnă în pahar și apoi îl bău până în fund.

— Unu! — zisei eu.

— La noi sunt gospodari buni, dar nu știu că dela o vreme parcă nu mai vrea Dumnezeu! Ia stacanul și fii în

pace pentru totdeauna la noi în sat, că-i bun satul și oameni cinstiți în el...

— Păi ai băut abia unul, mai ai două și apoi vine rândul meu.

— Mă rumâne, hoț ești!..

Iși umplu paharul și-l bău.

— Două! — zisei eu.

Moș Alexandru stătu jos pe un scaun, puse mâna la falcă și apoi începu:

— Iaca, așa îmi vine câteodată! Beau să mai uit de necazuri. Zău, prea sunt multe câteodată pe capul omului!.. Bei și-ți mai ții inima. În viața mea, am fost om nu șagă. Hei, gospodin, acolo pe deal la țintirim, mi-am dus toată nădejdea mea! Trei feciori într'un singur an! Auzi? trei!.. Unul a murit de tif, pe altul l-a ucis piatra la „Stânca Ustiei, iar bietul Afanase s'a prăpădit dintr'o bubă! Cum crezi că e inima mea? Ehh!... Domnul știe!...

Și umplându-și paharul îl dete peste cap.

— Două! — zisei eu!

— Trei, rumâne hoțule!.. Ți-a venit rândul.

Se uită pe perete și văzu chipul lui Alexandru al doilea, Țarul. Se duse la el, îl luă și uitându-se lung, zise către mine:

— El săracu, ne-a dat pământ întâi! El a desrobit țigani și tot el a făcut mult bine norodului... Se zice că era un soldat în garda lui, bețiv tare, și l-a întrebat într'o zi:

„De ce bei?”

„Beau ca să uit necazurile, Măria ta“.

— După câtăva vreme iar l-a întrebat:

„Da acum de ce bei?”

„Beau fiindcă sunt vesel, Măria Ta! Vreau să simt că trăiesc!“.

— Impăratul n'a zis nimic... Altă dată, văzându-l bea iar l-a întrebat:

„Și-acum bei? De ce?”

„Beau fiindcă îmi place, Mărite Doamne!“

— A răs Țarul, dar a și oftat... Așa și eu amu: beau fiindcă-mi place!... Uitasem, e rândul dumneatale amuș! Ori, cum îți zice?

— Ion Dinu.

— Pe tatăl dumitale cum îl cheamă?

— Tudor.

— Hai, Ivan Teodorovici, ia stacanu!

— Mă făcuși rus!..

— N'ai grijă, că de stai aici, iei o rusoaică și gata rusu!...

Luai paharul și-mi făcui rândul. Il dădui iar în mână.

— Am spus să bem mai rar.

— Ți-e teamă că se mântuie? Avem mult în beci. Nu dăm noi de fundul polobocului așa degrabă! Dacă cinstim tot urciorul, aduc altul.

— Nu prea îmi place băutura. S'o luăm mai cu încetul, că e timp destul până mâine.

— Iar ai început? Știi ce-ți fac? Amu ești rumân în toată firea, adică moldovean!

— Ți-o fi plăcând dumneata, dar cu mine a 'nceput să se învârtească casa!

— Da hâtru rumân mai ești! Vrea să scape! Las că vă cunosc eu! Cu unul d'ai dumneavoastră pe drum, te hrănești și 'n piatră seacă! Și la bătae și la chef sunteți tot așa de viteji...

Turnă iar în pahar și ridicându-l în sus începu:

— Tiu! Da nu ești deloc ca ceilalți. Spusei de Șeibulescu. Ala era afurisit tare! A zăpăcit toate femeile din satele megieșe... iar dumneata, târca-mârca, nici una, mi se pare!

Bău paharul și-l umplu din nou.

— Unu! — zisei eu iar.

— Eeei.. păi ai de gând să bea tot trei?

— Nu ne-am dat cuvântul?

— Ba da, ba da... ai dreptate.

Iși puse al doilea pahar și-l bău.

— Două! — zisei eu iar.

Moș Alexandru se amețea văzând cu ochii.

— Ar trebui să facem la două pahare!..

— Cu câți ani ești mai mare ca mine?

— Eu... Hei, feciorașul meu de pae — am pus de gând să te infieez — eu am fost husar la curte în Petersburg! Unde mă vezi așa? Am albit, nu mai am putere... sunt om de saizeci de ani.

— Eu sunt numai de douăzeci de ani. Tot trei pahare ți-e partea.

— Nu ești Codrean până amu, dar tot trebuie să-mi ții de urât. De ce crezi că te-am primit aici? Să am și eu cu cine mai mă lua așa câteodată... Uite, așa petrec Codrenii!...

— Mai ai unul!...

— Ei hai, uite-l și p'ăla!

Și bău și p'al treilea; dar repede umplu și p'al meu.

Mi-era rândul.

Nici nu mâncasem așa cine știe ce, și acum mă înhățase Moș Alexandru la băutura. Căutam eu să mai lungesc vorba ținând paharul în mână, că doar i-o veni să se ducă la culcare...

Noaptea părea că nu se mai sfârșește. Băui nițel și 'ncepui să-i cânt:

„Rus, paparus!
 „De unde dracu te-a adus
 „Și cu vânt și ghiată rece
 „Și uită să mi te 'nnece!“

Moș Alexandru îmi spuse însă, că lui nu-i pare rău:
 — Poți zice așa cât ai vrea, că eu nu sunt rus!...
 Ahaa! dar ia-ți paharul!... nu-l gusta, că avem să mai luăm. Vinul e sângele Domnului! Și-apoi ce să bea omul, apă?... asta nu e bună nici în ciobote!

— Nu ți se pare, că e cam mult, Moș Alexandre?

— La voinici niciodată nu este prea mult!.. Mult este pentru femei și pentru copii; dar pentru noi oameni în toată firea, abia e destul! Ia mititelule și fii cazac !

Ce eră să fac? De nu luam știam ce mă aștepta: mă dă afară. Băui paharul.

Într'un târziu a început să nu mai văd bine cu ochii, iar capul a început să-mi urle și limba să-mi amorțească în gură.

Moș Alexandru a pus capul pe masă și părea c'a adormit. Apoi ridică capul și vorbi iar:

— Pe femeie am căutat s'o las într'ale ei! N'am avut noroc și pace! O vezi și dumneata! Nu e vorbă, toate femeile sunt așa, nu numai a mea! D'aia bărbatu să nu prea ia în seamă ale femeii... Hei... „Din tinerețele mele, multe patimi se luptă cu mine, ci însuți mă sprijinește și mă întărește Doamne“!... Dumneata ai învățat copiii să cânte la biserică?

— Așa, o leacă.

— Pune Doamne streajă gurii mele...

— Suntem tocmai buni de biserică, Moș Alexandre!..

— Hm... Afurisit rumân... Este adevărată vorba că'n lacul liniștit mulți draci s'ascund! Tăcut, tăcut... da a sucit capul Matuschi! Crezi că nu te știu ce poamă ești? Când pleacă d'acasă îi ești în loc! Unde mă făcui eu că nu știu? Ia și cinstește, c'o să te faci basarabean d'al nostru! Tot n'am eu copii...

În sfârșit îl auzii:

— Mă duc să vedem ce face hazaica! O fi murit, ori o fi mai trăind, că nu s'aude deloc!

Plecă isbindu-se de pereți și de uși și strigând:

— Beau! Și dacă beau! Beau din viia mea! „Iubite-voi Doamne, virtutea mea!“

„Bodaproste!“ gândii eu și mă ghemuii în pat.

Mă durea capul de credeam că-mi plesnește.

Nu știu cum s'a făcut că m'a luat somnul.
Când s'a luminat bine de ziuă, m'am deșteptat.
Capul îmi vâjâia, iar pe gât îmi ieșea foc.

Trei zile n'am putut face lecții din cauza chefului
acesta.

De câte ori mă văitam, Moș Alexandru îmi spunea :

— Așa e până te 'nveți nepoate și pe urmă merge
strună!.. Lasă, că ai să fii basarabean în lege!

Marin Gh. Ilie-Costești

CATEVA DATE

PRIVITOARE LA

STUDIILE SECUNDARE ALE LUI ION SLAVICI

Cu ocazia serbărilor unirii din Maiu a. c., prietenul Dr. Eugen Seleş (Lateş), directorul liceului „Mihail Eminescu” din Satul Mare, binevoi a-mi atrage atenția asupra câtorva Români de seamă, absolvenți ai acestui liceu.

Intre acești absolvenți este și scriitorul Ion Slavici. Vestea mă surprinse, pentru că eu îl știam pe Slavici absolvent al liceului unguresc din Arad. Dovadă grăitoare aveam în această privință însăș nuvela lui „Budulea Taichii” care, incontestabil, cuprinde multe elemente autobiografice. Huțu este, poate, chiar autorul. El va fi venit din apropiata Șiria, întocmai ca acela din Cocorăști, la Arad. El va fi stat în gazdă la precupeța Lenca Liuchici, sârboaică de fel, care acasă se certă sârbește, dar în târg vorbiă numai românește. El se va fi culcat jos pe așternutul de paie al dușumelii, având deabea două perini, o vielință și trei rânduri de albituri. El se va fi hrănit cu ce biet îi vor fi adus părinții de acasă: două pâni, un săculeț de fasole, altul cu făină de mămligă și o bucată de slănină. El se va fi înghesuit cu alți patru colegi de necazuri școlare în jurul unei mescioare pe care pâlpiă o lumânare de seu. Părinții lui săraci, îl vor fi obligat să ducă în toate diminețile coșul cu pește proaspăt, sau cu pește uscat al precupeței, în piață; să facă foc; să măture; să spele vasele; să care apă și seara să readucă coșurile pentru a scuti jumătate din chirie. Și la el vor fi venit părinții și rudele în toate Vinerile cu traista plină de cele bunătați, veseli, glumeți și mândri că feciorul lor învață carte la școlile cele mari. (Vezi Ioan Slavici, Novele din popor, București, editura Socec & 1881 pag. 234 și urm.).

În adevăr, actele școlare comunicate de prietenul Seles, confirmă presupunerea noastră. Din „însemnarea“, mai bine zis din procesul verbal dela 12 și 13 August 1868 al liceului atunci „regal“ din Satu Mare, culegem următoarele date biografice asupra nuvelistului nostru.

Născut la 23 Ianuarie 1848 în Șiria, județul Arad, de religie ortodoxă, a făcut studiile secundare pe cum urmează: clasa I-V în Arad, cl. VI-VII în Timișoara, iar cl. VIII ca elev particular în Arad. Iată acum și notele obținute de Slavici la examenul de bacalaureat: Din religie: foarte bine (laudabilis); din limba latină: suficient (sufficiens); din limba elină: suficient (sufficiens); din limba germană: bine (bonus); din limba română: foarte bine (laudabilis); din limba maghiară, bine (bonus); din geografie și istorie: bine (bonus); din matematică: suficient (sufficiens); din fizică: suficient (sufficiens); din științe naturale: bine (bonus); din propedeutica filozofică: suficient (sufficiens). Se declară matur (maturus).

E vrednic de reținut faptul că, între materiile de bacalaureat ale unor licee „regale“ din Ungaria în anul 1868, exista și limba română.

Al doilea act privitor la Slavici, este înștiințarea inspectoratului școlar din Oradea No. 719, sucursala Vârșeț, către direcțiunea liceului din Satu Mare, să admită pe elevul particular de cl. VIII. din Arad, după trecerea examenului de fine de an, la examnul de bacalaureat de acolo, fiindcă dela examenele din alte părți ale regiunii școlare a întârziat din cauza independente de voința lui.

Dar parcă văd zâmbetul ironic al unor anume critici, la privirea acestor puțin valoroase „hârțoage“. Ce însemnătate au aceste date pentru personalitatea literară a lui Slavici?

Nici o însemnătate. O recunoaștem noi cei dintâi. Ele au o însemnătate pur biografică, documentară. Cu aces titlu le publicăm și noi în această revistă care, cu atâta pietate, strânge toate datele privitoare la vieța și la activitatea fondatorilor și colaboratorilor ei mai însemnați.

Dar vorba aceea: de dragul lucrurilor care înseamnă ceva, se adaogă — mai ales în biografie — atâtea lucruri care nu înseamnă nimic. Numai locomotiva are putere de a urni greutatea din loc, dar cine ar putea spune că vagoanele unui tren, nu sunt bune de nimic.

Intr'o biografie, credem că actele următoare pot fi întrebuințate cu folos, deaceea le dăm în traducere românească:

Copie. Inspectoratul regal școlar al circumscripției Oradia Nr. 719. Către direcțiunea liceului regal catolic din Satu Mare. Privitor la cererea elevului particular înscris în cl. VIII a liceului din Arad, Ioan Slavici care pretinde că a întârziat, nu din vina lui, dela examenul de bacalaureat al aceluia liceu, pentru a putea trece acest examen în timpul prezentului an școlar, în urma înaltului ordin Nr. 11.592 din 18 luna crt. a ministerului regal ungar de culte și instrucțiune, l-am îndrumat la liceul din Satu Mare, fiindcă la celelalte 8 licee examenele de bacalaureat sunt pe sfârșite și l-am îndrumat totodată să se prezinte la prea stimat domnia voastră în ziua de 8 August. Despre cece prea stimat Dvs. sunteți încunoștiințat că petiționarul e dator să treacă examenele de clasă, la liceul din Arad și numai după această trecere, să fie admis la bacalaureat. Dat, în Vârșeț, la 27 Iulie 1868.

(ss) Indescifrabil.

Pentru conformitate cu originalul

Satu Mare, 25 Maiu 1929, director (ss) *Eugen Seleș*. L. S.

Copie. Insemnarea școlarilor absolvenți ai învățământului secundar examinați la liceul „regal” din Satu Mare la 12 și 13 August 1868 și rezultatul aceluia examen. Nr. Curent 17. Numele, patria, locul nașterii, etatea și religiunea absolventului de liceu: Ion Slavici, născut în Șiria, jud. Arad, Ungaria, la 23 Ianuarie 1848, de religiune ortodoxă, a terminat cursul secundar, și anume: cl. I-V. în Arad, cl. VI-VII, în Timișoara, cl. VIII, elev particular în Arad. În moravuri (nu e nici o notă). Din religie: foarte bine (laudabilis). Din limba latină: suficient (sufficiens). Din limba elină: suficient (sufficiens). Din limba germană: bine (bonus). Din limba română: foarte bine (laudabilis). Din limba maghiară: bine (bonus). Din geografie și istorie bine (bonus). Din matematică: suficient (sufficiens). Din fizică: suficient (sufficiens). Din științe naturale: bine (bonus). Din propedeutica filozofică: suficient (sufficiens). Se declară matur (maturus).

Satu Mare, 14 August 1868.

(ss) indescifrabil, inspector șef. (ss) *Novák Antal*, director. (ss) *Gáspárdy Rudolf*, prof. de religie romano-catolică. (ss) Dr. *Ludzs Ignáz*, dirigintele clasei, prof. de matematică și fizică. (ss) *Krpper József*, prof. de limba latină. (ss) *Aiben Mátyás*, prof. de limba maghiară. (ss) *Gyuris Aurel*, prof. de limba elină și filozofie. (ss) *Hámon József*.

L. S.

Pentru conformitate cu originalul,

Director, *Eugen Séles*.

Satu Mare, 25 Mai 1929.

L. S.

Ioan Georgescu
profesor secundar.

SF. ALEXI, OMUL LUI DUMNEZEU

STUDIU MITOLOGIC COMPARATIV

În mitologie simboalele, atributele și epitetele ce se dau zeilor sunt cheia hieroglifică de recunoaștere.

„Povestea Peleşului“, studiu comparativ mitologic, ce am publicat în „Revista scriitoarei“ No. 11 și 12 anul 1928, după legenda scrisă de Carmen Sylva, despre stânca „Omul“ din munții Bucegi, ne dă un atare exemplu prin epitetul de „Omul“ ce se dădea în anticitate lui Heracles.

Legenda ne arată că aici a trebuit să dăinuiască în timpurile vechi, cultul lui Jeus grec, din muntele Peliou de lângă Demetria ¹⁾, unde Jeus eră onorat cu serbări și procesiuni pentru ploaie, pelegrinându-se până la templul său din vârful muntelui. Cu ocazia acestui studiu, făcui descoperirea că aserțiunea ce am făcut-o despre Sf. Dumitru în „Studii în folklor“ ²⁾ cum că ar reprezenta pe Jupiter în popor, este adevărată ³⁾.

Eu singură nu mă puteam dumeri pentruce anume asupra sfântului acestuia au căzut toate atribuțiunile zeului celui mare și nu asupra lui Sf. Neculae, care e și el bătrân și sfânt de iarnă. Orașul Demetria i-a hotărît numele.

¹⁾ Preller, Griechische Mythologie vol. I pag. 115.

²⁾ Studii în folklor, vol. I. pag. 115 de Aut.

³⁾ În timpul din urmă cetind „Dacia Preistorică“ de N. Densușanu, autorul acesta inedit, care dacă are rătăcirii ca orișicine, are și multe descoperiri, la cap. Mitra, ne vorbește des re focul lui Mitra, în obiceiul nostru de a face focuri în noaptea dinspre Sf. Dumitru, copiii atunci strigând: „Hai la focul lui Sâmedru!“.

Iată dar și al doilea motiv pen'ru care Sf. Dumitru era Jupiter și anume Capitoliul, la creștinii cei dintâi; pe Capitoliu avându-și zeul acesta persan templul.

Astfel că critica ce ni s'a făcut de către D-l Bârsan, membru al Academiei, asupra opului meu „Studii în folklor“ găsind că sf. Gheorghe care spun eu că e Heracles și sf. Dumitru că e Jupiter sunt fantazii, nu e fondată, fiind pe nedrept atacată.

Creștinii neputându-l scoate din uz, l-au botezat *Sf. Dumitru* pe unul dintre martirii lor ce a bine-meritat, iar poporul l-a înțeleș cum a știut el.

Noi nu avem un criteriu din care să putem cunoaște zeitățile din mituri, devenite sfinți, sau oameni, trebuie singuri să ni-l găsim.

Astfel din trăsăturile caracteristice ale legendei Peleşului vedem că una este epitetul lui *Heracles* de „Omul“, acelaș pe care îl aflăm și la subiectul de față: *Alexi, omul lui Dumnezeu*“.

Descând „Legenda Peleşului“, la *Heracles* am constata: trăsături care ni-l îndegetau și pe *Hercules* roman. Aceleași le găsim și la *Sf. Alexi*.

Apoi, în povestea Peleşului despre „Omul“, găsim un strat indic cu zei și eroi din Mahabarata. Ba chiar pe eroul nostru din Bucegi reprezentat ca *Budha*. Acelaș mediu îl găsim și în credințele despre *Sf. Alexi*, pe care chiar biserica în „viețile sfinților“ ni-l descrie tot ca pe *Budha* care și-a lăsat nevastă și împărăție, ascunzându-se în pustiu.

Miturile acestea indice au trăit la noi mii de ani transmise asupra lui *Heracles* pe care creștinismul l-a făcut *Sf. Alexi*. Atât de înrădăcinată a fost credința poporului încât nu l-au putut stârpi pe Zeul de trei ori păgân. Au trebuit să recurgă la stratageme, lăsându-i sărbătoarea de primăvară, ba ce e mai mult, primindu-l biserica însăși cu numele lui ce-l avea dela Greci alături cu *Apolo*, de „*Alexikacos*“¹⁾,) adevă „isbăvitorul de orice rău“, rămânând mai departe ca sfânt. Preoții prin aceasta n'au pierdut nimic, câștigând un sfânt mai mult în ortodoxism, pe când poporul își urmă neștingherit ritul său.

Și anume, poporul crede că *Sf. Alexi e alungători de șerpi*, făcând fel de fel de ceremonii în scopul acesta, în numita zi. Să vedem explicarea:

Hercules de mic copil a omorît, încă fiind în leagăn, doi șerpi, trimiși de *Hera* soția lui *Zeus*, care eră geloasă de fiul soțului ei, făcut cu *Alcmene*. Apoi ca erou omoară atât *hidra* cât și *balaurul* menit să mănânce pe *Hesione*. Mergând să culeagă mere din grădina *Hesperidelor* omoară pe balaurul ce păzia merele. Astfel că oamenii știind faptele lui, la cine să se adreseze pentru a-i păzi de aceste veninoase reptile decât la un specialist ca el?

1) Preller, Römische Mythologie vol. II pag. 280.

Intocmai ca și de *Sf. Gheorghe*, primăvara, când vitele sunt date la pășune, la cine să se adreseze ca să le dea mană și să le păzească de rele, decât lui *Sf. Gheorghe al lor*, numit de popor „*Paștele vitelor*” când se fac o mulțime de rituri pentru a le feri de strigoaice etc. — decât zeului adorat de secole, *văcarului vechiu roman*.

Când am arătat în „*Studii în folklor*”¹⁾ că *Sf. Gheorghe e Heracles* am fost criticată. Am însă satisfacția că pe zi ce trece adevărul ese la iveală. În studiul comparativ al D-lui *Ceaușan*: „*Superstițiile*”²⁾, publicat de Academie, găsim că *Sf. Gheorghe* azvârli capul scorpiei în cetatea *Golocumba*, de-acolo numele „*musca columbacă*”; și că musca cea rea care bântue animalele din o parte a Olteniei, Timișanei și Serbiei ese din capul aceluiaș balaur tăiat de *Iorgovan*. Să fi fost pe aici *Sf. Gheorghe* din *Capadocia*? Când istoric se știe că *Heracles* eră zeul băilor dela *Mehadia*, în sama căruia poporul sub numele de *Ivan Iorgovan* pune faptele acestea, arătându-i și urmele în stâncă, pe când pe *Sf. Gheorghe bisericesc* nu-l cunoaște decât prin mijlocirea lui *Heracles al lui*.

Noi dacă facem știință trebuie să fim imparțiali, nu creștini, și să ne silim a pricepe ceea ce ni s'a conservat în popor, nu în cărțile tendențios scrise, fie ele și creștine. Poporul care este cu-minte și-a conservat și mai departe obiceiurile lui practicate de părinți, de mii de ani, și care trebuie să ne servească de temeii în studiul ce întreprindem.

Astăzi oamenii nu mai știu povestea acelor „*practice*”, ce se fac la anumite sărbători, avându-și în vedere numai închipuitul folos — întocmai precum nici înaintașii lor greci și romani nu mai știau ceea ce înaintașii acestora au fost știut. Timpul șterge toate nerămânând decât aceea ce a fost scris. În cărțile bramine găsim rădăcina credințelor acestora ajunsă până la noi prin Greci, Romani sau prin Traci, ori Pelasgi, după cum ne spune *Densușeanu*.

Din scrierile bramine cunoaștem că *Heracles* eră un zeu cu mult mai vechi și mai mare ce-l reprezintă pe zeul *Vișnu* al Inzilor, la popoarele europene, unde îl găsim posterior scoborit la rolul de semizeu, născut din mamă muritoare și tată zeu, — spre a-și putea explica astfel oamenii de unde-i vine puterea, — deoarece noțiunea cea veche despre încarnare s'a fost pierdut.

1) „*Studii în folklor*” de Aut. vol. I. pag. 253.

2) *Ceaușan* „*Superstițiile*” pag. 185.

Zeul *Vișnu* se încarnă din când în când venind în lume pentru a pedepsi pe cei răi. Astfel se născu el într'o familie princiară ca *Crișna*. Unchiul său regele *Cans*, pentruca să nu-i ia domnia, puse de omori pe toți copiii mici, doar l-ar omori și pe el. Părinții lui îl scapă, ducându-l la *Gocul*, la niște rûde, la țară, unde îl lasă să crească între vâcari ¹⁾. *Cans* trimite un șarpe pentru a-l mușcă, pe care copilul îl omoară întocmai ca și *Heracles* pe șarpele trimis de *Hera*. Altădată trimise o diavoloaică să-i dea de supt, pentru a-l otrăvi. El însă o mușcă de piept, încât ea muri. În miturile europene *Hera* îi dădu de supt îndemnată de *Atena* ca să capete nemurirea, iar el trage așa de tare, încât lăsând pieptul din gură laptele improașcă cerul, făcându-se *Calea laptelui*. Tot cu ocazia nașterii lui *Heracles* se făcu pe lume nevăstuica dintr'o femeie.

Fiind flăcău, *Crișna* își luă scoica sacră, ce o purtă întotdeauna și merse la râul *Iumna*, unde se află șarpele cu o mie de capete, ce amenință populația, cu gândul să-l omoare. Bătù din palme, cu scoica, pentru a-l scoate afară, la care sunet șarpele eși. Inconjură pe *Crișna*, dar când acesta îi puse *piciorul pe cap*, pentru a-l zdrobi, șarpele îl recunoscù cine e, rugându-l să-i lase vieața. Spuse că s'a ascuns în râu de frica pasării lui *Vișnu*, un vultur numit *Gurud*, pe care-l călăriă *Vișnu* când voiă să meargă prin aer (Pajurele noastre). *Crișna* îi puse palma pe cap ca semn că atât el cât și tot neamul lui să fie scutit de a fi mâncat de pasăre, — lăsându-i vieața, dar îi porunci să meargă cu toți ai lui în tartar.

Puterea lui asupra șerpilor ca *Sf. Alexi* a rămas însă în credințele poporului până astăzi, precum și aceea a lui *Sf. Gheorghe* ca izbăvitor la vaci, transmisă lui *Heracles* dela *văcarul din Gocul*. (Și Domnul *Hristos* e născut între vite — și *Heracles* a fost crescut la vite, precum și cei doi fii romani ai lui **Mart**).

Hristos ce ne aduce botezul este identificat cu *Crișna* care de asemeni a fost botezat. *Crișna* a primit botezul odată cu *Zenearul*, un cordon sfințit ce se puneă de pe umărul stâng peste spate și piept, la intrarea în casta braminilor ²⁾. El intră deodată cu fratele său când erau flăcăi. Mai întâi au fost *cufundați, cu toate ceremoniile, în apă sfințită*, apoi li s'a pus *Zenearul*, cu această ocazie distribuindu-se pe la oameni vite și bani.

¹⁾ Mythologie des Indous, vol. I pag. 414.

²⁾ Mythologie des Indous, colonel Polier pag. 500 vol. I.

În *Bucovina* și prin apropiere, în *Ardeal*, e și azi obiceiul ca în ziua numelui „să-l lege” pe respectivul, cu un dar peste umăr, o cordeă (astăzi tricolorul) sau chiar numai o sfoară, legându-l dimineața pân' a nu se sculă, de pat. El îi cinstește. Nu mai puțin a rămas și *Zenearul* în amintire.

În cântecele noastre se vorbește de un *găitan* ca ceva sacru.

Slobozi-mă'n casă	Nu mi-i de giubé
Că plouă de varsă	Nici de fermene
Din streșină pică	<i>Mi-i de găitan</i>
Giubeluța-mi strică.	<i>C'am slujit un an.</i>

Botezul din cultul braminilor a trecut la Europeni în cultul tracic a lui *Bach* unde preoții se numeau „*Baptai*” precum și în cultul lui „*Apolon*”, dimpreună cu oracolul și corbul. În templurile acestuia la ușa se află și un vas cu apă în care se stângea un tăciune și cu o creangă de laur îl stropia pe cineva care făcuse o crimă, sacrificându-se și un cerb. Aceasta se chemă „lustrare” sau „curățire”. La Romani lustrările țineau mai ales de cultul lui *Jupiter* „*Veiovis*” și de familia *Iuliilor*¹⁾, a căror străbunică eră *Venera*. Pe aceasta, legendele noastre ne-o arată ca „*corboaică*”; Desigur ținând de *corbul lui Apolon*, Zeul protector al *Troianilor*, *corbul* venit fiind din *India* din cultul lui *Brama*, ce se încarnase în *corb*. Poporul care l-a adus, se vede că erau *Pelasgii* troiani. Pe marca *Munteniei* noi avem *corbul* stând pe un copac, la noi brad, (laurul lui *Apolon*), iar de ambele părți stau sfinții împărați ai creștinismului: *Constantin* și *Elena*. În *Ardeal*, *Alba-Iulia* își are marca *cerbul cu crucea între coarne*. E *cerbul* de sacrificiu al lui *Apolon* venit cu Romanii, cari aduceau cultul *Iuliilor*. *Corbul* muntenesc însă, pare a fi venit din *Grecia* cu vreo colonie, pe când un altul, local, tracic, va fi fost acel cu *Zenearul* din cântec.

Despre șarpe la Inzi, mai aflăm că eră un simbol de viață și putere, că *Vișnu* pe mare când mergea, pe un șarpe dormia care care îl păzia, numit *Seinac*. (Poate dragonul dac).

De câte ori se încarnă pe lume, se încarnă și șarpele ca fratele lui, pentru a-i fi de ajutor. Șarpele acesta ar fi de înțeles la Romani drept *geniul* pe care-l avea ori și ce om, fiind crezut că e șarpe, — pentru care credința Romanii nu omorau șerpia de casă.

¹⁾ Vezi studii în folklor I p. 159.

Hercules ca mai marele celor 24 lari ai Romei și prin urmare având sub stăpânirea sa șerpilor — suflete, și pe calea aceasta poate fi înțeles de ce este la noi zeul șerpilor.

Unchiul lui *Crișna*, regele *Cans*, făcù o serbare în capitala sa *Natra*, anume pentru cei doi nepoți: *Crișna* și *Bulbander*, fratele său (șarpele *Seinac*). La această serbare avù loc ceremonia botezului de intrare în casta braminilor, iar ca urmare a serbării stăteau pregătiți doi giganți cu cari tinerii sărbătoriți trebuiau să lupte. Frații începură lupta cu giganții lăsându-i morți și isprăviră cu unchiul lor *Cans*. Apoi scoaseră pe *Mama* lor din închisoare, precum și pe tatăl lui *Cans*, pe care acesta îl despoiasse de împărăție, reintegrându-l pe tron ¹⁾. E același episod care se repetă și în Italia cu unchiul *Numitore* la serbarea unde nepoții săi îl detronează, reintegrându-l pe *Amuliu* recăpătându-și drepturile lor. În renumitul op al mitografului *Carl Faulman* ²⁾ acesta își dă părerea că bramanismul s'a născut în India după amestecarea cu rasa indigenă *Dravida* cari erau vâcari, sfântă fiindu-le lor vita și nemâncându-i carnea. Deasemenea, el e de părerea că budhismul fu găsit de Ariani la Indigeni, bazați pe o adâncă filozofie ce stă în conex strâns cu a Chinezilor. Mai departe el crede că *Vișnu* și *Crișna* ca fiind *negri*, sunt originari din *India*, deci nu *Ariani*. El crede că *Brama*, *Vișnu* și *Siva* au înlocuit pe *Indra*, *Agni* și *Varuna* dela *Arii* vechi.

Cât privește despre *Crișna* critica se pare destul de fundată. Atunci arii pelasgi s'au despărțit de trunchiul lor după ce au trăit un timp în *India*. *Marte* cel negru al romanilor, tatăl lui *Romul* și *Remul*, trebuise să aibă legături cu zeii aceștia negri, dela cari trebuie să ni se tragă și nouă numele de *negri* „*Cara-iflak*“.

Să ne aducem aminte că boul e animalul lui *Marte* care astăzi e marca *Moldovei*; că la inzi țineau coada vacii în mână când muriau, că *Moldoveanul* e „*get-be-get*, coada vacii“, care ținând coada vacii în mână jură.

La *Romani* zeul jurământului eră și vâcarul *Heracles*, jurându-se „*per me Herclè*“ ³⁾.

Am fi tare aplecați a crede că de aici dela noi se duce *Heracles* cu *Pelasgii* în Italia. *Densușeanu* ne spune că de aici s'au dus în

¹⁾ *Myth. des Indous*, Polier, pag. 498 vol. I.

²⁾ *Culturgeschichte* p. 336.

³⁾ *Preller, Römische Mythologie* vol. II pag. 278.

Italia Pelasgii, numiți de poporul nostru „bătrânii cei bătrâni”, *Hercules* fiind zeul venit cu ei din *India* și dus încolo cu tct ciclul de credințe, iar apoi adus de cătră *Romani* înapoi, după ce se contopise cu *Heracles* grec.

În privința aceasta găsim la *Preller*¹⁾ în mitologia romană o îndegetare. Și anume că *Hercules* în *Italia* purtă cu sine 2 copii dintre cari unul eră *Latinus*, făcut cu o fată dela *Hiperborei* și că la plecarea îl lăsă lui *Faunus*. Pe când în altă parte se spune că *Hercules* îl făcù pe *Latinus* cu fata lui *Faunus* sau că eră fiul lui *Faunus*.

Marte, se știe că eră în *Tracia* născut și în *Sciția* adorat; deci tot de pe aici va fi fost dus de *Pelasgi* și aceasta în *Italia*.

Să revenim la subiect.

Vișnu s'a încarnat din cauza răutății oamenilor în reformatorul *Buda*. Ca atare îl avem decretat de biserică pe *Sf. Alexi*. Deși *Budha* a trăit numai cu 500 ani înainte de *Hristos* totuși pe timpul când s'au scris viețile sfinților la vreo 400 ani după *Hristos*, conexiunea veche se știă.

Iată ce ne spune poporul despre *Sf. Alexi*.

În opul lui *Marian*²⁾ găsim că un împărat aveà un fecior foarte blajin și ascultător și care aveà o inimă foarte bună, ăstfel că nici un *bolnav*, *névoiaș*, sau alt *nenorocit și necăjit*, nu se duceà fără a-l fi miluit și a-i fi dat un sfat bun. (Acesta e *Budha*, a zecea încarnare a lui *Vișnu*).

Venindu-i vremea să se însoare, după cununie, lăsă mireasa și fugi la mănăstire, făcându-se călugăr. Fiind și aici muncitor și ascultător, după ce murì stareșul, călugării vroiră să-l pue în loc, dar el fugi acasă în haine de cerșetor, unde necunoscându-l nimene îi dădură o colibă în care murì.

Incepând a sunà de sine clopotele, dădură de dânsul mort în coliba luminată, având o scrisoare în mână. Nimeni nu putù s'o ia decât tatăl său. Aici spuneà cine e. După luminile ce stăteau în aer, precum și după sunetul clopotelor au cunoscut că e sfânt și l-au numit atunci „*Omul lui Dumnezeu*”.

În altă variantă spune că el petrecù într'o vizuină, iar aproape de moarte se întoarse acasă. Aici motivul fugii a fost că tatăl nu îl

1) *Preller*, *Römische Myth.* vol. II pag. 283.

2) *S. Florea Marian*, *Sărbătorile la Rómâni* vol. II pag. 180.

însurase după plăcerea sa, și că de atunci e obiceiul de a întreba *mirii la cununie de se plac*.

Intr'o variantă se întâlnește pe drum cu un cioban și își schimbă hainele. Mergând la mănăstire, arhimandritul îl trimite să pască oile. Un berbec tot venia la el și *Alexi* tot îl alungă, în cele din urmă însă văzù că are în lână un *fluer*. Cum îl puse la gură toate începură a jucă: oile, buruienile, pomii, pietrele, ba și un călugăr foarte bătrân ce se băgase sub pământ ca să se chinu-ească. Văzând așa *Alexi* se duse la arhimandrit de-i spuse întâmplarea, iar acesta îl făcù călugăr. Dar având în jurul corpului său o ață de cămilă care îi făcuse răni, călugării nu-l puteau suferi, iar el se aruncă într'o fântână secată. L-au scos și au vrut să-l tămădu-ească, el însă a fugit la tatăl său și s'a pus pe *gunci*. I-au dat o cămăruță în apropiere. La moarte se întâmplară aceleași peri-peții. Pe *Hercules Musanum*¹⁾ îl învățase a cânta din liră cântărețul *Linus*, pe care *Heracles* lovindu-l cu lira îl omorî. *Crișna* când cânta din fluer toate din natură îl ascultau²⁾. Ca „*Pânea viteazul*” o altă emanațiune a lui *Heracles*, acesta când cânta din fluerul său de doage din vârful *Petrosului* se auzia până în *Cojoci*, unde flăcării învărtiau ca acele³⁾.

Alexi se mai numește și „cel cald” fiindcă *D-zeu* l-a dăruit cu *căldură* pentru credința lui. De ziua lui se desgheață pământul și se deschide pentru arătură, precum și pentru eșirea tuturor jigăniilor ce au petrecut în sânul pământului.

Românii îl serbează cu mare cinste ca să nu le sângere *vitele*, pentruca să nu le muște *șerpui, helgele*, și să nu le sfârtice *dihăniile*. Pentru ca să nu-i muște și pe oameni *șerpui* și să nu-i supere gângăniile ce în această zi se desmorțesc și es din pământ. În această zi nu se umblă cu acul, cu foarfecel, cu fusul, pieptenele, coasă, sapă, furcă.

Nu se lucrează la cânepă, nu pun mâna pe nimic ce are formă lungăreață sau rotundă. Nu pronunță nimeni în casă cuvântul *șarpe*, ci îl numesc cu alte epitete: domn, doamnă. (Broaștelor le zic *iepe*). În ziua aceasta se scot și albinele.

E bine a prinde atunci *pește*, căci în acea zi se sbat în apă, întâia dată și ai noroc la prins tot anul. Atunci încep a cânta broa-

¹⁾ Myt. des Ind. Pollier, pag. 439, 449 vol I.

²⁾ Preller Röm. Myt. vol. II pag. 298.

³⁾ Vezi revista Ion Creangă, anul V Nr. 3.

ștele. Tot în această zi se îndătimează a *curăți pometele de omizi*. *Mătură* grădina, ograda, și fac un *foc mare* cu găteje, potloage, să se afume grădina. (Potloagele reprezintă pielea animalelor de sacrificiu). Pun în foc și poame sfințite dela *ziua Crucii*, (când intră șerpil în pământ). Iau foc și înconjoară pomii.

În Roșă, lângă Cernăuți pun sfințituri dela Paști: crucea paștei, coji de ouă roși, simbolizând sacrificiul lui Hristos, tămâie și afumă jur împrejur hotarul să nu se apropie nici o jivină. Focul reprezintă soarele. Cine e fricos să sară peste acel foc.

Tot astfel în valea Someșului, pun într'o oală foc cu de toate și afumă să depărteze strigoi și alte bestii.

Marian ne mai spune că pun *busuioc*, *tămâie*, *sămânță de cânepă*, (cari toate reprezintă botezul), sau afumă numai cu o *petică* aprinsă, înconjurând casa de trei ori și toată livada în credința că nici una din gujuliile stricăcioase nu se încumetă a trece peste acest cerc ¹⁾).

Ca *geniu al agriculturii* cum eră el la *Romani* îl găsim și în următoarea credință, care însă ține de mitologia *Egiptului*. *Marian* scrie: „Unii oameni prind în ziua de *Sf. Alexi* un *cărăbuș*, îl străpung cu un ac și îl pun într'un par. Dacă nu pierde *cărăbușul* atunci cred ei că anul nu va fi mănos, dacă însă pierde, atunci cred că va fi mănos” ²⁾).

Ca culegător al merelor *Hesperide*, *Hercules* se îngrijește de rodirea *pomilor*, precum și în calitatea de geniu al câmpurilor la *Romani*. Deasemenea îl găsim și ca curățitor și *măturător al gu-noaelor lui Augias*.

O altă trăsătură ca zeu roman e și următoarea: Incepând dela I Mart, în *Roma* aveau loc *jocurile salilor* prin oraș, făcând un sgomot asurzitor cu *scuturile* lor de metal, lovite prin niște lănci mici de metal, în credință că astfel curăță orașul de toate relele.

E *scutul* care a fost dat din cer în mijlocul tunetelor, de cătră *Joe* lui *Numa*, ca să-i apere de rău, după care scut el făcând 12 la fel, prin sgomotul lor curățau luna cea dintâi a anului de rele: lărmuind, cântând și dănțuind.

Mitologii cred că scutul acesta reprezintă discul lunei. La noi se crede că de lună nouă ies toate spiritele cele rele, deaceea fac

¹⁾ *Marian Sârb* la *Români*, pag. 203 vol. II.

²⁾ *Marian*, *ibidem* pag. 201.

aghiazmă, mai crezându-se că la cea dintâi slujbă în biserică când *sună clopotul* toate pier. Intunerecul și cu muțenia țin de moarte, e de trebuință glasul vieții, care să cheme lumina reprezentată prin vuetul tunetului. Deaceea cocoșul care alungă întunerecul eră pasărea lui Mart, zeu vechi solar.

Și fiindcă *salii* își exercitau meseria în *Marte*, acesta e desigur motivul pentru care și *Alexi* își are sărbătoarea în acest timp.

Credințele noastre spun că drept la miezul nopții, când e puterea întunerecului, în cer îngerii dănțuesc. Atunci îngerii *toacă* și auzind cocoșii, cântă și aici, alungând spiritele rele de pe pământ. Deaceea la mănăstiri fac pe la miezul nopții utrenia. Se vede legătura dintre toaca îngerilor și a salilor romani. Afară de *Marte*, în *Tibur*¹⁾ și *Heracles* își aveă *salii* lui. Despre sgomotul ce ținea de cultul său găsim urme la poporul nostru în riturile ce le fac în ziua de *Sf. Alexi*. Am văzut că la moartea lui *clopoțele* sunau singure. Să ne amintim că și *Vișnu* aveă *scoica*, prin care *făcea sgomot*, chemând șarpele.

La noi în ziua de *Sf. Alexi* (ne servim de *Marian*), după ce au dat foc la gunoaie, înconjoară de trei ori casa *pocnind* neconținut în fierul plugului, în cusătură și otic *făcând să iasă un sunet* dintr'ânsele²⁾. (Toate aceste instrumente ale culturii sunt un preservativ în contra *spiritelor intunericului*). După aceea scormonesc cu fierele la rădăcina fiecărui pom și-l sgârie, ca să rodească. Sau unele femei când se zărește de zi, iau un *clopoțel*, bucăți de fier, lanțuri și *zângânind* înconjoară de trei ori casa. Țat de departe a ajuns sgomotul acesta, atât de departe să rămăe jivinele de casă. Iau tămâie sfințită și enipere (lat. *Pirus Mughus*), ungând ferestrele și ușile ca să nu se apropie strigoii și bestiile de casa lor.

Tot ca *salii* ai lui *Heracles* trebuie să-i recunoaștem la sărbătoarea lui *Sf. Gheorghe* și pe aceștia ce-i găsim în Transilvania³⁾.

„Tineretul din Transilvania își face în seara dinspre *Sf. Gheorghe*, buciume și fluiere din coji de răchită și de alun și cu acelea pârândează satul făcând larmă în contra strigoaicelor. Românii din Banat cari au vaci mulgătoare scot în 21 Aprilie seara, țevile dela cazanele de aramă și peste noapte suflă în ele sau

1) Preller, ibidem, pag. 285.

2) Marian, ibidem. pag. 204, 205, 206.

3) Marian, pag. 210 vol. III.

în bucihuri mari, astfel fac un urlet așa grozav de răsună satul și câmpul și după urlet zic: „cât se aude sunetul acesta, ba și mai departe, să rămâie stalele de vitele mele și mama lor“.

Așa vor fi zis și la Romani *salii*. Acelaș lucru fac și a doua seară.

Am spus că sgomotul ce fac *colindătorii la anul nou* este *sgomotul salilor* ce se făcea la anul nou roman. Sgomotul ce se face de *Alexi* ca și sărbătoarea lui din Mart va fi corespunzând *sgomotului salilor* din această lună, împreună cu *ambarvalia*, când se sfinția și se înconjură câmpul, dupăcum observă despre ceremoniile câmpului, în scrierea sa, *Simion Manginca*¹⁾, fiind aci amestecat și *Heracles* pe cât se vede, ca zeu agrar.

La noi se spune că *Sf. Gheorghe deschide cu cheia pământul* și face primăvara, iar toamna *inchide pământul*. Atunci *Sf. Dumitru deschide cu cheia iarna* și dă drumul gerului, având amândouă chei ale anului. (*Jupiter* și cu fiul său *Hercules*).

În mitologia indică găsim că *Vișnu* acordând o favoare unui devotat a său îi zise: „Noi trei suntem una. Îți voi fi totdeauna aproape. Când va fi cald îți voi fi eu, când va fi frig *Birma*: iar când va veni sezonul *plaios, Siva*“). Iată de ce și *Sf. Alexi* e cel cald: Zeu solar la popoarele posterioare, — sau însuși *Vișnu* va fi fost un atare, deși nu intră în sistemul braman. La posteriori am putea traduce pe *Heracles* ca zeu al *verei*, pe *hiperboreul Apolo*, zeu al *iernei* și pe *Bach* ca zeu al *unității*, totdeauna beat ca și *Siva*.

Tot de *Sf. Alexi* ține și povestea *cocostârcului*.

Un om numit *Alexa* a fost trimis de D-zeu să arunce o lădiță în mare, dar să nu se uite într'însa. El însă a deschis-o și fiind plină de șerpi și alte gângânii s'au împrăștiat înapoi pe lume, căci D-zeu le strânsese și voia să le nimicească. Spre pedeapsă l-a făcut *cocostârc* până va strânge înapoi toate gângâniile. În o variantă culeasă în *Mihalcea* de mine, *femeea* omului este aceea căreia îi dăduse D-zeu un sac, și care deschide sacul — era o țărancă — pentru care neascultare D-zeu i-a prefăcut în o pereche de *cocostârci*. „Și să te uiți D-ta, de departe parcă-s niște țărani, în cămăși albe și cu suman și catrință“, (aripele negre).

1) Sim. Manginca, calendar anul 1882.

2) Myt. des Indous, vol. I pag. 279.

Cocostârcul care reprezintă pasărea lui *Vișnu Gurud* la *Inzi*, ce se hrăniă culegând șerpi, vedem că la popoarele coborâtoare de prin *Asia mică* și *Europa*, a luat o altă întorsătură, influențată de dualism și mai cu seamă de *monoteism*, unde femeea e pricina a toate relele. În aceasta recunoaștem totodată și aversiunea lui *Heracles asupra femeii*.

La Greci *Pandora* este cea dintâi femeie, care a împrăștiat toate relele pe lume.

Pandora eră femeea titanului *Epimeteu*, dăruită acestuia de *Zeus*. S'ar părea că *monoteismul* eră o religie *titanică* cu *Saturn* în frunte, care e recunoscut ca *Iehova*, rămânând în locul său, apoi *Zeus*, care la început trebuie să fi fost un *D-zeu monoteist*. *Heracles* ce se luptă în *Olimpia* cu tatăl său *Zeus*, e *Iacob* ce se luptă cu *Savaot*, dupăcum ne spune mitograful *Nork*¹⁾. (El vede în sânurile lui *Avram raiul lui Brama*²⁾).

Astfel că *Heracles* cu *Zeus* vin direct din *Asia mică* împreună în *Europa* — prin insula *Creta* dupăcum este și constatat că religia lui *Saturn* a fost adusă în *Creta* de *Feniceni*.

Zeus ca fiu a lui *Saturn* abiă în *Grecia* și-a asociat coregenții săi de 12; întocmai ca *Hristos* apostolii.

Iar dacă observăm raportul finului față de zeul suprem — *Heracles* ar corespunde unui alt *Hristos* păgân.

În legendele noastre epice, îl avem la „*Cerdacul lui Novac*” pe *Novac* bătrânul care se bate cu feciorul său — „*voinic sărac*”.

La *Germani*, cari sunt și ei *Daci* ca și noi este *Hildebrand* ce se bate cu tatăl său *Hadubrand*.

La *cerdacul lui Novac* pe când acesta ședeà la masă cu frate-său *Balaban*, afară, un *voinic sărac* strigà de trei zile:

La muntele sec
Unde voinicii se'ntrec
 Că de-ar veni cineva
 Cu dânsul să se lovească
 Inima să-și isbândească...

Merge *Balaban* să se bată cu el și:
 „*Voinic sărac când l-a trântit*
 Ceas de moarte l-a găsit”.

1) *Biblische Mythologie* V. I p. 69.

2) Se poate constată aceasta din folklor.

Merge *Novac*. Acesta când a aruncat buzduganul.

Mergeă prin cer *svăpăind*
Ca Sf. *Gheorghe trăsînd*.

Însă „voinic sărac” când a trântit în *Novac* buzduganul său la trei zile s'ă trezit. Se pune pe gânduri *Criș-Novac* și îl întreabă, din ce neam e? Apoi îl recunoaște după inel că e feciorul său, îmbrățișându-l.

Toate acestea le dau după *Densușanu*.

*Krys*¹⁾ a fost rege în Creta, care ascunse pe Joe de Saturn în muntele *Dicte*. *Frigianii* numiau pe Saturn „*Acrisios*”, spune sus-numitul autor, care însă nu-l cunoaște pe *Heracles* în „voinicul sărac”. (sărăcia fiind o altă trăsătură caracteristică, a lui). La „muntele sec” vedem localizat stadionul făcut de *Heracles* în *Olimpia*. *Novac* e *Zeus*, iar „*Cerdacul lui Novac*” reprezintă însuș *Olimpul*, unde *Zeus* țineă sfaturile cu zeii săi.

Părinților noștri *Daci* și *Romani*, religia le eră atât de sfântă încât și-o reprezentau cu toată fidelitatea ori unde li se oferîa un loc potrivit scenelor religioase din trecut.

Buzduganul lui Novac, ce merge prin cer, recunoaștem că e tunetul lui *Zeus*.

Monoteismul lui *Heracles* se recunoaște și prin *ura ce are în contra femeii*. Antagonismul dintre foc și apă potențat în monoteism. În toate religiunile antice femeea iese la suprafață ca născătoare. Singur monoteismul nu admite principiul femeesc alături de Iehova ca și cum el ar conține în sine amândouă principiile.

Poporul cunoaște foarte bine trăsătura aceasta de caracter a lui *Heracles*. *La Romani femeile n'aveau voie să intre în templul lui Heracles*, pe motivul că nici pe el nu l-ar fi lăsat femeile să bea apă din izvorul *Bonei-Dea*. Dece însă în *stadionul din Olimpia*, făcut de *Heracles*, nu *aveau voie femeile să intre*?

La Sf. *Alexi* trăsătura aceasta o regăsim, nu în descrierea din viața sfinților, ci concepută după știința oamenilor. Și anume, în opul lui *Maria*, în varianta ce se spune că *Sf. Alexi și-a lăsat împărăția, din pricina soției sale*, pe care tată-său i-o alesese fără voia sa, și că de atunci a rămas obiceiul ca la *cununie să se întrebe voia tinerilor*.

În India unde Zeița *Bavani* naște pe *Brama*, *Vișnu* și *Siva*

¹⁾ Dacia preistorică; *Densușanu* pag. 1110—1112.

nu aflăm nici urmă de asemenea antagonism. Recunoaștem deci cum Heracles dela început vine cu monoteismul în Europa.

Iată încă o poveste despre Sf. Alexi unde femeea este capul răutăților, culeasă în Mihalcea de subsemnata.

O dau precum am auzit-o:

A fost, pe când umblă *D-zeu* pe pământ, un om și o femeie. *D-zeu* s'a abătut la ei tocmai în sâmbăta *Paștelor* când făcea ea *pască*. Omul l-a primit în casă, dar femeea cum l-a văzut a cerut lui bărbatu-său că să-l alunge, spre a nu vedea pe felegosul acela în casa lor, că nu-i vor ticni *Paștele*... Omul însă eră mai milos și a zis că nu-l lasă Doamne ferește, că vrea să mănânce cu el *pască*. A mers de i-a căutat o cămașă și l-a îmbrăcat luându-l cu dânsul la înviere. Cum au intrat, biserica s'a luminat așa de tare, încât nu le mai trebuia lumânări. Tot poporul s'a minunat. Până și cusătura cu găurele dela cămașă se vedeă prin lumina dela trupul lui. Preotul a venit de i-a sărutat picioarele și împreună cu toți oamenii au pus *paștele* înaintea lui *D-zeu*. Apoi când au eşit *D-zeu* s'a dus iarăș cu *Alexi* spre casă. Dar n'a apucat a intra înăuntru căci femeea cum l-a văzut de departe a început a strigă că nu va mânca cu dânsul *pasca!* Omul a intrat și a dus în casă toată *pasca* dată de oameni și a început s'o roage pe femeie să se molcomească, ea însă dintre a ei nu se lăsă! Atunci *D-zeu* a strigat „*Alexa!*”, deși nu eră acesta numele omului; dar i l-a dat atunci *D-zeu* — și omul a ieșit. *D-zeu* a întins palma: „Sui aici pe palmă și hai cu mine!”. *Alexi* s'a suit. „Iar tu, i-a zis *D-zeu* *femegei*, n'ai mâncat încă *pască* și nici nu vei mânca!“! S'a ridicat în sus și a sburat. Trecând deasupra unor stânci a văzut un drac afară. „Du-te și ia pe femeea omului ăstuia“ i-a zis *D-zeu*. Dracul a fost într'o clipă acolo de a umflat-o. *D-zeu* l-a dus pe om în cer să facă *Paștele*, căci așa i-a fost dorința. A stat acolo trei zile, apoi *D-zeu* l-a luat pe palmă și l-a dus acasă.

Trecând pe la iad, omul aude țipetele femeii lui, care îl văzuse. *D-zeu* i-a dat o basma roșie de care să se prindă ca să poată ieși. Ea însă fiind rea și bătând sufletele cari s'au fost prins și ele de basma, s'a prăbușit cu totul în fundul iadului.

Alexi venind acasă, găsi un *pomăt frumos* încărcat cu *poame*, în grădina lui, căci el șezuse *trei ani* în cer.

Până atunci nu erau poame pe lume, abia atunci le-a dat D-zeu oamenilor ca să aibă ce *da de pomană*, dela *Alexi*, care l-a ospătat pe *D-zeu*. „De-acum nu mai ai ce face aici. Hai înapoi în cer!“. *L-a luat și l-a dus la cer*.

Și asta-i povestea pentru care se zice: „*Alexa omul lui D-zeu*“.
(Auzită dela Constantin Olonic din Mihalcea).

Aici omul își capătă numirea de *Alexi* dela însuși *D-zeu* și e luat în cer așa precum și *Heracles* a fost luat după moarte. Femeea vinovată de toate sufletele ce se prăpădesc, e femeea lui. Sărbătoarea de aici a *Paștelor* corespunde sărbătorilor lui *Mart*. Tot în *Mart* se făceau și la Greci focuri în amintirea focului ce l-a mistuit pe *Heracles*. Reprezintă însă puterea focului solar.

În altă variantă se spune că un om, tot de *Paști*, nu mâncă până nu-i venia un oaspe și fu luat de *D-zeu* în cer. I se trimise un *cal alb* să-l ducă. Acolo văzû mese încărcate. Întrebând ale cui sunt, i se spuse că ale lui.

Numai mamă-sa n'avea nimic căci nu dăduse nimic de pomană. Când s'a întors înapoi n'a mai cunoscut locul, eră alt sat nou. Pomana aceasta e o caracteristică romană a lui *Heracles*.

În o variantă, omul stând 3 zile în cer, și venind înapoi nu găsi nici stejarul care se află lângă casa lui. Cunoscu numai vrabia ce se scaldă în colbul stejarului, aceasta spunându-i că a șezut 300 ani la *D-zeu*. Căci dedemult vrăbiile trăiau mai mult decât stejarul — spune povestitorul¹⁾.

În mitologia indică găsim următoarele: În perioada *Satya-Juc*, când oamenii trăiau mult și erau mari, uriași, se află un *Rajah* care avea o fată foarte frumoasă. Îngrijit de soarta ei se duse la *Brama* în cer, să întrebe când se va mărită știind că sorțile stau scrise în cartea lui. *Brama* îi zise că *Bulbander*, fratele lui *Crișna* eră partea ei. Omul stătû încremenit știind că până la venirea lui *Crișna* trebuie să treacă mii de ani, aceasta fiind cu totul în altă perioadă și anume în *Dwapea-Juc*. Venind acasă el nu mai recunoscu locurile, oamenii erau mici.

Totuși gășind pe fata lui uriașă, trebui să facă pregătirile de nuntă, căci mirele așteptă. Singurul inconvenient eră că mireasa eră mai mare decât mirele, dar s'au acomodat.

1) Datinele, vol. III pag. 394.

În legenda bramică se mai găsesc calcule asupra perioadelor de ani cari nu ne privesc ¹⁾. Ceeace ne interesează este că aceeași observare astronomică stă și în legenda noastră. Apoi *Heracles* care în antichitate eră un zeu al *cerului* și al *eterului vedem* că se află și el în combinația aceasta. Praznicele îl caracterizează bine, deoarece și la Romani se făceau în templul său.

La Inzi deasemenea praznicele erau în mare onoare.

Calul cel alb samănă a fi calul de sacrificiu indic.

Iată o legendă asupra *mănăstirii Vorona* de lângă *Botoșani*, din revistă *Ion Creangă* ²⁾. (*Vorona* se numește *cioara*, în limba slavă). Într'o vreme eră la mănăstire un călugăr *foarte rău* care aveă vreo 40 de ani. Cum grijiă el odată biserica, o *cioară* a intrat înăuntru. El cu *mătura* după dânsa: hâș drace! *Cioara* a sburat răsând afară și îndepărtându-se s'a pus într'un copac. El după dânsa. Și a ascultat cântecul ei 100 de ani. Când s'a trezit așa cum eră cu *mătura* în mână, veni să intre în biserică să mântue de *măturat*. Când colo toți erau *la slujba învierii*. Un călugăr bătrân auzise de călugărul *Inochentie Calul* ce s'a fost prăpădit. Toți călugării cu arhimandritul în frunte, s'au pus la făcut rugăciuni cu aghiazmă luminată și când au mântuit și el s'a risipit.

Cioara de aice stă în legătură cu *corbul* lui *Apolon*, care aveă *oracol*, după cum am spus, și care la *Apolon* proveniă din cultul lui *Brama*, *scriitorul vedelor* ce se preface în *corb*. Asupra lui *Apolon* ca *soare* a trecut toată combinația zeului indic ca profet și inspirator.

Dar și *Heracles* aveă parte cu *Apolon* la oracol. În legenda de față îl găsim pe *Heracles* ținând atât de tagma călugărilor bramini cât și de *oracolul lui Apolon* cu *cioara*. Că a trecut pe la Greci îl recunoaștem și după *mătură*.

Ziua de paști reprezintă puterea soarelui. Suta de ani, un ciclu de ani solari. Răutatea lui e deasemenea caracteristică.

Cu legendele noastre ne aflăm la răscrucea aceluși timp intermediar, când s'a făcut trecerea din *cultul indic* la cel *european*. Religiiunile vechi au fost foarte împlântate în sufletul poporului. Vedem cum chiar mănăstirile noastre țin până târziu de bramini, păstrând episoade din străvechiul cult. Din multele ce le avem,

¹⁾ M. des Indous vol. II p. 595.

²⁾ Revista I. Creangă anul VI No. 4 de D. Gr. Furtună.

putem constată că tocmai prin *părțile acestea s'a făcut trecerea*. Aici „a fiert piatra cea scumpă“ a șerpilor, cum spune proverbul. Au fost ca niște valuri ale popoarelor ce au venit în atingere în aceste țări bogate, lăsându-ne prețioasele documente ce le avem.

Despre *Buda* care a lăsat lumea și s'a dus în pustie, se află cântece în literatura populară. Un atare l-am colectat din *Sulița*, district. *Botoșani*, cântat pe aria lui Napoleon Bonaparte:

Cântecul pustnicului

Am lăsat mărirea'n lume
 Am lăsat lux și palat.
 Am lăsat și rang și nume
 Și 'n pustii m'am depărtat
 Unde fiarele'n tăcere
 Gustă de-alinare leac
 Unde află mângăere
 Cel horopsit și sărac.
 Unde amorțita stâncă,
 Și nesimțitorul crâng,
 La 'ntristarea mea adâncă,
 Mă pot auzi când plâng,
 Aici în singurătate
 Mi-am ales de locuit
 Unde-a mea străinătate
 S'o petrec sunt hotărit
 Și toate lemnele crude
 Să-mi fie în loc de rude
 Și toate ce-s floricele
 Ca nepoți și nepoțele
 Că din lume când m'oiu duce
 Să-mi pot da sufletul dulce
 Întru aceluia mână
 Ce m'a zidit din țărână.

Gh. Ilică, Sulița.

Cântare de stea din Ardeal ¹⁾

Acel fiu de 'mpărat mare	Să-mi fie în loc de rude
O prea frumoasă pustie!	Ș'ale tale floricele
Domnului dându-i luminare	Ca nepoți și nepoțele
O prea frumoasă pustie!	Mă rog iar pustie ție
A lăsat împărăție	Milă de mine să-ți fie
Și a plecat în pustie... etc.,	Și să mă ferești de toate
Cu dor și cu multă jale	Păzindu-mă zi și noapte
Cântând în astfel pe cale:	De năluciri, de ispite
O prea frumoasă pustie!	Și de fiarele cumplite
Mă rog din inimă ție	Să mă întărești în răbdare
Primește-mă și pe mine	Dându-mi bună cugetare
Ca să viețuesc în tine	Să sufăr vara căldură
A ta desime să-mi fie	Și iarna degerătură
Sceptrul de împărăție	De m'ai vedeă 'n vreo durere
Pe tine voiu deacuma	Să-mi dai a ta mângăere
Ca să-mi fii tată și mumă	Stând doftor boalelor grele
Ș'ale tale rămurele	Și balsam rănilor mele
A-mi fi surorile mele	Ca din lume când m'oiu duce
Și din tine brăzișorii	Să-mi pot da sufletul dulce
<i>Voiu să-mi fie frățiorii.</i>	Intru aceluia mână
Și toate lemnele crude	Ce m'a zidit din țărână.

In opul lui Marian se află o variantă dela Reteganul care se cetește *afară la soare în ziua de Sf. Alexi*. Aceasta conține și ispita lui Buda dela diavolul în pustiu ²⁾.

Colinda din Muntenia

(*Extrasă din Materialuri folclorice, Tocilescu*)

Din voie Dumnezeiască
Luai viața pusnicească
Cel feciorel de 'mpărat
Bun gând, D-zeu i-a dat
Și 'n pustie mi-a plecat

¹⁾ Din cântece și versuri de stea, colinde Librăria Ciurcu, Brașov.

²⁾ Vezi Sărb. vol. II pag. 192.

Și 'n pustie locuiește
 Vrăjmașul mi-l ispitește
 Pe la miez de miez de noapte
 Mi-l ispitește de moarte
 Și așa mergând pe cale
 A cântat un vers de jale.
 Jelui-m'aș muntelui
 De dorul părintelui
 Jelui-m'aș câmpului
 Câmpu-i mare, loc întins
 De nu pot merge de plâns
 Și câmpu-i cu rourele
 De dor dela surorele
 Câmpu-i plin de peliniță
 Cu dor dela măiculiță
 Jelui-m'aș cerbului
 Cerbu-mi este fiară mută
 N'are glas ca să-i răspundă.

Colinda aceasta e o variantă depărtată a colindei din opul lui *Marian*, având atât episodul cu ispită, cât și intercalarea populară „Jelui-m'aș codrului”. E însă mai originală prin intercalarea *cerbului*, deoarece *Buda* în viețile lui anterioare a fost încarnat și în *cerb*.

O trăsătură importantă caracteristică pe care am trecut-o ne-băgată în seamă, e obiceiul de *Sf. Alexi*: Când îți va da cineva „Ziua bună”, să răspunzi „*Prind peștele!*” — și toată ziua să ai cuvântul „pește” în gură, căci prinzi tot anul.

Simbolul acesta ne aduce o nouă lumină. *Heracles* ca zeu solar n'avea de a face cu apa și cu peștele. Din contră când a trecut oceanul pentru a merge la Hesperide, *Poseidon* eră să-l înecă... Ci peștele din obiceiurile de *Sf. Alexi* ni-l descopere direct pe *Vișnu*, care în timpul potopului încarnându-se ca pește, a condus corabia lui *Satiaurata*, legată de un corn ce-l avea în frunte¹⁾.

Prin aceasta putem constată că filologul Carl Faubman²⁾, e greșit în părerile lui, când spune despre *Heracles* — pe care dejă Grecii îl constată a fi *Vișnu*, prin faptul că gâtuisse ca copil șerpilor.

¹⁾ *Mythologie des Indous*. I 247.

²⁾ *Culturgeschichte*, Carl Faulman pag. 325.

întocmai ca zeul indic — că ar fi venit dn Asia mică în India, nu vice-versa.

Noi însă în *Sf. Alexi* îl vedem dublat de *Vișnu* atât prin episoade din Mahabarata cât și prin incarnația sa în *Buda* — ba și prin credința despre *pește*.

Vedem dar că e totuși drept că o emigrație dela *Gange* a avut loc, răspândindu-se în părțile noastre. Unde s'a făcut contopirea acestor doi zei, aceasta cu timpul se va putea stabili.

Elena Niculiță Voronca
Cernăuți, 1929 Noemvrie 20.

POLITICA RUSIEI FAȚĂ DE NOI

Rândurile de mai jos, datorite traducerii d. P. Nemoianu, intelectual, bănățean, ne permit pentru prima oară să facem cunoștința teoriei oficiale, a cărei ecouri abia ajunseseră până la noi. A doua zi după pecetluirea alianței noastre cu Austria, sub formă academică, teoria aceasta își face loc în publicistica de peste Prut. Și coincidență tocmai în acea societate, a cărei membru fondator fusese Alexandru Sturza, apărură și înfăptuirea politicii moscovite.

Alexandru Sturza, e bine s'o lămurim în treacăt, e fiul lui Scarlat Sturza (Petre Stamatiadi), emigrat pe timpul Caterinei în Rusia. Și tatăl și fiul au jucat roluri importante în împărăția țarilor. Tatăl a fost guvernatorul prim al Basarabiei; fiul a lăsat memorii extrem de interesante și pentru noi. Această familie reprezintă, prin excelență, politica rusească la gurile Dunării.

Tema centrală a acestei politici este expusă mai jos. Serviciile, aduse nouă de Ruși, sunt imense. Noi, bine înțeles, n'am adus în schimb, decât ingratitude. Ceeace este însă necunoscut este argumentarea pur moscovită. Să mergi cu îndrăzneală să afirmi, că noi suntem niște semi-sălbateci și că binefacerile culturii, cinstei și ordinii le datorim Rușilor, este ceva care întrece școala „tatălui minciunii“, generalul Ignatiev! Când două secole ai împrumutat oameni de cultură, de administrație și de militarie Moldovei, să te proptești în civilisatorul nostru, este cel puțin lipsit de inteligență. Și această lipsă se evidențiază și prin documentele publicate, care nu numai că arată serviciile noastre aduse Rusiei, dar ne mai pun la îndemână și drepturi egale cu ale Rușilor la posesiunea sudului maritim al acestei țări.

E. C. G.

VIRTUȚILE ROMÂNILOR

Teritoriul destul de întins și populat, cunoscut acum sub numele de „Regatul României“, a fost, multă vreme, prea puțin cunoscut în Rusia. De aceea, credem necesar să amintim cititorilor noștri, că acesta este situat între Dunăre, Prut și munții Carpați și se hotărniceste la vest cu regiunea Austro-semigradă, sau Transilvania, iar la nord cu Basarabia, adică cu Rusia. Ea se compune din două părți distincte, înrudite ca origine și limbă, dar aproape întotdeauna vrăjmașe una alteia: Valahia și Moldova. O parte a acesteia din urmă, numită Basarabia, aparține din 1813 Rusiei. Partea de sud a acestei regiuni cuprinsă între Nistru și „Valul lui Traian“ este de altă origine și a fost locuită de popoare streine, neromâne. Aceasta a fost „Bugeacul“ până la 1807, loc de așezare pentru hoardele nomade ale Tătarilor Nogai. Acesta se compune din actualul district al Ahermanului, o parte din distr. Tighinei și alta a distr. Cahului din gubernia Basarabiei. Partea de vest a Basarabiei de pe Nistru se cheamă „Raiua Hotinului“ și aparținea propriuzis Curții Sultanului, iar partea de sud, locuită de tătari sau Bugeacul — aparținea Porții otomane numai din punctul de vedere al suveranității, în realitate constituia până la sfârșitul anilor 1770 apanajul sau „ceflikul“ hanilor din Crimeja.

Acesta era deci teritoriul, ce se numește azi România și pentru mulți ruși, prea puțin cunoscători ai istoriei Rusiei de sud va fi interesant să se afle și însemnătatea denumirii de Moldova și Valahia. După posibilități, ne vom sili să lămurim noi această chestiune.

Turcii, cucerind în decursul veacului al XV și XVI întregul teritoriu al Imperiului bisantin, și al Italiei în Crimeea și pe malul Mării de Azov, pe care ei îl numeau Rum, adică Roma, au păstrat în câteva părți ale imperiului încă viu numele teribil pentru ei, al provinciei romane. Astfel, Grecia propriuzisă au numit-o și o numesc până în ziua de azi Rum, orașul Neapol din fosta Mare *Napoli di*

¹⁾ „Zapiski Imperatorskavo Odesskavo Obșcestva Istoriii Drevnostei“, III. XX. pp. 28—49, Odessa, 1897, („Analele societății imperiale de istorie și arheologie“...)

mani, iar toată fosta Macedonie și o parte din vechea Bulgaria se chemă Rumelia și așa o numesc până în ziua de azi.

Dar *Rumali* sau Rumi, ca națiune, locuind în regiunea amintită de noi mai sus, în vechime niciodată nu s'a întâlnit. Aceasta mai de grabă este o numire cărturărească sau cel mult scrisă, dar nu populară.

O parte a regiunii se numește Valahia, iar în popor Muntenia, adică munteni, din care polonii și-au creiat numirea lor de *Multavy*, sau Moldavia îndepărtată.

Nu încapă nici o îndoială, că numele de Moldova și Moldovan este de dată foarte recentă și a luat naștere dela Rîul Moldava, după cum spun istoricii poloni din veacul al VI. Dar, de unde s'a ivit numele de „valahi,“ „Valahia“ sau *Valoși*, cum i-au numit cazacii și polonii, cu cari ei s'au luptat — nu se poate preciza. *Leveli* și alți istorici poloni ne arată, că acest nume este preistoric și provine dela Gali — dela acei Gali al căror nume a fost adaptat autohtonilor: în cnezatul Valia din Anglia, în Galiția spaniolă (rispanski?) și chiar și în Haliciul Rusiei roșii. Alți etnografi afirmă, că românii munteni, deși vorbesc aceiași limbă cu Moldovenii și mărturisesc aceiași credință ortodoxă, se numesc valahi sau vlahi ¹⁾ și sunt vecini cu Moldovenii din Basarabia de pe valea r. Moldova, unde se așezaseră mai întâi. Dar n'am îndrăzni să ne pronunțăm definitiv în această chestiune.

A doua chestiune este care au fost locuitorii băștinași sau autohtoni ai cnezatelor române? — Până acum aceasta nu s'a lămurit. Scriitorii vechi și medievali numesc această regiune „Dacia“, iar partea cea mai mare a locuitorilor o consideră de coloniști romani, adică legionari, ajunși în acele provincii ca exilați cum ar fi deportații noștri din Siberia. Printre aceștia era și *Ovid*, nefericitul poet și curtean al Romei. În epistola sa, renumitul poet se exprimă despre stepele României și Basarabiei:

Solitudo Gaetarun
Inermis et inaquosa.

¹⁾ Este interesant faptul că, polonii ascultând conversația italienilor veniți în Polonia în veacul al XVI. dimpreună cu regina Bona Sforza au crezut că vorbesc românește și polonii numesc pe italieni Wlochy.

Iar în epistola a doua zice că barbarii printre cari l-au trimis, îl consideră pe el de „barbar,“ căci nu cunoaşte nici măcar limba locului. „Barbarus hic ego sum quia non intelligor ulli“ (Ovid. Trist. ex. Pont. X.) El n'ar fi putut însă spune aceasta, dacă ar fi locuit printre romani, printre compatrioți liberi sau exilați.

Dar mai avem două documente indiscutabile, în ce priveşte elementele, din care se compune actuala populație a României. Acestea sunt compoziția ei etnografică, în raport cu pământul locuit de ea, cât și limba ei. În această din urmă chestiune avem o indicațiune destul de serioasă, pe aceea a lui *H. Hinkulov*, din lucrarea sa — apărută în limba rusă — asupra elementelor limbei române²⁾. Iată ce spune el la pagina XII din prefață :

„În general, din punct de vedere al cantității cuvintelor, cari compun limba română, am putea stabili următoarea proporție aproximativă: dela $\frac{4}{10}$ până la $\frac{5}{10}$ sunt cuvinte de origine latină, circa $\frac{3}{10}$ de origine slavă, celelalte sunt împrumutate în mare parte din următoarele limbi: maghiară, turcă și greacă“. Dar despre vechea limbă indigenă, getică nu se spune nimic, deși sute de cuvinte și numiri din limba moldoveană evident nu aparțin limbilor amintite, ci au rădăcina în dialectul autohton, — ca însuși numele Basarabiei, (poetul Ovid, în Tristiile sale, numește pe barbarii cunoscuți de el „Bessi“⁴⁾). *A te pronunța în momentul de față în această chestiune, este însă foarte dificil pentru că așa numita limbă din cărți a moldovenilor prezintă o așa de mare varietate de diferitele limbi și dialecte, încât orientarea în această direcțiune este foarte grea și fără de nici un folos.*

Cu mult mai important pentru etnograful României este cunoașterea numirilor geografice a localităților (asupra câtorva, în veacul al XVIII există documente și hărți). Astfel, în harta Moldovei din 1811, editată la Viena de *ab. H. Herbert*, după desenul *inginerului rus Bour* (1787—1796), găsim numiri curat rusești sau slove al granițelor naturale,

²⁾ Nacertanie pravil Valașsko-Moldavskoi grammatiki, H. Hinkulov. Spb., 1840.

și anume: Bratușni, Slobodi, Gluboko, Soloșci, Mladî, Cojuși Corostî, Lipoveț, Vladicino și altele, în rând cu numirile semi-românești și semi-slavone: Valea Soloșci, Valea Dobri, Valea Socoli și curat latinești: Fogli, Larghi, Galbeni, Galetî, Ridni. Și aceasta se întâlnește pas cu pas în districtele de nord, adică în acelea pur moldovenești.

Dar sunt nume de granițe naturale, râuri, văi și prin urmare așezări omenesti unde răsună numiri necunoscute de noi, probabil de origine autohtonă indigenă, — probabil rămase dela acei Geți, Daci și chiar Sciți, după cari Ovid și țara însăși o numește *solitudo Gaetarum*. Astfel: Balciane, Colțune, Hincul, Cuiceleia, Cațaleia etc.

Nu mai amintim de numirile tătare a localităților din stepele Bugeacului, adică din partea meridională a guberniei Basarabiei, ca de pildă: Drucinj, Cimișia, Abaclî, Sadăclî, Tatar-Konciak, Acmanhit, Bairamcea și altele, pentrucă acestea s'au ivit abia în veacul al XV. sau XVI. adică după cucerirea acestei regiuni a Rusiei meridionale de către turci și vasalii lor — tătarii din Crimea și aceia ai lui Nogai. Insuș numele celui mai mare oraș din Basarabia, — Kișenev (Kișla-nev), adică așezare nouă, este un amestec tataro-latinesc, afară de numirea râului Bik, care este de origine slavă.

Dar să ne întoarcem la limba popoarelor române, în-deosebi la cea slavonă. Limba slavonă (mai ales dialectul bulgar) și scrisul ei a avut o mare influență asupra locuitorilor României din cauza următoarei împrejurări. *H. Hinkulov* zice, (1. XIV, „că alfabetul slavon a fost introdus în limba scrisă moldovenească în veacul al XV, când, pe urma străduințelor mitropolitului Tetoktist pe lângă Alexandru cel Bun, Domnul Moldovei, literile latine din cărțile bisericesti au fost schimbate cu cele slavone, pentruca apoi încetul cu încetul să se introducă și folosirea limbei“. Deatunci, cărțile bisericesti, diplomele domnești și alte acte, mai bine de două secole, au fost scrise și tipărite, ba chiar și slujba religioasă s'a săvârșit, în limba slavilor, dela Dunăre (bulgară).

Să adougăm totuși, că nu numai poporul României, dar nici preoțimea (în cea mai mare parte) nu înțelegea limba slavonă.

Mai departe distinsul autor observă: „Numai pe vremea cnezatelor rusești, guvernul nostru și-a îndreptat cu o îngrijită atențiune privirea asupra instrucțiunii poporului și prin urmare a introdus școala, a editat publicațiuni periodice, a dat cuvintelor impulsul instrucțiunii naționale“.

Ce a făcut Rusia sub raport politic, adică ce a făcut guvernul rus spre folosul și dezvoltarea cnezatelor române, — vom vedea mai jos.

Predecesorii regimentelor din Rusia sud-vestică: Căzăcimea, Litva și apoi și Polonia, au avut, în veacul al XVI și XVII, cu stăpânii cuceritori ai României — cu turcii și tătarii multe, foarte multe războaie. Toată istoria acestor două secole e plină de diferite evenimente, mai întotdeauna păgubitoare pentru acest ținut și pentru dușman. Este îndeobște cunoscută catastrofa regelui polon Ioan Albert întâmplată la 1498 în pădurile Bucovinei, unde aproape întreaga lui armată a fost distrusă și unde era cât p'aci să piară și regele însuș. Că Polonia n'a fost distrusă de Valahi, Turci și Tătari, aceasta se datorește exclusiv, iernii aspre și rapide, ce a dat asupra năvălitorilor. Apoi este iarăș cunoscut că toți cavalerii — adică hatmanii mai mari sau mai mici: Konepolski, Zamoiski, Jolkievski și alții și-au încercat norocul să cucerească pentru Polonia, sau mai bine zis pentru sine, Mo'dova. Toate aceste incursiuni s'au dovedit a fi când fără folos, când funeste, pentru năvălitori: Cn. Visnevețki a pierit în chiauiri la Constantinapol, Jolkievski a fost omorît sub Tețera în Basarabia.

Rusia ca țară nelimitofă a pășit pe acest drum, bine înțeles, mai târziu decât aceștia.

Toată lumea deasemenea știe, că primii pași războinici ai noștri în acest ținut au fost penibili pentru noi, deși i-a condus nemuritorul monarch Petru cel Mare. Vorbim aci de așa numitul marș asupra Prutului (*pohod*), întreprins în urma îndemnului *emirului ture* — cneazul *Cantemir*, voevodul Moldovei, și a promisiunei unei cooperări din partea acestuia mai ales în procurarea de provizii — firește pe bani. Despre un ajutor militar al Moldovenilor nici vorbă n'a fost. Dar și celelalte promisiuni au sburat ca fumul, când armata rusă

a apărut pe malurile Prutului și la Gurile Dunării. *Sub pretextul secetei și lăcustelor* armatele noastre n'au căpătat nici pâine, nici furaje, cu toate sumele mari puse la dispoziția boierilor - furnisori, și chiar însuș Cantemir, neavând în cnezatul său nicio importanță, a fost nevoit să se salveze în rândurile armatei ruse, pentruca proprii săi supuși să nu-l extradeze sultanului. Dar această campanie este prea cunoscută oricărui rus, pentru ca să mai fie nevoie să repetăm nefericitul epizod. Urmarea ei a fost încheierea a tratatului din 12 Iulie 1711, pierzând Azovul și cetățile zidite de ruși pe malurile Mării de Azov și Nipru, printre cari și noul oraș dela poalele Tagaurogu'ui.

Triste evenimente ne-a adus și campania, ce s'a sfârșit cu tratatul dela Bielgorod, din 16 August 1739, cu toată vitejia armatei ruse, a victoriei lui Minich, a luării lui Ociakov și Kiuburu și a tuturor posturilor din Basarabia de nord. Armatele ruse n'au putut să pătrundă în sudul Basarabiei, să cucerească Buceacul, să alunge în Crimeea pe tătarii lui Nogai și să ocupe Akermanul, Bender și celelalte cetăți mai mici de pe malul Nistrului. Zadarnic deasemenea a bătut Lassi pe Hanul Crimeii și i-a nimicit stăpânirea! Grație aliatei mincinoase — Austriei, care s'a grăbit să încheie pacea separată cu Turcia în dauna Rusiei, armata rusă a fost nevoită, să nu salveze nimic din cuceririle dela Petrov — și mai ales — să nu ne permită să atingem visul Marelui Țar — libertatea navigațiunii pe Marea de Azov și Marea Neagră, nici măcar pentru vapoarele comerciale.

Pentru întâia oară însă cu această ocazie se definesc în mod categoric raporturile Rusiei cu Turcia pe socoteala teritoriilor românești. Astfel întregind tratatul dela Belgrad cu convențiile dela Niș și Constantinopol, din 3 Oct. și 28 Decembrie 1739 se decretează: „Cetatea Hotin și toate localitățile ocupate de ruși în Moldova, vor fi restituite Turciei în starea, în care acestea s'au aflat“.

Din acest tratat reiese clar, că România, vreme de o sută de ani, n'a existat ca stat și teritoriile ei pierdute se restituie temporar, în proprietatea ei.

Dar raporturile noastre serioase de ordin politic în România, mai bine zis cu Românii, s'au început pe vremea

domniei Impărătesei Ecaterina II și au durat mai bine de o sută de ani, adunându-le lor numai foloase. Sunt îndeobște cunoscute renumitele tratate încheiate cu Turcii în 1774 și 1791. În cel dintâi, adică în tratatul dela Kuciuk-Kainardji. 10 Iulie 1774, în p. XVI § 10 sunt categoric exprimate favorurile ce s'au revărsat din partea Rusiei asupra cnezatelor moldovene și valahe, câștigate prin jertfele unui greu războiu (1769 — 1774), purtat cu puternica Turcie de pe atunci, susținută și ea de iubita noastră aliată, — jertfe de sânge aduse de nobila noastră armată și de multe milioane de ruble cheltuite în aceste campanii. Vom transcrie aci cuvânt cu cuvânt câteva din punctele acestor tratate, pentru a arăta contemporanilor jertfele acestea grele aduse de patria noastră în folosul, sau mai bine zis, în scopul învierii pravoslavnicilor deși ca popoare ne erau străine, ca limbă și ca obiceiuri

§ 1. Poarta restituie cnezatelor toate drepturile și privilegiile, de cari acestea s'au bucurat până la începutul războiului.

§ 3. Se vor restitui toate pământurile luate de Turci în decursul războiului, aparținătoare mânăstirilor și persoanelor particulare din circumscripțiile: Brăila, Hotin și Bender.

§ 6. Poarta nu va pretinde dela locuitorii principatelor niciun fel de plată în contul vechilor datorii.

§ 9. Domnitorii principatelor vor avea la Curtea din Constantinopol plenipotențiarilor lor, cu cari Poarta va fi obligată să reia raporturi binevoitoare, ca cu trimiși speciali, bucurându-se de toate drepturile internaționale.

§ 10. Trimișii Rusiei de pe lângă Poartă vor avea dreptul să intervie, în caz de necesitate, în favorul principatelor Moldovei și Valahiei“.

Dar „opresiunea“ poporului „român“ de către Ruși (vorbind în limba intelectualilor actuali ai Moldovei) nu s'a mulțumit numai cu aceste favoruri, după cum se vede din următoarele rânduri din preambulul tratatului cu Turcia, din 27 Decembrie 1789. § 4 impus de Ecaterina II Turcilor zice: „adeziunea Turciei ca din Moldova și Valahia să se constituie un stat independent, al cărui monarh să fie de religie ortodoxă“.

Așa dorea și acționa nobilul și mărinimosul nostru guvern,

dar *aliata Rusiei* în acest războiu, Austria, văzând că armatele ei pretutindeni sunt zdrobite de Turci, a profitat de prilejul bine venit al morții Impăratului Iosif II. Oferind Turciei pacea, desconsiderând succesele militare și cu atât mai mult interesele noastre capitale și lăsând Rusia să se lupte singură cu marea și viguroasa armată otomană de pe atunci. Austria nu putea tolera Rusiei, — gândul întemeierii unui stat independent cu 6.000.000 locuitori la Gurile Dunării, după lege și tradiție aliații firești ai Rusiei, considera aceasta drept o primejdie pentru ea, care stătea prea puțin solid în mijlocul Europei. Războiul a continuat, cum se știe.

Din fericire, atunci ca și acum, Rusiei nu-i lipseau oamenii, deși pe vremea aceea armata ei nu era prea mare, căci abia fusese organizată după modelul lui Friedrich W. După Rumianțev, în anii 1790, fost în capul ei Kutuzov, Potemkin și principalul nemuritor adevăratul viteaz rus Suvarov. Victoriile lor pe câmpul de luptă, luarea cu asalt a Ociakovului, Ismailului și după acestea a fortărețelor de pe Nistru, au decis de campanie și au deschis pentru imperiu viitorul politic cel mai splendid. Din nefericire, conform tratatului dela Iași, din 29 Decembrie 1791, frontiera rusă la sud mergea până la Nistru. Basarabia până în anul 1812, ca parte integrantă din Moldova, dimpreună cu ambele principate, a fost restituită Turciei. Articolul IV din acest renumit tratat glăsuiește:

„Rusia restituie Turciei Basarabia, Bender, Akerman, Kilia și Moldova, cu condiția, ca Turcia să poată îndeplini toate obligațiunile luate asupra sa prin tratatele anterioare relativ la principatul Moldovei“¹⁾.

Ca întregire la cele de mai sus, a intervenit la 12 Septembrie 1802 și următoarea convenție:

„Domnii Moldovei și Valahiei sunt obligați să petreacă șapte ani în dignitatea lor, socotiți din ziua confirmării lor. Înainte de a se fi împlinit acest termen, Poarta nu are dreptul să-i schimbe, afară dacă cumva aceștia se dedau la vreo vină evidentă ori la acțiuni ostile sultanului. Dacă se întâmplă

¹⁾ Kratkoe izlojenie diplomaii Rossiiskavo dvora soci. M. Kaidanova Spb. 1833, st. 32—36.

una ca asta, atunci trimisul rus pe lângă Poartă va cerceta, în comun cu funcționarii Sultanului, fapta domnului și dacă într'adevăr l-ar găsi vinovat, va cere și asentimentul Divanului pentru înlocuirea lui“.

Această remarcabilă „convenție“ a fost piatra unghiulară a apărării politice și prin urmare a dezvoltării viitoare a principatelor române semi-autonome.

Dar Rusia stătea în fața unui nou războiu cu Turcia, din cauza protectoratului rus arătat mai sus. După obicei, turcii, instigați de guvernul francez, nu făcură prea multă ceremonie — ca și în 1850 și 1870 de guvernul englez și cel austriac — și călcară convenția, înlocuind, fără asentimentul Rusiei pe principii Moruzzi și Ipsilante. Războiul s'a aprins din nou pe apă și uscat și a durat aproape cinci ani, fără considerare la bravurile lui Kutuzov, Seniavin, Kamenski și alții. Acest războiu, purtat pe aceleași meleaguri și pentru aceleași chestiuni, a fost o grea sarcină pentru Rusia, pentru că, trecând peste vizita dela Tilsit și peste tratatul cu spaima Europei, Napoleon I, Franța a năvălit la 1812 cu armata sa imensă, dimpreună cu trupele jumătate din Europa asupra Rusiei. Turcii însă au căzut jertfă, bătuți fiind pretutindeni, iar rezultatul succeselor rusești a fost recucerirea Basarabiei, a stepelor Bugeacului și a Nogaiului și întăririle de pe Nistru și anume: Hotin, Bender și Akerman.

Atunci Rusia a întărit toate tratatele privitoare la situațiunea Moldovei și Valahiei cu legi, cari au culminat în evacuarea armatelor turcești și în înființarea unei miliții proprii, naționale. În chipul acesta, grație vitejiei armatei noastre, virtuților generalilor noștri și drept vorbind și efortărilor diplomaților noștri, s'a încheiat tratatul dela București, atât de important pentru Rusia, și pacea cu Turcii a durat mai bine de 16 ani.

Iată totalul jertfelor și efortărilor Curții Imperiale ruse în decurs de mai bine de 50 de ani, făcute în folosul *unui ținut semi-sălbatic*, bogat dela natură, dar ale cărui popoare, cu excepția sfințelor adevăruri ale bisericii pravoslave alui Hristos, au fost *cufundate în întunerecul barbariei*, gemând nu numai sub jugul stăpânitorilor musulmani, dar și sub acela *al propriei intelectualități, crescută în depravarea*

austriacă și franceză. Dar, grație tratatelor amintite mai sus, atât de scumpe nouă, *protectoratul rus*, asigurând liniștea internă și externă a principatului, *a trezit în români dorul de cultură*¹⁾, ecleziastică și profană. În ce măsură nu era liniștea asigurată chiar până la începutul secolului trecut, se vede din documentele alăturate mai jos, scrise de români înșiși.

Suntem adânc convinși, că greul războiu al Crimeei și apoi campania pentru bulgarii oprimați sunt prea cunoscute, nu numai în Rusia, dar și în întreaga Europă, pentru ca să mai fie nevoie a se arăta efectul lor asupra prosperității principatelor, precum și *complecta ingratitude a acestora față de salvatorii și eliberatorii lor*.

E suficient să amintim, cum făcându-se prieteni cu englezii, — firește aliați scumpi ai noștri — au reușit să obție părți din Basarabia, în partea cea mai importantă a graniței și anume, la Gurile Dunării, dela Ismail la Șiștov. Nu mai amintim acele nerușinate plângeri și ieremiade, când în baza tratatului dela Berlin, Basarabia dunăreană a fost restituită Rusiei victorioase. Insfârșit, nu mai amintim nici *impertinența românilor*, când, cerând îndepărtarea trupelor de pe teritoriul principatelor, ei se pregăteau să se opună cu arma în mână bulgarilor, cari ocupau teritoriile și fortificațiile, ce li se atribuiseră.

Rusia cu toate acestea, a continuat să se îngrijească de supușii săi moldoveni și nu de mult a suprimat *iobăgia*, adică felul de stăpânire al pământului, care egala cu un adevărat sclavaj.

Iată, repetăm suma totală de favoruri nesfârșite și folositoare, cu care Rusia a înzestrat ambele principate, după atâtea războaie și victorii contra și asupra Turcilor.

Dar *ordinea interioară*, introdusă de guvenul rus în urma războiului pentru renașterea principatelor? După sute de ani întregi de *robie politică și familiară* din partea boerilor necinstiți și barbari, a unui *popor necioplit*, dar iubitor de muncă și cinstit, ordinea aceasta a fost de o complexitate nesfârșită și în curând a dat roade însutite.

¹⁾ Toate sublinierile sunt ale mele. E. C. G.

„Divanurile“ instituite de Rusia, sub conducerea unor oameni de stat ca contele F. P. Palen, Kisseleff, au învins *abuzul* acumulat de veacuri, *brigandajul și necredința sufletească*. Acești oameni de stat au contribuit (ceace și eu personal am auzit) ca omul simplu moldovean și valah să aibă toate elementele averii: *iubirea de muncă, virtuți familiare, credință în Dumnezeu și în biserica lui pravoslavă*. Acest țăran era refractar, față de „instruire“, scrisul și priceperea cărților, — pe când clasele lui superioare, boerii și bei-zadelele, deși crescuți de profesori vienezi și parisieni, dar mai ales de profesoare (artiste, dansatoare, etc.) nu erau buni de nimic, decât doar de intrigi și depravări. Aceasta o remarcase și respectatul *Hinkulov* cu 50 de ani mai înainte, în cartea sa amintită de noi mai sus, spunând că, nobilimea moldoveană, adică principii, boerii și funcționarii nu învățau bucuros în școlile întemeiate din inițiativa și sub protecțiunea guvernului rus în ambele principate. Până și credințele lor religioase erau supuse unei serii de erezii, mai ales învățaturii catolice

Au mai fost și alte mari *favoruri și binefaceri* de cari România s'a bucurat din partea Rusiei, atât de urgisită astăzi.

Astfel, de pildă, *mii de emigranți* de toate categoriile, nu numai că s'au refugiat din fața turcilor, dar s'au și *îmbogățit pe meleagurile noastre*. Am vorbit deja, în alt loc, ce teritoriu întins — de refugiu — s'a deschis în anii 1740—1760 în stepele mănoase ale *Rusiei noi* și masa compusă din cei chemați și de bunăvoie veniți aci, mai ales dintre cei de religie pravoslavă.

Mai întâi s'a format dintrânșii detașamente militare întregi, deși nu prea mari, ca de pildă regimentul de *husari moldovean*, în care a intrat apoi și populațiunea locală și al cărui șef era *ofițerul moldovean Lupul*, care își schimbase numele în acela de colonel Zvierev.

Prima așezare moldovenească, în cea mai mare parte compusă din prizonierii evadați dela tătari și Iasâr, adică luați de aceștia cu ocazia năvălitorii în Basarabia, s'a făcut într'o comună de pe Nipru, la gura râului Sura, la 20 verste de Polovița, acum Ekaterinoslav, care a existat sub numele de *Voloskie Hutora* și drumul de țară ce mergea la Nikopol

și care pe acea vreme constituia o trecătoare limitrofă principală peste Nipru în partea Crimeii, sau Nikitskaia Zastava. În anii 1750 și 1760 *numărul lor era destul de însemnat*, mai ales că, deodată cu românii s'au așezat și coloniști cari „în timpurile mai vechi“ au fugit în Malorusia. Li s'a distribuit multe mii desiatine de pământ în partea de nord a actualului *niezd (plasă) al Elisavetgradului*, între șanțul Olviopol-Novoarhangelsk și chiar până la *Bug*, de unde au fost gonite multe sălășuri de iarnă și chiar colonii de ale *zaporojenilor* în urma masacrului la 1775, înfăptuit de cazaci.

În afară de asta, ca *recompensă pentru serviciile speciale* aduse în anii 1770-1780, după pacea dela București *mulți boeri moldoveni* și funcționari au primit loturi mari de pământ în *gubernia Herson*, loturi cari în anul 1803 au atins o suprafață de 300.000 desiatine (600.000 ha.). După registrele fonciare oficiale, în regiunea *Ociafov*, în *niezdele Odesa și Tiraspol* s'au dat:

1. Brigadierului Catargi	24.000 desiatine	
2. Consilierului de depart. (Kollejski sovietnic) Gaius	22,425	„
3. Consilierului de depart. (Kollejski sovietnic) Balș	18.765	„
4. Consilierului de depart. (Kollejski sovietnic) Macarescul	17.850	„
5. Colonelului Chesoglu	14.090	„
6. Cons. depart. Carp	12.280	„
7. Consilierului titular Cherstici	11.160	„
8. Colonelului Romodano	12.374	„
9. Consilierului de stat Scarlat Sturdza	12.000	„
10. Principelui Delior Cantacuzen	10.750	„
11. Maiorului Remazi	12.377	„
12. Consilierului aulic Stamovici	7.655	„
13. Cons. depart. <i>Cuca</i>	6.050	„ !
14. Lt.-Colonelului Curt	4 706	„
15. Fraților Grămătic	6.008	„
16. Cons. depart. <i>Cuca</i>	6.050	„ !
17. Portărescu Escaporiti	4.600	„
18. Consilierului titular Escapoiti	4.620	„

Dar în afară de cei numiți aci, s'a mai donat pământ: Principelui Cantacuzen pe râul Mertvovoda și Bug (aproape

de „Sokokolov“, actualmente Vozneseask), lui Lupul (Zvierev), Alabat, Acațatov și alora. *Nu mai vorbim de roiurile întregi de coloniști, care au trecut după 1812 cu autorizația guvernului pe malul stâng al Nistrului și cari au rămas acolo; frunoasele lor sate există până în ziua de astăzi.*

Mai amintim încă faptul că, *mulți boeri și funcționari români și-au primit rangul militar și civil, considerați fiind ca slujbași adevărați ai statului, deși cea mai mare parte a lor n'a participat la viața administrativă sau militară.*

Una din cele mai importante probleme, asupra căreia atragem atențiunea viitorilor noștri istorici, este problema spirituală, sau mai bine zis cea bisericească, ortodoxă. Rusia, după căderea imperiului bizantin, a păstrat cu Constantinopolul, adică cu patriarhul universal raporturi filiale, iar cu provinciile acestuia: Rumelia, România, cu ținuturile române și slave de aceeași credință, raporturi de prietenie, *deși cam rare.* Bisericile din Kiev și Moscova se considerau supuse scaunului patriarhal, deși acesta se găsea în complectă supunere față de turci. Această supunere a durat însă numai până la înființarea scaunului patriarhal, autonom la Moscova. În acelaș timp, nu numai clerul, dar și poporul rus, a luat cunoștință dela patriarhii din Antiohia, Tarigrad și chiar din Alexandria cari au vizitat Kievul și Moscova, sau dela arhieriei și monahii încredințați de dânsii, în ce situație se găseau milioane de clerici și păstoriți ortodocși. Toate aceste persoane au străbătut cu multă trudă Rusia „pentru a cere ajutor și danii pe seama bisericilor și clerului din ținuturile Busurmanilor“.

Adevăratele raporturi ale clerului rus cu acela al românilor s'au început abia în veacul al XVII, pe vremea când era arhieriu în Kiev celebrul păstor ortodox, *Petru Movilă*, descendent al unei familii de principii din Moldova, crescut la sânul bisericii rusești ¹⁾. Clerul nostru a aflat cu mirare, că 3.000.000 de oameni, ortodocși, *dar semi-sălbateci*, săvârșesc serviciul divin și citesc molitve din cărți scrise

¹⁾ Petru Movilă, fiul principelui moldovean Simeon, a intrat monah în anul 1625 la lavra Pecerskaia din Kiev; la 1626 era deja arhimandrit, iar în 1630 a fost ales mitropolit al Kievului.

în limbă slavonă, *pe care nu numai poporul de rând, dar nici măcar clerul n'o înțelegea*. Chiar și în primii ani ai secolului actual, cărțile bisericești se tipăreau în aceeași limbă, și slujba religioasă se făcea după același ritual ca și mai înainte. Numai după pacea dela Adrianopol, când autonomia principatelor, sub protecțiunea Rusiei, s'a consolidat, „divanul“, la cererea populațiunii și cu asentimentul ierarhiei rusești a permis slujba religioasă de pe cărțile scrise în limba moldovo-valahă.

În numărul binefacerilor fără număr pentru biserica moldoveană și în general pentru cea răsăriteană, chiar pentru aceea de dincolo de granițele imperiului, mai trebuie trecut și patronajul guvernului nostru acordat așa numitelor mănăstiri și pământuri bisericești „închinat“ (preklonenni), aflate între Prut și Nistru, adică pe teritoriul imperiului. Mănăstirile Comunităților străine, destinate prin făgăduința solemnă sărăciei și obedienței (paupertati et obendientiae) stăpânesc în Basarabia averile imobile și aceasta în secolul actual, când mănăstirile rusești din imperiu de mult nu le mai au. În numeroase documente autentice moldovenești de obicei se spune că, domnii și persoane particulare din principalele române, au dăruit „sfințelor mănăstiri provoslave, proprii și străine (din răsărit), închinat, schiturilor și bisericilor, mai ales acelora de pe muntele Athos și Sfântul Mormânt, pământ, păduri și case, sate și orașe, pentru împăcarea conștiinței lor proprii, preamărirea lui Dumnezeu, și ajutorării aproapelui.“ Aceste donațiuni prețioase în venituri, grație protecțiunii și apărării Rusiei și, prin urmare, siguranței interne politice, au ajuns în vremea noastră cu sate și colonii bogate. În 1870 ele dispuneau de 214.320 desiatine de pământ, din care 37,000 islaz sau „codru“, adică pădure și care, după datele ultimului control au produs un venit de 507.000 ruble și 2.000 corboave austriace pe zi; Din acest număr, partea mănăstirilor moldovenești din Basarabia face mai bine de 50.000 desiatine, pământ și pădure (și ce fel de pădure!) și mai bine de 100.000 ruble venit anual. Mănăstirile din Basarabia se administrau prin lociitori, adică prin mandatarii ai unui cler străin, sau de către autoritatea monahală română. Aceștia aduseseră ave-

rile la o ruină definitivă. Controlul rus a dovedit, că mănăstirile și averile au fost pustiite în modul cel mai teribil, iar bisericile erau în ruine și necurătenie, quaeque ipse miserrima vidi! Venitul nu ajunsese la destinație, sau parvenise în sume prea mici, pentrucă toate pământurile și dependențele se dădeau în arendă — și în cea mai mare parte funcționarilor din Basarabia. — iar cârciumele evreilor. În anul 1870 un domeniu, sau mai curând o pădure mare cu lemne de construcție în niezdul Akerman, în urma unui litigiu cu statul, după relațiunea generalului gubernator, a fost restituită mănăstirii închinată după 20 ani de proces, — și ce s'a întâmplat? Monahii au vândut imediat pădurea, în coajă, evreilor, iar pământul a fost lăsat pradă secații și buruienilor. Încă din anii 1860, guvernul binefăcător a atras atențiunea asupra administrației rușinoase a mănăstirilor, adică a averii bisericesti și a ordonat organelor statului să o observe și să o controleze. Dar toate au fost zadarnice, iar în anii 1870, s'a ajuns sub strictă observație, pentruca dorințele pioase ale donatorilor să fie integral realizate.

În ce situație se găsea România în prima jumătate a secolului al XIX, se vede din documentele publicate, copiate din acte autentice, care s'au păstrat dimpreună cu prea înaltele rezoluțiuni puse pe ele. Aceste acte sunt scoase din arhiva prețioasă a generalului-gubernator din Odesa, și până acum nu cred să fi fost cuiva cunoscute. Rușii, citindu-le, se vor convinge pe deplin despre cele afirmate de noi mai sus, — despre faptul cum a devenit România, *adică ținuturile Moldovei și Valahiei, din pustietate — solitudo Gaetorum — în principate bogate, cum starea lor politică și economică se datorește exclusiv Rusiei; și nu mică le va fi mirarea, văzând cum răsplătește România guvernului rus jertfele atât de numeroase aduse pentru eliberarea ei de sub Turci și pentru izbăvirea ei de robie.*

Prețioasele acte, au fost adresate mai ales marelui domnitor, eliberatorul Europei de învaziunea uriașului Napoleon I, la 1813 și prin urmare, în epoca cea mai critică pentru învingător.

A. A. Skalkovski

În românește de: P. Nemoianu

Dela Intemeietorii Revistei

IOAN SLAVICI către IACOB NEGRUZZI

Hinter Brühl, 20 August 1874.

Iubite Domnule Negruzzi!

Nu mă îndoiesc, că ai primit scrisorile, ce ți-am trimis în pripă, și tocmai atât de puțin mă îndoiesc, că ai avut motive, pentru care nu mi-ai răspuns. Totuși îți scriu încă odată; îți scriu iarăși în pripă, sub impresiunea unor aspre reproșuri, ce mi-a făcut „mama“, — îți scriu, pentru ca să-ți dau un nou motiv — de a-mi răspunde.

Parale!

Nu te supăra pe mine. Crede-mă, că sunt nevinovat. Știu, că îți dau de lucru. Află însă, că sunt opt zile de când n'am mâncat decât lapte, varză și barabule și iarăși varză, barabule și lapte. Având un stomac ca și al meu și un umor ca și al meu, omul o poate duce luni întregi cu această regulă de „tour și retour“; am trăit și mai rău decât așa. Socotesc însă, că atât laptele cât barabulele, atât barabulele cât varza sunt luate pe barbă. Și barba începe a se rări. Dacăși avea piele de bivoli pe față, ar trebui să roșesc, deoarece mi s'au gătat pretextele.

Te rog dar, — parale! — Parale, și în de curând, — parale sub orice formă, orice titlu, numai parale să fie, căci, crede-mă iarăși am ajuns, unde românul zice „acuma nu e bine“!

Adresa mea este: Domnul Ioan Slavici, om de cinste, dar fără parale, *Hinter-Brühl*, Nr. 2, bei Wien.

Acuma, deocamdată și pentru astădată destul. Mai mult când îți voi scrie mai mult.

Sănătatea mea?

În ciuda barabulelor — m'am îngrășat decând petrec aici. Nici în cele mai exagerate iluziuni nu mi-am promis o însănătoșire atât de grabnică. Află, că ieri, prin ploaie am făcut o mică excursiune de 2—3 zile la Viena, pentruca să-mi câștig parale, și nici astă „comoțiune“ nu mi-a fost spre stricare.

Sper, ca încă în August să pot purta brațul liber. Din rană abia sunt încă câteva puncte. Restul este acoperit cu piele. Mușchii sunt activi. Numai câteva mișcări sunt urmate de dureri momentane.

Te rog încă odată — parale!

Al D-tale

Ioan Slavici

Hinter-Brühl, 3/15 Septembr. 1874.

Iubite Domnule Negruzzi!

De șapte săptămâni de când petrec aici, nu ți-am scris decât în pripă. Nu cred, ca scrisorile mele să te intereseze atât, încât să te superi de astă neglijență. Totuși mă rog de ertare. La început așteptam încă o scrisoare dela D-ta; mai târziu eram cufundat într'o lucrare de care m'am apucat, iar acuma nu cutez a sta multă vreme la masă.

Vei afla, că după atâta vreme și atâtea pățite am să-ți spun o mulțime de lucruri. Tocmai însă pentrucă sunt prea multe, nu cutez a ți le înșira toate. Ar trebui să fim laolaltă, față'n față, om cu om, pentru ca să-ți pot spune tot ce ași dori și poate ar trebui să-ți spun.

Am zis că boala de care pățimesc este aproape de sfârșit. Nu te cuprindă mirare, dacă astăzi îți mărturisesc, că nu este întocmai precum am zis. Nu este nimica mai firesc decât aceea că, aflându-mă iarăși în față cu lumea lui D-zeu, să cred câteva momente, că acuma sunt om făcut. Robul, pășind în lume adeseori cu cele mai bune intențiuni, uită că este numai liber, iar nu totodată și de onoare în fața lumii.

Am făcut progrese mari și făceam și mai mari, dacă nu ar fi fost împrejurări, care au înrâurit stricăcios asupra boalei mele. Gândește, că atunci când am venit, nu puteam nici să mă culc în pat fără de ajutorul altora. Acuma însă mă culc, mă scol, chiar mă îmbrac singur. Pot spera că în decurând nu voi mai avea nevoie de ajutorul altora.

Se înțelege — totul depinde dela nutriment și dela vremea, de care voi avea noroc. Până acuma, vremile au fost mai ales ploioase. Apoi am mâncat rău și n'am băut cu desăvârșire vin bun, precum m'a sfătuit profesorul. — În sfârșit strapațele, ce am făcut la Viena și prin Viena. — În scurt, n'am avut noroc. Pentru aceea — până la un anumit grad a mers procesul chiar îndărăt, încât glandulele, care au fost încetat a mă mai supăra, iarăși sunt inflamate.

Totuși, în deobște, pot vorbi de norocul ce am avut. În spital era cu mine un bolnav, ce pătimia tot de afecțiune în articulațiune și anume între împrejurări mai norocite, lipsind la dânsul sifilis, necrosă și inflamațiunea glandulelor. Nenorocitul zace de 11 luni de zile, fără ca procesul să fi intrat într'altă fază. Și eu totuși puteam crede, că mă voi însănătoși, oareșicum la comandă în câteva săptămâni. Probabil că organismul meu mai norocit a grăbit procesul, încât medicii sunt puși în mirare: minuni însă de dragul meu nu se întâmplă, profesorul râde de iluziunile ce-mi fac, asigurându-mă, că mă va gratula din toată inima, dacă până în primăvară mă voi putea privi pe deplin teafăr. Tristă desamăgire! Ce să fac însă? Ploile m'au convins, ca să nu mă plâng de niște legi nestrămutate. Bun este D-zeu! la multe necazuri mi-a dat și un suflet îndelung răbdător. — Ori poate necazurile m'au învățat să le suport.

Dealtmintrelea articulațiunea se află în progresul de consolidare; pot să umblu ore întregi fără ca să sufăr dureri; noaptea dorm bine; numai când vin norii, simț junghiuri în articulațiune. În sfârșit însă și boala devine o stare normală. Lucrul de căpetenie este, că iarăși sunt în deplină putere. În trup și în suflet iarăși mă simt tare. Iarăși sunt copilul vesel, ce află plăceri în toate situațiunile, iarăși omul, ce este capabil a uita necazurile zilnice, distrat fiind

prin gândirile sale. La urma urmelor, în felul meu, tot sunt oameni între oameni.

Ar fi poate interesant, dar nu-ți descriu cum petrec aici. Petrec bine, — mai bine nici nu doresc. Am avut puține necazuri; ele nu m'au alterat însă. Deocamdată îmi lipsește receptibilitatea pentru necaz. Numai de foame să nu rabd și numai tutun să am; de aici înainte fie popă cine știe carte!

Totuși am și eu necazurile mele, în felul meu, de acuma necazuri mari. — Vei afla, că pentru mine cea mai potrivită ocupațiune este lectura, fiindcă cetind pot să stau culcat, fără ca să-mi obolesc brațul. De o mulțime de vreme am gătit însă lectura. În lipsă de cărți, „C. Negruzzi“ și „Convorbirile“ au fost menaje de câteva zile. Altă n'am aici. „Mama“ a avut câteva cărți și a împrumutat câteva. Ea citește foarte bine; ce folos însă, dacă e puțin. Nu mi-a rămas dar decât să mă pun la masă și să strig: cară și hârtie. Un „păcat al tineretelor“.

Intrând în spital, am lăsat geamantanul la un amic. Acuma nu e nici om, nici geamantan. Din norocire am luat însă cu mine o parte din notițele ce am crezut, că voi putea lucra în spital: m'am pus dar să le rumeg pe aceste.

Am scris povestea ce ți-am trimes. Nimic nou, nimic deosebit; ai zis însă să-ți trimet o poveste. Am și alte notițe. Sunt însă povești șegace afară de una și asta fragment.

Am început apoi un studiu asupra românilor din Crișana. Lucrul nesmințit interesant. Am găsit însă cu puțin, lipsindu-mi o mare parte din notițe. (Impărțire: 1) stării topografice, 2) economice, 3) etice, 4) poziție politică-socială).

O nuvelă „Popa Tanda“ ce am scris în spital, nici acuma n'a avut norocul să poată trece prin corectură.

M'am apucat de un lucru extraordinar. Scriu un roman.

Să nu crezi însă, că frumusețea lumii în care petrec, m'a dispus spre poezie. În toate vremile am fost receptiv pentru frumusețile nepremeditate, aceste armonii întâmplătoare, ce alcătuiesc podoaba lumii lui D-zeu. Cel puțin acuma încă asemenea mișcări sufletești, la mine sunt cu desăvârșire prozaice.

Opt luni de zile am fost în spital. Lumea îmi era nouă, când iarăși mă aflai într'ânsa. Din întâmplare în cea dintâi

seară ce am petrecut aici, m'a surprins luna ce-am zărit printre crengi. N'aș fi crezut, că o arătare atât de comună poate să provoace atât de vii mișcări în suflet. Am lăcrămat. Numai un moment a ținut această emoțiune; apoi m'am cufundat în gânduri, cercând motivele etice ale acestei emoțiuni, raportul între fire și suflet. Nu știu dac'am aflat ori ba; în zadar am încercat însă în seara viitoare tot acea emoțiune, luna era lună ca totdeauna.

Altădată am privit un tablou grandios; apunerea soarelui după o zi ploioasă. Mă aflam pe culmea unui deal. În față cu mine era valea cu un sătușor resfirat, încă peste trei dealuri, acoperite cu păduri, mai înalte decât acela, pe care mă aflam. Peste aceste dealuri apunea soarele. La mine era amurgul serii, în vale era seara cu clopoștii vitelor, pe dealuri era umbră supărăcioasă, iar dincolo, peste dealuri, era ceva ce semăna cu lumea poveștilor, o lumină nebunatică. Cerul era acoperit cu nori: numai acolo unde sfințea soarele se aflau câteva găuri de cer, locul a cărui armonie în umbră și lumină, precum împotrivirea codrilor nici atunci nu și-o poate înfățișa, când o vede cu ochii. Eu însă încercam cauzele fizice ale acestei armonii, întrebându-mă pentru-ce văd precum văd și pentruce trebuie să-mi placă așa precum văd.

Nu sunt omul poeziei. O gustez, — dar o gustez în felul meu.

Totuși m'am hotărit să scriu un roman. Și lucrez cu tot sufletul.

Ce roman, cel puțin astădată nu-ți pot spune; este o lucrare, prin care mă descarc de niște gânduri ce de vreo patru ani mă nepăciuesc. Ceva din poveste, ceva din „Dionis“ al lui Eminescu și ceva din statul ideal al lui Plato.

Așa petrec.

Vei afla însă, că tot așa multă vreme nu mai pot petrece.

Mă vei înțelege pe deplin dacă-ți voi aduce aminte că mă aflu într'al 27-lea an. Sunt a fi făcut în toate privințele, om pentru care conștiința, că trăiești numai din binevoiața altora, este un gând amarnic. Să nu iei cuvintele în nume de rău! D-voastră sunteți oameni dela care primesc darurile fără sfială.

Este însă în fiecare bărbat onest un motiv veșnic, poate o slăbiciune: voința de a fi prin vrednicia sa ce este. Ca om bolnav, a trebuit să trec peste acest motiv; acuma însă, fiind capabil de lucrare, ași dori să fac ceva, să câștig cel puțin atât cât pot.

Deocamdată, până ce nu vin frigurile, am de gând să stau aici, petrecând în felul de până acuma. Ce să încep apoi? Să intru iarăși în spital, mi-e groază, mă tem că'n lumea bolnavilor iarăși mă voi îmbolnăvi.

Nu mai puțin respect am de admosfera clocită a orașelor: ași dori și ar fi mai bine să petrec și mai departe la țară, dacă mai este cu putință. La mine totul depinde dela mâncare și, în urma acesteia dela capacitatea de reconstituire a organismului. La aceea nu pot gândi, ca să merg acasă. Nu este în lume niciun loc, pe care l-ași putea numi „casă“. După moartea părinților mei am cedat averea, dimpreună cu datoriile, surorii mele. Lăsământul s'a licitat apoi pentru o datorie cu 200 fior. Cum locuște soră-mea cu copiii, nu știu.

Altă adresă nu am.

Nu-mi rămâne dar decât să aleg: ori să stau la studii petrecând în apropierea orașului, ori să încerc aiurea ocupațiune la țară.

D-l Maiorescu m'a întrebat, ce poate face pentru mine. A făcut. Gândeam să călătoresc la București, să ne vedem, să ne 'nțelegem și să vedem ce se poate face mai departe. N'am putut. Nu știu dacă voi putea acuma. Nu cred însă, ca eu să pot ocupa vreun post în România; sunt cetățean austriac și n'am diplomă.

Mergând în România, precum doresc, deocamdată numai într'alte condițiuni, poate ca instructor ași putea petrece.

Ași dori însă ca să fac doctoratul. Poate mai mult de dragul altora, decât din îndemn propriu. Sunt însă o mulțime de lucruri, ce mă fac gânditor. Înainte de toate îți mărturisesc, că ajutorul ce-mi dați, nu este destul ca să mă susțin în oraș.

Dar numai om este omul. Insfârșit — mizeria este pentru fieștecare om muma răutății. Deosebirea este numai de grad: unul are mai multă, altul mai puțină putere de rezistență.

Desăvârșită putere nimeni nu are. Intr'un anumit grad de mizerie, cel mai mândru om devine cerșetor supus — și într'un mai mare grad, cel mai onest fură, înșeală, ori ucide. Firea este inalterabilă... Eu știu, cine am fost. Am ajuns însă până într'atâta, încât cu câteva zile înainte de asta, eu, acuma, în vârstă de 26 ani, nu m'am sfiit a ruga pe un om să-mi „cinstească“ o pereche dintre pantalonii săi vechi. Și nu știu, purcezând pe această cale până unde voi ajunge.

Imi suport mizeria cu resignațiune, imi suport și boala, imi suport și pierderile, — pentrucă nu mă simt nevinovat. Stările mele sunt urmare a unor coincidențe fatale: Am fost totdeauna onest, activ și moderat în pretențiile mele. N'am avut însă noroc. Făr' de noroc, pe cum eram, trebuia să fiu mai puțin onest și pe lângă mai puțină activitate și mai mari pretenții, astăzi ași putea să fiu mai îndestulat. Mai îndestulat, nu însă fericit. Chiar și stările în care mă aflu, cuprind în sine un fel de fericire tristă: am făcut ce-a trebuit.

În toate sunt însă margini. Cine știe dacă tocmai în urma prea scrupuloasei onestități nu voi fi împins spre o mai mare neonestitate. Nu cunoști stările, în care mă aflu și nu cunoști pe acelea, care nu puțin au contribuit, ca să vin la Viena. Am venit la Viena mai ales și pentru aceea, că voiam nu numai să rămân ci să și par om onest. Eram dus în eroare de către oameni, cari sunt — cu drept ori fără drept — discreditați. Păream cel puțin a fi deobligat față de asemenea oameni și a lucra sub influența lor, — păream a scrie și lucra după inspirațiuni. Imi iubesc convingerile cu mult mai tare, decât ca să fi putut periclita înrăurirea lor prin această supoziție. A trebuit să cer pretext a veni la Viena și a petrece aici până când oamenii nu se vor înțelepți. Dar ei par a deveni tot mai nebuni. Înainte de asta cu câteva zile Babesiu, în „Albina“ sa cea minunată, află, că eu petrec în Viena ca agent plătit — indirect plătit de către guvernul maghiar. Și despre asta, afară de Babesiu, nimeni nu se îndoiește. Chiar și amicii mei se plâng de lipsa de confidență, când zic că n'am parale și-i rog de o sigară. Zi-i acuma: este ceva mai fatal decât a fi onest, — fără cel puțin să pari a fi? Oamenii nu cred, că cineva poate să fie atât de prost. Trist este a vieții într'o asemenea societate...

Dar, merit, ca să fiu izolat, — pentrucă sunt izolat. — De asemenea amici, de părtinirea unor asemenea oameni, nu sunt vrednic.

Starea mea rămâne însă, tot în care sunt azi. Oricât de etică, mizeria este mizerie, oricât de rezistent eu, tot om.

Onoare am încă. Cu aceasta pierd în viața comună, ce am pierdut în cea individuală cu Louisa. Ce mai rămâne apoi?

Și cel mai rezistent suflet se frânge însfârșit. Să rămân în izolațiunea, în mizeria în care sunt, cuprins de gândurile ce îmi turbură sufletul, în lipsa de lucrare, fără distrageri, preocupat numai de relele, ce apasă asupra mea. Insfârșit se frânge sufletul: fugind de răutate — sufletul cade în impotență. Cine scapă de moartea morală, cade în cea etică; cine scapă și de asta, cade în cea psihologică. Cine este prea onest pentru a deveni rău, prea puternic pentru a se sinucide, acela este prea vărtos pentru a nu înnebuni.

Să scap de aici, să intru în lume, — muncă și sprijin moral, — altă scăpare pentru mine nu este.

Când voi putea scăpa, nu știu.

Nu te mira de lungimea acestei scrisori. Cine știe — dacă nu era cui s'o scriu, înaintea cui să-mi deșert sufletul. Acuma sunt mai liniștit.

Te rog, trimete-mi, banii pe luna Martie cât mai în de curând. Mi-i trimite aici, în spital, deoarece înainte de a-i fi primit, nici așa nu pot părăsi acest azil de norociți.

Încă una te rog. Un amic al meu mi-a dat 6 fior. ca să abonez „Convorbiri Literare“ pentru dânsul. I-am dat numere, ce se aflau la mine, I-VI, 1873—4. Te rog detrage cei 6 fior. din rata, ce mi se trimete pe Martie și trimete numerele VII-XI abonatului.

Adresa lui este: *Pavel Draga, Vilagos, Ungaria.* per Arad.

Te rog trimete-mi și mie „Convorbiri“, Nesmintit mă vor distra mai mult decât alte scrieri. Și îmi scrie te rog, cât de curând.

Primește salutările mele!

Al D-tale

Ioan Slavici

C R O N I C I

Cronica Școlară

Propuneri de îndrumări pentru studiul limbii și literaturii române în liceu. -- Începând din Septembrie 1928, avem o nouă lege a învățământului secundar „teoretic“, cu o schimbare adâncă în organizarea liceelor noastre.

Prin câteva dispoziții, legea a ținut seamă de unele curente ale timpului, precum făcuseră, de altfel, toate proiectele de legi din anii din urmă și, de fapt, se și realizase în multe școli: o atenție mai mare pentru educația tinerimei (educație fizică, morală, religioasă), ateliere școlare pentru lucrul manual, medie școlară, conferințe, lucrări și concedii de studii pentru perfecționarea pregătirii profesorilor, ș. a.

Dar toate dispozițiile de acest fel sânt oare-cum periferice, nu privesc și nu caracterizează însuși miezul noii orânduiri a liceului, spiritul general al reformei, — unele din ele rămânând simple prescrieri de realizat în viitor, când o mai bună stare a bugetului statului va putea îngădui un însemnat spor de cheltuieli pentru școli.

Prin întreaga ei concepție însă, noua lege nu este, în esență, decât o întoarcere la vechea organizare de până acum 30 de ani, reducând iarăși liceul la un singur tip de școală pentru toată durata lui și scurtându-l din nou la 7 clase.

Organizarea dată liceului la 1898 trebuia revizuită; trifurcarea începea prea de vreme; programele trebuiau remaniate; dar principiul acelei organizări era pe drumul cel bun, urmat în toate statele apusene. Nu există astăzi nicăieri oameni cunoscători ai problemelor de educație și învățământ care să socotească *un singur tip de școală secundară de așa zisă cultură generală*, cu un cadru rigid și uniform pentru toți elevii, dela început și până la sfârșit.

Și nu numai în teorie, ci și de fapt, în organizarea actuală a acestui grad de învățământ în țările culte ale Apusului. Nu mai vorbim de Anglia și Statele-Unite din America, în care varietatea tipurilor de școală secundară corespunzătoare liceelor noastre e mai mare decât ori-unde, nici la Germania, Austria și Elveția în

care sânt cel puțin trei tipuri de școală secundară de cultură generală: liceu clasic (Gymnasium), liceu real (Realgymnasium) și liceu modern (Oberrealschule), cu multe varietăți intermediare. Dar nici în Italia și nici în Franța — la a cărei organizare școlară și mișcare de idei se referă continuu expunerea de motive a proiectului devenit apoi actuala lege — nu există un liceu unic, ci sau tipuri deosebite dela început, sau secțiuni diferite pentru anume grupe de studii, începând din al treilea an de studii și terminând cu o bifurare în ultimul an.

Necesitatea unității de cultură, a comunității de idei și de sentimente fundamentale pentru viața publică și privată înăuntrul unui stat și a unei națiuni nu impune de loc un program de învățământ identic pentru toți tinerii care vor să aibă cultură generală. Un asemenea program nu poate da decât o cultură superficială și nu poate desvoltă în tinerețe deprinderi statornice de muncă personală, de iubire de știință, de inițiativă, de hotărâre și răspundere proprie, avânt pentru un ideal.

Nu intrăm în desvoltarea motivelor psihologice care au impus pretutindeni în învățământul secundar ca un imperativ pedagogic programe de studii cu oarecare deosebiri fie dela început, fie cel puțin în anii din urmă ai liceului. Cel puțin dela o vârstă încolo, nu se mai poate da tuturor tinerilor aceeași hrană sufletească, în aceeași cantitate. Pe lângă un fond comun de studii obligatorii pentru toți (limba și literatura națională, istoria și geografia patriei, cel puțin o limbă modernă, ceva filosofie), cultivarea serioasă a tinereții se face în toate statele civilizate printr'o accentuare mai mare la unii a unor grupe de studii (matematici, științe), la alții a altor grupe (limbi antice, limbi moderne, arte), lăsând chiar uneori libertate de alegere, într'o oare-care măsură, pentru studii și ocupații preferite, pentru „comunități de muncă“ în școală, potrivit aptitudinilor individuale ce încep a se arăta în epoca adolescenței.

Organizarea ce s'a dat acum liceului nostru nu ține seamă de aceste rezultate ale mișcării pedagogice din țările de cultură apuseană, iar „anul pregătitor“, după bacalaureat, pe lângă greutățile materiale ce întâmpină înființarea lui, nu poate suplini lipsurile lăsate în disciplină pentru o muncă personală și în desvoltarea puterilor sufletești de o învățatură cu necesitate superficială, fiind obligată a se risipi în toate direcțiile până la sfârșit: câte puțin din toate, nimic adâncit.

Apoi, în potriva normelor urmate pretutindeni la orice reformă de învățământ, noua orânduire s'a aplicat dintr'o dată la toate clasele liceului. „Programele de tranziție“ nu pot înlătură pentru elevii ultimelor clase, care urmaseră în anii precedenți secțiuni deosebite, marile greutăți ce rezultă din comprimarea anilor de studiu dela 8 la 7 și din amestecarea a două grupe de elevi care avuseseră pregătire separată în clasele anterioare ale cursului superior.

O schimbare a acestei reforme rău chibzuite ni se pare neapărat necesară pentru cursul superior al liceului. Vor trebui negreșit schimbate programele de studii care sânt foarte încărcate. Unele părți însă din lucrările comisiunilor instituite pentru elaborarea acestor „programe analitice“ pot avea, prin natura lor, un caracter mai durabil sau pot provoca discuțiuni folositoare, propunând norme și principii generale.

În acest înțeles dăm aici „instrucțiunile“ ce am prezentat ca membru al comisiunii pentru programa limbei române. Programa definitivă, alcătuită de consiliul permanent al ministerului, a reținut din ele numai o parte. Le dăm aici în întregime.

Studiul limbei și al literaturii române în liceu trebuie să tindă la obținerea următoarelor rezultate:

a) A întări în școlari *simțul limbei materne* în întrebuițarea cuvintelor și în *construcția frazei*, a le da o cunoaștere sigură și *sistematică* a formelor și a particularităților ei, a-i face să-și dea seama de funcțiunea, valoarea, originalitatea și frumusețea lor.

b) A le îmbogăți vocabularul, a-i face să aibă o *înțelegere vie și precisă* a înțelesului, a nuanțelor și a valorii etice a cuvintelor și a construcțiilor limbei materne.

c) A cultivă simțul pentru exprimarea corectă și frumoasă a cugetărei, gustul pentru creațiunile literare de valoare.

d) Printr'o lectură stăruitoare și sistematică a creațiunilor de valoare ale literaturii populare românești și ale literaturii noastre culte, printr'o pricepere vie a valorilor de cultură, a elementelor de știință, de artă și de viață istorică și actuală a națiunii noastre, întrupate în limba însăși și în creațiunile literaturii naționale, — să pună în mișcare întreaga ființă sufletească a școlarilor, să-i ajute a-și desvolta puterile sufletești, a avea o judecată sigură și personală, o simțire aleasă, idei limpezi, sinceritate, iubire de adevăr, ordine, măsură și cuviință în cugetare și în vorbă; să-i îndrumeze astfel spre o pătrundere mai intimă în sufletul omenesc în genere, spre o reflecțiune proprie asupra lumii și a vieții, spre o apreciere luminată a sentimentelor, a năzuințelor, a faptelor omenesti și a valorii lor relative, spre o analiză a motivelor și scopurilor lor, spre o concepție mai înaltă despre lume și viață; în deosebi, să-i facă a avea o cunoaștere mai de aproape a felului de a cugetă, a simți și a voi al neamului nostru, să-i pună în stare a simți valoarea originală a limbei și a literaturii noastre și în genere a vieții noastre sufletești ca națiune, să-i facă a prețui și a iubi limba maternă și cultura națională și a avea, ca un ideal de viață matură, dorința de a contribui fiecare, în măsura puterilor și a situației ce va avea, la întărirea și înălțarea patriei. Cu un cuvânt, cursul de limba și literatura română să năzuiască, mai pre sus de toate, pe lângă împlinirea

sarcinelor generale ale oricărui învățământ, a dezvoltă, și a întări în școlari conștiința națională.

e) Să dea școlărilor din ultimele clase prilej de a se lămuri, prin intuiția limbii părintești, despre fenomenul sufletesc al graiului omenesc în deobște, despre semnificarea lui psihică și socială, ca o creațiune colectivă și străveche a unei comunități etnice, ca mijloc de comunicare și de solidaritate între cei de același neam, ca instrument de legătură între deosebitele generații ale unui popor, ca expresiune și oglindire a unui suflet național.

Învățământul limbei române să facă astfel pe școlari a-și da seama că limba ce vorbește e un bun sufletesc comun tuturor, moștenit din străbuni, dar cu plasticitatea vieții, fără rigiditate abstractă, deși supus la legi, cu o structură organică statornică în adâncurile ei și în tiparele fundamentale, dar în continuă evoluție în cuprinsul și în formele sale vii, — fiecare epocă și în ea fiecare ins contribuind cu ceva la prefacerea acestui bun obștesc, la înfrumusețarea sau la urfîirea lui, la îmbogățirea sau la sărăcirea, la înobilizarea sau la vulgarizarea acestei nestimate averi sufletești unice pe lume.

f) Pe lângă aceasta, cursul de limba și literatura națională trebuie să dea tinerimei școlare o orientare sigură în privința originii, înrudirilor, istoriei, influențelor, structurii actuale, formelor caracteristice și dialectelor limbei române și să contribuie la nașterea, în conștiința tinerimei cultivate, a convingerei că — dacă totdeauna e folositoare și necesară, pentru o cultură personală mai adâncă și pentru cultura națională în deobște, cunoașterea unor limbi și literaturi streine care sânt sau au fost în fruntea omenirii — la orice popor și la orice individ o cultură adevărată și creatoare trebuie să aibă însă la temelie ei o cunoaștere întinsă a limbei, a literaturii și a vieții naționale, în desfășurarea ei istorică și în realitatea ei actuală (exemplu, la noi, Eminescu).

De aceea, cursul de limba și literatura română trebuie să fie astfel făcut, încât să dea elevilor gustul, respectul și iubirea limbei și literaturii naționale, să deștepte în ei dorința, să nască într'înșii ambiția de a-și întregi și a-și lărgi cultura prin lecturi personale din întreaga literatură națională în timpul școlarității și după aceea, să contribuie într'o largă măsură — împreună cu studiul istoriei și al geografiei patriei — la educarea conștiinței naționale și la formarea gustului pentru ce e frumos și distins în natură, în viață, în societate și în creațiunile literare și artistice ale omenirii, în special ale neamului nostru.

Pentru atingerea acestor rezultate cursul de limba și literatura română trebuie să fie însuflețit de o serioasă pregătire științifică de specialitate și de o apreciabilă cultură generală și filosofică a profesorului respectiv, de o predare vie și inteligentă, care să nu trateze formele limbei și operele literaturii naționale

ca pe ale unei limbi moarte ori necunoscute copiilor, ci să-i facă a avea bucuria descoperirii și lămuririi formelor și noțiunilor în chiar vorbirea și creațiunea liberă a lor și a celor din jurul lor.

Se înțelege, că atingerea acestor scopuri trebuie să fie urmărită treptat, potrivit cu vârsta copiilor, profesorul chibzuind, la fiecare clasă și la fiecare lecțiune sau lucrare, care din aceste preocupări se cere să fie în planul întâiu și în ce măsură ele pot fi adâncite sau numai atinse de școlarii clasei respective.

Dacă unele din cele enumerate la punctul *d)* și toate cele de sub punctele *e)* și *f)* sânt indicate dela sine pentru școlarii ultimelor clase ale liceului, toate împreună trebuiesc urmărite continuu, într'o dezvoltare organică.

Pentru diferitele părți ale cursului, în afară de cele spuse mai sus și de indicațiunile metodice generale ce trebuiesc ținute în seamă la orice studiu de acest fel, se adaugă următoarele recomandări:

I. CITIREA este temeiul întregului curs; pe ea și pe limba vie a copiilor și a tuturor claselor sociale trebuie să se întemeieze celelalte părți ale cursului, în toate clasele.

1. Întâiu de toate, ea va urmări o pronunțare clară și exactă a sunetelor și a cuvintelor limbei și în același timp o înțelegere vie a cuprinsului celor citite, deprinderea cu un ton firesc, expresiv, potrivit cu conținutul textului, dar fără exagerare în modularea vocii.

Școlarii să fie aduși a-și da seama, că pentru o bună citire se cere exercițiu îndelungat, că citirea frumoasă e o artă prețioasă în viață, pe care fiecare și-o poate însuși într'o măsură mai mare sau mai mică, prin atenție și necurmată stăruință. Să se convingă, că o citire inteligentă e o binefacere, un mijloc și un semn de cultură, o condiție importantă pentru păstrarea în minte a cunoștințelor căpătate și că printr'o asemenea citire personalitatea lor se dezvoltă și e prețuită, prin ea ei pot pătrunde în viața limbei, în formele ei concrete și în înțelesul ei lăuntric, în cugetarea și în simțirea scriitorilor; prin ea se familiarizează astfel cu structura și cu mijloacele de exprimare corectă și frumoasă ale unei cugetări logice, într'o desfășurare mai întinsă.

Pentru aceasta, trebuie ca profesorul însuși să fie, și în această privință, un model; să citească înaintea școlarilor, în clasele inferioare, destul de des, și din când în când și în celelalte.

Citirea trebuie să dea apoi școlarilor, din clasa I. chiar, prilejul de a cunoaște și a iubi creațiunile literare de seamă ale poporului român, pe cele populare tot atât de mult ca și pe cele culte; să-i stimuleze, prin forma și prin cuprinsul celor citite, a se cultivă sufletește, și a se devota intereselor superioare ale neamului și ale statului, să le disciplineze și să le îmbogățească mintea și inima.

Se înțelege că operele sau bucățile de citire, ca și lămuririle și scopul urmărit cu ele, trebuie să fie totdeauna adaptate vârstei și puterii de înțelegere a copiilor. Pe cât posibil, să se caute legătură cu celelalte studii ale clasei, fără însă a face din cursul de limba română un auxiliar al altor studii (d. e. bucăți de lectură numai pentru înmulțirea cunoștințelor de geografie, istorie, științe naturale ș. a.). Toate bucățile de lectură au să fie înainte de toate, în orice clasă, opere literare și prilej de exerciții și ilustrații de ordin estetic, stilistic și lingvistic.

2. *Explicarea textului.* Tratarea să nu fie uniformă, să nu se urmărească la toate bucățile și în toate clasele același rezultat, ci scopul urmărit trebuie să răsară oarecum organic din natura textului citit și să fie adaptat vârstei respective a copiilor.

Lectura va fi precedată de scurte întrebări și lămuriri numai la nevoie. Poeziile se vor citi, de obicei, fără nici o introducere, spre a naște în sufletul școlarilor impresia imediată a frumuseții cuprinse în ele. Să nu fie prea mult disecate prin analiză, nici date ca teme de exerciții. În clasele superioare, școlarii să fie îndrumați a interpreta poezia, dacă e cazul, și ca expresie a unui moment din viața autorului sau a timpului său, ori ca expresie a unei concepții de viață.

Baladele pot fi citite uneori în legătură cu desfășurarea unei întregi epoci istorice, ca o întrupare artistică a spiritului sau a năzuințelor ei.

Numai după lectura întregii bucăți se va trece la analiza cuprinsului sau a părților și a particularităților sale.

Să se dea numai lămuririle strict necesare, lăsând loc simțirii, fantaziei și înțelegerei proprii a școlarilor.

Ori-care ar fi clasa și sarcina ei specială, să nu se piardă niciodată din vedere că scopul esențial al lecturii oricărei bucăți sau opere este priceperea cuprinsului și gustarea frumuseții ei, răsunetul ei în sufletul tinerimei.

Dela clasa II înainte, să se dea la sfârșitul bucăților de lectură scurte însemnări despre autor, vremea în care a trăit, un fapt însemnat din viața sa, mai ales din copilărie sau din tinerețe, titlul operei sale de seamă; iar dela clasa III înainte, și însemnări necesare teoriei sau istoriei literare.

II. EXERCITIILE de VORBIRE sânt menite a contribui să dea școlarilor deprinderea de a putea spune ușor, corect, limpede, just, într'o desfășurare ordonată a cugetării, cu încredere în sine, dar fără presupțiune, ceea ce au de comunicat altora.

În afară de răspunsurile și întrebările curente din timpul lecțiunii — care și ele trebuiesc îngrijite, spre a putea contribui la educarea vorbirei școlarilor — vor fi în toate clasele anume exerciții, într'o ordine progresivă, începând (în clasele inferioare) cu simple reproduceri *libere* a celor citite sau auzite, cu recitări de poezii, cu povestiri ale unor întâmplări trăite, auzite sau citite, —

până la dări-de-seamă despre cărți sau studii citite, cuvântări și dezertații, în ultimele clase.

Aceste exerciții vor trebui să contribuie, la nevoie, și la o educare a organului vorbirii; să deprindă pe școlari cu pronunțare clară, cu ton adecvat, cu păstrarea pauzelor logice, cu simțul pentru ritmul și accentul frazei.

În perioada critică a schimbării vocii să se evite ori-ce efortare ce ar putea primejdui dezvoltarea ei normală.

Împreună cu maestrul de muzică și cu profesorii pentru celelalte limbi, să se dea fie-cărui școlar conștiința particularităților vocii sale, în privința însușirilor muzicale și a mijloacelor de expresiune.

Școlarii să fie îndrumați a avea o pronunțare și o vorbire firească, lipsită de monotonie, plină de înțelegere, vioaie, expresivă, adaptată cuprinsului sufletesc și situației. Să li se respecte, când e cazul, însușiri personale îndreptățite; să nu se îngăduie însă aplecare spre declamație, afectare sau falsă solemnitate.

Școlarii să nu fie siliți a se exprima, spre deosebire de limba curentă, în așa zise propoziții întregi (obiceiul acesta din clasele primare a dus la o falsificare a spiritului limbei noastre: copiii pun, și când nu trebuie, pronumele la formele verbale; de ex.: „Noi vedem că...“

Să fie lăsată școlarului bucuria povestirii sau a recitărei, naivitatea și gingășia felului său de a se exprima, precum și naturala gesturilor. Să nu fie întrerupt la fie-care cuvânt sau frază; îndreptările să se facă la urmă, cu clasa întreagă.

Poeziile date de învățat spre recitare trebuie citite întâiu de profesor în fața clasei sau de elevi în fața sa; să nu fie învățat pe din afară nimic ce n'ar fi fost prealabil bine priceput și simțit.

Să se dea școlarilor indicații în privința celei mai bune metode de memorizare, în legătură cu tipul de memorie de care țin.

Pentru întreaga școală să se stabilească un mic număr de poezii distinse prin frumusețea cuprinsului și prin armonia limbei — care trebuie învățate pe din afară de toți școlarii și a căror recitare va fi cerută regulat în toate clasele. Dacă între ele sânt unele care au melodie, să se cânte, asociindu-se la aceasta și maestrul de muzică.

Pe lângă acest ciclu de poezii, se vor îndemna școlarii să învețe spre recitat și altele, alese de ei, cu aprobarea profesorului, astfel încât la terminarea liceului să nu fie nici un absolvent care să nu știe pe din afară câteva poezii frumoase din literatura noastră populară și din cea cultă.

Nu se va îngădui, nici în clasă și nici mai ales la serbările școlare, recitare de așa zise „anecdote“ sau de alte compuneri în care se batjocorește sau se ridiculizează o națiune, o clasă socială, sau o categorie socială sau profesională (Bulgar, Evreu, Ungur, Țigan, preot, ș. a.).

Să pătrundă în sufletul școlărilor convingerea că e o scădere morală, adesea o cruzime, a-ți procura o plăcere prin batjocorirea altora, prin glume care rănesc amorul-propriu și demnitatea altora, ci că, dimpotrivă, efectul și semnul culturii adevărate e totdeauna, chiar în glume sau în vorbe cu haz, respectarea ființei altora. Gluma să fie astfel, încât să poată râde, fără mâhnire, și cel pe socoteala căruia e făcută.

În snoavele sau anecdotele în care se batjocoresc mai ales alte popoare e și o primejdie de educație națională: se insinuiază în sufletul tinerimei române credința că numai neamul nostru e deștept, iar toate celelalte popoare conlocuitoare sau vecine sânt inferioare nouă, și ca deșteptăciune firească, și ca cultură. Prin aceasta se naște o opiniune superficială de superioritate, care dă o falsă idee despre raporturile reale de forță în lume și contribuie a perpetua în poporul nostru o falsă apreciere a valorilor sufletești și în special o așteptare a succesului în viață numai de la deșteptăciune, fără o muncă răbdătoare și fără o disciplină severă.

Se va cere totdeauna poezia întreagă, nu numai câteva strofe.

În ultimele două clase se pot da spre recitat și scurte fragmente de proză, remarcabile prin adâncimea cuprinsului și prin armonia limbii.

Temeiul exercițiilor de vorbire în clasele inferioare va fi povestirea liberă a celor citite, auzite, pățite sau trăite.

În clasa I și II, și la nevoie și mai târziu, se vor stabili prin câteva întrebări de orientare punctele principale.

Chiar și la simpla reproducere a celor citite în clasă sau acasă — și mai târziu în cursul superior la darea-de-seamă despre o bucată mai întinsă sau despre o întreagă operă — școlarii trebuie deprinși a nu reproduce pasiv, ci a înfățișa într-o formă personală cele ce au citit.

În clasele III, IV și V se vor da ca teme descrieri obiective a celor observate, — întâmplări, lucruri, ființe.

În clasele VI și VII se vor cere și scurte dări-de-seamă sau disertații despre opere sau chestiuni date de profesor sau alese de școlari dintre cele care le-au deșteptat un interes deosebit; de ex. despre o carte citită, un articol important din vre-o revistă, o călătorie personală interesantă, o figură istorică ș. a. (Acest fel de lucrări se vor face și în ședințele „societăților de lectură“ ale elevilor școlii).

E de preferat ca disertațiile din timpul unui an să aibă legătură între ele, să examineze pe rând, de ex., deosebitele aspecte sau momente ale unei epoci, unei opere, unei mari personalități, unei regiuni, unei mari descoperiri științifice, unui eveniment istoric însemnat, unui domeniu al naturii sau al culturii omenești, ș. a.

Subiectele să fie distribuite astfel, încât și elevii mai slabi să poată face o lucrare mulțumitoare care să-i încurajeze spre muncă personală.

Prin aceasta, elevii să fie îndrumați spre o muncă cinstită, spre o metodă științifică în tratarea chestiunilor, în adunarea și prelucrarea materialului, spre o deprindere de privire personală a chestiunilor tratate.

Unde e cazul, profesorul va indica bibliografia necesară și va discuta cu școlarul planul lucrării.

Trebue stăruit totdeauna pentru o prealabilă pregătire serioasă și personală acasă, după orientări precise date de profesor.

Școlarii să se deprindă a vorbi liber în fața clasei (sau a membrilor „societății” școlii) și a privi în ochii ascultătorilor. Pot avea însemnate pe hârtie puncte de orientare, dar formularea frazei și întreaga desfășurare a cugetării să fie spontană.

După cuvântare, va urma o scurtă discuțiune; nu la întâmplare, ci totdeauna într'o ordine stabilită precis, în privința ținutei, a tonului vorbirii, a formei și a mijloacelor de exprimare, a fondului și a calității informației, a planului și a legăturii ideilor, relevându-se totdeauna nu numai lipsuri sau scăderi, ci recunoscându-se eforturile onestă și meritele lucrării, când sânt.

Vor fi cerute întâiu părerile școlarilor.

Spre a deprinde pe școlari cu convorbiri științifice și literare, se vor ține uneori și *discuții* în clasă, asupra unei teme anunțate și pregătite de mai înainte. Spre a le face însă și în această privință educația necesară, se va stăruî ca aceste discuțiuni să aibă tonul obiectiv, impersonal și politicos al convorbirilor între oameni cultivați și bine-crescuți.

Profesorul va participa la aceste discuțiuni, și, prin exemplul și sfatul său, va face ca școlarii să se deprindă a rămâne în subiect, a fi obiectivi și urbani în discuție, a avea răbdarea de a aștepta sfârșitul vorbirii altuia, fără a-l întrerupe, a nu desprețui munca celorlalți, a respecta păreri deosebite de ale sale.

Ca un sprijin important pentru aceasta, să fie ținute școlarii de a face, cu rândul, referate scrise asupra celor discutate.

III. LUCRARILE SCRISE, COMPUNERILE. Începând cu scurte copieri și dictate și ajungând până la compuneri personale, lucrările în scris, mergând paralel cu exercițiile de vorbire și cu celelalte părți ale cursului, au menirea de a ajuta pe școlari să se deprindă a scrie cu îngrijire, corect, din punct de vedere al formelor limbei și al punctuației, clar și precis în ce privește înțelesul și valoarea termenilor, ordonat și logic în desfășurarea cugetării.

În clasa I, în afară de copierea de scurte bucăți, care se va face acasă, celelalte lucrări în scris se vor face numai în clasă și vor fi scurte dictate, scriere din gând a unor poezii scurte, reproduceri libere a cuprinsului unor mici povestiri, imediat după citirea sau auzirea lor în clasă. Tot astfel în clasele II și III, adăogându-se descrieri de obiecte și ființe bine observate și povestiri de întâmplări din viața proprie.

Se va stăruî în deosebi ca până la sfârşitul clasei III elevii să aibă siguranţă cel puţin în privinţa principalelor greutăţi ale ortografiei şi ale punctuaţiei, a întrebuintărei corecte a construcţiilor frazei şi a termenilor uzuali. Aceste rezultate să nu fie câştigate mecanic, ci să se întemeieze pe o explicare şi o înţelegere a formelor şi a construcţiunilor, a legăturii dintre cugetare şi semnele de punctuaţie.

Să se copieze sau dicteze scurte bucăţi cu un înţeles deplin şi atrăgător, la nivelul înţelegerii copilului şi fără subtilităţi ortografice. Dictarea se va face într'un tempo potrivit, în propoziţii întregi, cu tonul şi cu pauzele cerute, fără dictarea semnelor de punctuaţie, astfel încât copiii să se deprindă a cunoaşte legăturile şi pauzele logice ale vorbirii şi a pune, de la sine, numai după auz, semnele de punctuaţie corespunzătoare. Se va îngădui o oare-care libertate în punctuaţie — faţă cu cea din text — întru cât sensul frazei nu ar suferi.

Aceste exerciţii se vor urmări şi în clasele următoare.

Spre a da elevilor un model de liberă reproducere, profesorul va face el însuşi, câţva timp, în clasa I şi II, la nevoie şi mai târziu, o reproducere de acest fel; după aceea va urma cu clasa întreagă pregătirea liberei reproduceri din partea elevilor a unei alte bucăţi citite în clasă. Mai târziu, se vor da pentru asemenea lucrări şi scurte povestiri de întâmplări din viaţa proprie sau de întâmplări văzute ori închipuite de şcolari. De asemenea se vor face dese exerciţii de analiza planului unor scurte bucăţi citite, apoi descrieri şi portrete uşoare, de lucruri şi fiinţe cunoscute prin proprie intuiţie, scrisori simple, al căror plan se va stabili prealabil cu clasa întreagă.

Corectarea lucrărilor se va face cu clasa întreagă, cu scriere la tablă a îndreptărilor mai importante.

De la clasa IV înainte lucrările în scris vor avea din ce în ce mai mult caracterul de compuneri la care se va cere observare, reflecţie şi o înfăţişare personală mai pronunţată.

Profesorul va da totdeauna indicaţiile necesare. Une-ori, începând din clasa III, se vor da mai multe teme, la libera alegere, spre a se da prilej de punere în lucrare a deosebitelor înclinări sau aptitudini ale şcolarilor. Se vor adăoga la cele anterioare, cu pregătire şi cu indicaţiile necesare date de profesor, portrete şi caracterizări de persoane, de personaje, de situaţii, cu preocuparea de a reda exact şi obiectiv, adică cinstit, cele observate, iar nu de a face efecte de stil. Sinteze şi rezumate de evenimente sau de opere mai întinse, exerciţii de schiţare a ce este esenţial în fapte, în întâmplări, în înfăţişări cu creaţiuni cunoscute, impresii din natură şi de la opere de artă văzute (îndrumări de dat în colaborare cu profesorii de istorie, de geografie, de şt. naturale şi de desen).

Une-ori, dar cu prudenţă, se vor admite şi subiecte alese de şcolar, cu învoirea profesorului.

Elevii vor fi îndrumați să se exprime simplu, nepretențios, să se ferească de stil bombastic, de frazeologie goală, de neologisme inutile, de barbarisme, de pronunțări și de construcții sintactice streine, (de ex: inorant, mână de operă, ceva de particular, lipsești de logică ș. a.) așa de frecvente în lumea jurnalelor și revistelor noastre și în conversația zilnică.

Școlarii să fie aduși a vedea că ori-ce lucrare scrisă sau orală trebuie să fie desfășurarea unei idei sau unei simțiri fundamentale, că această desfășurare trebuie să aibă un plan și o legătură strânsă între părțile ei, un început și o încheiere; că cea mai bună tratare a unui subiect e cea care răsare organic din natura acestuia, din cunoștința câtă o are fiecare despre acel subiect și din mijloacele sale de cugetare și de exprimare: să se deprindă a nu face toate lucrările după un tipic.

Se va da totdeauna atenția cuvenită acurateței și clarității scrisului, corectitudinii gramaticale, ortografiei, punctuației, înțelegerii subiectului, proprietății și justetei termenilor, consecvenței imaginilor și a ideilor, ordinii în cugetare, proporției ce trebuie păstrată între părțile compunerii, între ce e principal și ce e secundar în desfășurarea unei chestiuni. Se vor prețui judecata independentă, stilul personal.

Cercetarea lucrărilor în scris trebuie să fie făcută conștiincios, cu interes pentru școlari, cu preocuparea de a face pe fie-care să înainteze în îndemânarea scrisului, să capete încredere în puterile sale, să păstreze plăcerea de a scrie. Profesorul să nu uite nici odată că are în fața sa copii, ființe în devenire, nu personalități mature; de aceea observările necesare să fie făcute cu bună-voință, intrând în modul de a vedea al copiilor, arătându-le greșelile și lipsurile, cu dorința de a-i pune în stare să le înlăture ei înșiși în viitor, făcându-i să primească observările profesorului cu toată convingerea, să țină seamă de ele. Nici prin tonul, nici prin cuprinsul observărilor sale profesorul să nu umilească și să nu descu-rajeze. Școlarii trebuie îndrumați și deprinși a găsi singuri, prin proprie meditare, îndreptările necesare.

Lucrări ori părți deosebit de bune se vor citi în clasă. Aprecierea profesorului să se arate nu numai prin notă, ci și prin sublinieri sau însemnări curente (cu un sistem de semne convenționale explicat elevilor) și, la sfârșitul lucrării, printr'o caracterizare în scris a însușirilor sau a lipsurilor principale ale ei.

Lucrările astfel cercetate se vor înapoia curând, dându-se seamă de ele în clasă. Se va face întâi o apreciere generală, se vor releva calități, apoi lipsuri comune mai multora, greșeli tipice.

Se vor arăta în linii mari întâi însușirile și lipsurile planului și ale cugetării, apoi cele de formă și amănuntele.

Această dare-de-seamă despre lucrări va fi astfel un șir de observări și de sfaturi privitoare la gramatică, ortografie și punctuație, la stil și la logica cugetărei, din care școlarii să poată recon-

stitui imaginea unei lucrări cum ar fi trebuit să fie pentru subiectul în chestiune.

IV. GRAMATICA ȘI ISTORIA LIMBEI. Învățământul gramaticii limbii române are să tindă a da școlărilor conștiința vie a ființei și a formelor limbii lor părintești, o judecată sigură în privința a ceea ce e corect sau fals, potrivit sau nu, în întrebarea ei, precum și un temei pentru înțelegerea formelor gramaticale ale limbilor străine ce se învață în liceu.

Sentimentul despre ceea ce însemnează fenomenul acesta miraculos al graiului omenesc și priceperea intuitivă a articulațiilor și a categoriilor lui fundamentale îl poate avea școlarul numai în limba sa maternă.

Învățământul gramaticii să fie astfel, încât școlarii să fie aduși a simți, îndărătul cuvintelor și tiparelor limbii, viața, cugețarea și simțirea care le-a dat naștere, imaginația și forța creatoare a sufletului național care le-a plămuit (de ex. la cuvinte ca priveghetoare, lăcrămioare ș. a.).

Se va arăta că formele gramaticale reprezintă limba întrebuințată la un moment dat de cei mai buni scriitori, povestitori, vorbitori, încât însușirea formelor întrebuințate de aceștia ne dă pe de o parte o înlesnire de comunicare clară și frumoasă a gândurilor noastre, iar pe de altă parte dă limbii ce vorbim anumite mijloace de expresie întrebuințate și înțelese ușor de toată colectivitatea cultă românească, ce a învățat și ea aceeași gramatică. Pe de altă parte, se va ține seamă și de faptul că gramatica reprezintă totdeauna un stadiu învechit al limbii și nu-i prinde toată bogăția, excluzând toate inovațiile individuale. De aceea, pe lângă gramatica convențională, pe care profesorul va pretinde s'o stăpânească elevii, el să admită și să-i încurajeze și la un stil personal, și să îngăduie forme diverse (regionale) când sânt vii în limbă și întrebuințate și unele și altele de mari scriitori (d. ex... forme ca pâne și pâine, omăt, neauă, zăpadă...).

Copiii având încă din cursul primar cunoștințele gramaticale elementare, în clasa I și II se va stărui asupra întăririi și completării lor, apoi asupra fondului sufletesc al limbii, în clasele următoare se va continua această lărgire și adâncire a cunoștințelor despre limbă.

Pentru ori-ce categorie sau formă gramaticală și pentru orice explicare a unui cuvânt, a unei expresii sau a unei construcții, se va porni totdeauna de la o propozițiune sau o frază, ca unitate organică a limbii; căci numai în ea și prin ea, prin relațiunea lor cu întregul se vede sensul și funcțiunea cuvintelor, ca părți ale unui tot. Tot de la frază se va porni spre a se pricepe semnificarea logică a semnelor punctuației și a se deprinde școlarii cu justa lor întrebuințare, spre a simți corespondența lor cu rânduirea cugetărei și cu pauzele vorbirii, necesitatea lor pentru înțelegerea

limpede și repede a celor scrise și spre împlinirea unei datorii de politețe față de cel ce ne va citi scrisul.

Scopul învățământului gramaticii trebuie să fie dar priceperea vieții limbei și a sensului formelor ei, iar nu terminologia gramaticală, definiții și reguli. La aceasta se va ajunge totdeauna printr'o procedare inductivă, pornind de la fraze citite și de la vorbirea zilnică acasă, în clasă, la joc și la treburi.

De la clasa IV înainte studiul gramaticii va cuprinde progresiv și teoria stilului și va pregăti cunoașterea istoriei limbei, atrăgând luarea-aminte asupra unor schimbări fonetice și semantice, asupra fondului primitiv și a împrumuturilor, asupra unor arhaisme și forme rare din proverbe și ghicitori, din scriitori mai vechi sau contemporani, din dialecte, arătând câteva legi generale ale evoluției limbei și regularitatea ascunsă a așa ziselor excepții.

Studiul gramaticii se va face *sistematic* nu incidental. Se înțelege că se va reveni asupra lui în tot cursul liceului, ori de câte ori, la lectură, în vorbire sau la cercetarea compunerilor și a lucrărilor înscrise, nevoia va cere.

Partea de gramatică, stilistică, teorie literară sau istorie a limbei indicată de programa analitică la clasa respectivă se va expune unitar, sistematic, dar succint, fie în cartea de citire a clasei, la urmă, fie, mai bine, într'o cărticică a parte.

În cele din urmă două clase, școlarii să câștige priceperea limbei ca un organism etnic, în continuă evoluție, ca ori-ce e viu, să-și dea seama cum s'a dezvoltat până astăzi, păstrând fizionomia ei originală în trăsăturile fundamentale, cum ea e cea mai veche și cea mai credincioasă oglindă a vieții poporului nostru, a soartei ce el a avut în omenire, a culturai, a credințelor, și a cugetării lui despre lume. Își vor da seama sumar de particularitățile dialectelor și de relația lor cu limba literară, de lucrările pentru gramatică și dicționarul limbei române, de caracteristica limbei române în privința originii, a vocabularului și a formelor limbei precum și a valorii de cugetare și de circulație a elementelor originare, a celor împrumutate și a neologismelor. Să se facă mai ales semantică și sinonimică și, de câte ori e prilej potrivit, să se facă comparații cu limba latină și cu limbile moderne din programa școlai.

În toate clasele, învățământul gramaticii va fi ferit de procedări mecanice; va purcede totdeauna inductiv de la exemple și lectură, îndrumând pe elevi să afle ei înșiși, prin analiză, prin observare, comparare și generalizare, regulile și legile limbei ascunse în ea.

V. TEORIA LIRERARA și ISTORIA LITERATUREI.

În clasele III și IV, considerațiile gramaticale se vor înălța treptat la aprecieri stilistice, la priceperea originalității și a frumuseții unor cuvinte, expresii, construcții, în ce privește sonoritatea

lor (felul cum impresionează auzul), puterea lor de a evoca imagini, cadența și armonia frazei.

Se vor face exerciții de sinonimică, de aflarea termenului celui mai propriu și a construcției celei mai corecte, a echivalentelor neologismelor și a nuanțelor dintre ele și cuvintele vechi corespunzătoare, precum și a deosebirilor între cuvinte cu înțeles apropiat.

Se va deștepta simțul pentru diferențele de ton în vorbire și pentru expresiile poetice. Se vor da scurte noțiuni despre genurile literare de care țin bucățile sau operele citite în clasă și acasă; o cunoștință mai întinsă despre aceasta se va câștiga în clasa V.

Nu se va pierde însă nici-odată din vedere că scopul principal chiar și în această parte a cursului nu e catalogarea și clasificarea scrierilor, terminologia și definițiile, ci îmbogățirea și înălțarea sufletului tinerimei prin cugetarea și simțirea cuprinse în operele sau în bucățile citite.

Tot astfel în clasele VI și VII, cunoștințele despre istoria limbei, despre dezvoltarea literaturii române, despre rolul și valoarea operelor, a scriitorilor, a curentelor diferitelor epoci, nu trebuie să aibă caracterul unor formule, aprecieri sau rezultate învățate de școlari pe din afară, din carte, din spusele profesorului sau din lectură particulară ci, cu îndrumările și completările necesare ale profesorului și ale manualului clasei, ele să fie crescute în sufletul școlărilor din lectura directă a operelor scriitorilor, să aibă temeiul în propria judecată și simțire a școlărilor.

Nu trebuie deci să se învețe pe din afară o istorie a literaturii române, ci să se cunoască din proprie citire însemnătatea scriitorilor și a operelor lor, locul ce ei ocupă în dezvoltarea cugetării poporului nostru, legătura lor strânsă sau mai slabă cu viața națională.

Această cunoaștere proprie trebuie să se întemeieze atât pe lecturile din cursul inferior cât și pe cele din cursul superior, făcute în clasă și acasă.

Lectura și comentariile ce vor însoți să fie însuflețite de sentimentele de respect și iubire pentru scriitorii și operele în care s'a întrupat, în cursul secolelor și al generațiilor, limba, cugetarea, și puterea de creație și de expresiune a națiunii noastre. Școlarii să fie îndrumați a-și face convingerea că e pentru ei o datorie de cultură personală și de cultură națională să se pătrundă de cuprinsul operelor clasice ale literaturii noastre populare și ale celei culte, să le studieze conștiincios și să-și însușească substanța lor. Să li se arate că cea mai bună metodă, cea mai dreaptă judecată spre a pricepe o operă, un autor, un curent de idei, o epocă și a le înțelege valoarea, e aceea de a te așeza în însuși mijlocul lor, de a te sili să-i pricepi pornind de la viața lor și de la ideile timpului lor, de a nu le aplica criteriile de judecată și o scară a valorilor din epoca posterioare lor, al căror orizont mai

larg ori înfățișare mai artistică a fost cu puțință tocmai fiindcă s'au sprijinit pe realizările — ori cât de modeste — ale acestor predecesori.

Dar această pietate să nu fie pasivă. Să se întindă în același timp la educarea bunului gust, a simțului adevărului și al dreptății, a măsurii pentru valoarea relativă a scriitorilor și a operelor în evoluția literaturii naționale și pentru valoarea lor absolută (în cadrul literaturii universale), unde e cazul (de ex. Eminescu). Să se urmărească formarea unei judecăți personale, unui spirit critic, dar numai în urma și fără înlăturarea sentimentelor amintite mai sus. Numai prin îmbinarea ambelor atitudini se poate desvolta în tineri o personalitate cultivată, activă, independentă, dar devotată binelui public, susținută de o conștiință națională luminată.

Și opere mai întinse, de ex. o epopee, o dramă, un roman, o povestire, trebuie să fie cunoscute de școlari și să influențeze asupra lor, nu numai prin fragmente, ci prin cunoașterea efectivă a lor ca ceva întreg. Aceasta însă e imposibil numai prin lectura în clasă, care de altfel, dacă ar ținea luni de zile și într'o tratare uniformă, ar obosi pe școlari și nu ar putea produce efectul așteptat. E necesar deci să se aplice pentru cunoașterea lor metoda lucrării în comun a clasei: întâi, opera întreagă va trebui să fie citită acasă de fie-care școlar, după o prealabilă indicare de către profesor a liniilor ei mari; apoi se va repartiza între școlari — individual sau la grupe — studiarea mai de aproape a diferitelor aspecte ale operei, de ex. unuia desfășurarea acțiunii; alțuia relevarea momentelor sau a scenelor culminante, a motivării logice și a puterii lor dramatice; unui al treilea izvoarele de inspirație, legătura operei cu viața scriitorului sau cu modelele din viața națională; alțuia, locul ei în dezvoltarea literaturii naționale și influența ei asupra urmașilor; unui al cincilea, particularitățile stilului și ale limbii; alțuia, iarăși, caracterele personajilor, problema centrală a operei, comparație cu opere străine ș. a. m. d. După aceea, se vor expune și se vor discuta în clasă rezultatele la care a ajuns fie-care, întregindu-se și rectificându-se, citindu-se în clasă în întregime pasajii sau scene importante din operă. Și astfel prin munca colectivă a clasei, cu colaborarea profesorului, prin sugestiunile și însuflețirea unei discuțiuni întemeiate pe o prealabilă cunoaștere serioasă a operei în întregimea ei, se va ajunge la priceperea vie a cuprinsului ei și la stimularea sufletului tinerimei.

Pentru aplicarea cu folos a acestei metode, lectura particulară e indispensabilă. Pentru aceasta școala trebuie să aibă o bibliotecă sau bibliotecă de clasă, în care la nevoie și cei care nu au acasă sau nu-și pot procura scrierile de cercetat să le poată avea la îndemână cu înlesnire, și în care toți să poată găsi operele necesare pentru cercetarea chestiunilor și lărgirea cunoștințelor. Iubirea și sfatul părintesc al profesorului va contribui discret la o orientare sistematică în lectură, spre a nu lăsa pe școlari

să-și piardă un timp prețios într'o lectură haotică sau îndreptată asupra unor lucruri de puțină valoare, chiar când nu sânt de-a-dreptul dăunătoare. Se va începe cu autori mai moderni (Sadoveanu, Brătescu-Voinești ș. a.), trecându-se treptat la cei mai vechi (C. Negruzzi, Alecsandri, Bălcescu, Odobescu), pentru gustarea cărora se cere mai multă deprindere și cultură.

Pentru deplina înțelegere a operelor dramatice, școlarii vor fi îndemnați să vadă la teatru piesele clasice. Când vor ei înșiși să interpreteze o operă dramatică, la șezători sau la sărbători școlare, profesorul să le dea sfat și ajutor.

Sarcinile învățământului limbei și literaturii naționale fiind așa de multiple și neputând fi împlinite toate într'o măsură egală de către aceeași persoană de cât relativ rar, trebuie îngăduită o oarecare libertate profesorului în tratarea materiei prescrise de programă, libertate îngăduită însă de obligația de a nu lăsa afară operele capitale, momentele și curentele importante, aspectele fundamentale ale limbei și ale literaturii naționale.

I. Rădulescu-Pogoneanu

DOUĂ OPERE ALE LUI NECULAI MILESCU

Intre manuscrisele bibliotecii Universității din Iași se află o traducere necunoscută grecească, înregistrată la No. 163, a operei *Voiajul în Siberia*, scrisă în rusește de *Neculai Milescu Spătarul*.

Manuscrisul are formatul 8°, cu 123 foi scrise (246 pag.), scris artistic de bine. Se află în bună stare, exceptând coperta care e puțin mâncată de carii; e legat în scoarțe puternice de carton. Manuscrisul nostru are 42 pagini mai puține decât manuscrisul lui Sophocles *Œconomos* (vezi mai jos), nu pentrucă ar fi rupt, ci pentrucă e neterminat.

Pe coperta manuscrisului nostru, în marginile ei, sunt însemnate cu condeiul următoarele: *Biblioteca națională din București, Bolliac* (în marginea de sus); *Spătarul Nicolae Milescu (cârzul) de la Vaslui, Cezar Bolliac* (în marginea de jos); caligrafia acestor două note e aceeași cu a iscăliturii, Cezar Bolliac. Așa-dar, manuscrisul nostru a fost în posesia lui Cezar Bolliac, poetul din prima jumătate a secolului trecut, și a aparținut Bibliotecii Naționale (Academiei Române).

Titlul manuscrisului nostru, în traducere românească, sună: *Călătoria dela Tobolsk, metropola Siberiei, și până la ținuturile Chinei, prin țara Siberiei și a fluviilor din ea.*

S'a scris această carte din ordinul marelui țar și marelui cneaz Alexie Mihailovici, autocrat al întregii Rusii Mari, Mici și Albe, (când) a fost trimis din Moscova cu o ambasadă la reședința regală a Chinei, Neculai Spătarul..... (urmarea e ruptă).

Afară de traducerea găsită de noi, se mai aflau înainte de 1900 încă două traduceri grecești ale aceluiaș voiaj, și anume: un manuscris se află în posesia lui Sophocles *Œconomos* din Athena și avea titlul (tradus în românește):

Carte în care este descrisă călătoria prin imperiul Siberiei dela orașul Tobolsk până la marginile (hotarele) ținutului Chinei, în anul dela Adam 7183 (=1675).

Această carte s'a scris atunci din porunca marelui domn, țar și marelui cneaz Alexie Mihailovici, autocratul întregii Rusii Mari, Mici și Albe, scrisă de Neculai Spătarul, când a călătorit dela Moscova în împărăția Chinei după poruncă.

Acest manuscris al lui Sophocles Economos a fost studiat de C. Sathas, *Νεοελληνική Φιλολογία*, p. 399—400 (apud E. Legrand, *Bibliothèque grecque vulgaire*, III, Paris, 1881, p. XXXII—XXXIV).

Cu toate că titlul manuscrisului nostru diferă întru câtva de acel al lui S. Economos, totuși, comparând începutul dela ambele manuscrise, constatăm că sunt aceleași (am comparat numai începutul textelor, pentru că C. Sathas, studiind manuscrisul lui S. Economos, reproduce numai câteva rânduri dela începutul lui).

Dorind să studieze mai amănunțit manuscrisul lui S. Economos, E. Legrand s'a adresat lui Spyridon Lambros, profesor la Universitatea din Athena, care, căutând manuscrisul în Biblioteca lui S. Economos, *nu l-a găsit*. În schimb, Legrand a găsit în Biblioteca Sfântului-Mormânt din Constantinopol, sub No. 575, o altă traducere grecească a aceleiași călătorii, cu titlul:

S'a scris memorialul de călătorie după porunca împăratului Rusiei Alexie Mihailovici, când a călătorit dela Moscova după poruncă în împărăția Chinei, Neculai Spătarul, în anul dela zidirea lumii 7183 (=1675). (Legrand, op. cit., p. XXXIV; cf. E. Picot, *Notice biographique et bibliographique sur Spathar Neculai Milescu*, Paris, 1883 (extras din: *Mélanges orientaux, publiés par l'école des langues orientales vivantes*, Paris, 1883), p. 55].

Nu putem face nici o comparație a manuscrisului nostru cu al lui Legrand, pentru că acesta nu reproduce decât titlul.

În concluzie: manuscrisul nostru reprezintă importanță pentru istoria literară românească, pentru că e singura traducere în grecește a voiajului lui Milescu, existentă la noi în țară, și se pare că e și singurul exemplar existent astăzi, căci manuscrisul lui Economos — după cum am văzut — s'a perdut, iar despre acel al lui Legrand din 1881 nu s'a mai auzit nimic și dela Legrand altul n'a mai fost semnalat.

Rămâne să ne întrebăm acuma: de către cine și când a fost tradus voiajul în Siberia al lui Milescu din rusește în grecește?

Manuscrisul lui S. Economos, fiind — pare-se — cel mai complet, are o notă la sfârșitul textului în care se spune că traducerea de pe rusește s'a făcut la mijlocul lui Octombrie 1693, în orașul Moscova, din ordinul lui Ch. Notaras, patriarhul Erusalimului, pe când acesta se afla deasemenea la Moscova (C. Sathas, op. cit., p. 399—400; apud E. Legrand, op. cit., p. XXXIII și E. Picot, op. cit., p. 55).

Manuscrisului nostru, lipsindu-i sfârșitul, îi lipsește această notă. Conducându-mă însă după constatarea de mai sus, că manuscrisul nostru are acelaș conținut cu acel al lui S. Economos, putem conchide că nu-i va fi lipsit nota nici lui, dacă ar fi fost terminat, datând astfel și manuscrisul nostru la 1693, Octombrie.

Asupra autorului acestei traduceri grecești nici grecologul Legrand n'a putut da vreun răspuns. C. Sathas, op. cit., p. 399, afirmând că traducerea ar fi fost făcută de însuși Milescu, Legrand,

op. cit., p. XXXIII, nota 3, îl combate zicând: „Nu numai că nimic nu-l indică (pe Milescu) în transcrierea manuscrisului, dar Spătarul (Milescu) zice absolut contrariul în o scrisoare publicată în suszsisul Sathas, Biblioth. gr. med. aevi., III, p. 92 și urm.; cf. Legrand, op. cit., p. XXXV—XXXVII“.

În rezumat: traducerea *Voiajului în Siberia* a lui Milescu s'a făcut din rusește în grecește în Octombrie 1693 în Moscova de către—probabil—un rus, însă necunoscut, și din ordinul patriarhului Erusalimului Ch. Notaras.

*

Despre o altă operă, care este necunoscută, a lui Neculai Milescu aflăm numai dintr'un citat. Între manuscrisele aceleiași Bibliotecii a Universității din Iași, sub No. 190, f. 54, se află primul catalog al Bibliotecii scris de B. P. Hasdeu, primul ei bibliotecar. La rubrica „manuscrise“, B. P. Hasdeu, între altele, menționează: „*Dictionar românesc*, scris în suta (secolul) al 17-lea de către vestitul *Neculai Milescu*. Se află în două exemplare pline de variațe, 1, la Biblioteca Universității de la Moscova sub No

¹⁾și la Petersburg în fosta Bibliotecă a comitelui Tolstoi“.

Atâta știm. Mai există oare și astăzi? — căci Hasdeu îi semnalase prezența în 1859.

V'a să zică: pe lângă *Dictionarul grec-latin-rus*, rămas neisprăvit, descris de E. Picot ²⁾ Neculai Milescu a mai scris un dictionar, și încă românesc.

Lucian Predescu

¹⁾ Locul gol e în însuși textul lui B. P. Hasdeu.

²⁾ Op. cit., p. 17 și 46.

RECENZII

A Ch. Aubert: *arta Mimiceii*, trad. de *Apriliana Medianu*.
„Cartea Românească“.

Insemnătatea traducerii acestei opere, ne-o documentează, încă din prefață, autoritatea d-lui prof. C. Rădulescu-Motru. *Charles Aubert* este un corolar al profesorului doctor *Mackenzie*, care pe lângă faptul că e profesor de educație fizică, mai este și unul din cei mai mari sculptori interpreți ai mimiceii.

Dar autorul trece și mai departe. Cartea lui devine nu numai o operă de contemplație, ci de ea o să se servească acea mulțime de actori (în deosebi) cari trebuiesc să redea multiplele complexe sufletești, la care vor fi martori mii și mii de oameni.

„*Arta Mimiceii*“ a fost bine primită, dela prima ei apariție, tradusă și relipărită în mai multe țări.

„Nici noi n'am rămas mai prejos; „*Arta mimiceii și-a găsit tălmaciul în d-ra Apriliana Medianu*, o cunoscătoare a acestui domeniu. Bună posesoară a limbii franceze și române, ne-a dat o frumoasă traducere, completă până și în cele 200 de desemnuri. Deci o carte de introducere.

Și necesitatea acesteia se simția nu numai pentru școalele oficiale, dar chiar pentru diletanți, ceea ce ne-o dovedește faptul că este cerută și consultată pretutindeni.

Marin Popescu-Spineni: *Contribuții la istoria învățământului superior „Cultura Națională“*.

S'a observat, cu drept cuvânt, că noi suntem, în ceea ce privește monografia, în orice domeniu, poporul cel mai sărac.

După războiu, însă, parcă am început a depărta această sărăcie, și primele dovezi ni le-a dat apariția diferitelor lucrări asupra vieții oamenilor mari, cari, fie prin faptă, scris sau vorbă, au contribuit la împlinirea „visului de veacuri“. Apoi inițiativa Institutului social român, de a face monografii nu numai orașelor, dar și satelor cât de neînsemnate, a urmat din îndemnul d-lui prof. D. Gusti, exemplu imitat de mulți alții: I. Medrea, St. Teodorescu, etc., etc.

Și în urmă, asupra instituțiilor.

Unul care face un pas solid, în acest domeniu, este fără'ndoială și d-l Marin Popescu, prin lucrarea sa: *Contribuțiuni la istoria învățământului superior*. Această lucrare, nu este un atom de filosofie sau literatură; nu vom căuta în ea nici erudiția sau analiza ad hoc. Este

o carte sintetică-documentată, din care orice român cărturar, și în deosebi studenții, pot vedea oglinda trecutului nostru cultural cu știință mai înaltă, ca și greutatea prin care a trecut să ajungă până aici.

Dar și pentru prezent, poți urmări aci drumul special al Facultății de Litere și Filosofie, cu statisticele, diagramele, etc., foarte rațional alăturate, și frumos executate.

Autori și păreri de Aureliu Weiss.

Romain Rolland, sunt rezumate ideile conducătoare ale operei. Încearcă sinteza civilizațiilor germană și franceză în romanul *Jan Christophe*. Admirator al lui Tolstoi. Contra războiului. Multă putere de dragoste pentru semenii (deși vineori, însă cam abstractă sau saneanmatica, ceiace sau nu observa sau nu simte d. Weiss). Critică vehementă a corupției sociale; propaganda contra războiului în timpul războiului. Expunându-se urilor conașionalilor, păstrează integritatea convingerilor. E un caracter ferm și are o concepție înaltă a datoriei, conchide d. Weiss pentru care umanitarismul decorativ mai are valoare.

Elemir Bourges inspirat de opera pleiadei engleze din timpul Elisabetei și a lui Jack I. Vizuina largă și transpunerea în viața modernă a personajelor închipuite de Shakespeare, Ben Johnson, Ford și ceilanți.

În poemul *La nef* simbolizează evoluția concepției universale în aspirația spre progres, din antichitate și până în prezent. Eroul acțiunii e titanul Prometeu. Poemul suferă de prea mult intelectualism, dar tendințele operei sunt de o înălțime rar întâlnită în literatură. (Deși și aci d. Weiss nu simte declamații pasetice).

Jules Romanis. Se insistă asupra piesei *Dr Kuock* și a contribuției lui Romanis în domeniul comediei de caracter.

Andeé Gide și Clasicismul. E analizată opera lui Gide în raport cu afirmarea lui proprie că e cel mai tipic exemplar al clasicismului în literatura modernă. Servindu-se de propria definiție a lui Gide, că e clasic scriitorul care însemnează în opera lui, în gradul cel mai înalt, aspirațiile și viața epocii sale, autorul arată că Gide nu corespunde propriei lui formule de definire a clasicismului, expunând mai mult particularismul epocii decât integritatea vieții ei. Și are aci completă dreptate.

Anton Cehov. Sunt reliefate preocupările sociale ale lui Cehov care ar fi numai „discret exprimate“ în opere. D-l. Weiss nu știe că întreaga critică rusească e de altă părere: că Cehov n'a avut nici-o preocupare socială când își zugrăvea eroii. talentul său însă transforma suprema intimitate individuală cu care Cehov își caracteriza eroii în veritabile serii și blocuri de fenomene sociale.

Viața rurală din *Mujicii* și cea de oraș mic din majoritatea operelor sale. În nuvela *Sala N. 6*, parcă apar mai clar și tendințele sociale înaintate ale lui Cehov. E un studiu interesant însă incomplet, având a face, numai cu prima jumătate a carierei literare a lui Cehov și cam neglijează activitatea lui de dramaturg.

Dimitri Merejblovsky Analiză operei sociale-religioase și a operei literale. Definierea creștinismului său social, în raport cu concepțiile similare ruse, germane și engleze. Scriitor viguros și eminent romancier, minat însă de obsesia misticismului creștin, care constituie axa centrală a preocupărilor sale.

Luigi Pirandello, sunt difinite ideile esențiale ale teatrului său. Asemănări și deosebiri de Bernard Shaw. Pirardello nu atacă fondul afectiv al erorilor umane, ca Shaw și de aceea rolul social al literaturii sale e redus. Autorul nu obsearvă aci că Shaw ese din aceasta

comparație cam bârfitor și rău la inimă pe când Pirandello apare ceva mai uman mai delicat.

John Galsworthy. Fiu orgolios al „gentry“-ei, Galsworthy consemnă duritatea de caracter și mândria acesteia. Atacă în romane și piese ipocrizia socială și privește cu simpatie viața neîncătușată de prejudecăți și rutină. El însuși, cu toate că a avut viziunea clară a relelor sociale, nu s'a putut ridica la o perspectivă înaltă, de unde să înceapă lupta de nimicire a lor. De ce însă s'ar cere această nimicire cu orice preț, d. Weiss nu ne spune și nu depinde de d-sa să ni s'a spună odată și pentru totdeauna. A. N.

C. C. Giurescu: *Din istoria nouă a Dobrogei.*

Așezământul cultural Ion C. Brătianu, ce se află sub conducerea Prof. universitar C. C. Giurescu, nu putea să lăsă să se treacă cu vederea sărbătorirea a 50 ani de la alipirea Dobrogei, alipire la care a lucrat trup și suflet cel cărui i s'a închinat acest așezământ.

Așa că lucrarea d-lui Giurescu, este binevenită și prin ea se întărește și mai mult drepturile noastre istorice asupra acestei provincii, ce a cunoscut cea dintâiu dintre toate provinciile României mari, binefacerile culturai romane. D-sa ne dovedește cu documente continuitatea elementului românesc în Dobrogea, din cele mai vechi timpuri, folosindu-se de mărturiile scriitorilor lezantini ca: Kinnamos, Ana Comneana ce face mențiuni despre formațiunile politice ale lui Socea, Seslav și Tatul și alți. Tot cu documulte apoi contestă orice urmă de stăpânire bulgară în Dobrogea. Ne lămurește și posesiunea Dobrogei din titlul lui Mircea și ne arată cum „*Dobrogea n'a fost cucerită de Turci dela Bulgari, ci dela voevodul român*“ [Mircea] precum la alipire a fost luată de „*Români dela Turci și nu dela Bulgari*“. Ne vorbește apoi, întărit de mărturiile călătorilor, [arhimandritul rus Partenie], despre bunătatea și familiaritatea țăranilor români din Dobrogea. Ne mai arată cum domni noștrii s'au îngrijit în decursul veacurilor de starea bisericilor din Dobrogea și la urmă cu date statistice dovedește majoritatea populații românești, în decursul timpurilor, în Dobrogea.

Lucrarea mai este însoțită și de numeroase vederi istorice ale orașelor și așezărilor din Dobrogea, perfect redată.

Mih. Popescu

Ramuri: *Număr festiv-1929.*

Cea mai frumoasă carte apărută până acum în anul acesta — și mi-e teamă că nu curând va fi întrecută — este, incontestabil, numărul festiv al revistei craiovene „*Ramuri*“.

Nu e prima sfidare, ce provincia o aduce Capitalei, dar e din cele mai strălucite victorii culturale ale Craiovei în pofida Bucureștilor. Dovadă că mai dăinuiește în mândra cetate a Banilor simțul frumosului și că nici sacrificiile în slujba lui nu lipsesc.

Căci numai din jertfe s'a putut încheia asemenea operă. Entuziasmul colaboratorilor — puțini la început, mulți după un sfert de veac — a știut să-l îndrumeze spre asemenea neașteptate rezultate directorul revistei, C. Șaban a cărui poreclă „*Făgețel*“ s'a transformat în renume. El a avut darul nu numai de a reuni în jurul său toate talentele craiovene, dar și de a asigura existența revistei și a institutului de arte grafice ce a înlemieat.

Palatul în care se adăpostesc „*Ramurile*“ este una din podoabele

culturale ale Craiovei. Din teacurile proprii a eșit fătosul volum interesant prin conținut, impunător ca operă tipografică.

Bătrânele „Convorbiri literare“ cari știu să aprecieze greutatea zilelor de azi, urează viață lungă și tot mai strălucită tinerilor „Ramuri“ a căror volum festiv e o podoabă națională.

A. T.-S.

Vechea artă slavă.

O nouă lucrare a profesorului vienez Iosef Strozgowski este totdeauna un eveniment. În vastul domeniu al istoriei artei S. nu s'a mulțumit să urmeze potecile bătătorite de alții, ci a deschis veșnic căi noi. El este chiar un revoluționar: a prefăcut în bună parte concepția veche asupra problemelor fundamentale ale istoriei artei. Prin lucrarea „Orient oder Rom“ a răsturnat credința că din Roma singură s'ar fi născut noua artă creștună, punând pentru prima dată în evidentă rolul precumpănitor al Orientului asupra dezvoltării artistice a Europei occidentale.

Studiind acum vechea artă slavă (*Die altslavische Kunst*, 1929), el se rîică contra părerii generale că și Slavii vor fi împrumutat cultura lor din Bizanț, după cum odinioară se credea că vestul european era dependent de Roma.

Lucrarea savantului vienez este prima expunere documentată asupra artei noastre slave, punând în lumină, deocamdată, mai ales produsele croate și de pe coasta delmatină.

El ajunge la concluzia că și Slavii din Sud au avut o dezvoltare proprie a artei lor, înrudită însă cu a Goților și a Armenilor. Origina tuturor acestor manifestări artistice el o bănuiește în clădirea de lemn, dând astfel o nouă dezvoltare ultimilor sale teorii asupra arhitecturii lemnului, din care, după ale sale păreri, s'ar fi născut chiar stilul gotic.

Neputând da, deocamdată, o recenzie a materialului nou și așa de bogat, ce pentru întâia dată se publică, ne vom mulțumi a semna numai importanța publicației pentru noi. Prin împrumuturile arhitecturii noastre, luate dela vecinii sârbi, ne găsim în legătură directă cu arta de pe coasta dalmatină pe care, până acuma, o credeam de origină latină.

În afară de această amendare a teoriilor curente, lucrarea de față ne mai lămurește și asupra originii slave a bisericilor de lemn, din cari așa de splendide exemplare se găsesc și în hotarele țării noastre.

Din aceste considerațiuni se poate vedea cât de însemnată este pentru noi ultima publicație a savantului, care nu pentru prima oară aruncă lumini noi asupra artei noastre.

Profesorul Strzygowski, încă înainte de război, printr'un entusiast raport a atras atenția asupra importanței și frumuseții artei vechi bisericesti din mănăstirile moldovenești din Bucovina, încă austriacă pe atunci.

A. T.—S.

G. I. Brătianu: *Le Problème des frontières roussou-roumaines.*
(Așezământul Brătianu) ed. Cartea Românească 1928.

Literatura litigiului nostru cu Rusia sovietică, privitoare la Basarabia, s'a înbogățit cu lucrarea d-lui Profesor universitar George I. Brătianu, care a publicat-o în ediția Așezământului Cultural, înființat în memoria bunicului său, editură condusă de d-l Prof. universitar C.

C. Giurescu, după rapoarte și însemnări inedite ale familiei Brătianu, conținând discuțiile avute de Ion Brătianu la Livadia cu Țarul Alexandru III și oamenii săi de încredere pr vitor la condițiunile trecerei armatelor rusești în 1877 prin România. Deasemenea mai publică și convorbirile avute de Kogălniceanu și Ion Brătianu cu reprezentanții marilor puteri la congresul de la Berlin din 1878.

Chestiunile acestea le-a expus d-l George Brătianu și la congresul de istorie din vara anului 1928 la Oslo. Ele sunt importante prin faptul că s'aduc noi dovezi în dreptul nostru de stăpânire asupra Basarabiei care a făcut parte integrantă din Moldova până la 1812. Expunerea este foarte clară și dovezile sunt peremptorii; și aceasta fiind făcută în limba franceză poate sta la dispoziția străinătăței spre a se edifica în această chestiune.

M. Popescu

Jean Bart : *Schițe marine.*

Dl. Jean Bart este singurul scriitor care ne-a dat adevărate perle literare cu subiecte din viața marinarilor.

Dela debutul său cu „*Jurnal de Bord*” sunt aproape douzeci de ani, petrecuți pe întinsul capricioaselor mări. Talentul său a ajuns curând la maturitate ș'am putut avea cea splendidă povestire „Prințesa Bibița”, iar acum admirabilele schițe marine.

Peste umanitatea generoasă, cu care își îmbracă subiectele, autorul așează un suflu de subtilă ironie, ușoare înțepături de ac, — nu veninoasele reflecții, ale sarcasmului.

Al. O. Teodorescu : *Hronicul măs-căriciului Vălătuc.*

Autorul acestui volum mixt (nuvele poezii) nu este cunoscut din publicațiile sporadice dela „Viața Românească”. Puține, dar bune, — și cu grije scrise.

Hronicul lui Vălătuc are două nuvele. (Spovedania Iancului și Inelul Marghioliței), pline de haz. Stilul curgător și antrenat. Restul povestirilor în proză, însă, n'au destulă coeziune, acțiunea este legată artificial, — împotriva tuturor regulilor scrisului, vorba domnisale (pag 83) — cu ajutorul unor *capitole*, substituite întâmplărilor absente.

Poeziile denotă că autorul mănuește cu multă îndemănare, talent și competență versul. „Soliman-Ali-Făstăc”, plină de gust, și ironie, este edificare :

Când Soliman-Ali-Făstăc,
Se bagă
Să stea de pază'n pașalac,
Cu'n bragagiu joacă'n arșac
Pe bragă.

D. D. Patrașcanu : *Un prânz de gală*

În generația trecută mediocritatea și-a găsit biciuitorul în Cara-geale; astăzi un alt maestru n'o cruță,—d. Patrașcanu. Mijloacele sale sânt tot atât de simple pe cât de definitive. Tipurile sânt descrise fără artificializare, ci orânduite în viața lor *normală* și *naturală*. Îndărătul povestirei, simțim autorul răsând de slăbiciuni diferite, cu un răs comunicativ și iresitibil. Căci satira d-lui Patrașcanu, nu este crudă. Evidențiază ridicolul fără să nimicească pe cel din cauză. Eroii săi te dispun, oricât de supărat ești răsul sbucnește spontan.

Ingânfaarea francezului anfitriion Jean Renaud, din „prânzul de gală”, care prin evocări de bucate alese, scrise cu grije pe nicn-ul din fața oaspetelui, vrea să înșele realitatea săracă a prânzului oferit și a ospitalității sale, este înfățișată în chip desăvârșit.

În admirabile „Trage-i: cinci perechi de palme”, ridicolul reese din pesimismul eroului, Petrică Popescu, pentru care decadența timpurilor noastre provine din faptul că „toți sunt toți, domnule!” Societatea trebuie purificată printr'o instituție drastică, având un judecător, cu energie ca a lui, unde toți să-și mărturisească vinovățiile primind inexorabila pedeapsă: „Gealat! trage-i cinci perechi de palme!”

În general, volumul închide o mare pulsație de viața și stoicismul unui om, înțelgător al sufletelor, care râde și iartă.

C. C. Petrovici

Epigrame de C. V. Plăeșu (Ed. autorului).

Plin de modestie, îndemnat de marele prozator Bassarabescu d-l Vasilescu-Plăeșu, a avut înfârșit curajul să apară opiniei publice cu atitudinea unui adolescent, deși d-sa a trecut de mult această etate.

În majoritate, epigramele d-lui Vasilescu sunt cu subiecte din lumea politică. I s'ar putea face chiar d-sale o epigramă, d-sa fiind politician. Totuși n'ar merge; ne arată însuși scriitorul; epigramele din volum sunt dovada: pe lângă calitatea de a fi concentrate, dând prin minimum de mijloace maximan de efect, epigramele se bucură de-o casticitate ingenioasă.

Astfel:

Am o propunere coneretă
Guvernul s'o aprecieze:
Ca să se curme echivoçul
Jandarmii singuri să voteze.

Sau:

Poporului dădurați drepturi
Dorind o Românie nouă;
Dar ce folos, le-ați dat cu-o mână
Ca să le luați cu amândouă.

Sighișoara de Ion Medrea, Tip. Markus, Sighișoara.

Pe d-l Medrea îl cunoaștem din notițele sale de călătorie, prin Franța și Italia, cu care ocazie au putut vedeă în d-sa un viguros prozator, caracteristic prin spiritul de observație și analiză, prin stilul svelt și plastic.

Prezentându-ne noua sa lucrare, monografia asupra Sighișoarei, d-sa ne dovedește că nu ne-am înșelat cu aprecierile noastre, ba și mai mult, ni se reliefează și mai mult accentuat ca bun român, pătruns fiind de profesia de ocupația pe care o are și aducând un serviciu în plus prin îmbogățirea monografiilor Țării, de care se simte cât mai mare nevoie.

D-l Medrea ne face să întrevedem destul de clar Sighișoara, prin urmele Daco-romane, depe acele meleaguri încă din primele secole ale erei noastre. Apoi, după o interesantă și documentată excursiune dealungul vremii, cu multă obiectivitate ne arată invazia maghiară și colonizarea săsească, raporturile națiunilor acestea cu Românii și,

menținând știința alături de sentimentul patriotic, ne citează într'un mod minunat de adecuat, diferite rânduri pline de adevăr și simțire.

Astfel cuvintele Impăratului *Iosif II*, care venind în Ardeal :

„Am văzut o nobilime maghiară îngâmfată și tirană, un popor săsesc egoist, și un popor românesc asuprit și coborât la soarta dobitoacelor“.

Lucrul care-l face pe autor să spună cu drept cuvânt, că *„numai știind pe ce pământ calci și cunoscându-ți strămoșii, poți simți fiorii adevăratei iubiri de neam și țară, și pe care îl trăiește d-l Medoca.*

Constantin Stelian

Const. Kirițescu. *Printre apostoli*, editura „Cărții Românești“.

Dar cine dintre scriitorii noștri posedă cu o așa ușurință evocarea trecutului ca d. Kirițescu! Cu stilul său curgător și însoțit de sugestii puternice, D-sa te fură dela început și nuți dă drumul din încordare până nu termeni 223 de pagini ale cărții. Lucrarea sa cuprinde schițe din timpul vieții de școlar, student și începutul „carierii de apostol“.

Pe dinaintea noastră se perindă chipul fiecărui apostol din cei pomeniți și fiecare ne căsnim să aflăm printre foștii noștri dascăli câte o asemănare; și nu-i greu: mai fiecare am avut câte un „Domn Rașcu“ ori „Nenea Iancu Dărăscu“ și nu rareori și câte un „Bonifas“. Bietul „Moș Mitruț“ trăește în viața fiecăruia cea trecut pe la Universitate. Născocirile de a înșela pe profesor mai ales pe aceia care cred a tot știutori, sunt de actualitate încă și în ziua de astăzi. „O Viligiatură boeriască“, au suferit și suferim încă, acei cari vrem să fim mai muncitori și să sărim pe o treaptă ceva mai sus; așa că și aceasta își are actualitatea. „Schimbarea de guvern“, ne descoperă tipuri în care cunoaștem persoane politice din ziua de astăzi. Autorul „Istoriei războiului pentru întregirea neamului“ ne-a dat dovadă că stăpânește și poate să creeze și în direcția literară. Mai trebuie să așteptăm dela d-sa că ne va da ceva din viața mucenicilor printre care trăește de aproape un sfert de veac.

M. P.

INDICE

PE ANII 1907—1929 INCLUSIV

INTOCMIT DE

DAN M. ILIESCU

Licențiat în Litere, bibliotecarul seminarului de Istoria Românilor
dela Facultatea de Filosofie și Litere din București.

A.

ION ADAM

Cuconul Grigoraș, XLII, A, 502²—
511².

G. ADAMESCU

Șapte scrisori ale lui V. Alecsandri
către d-rul M. Obedeanu, LVI,
339—349.

V. ALECSANDRI

Scrisori: Către Elisaveta Doamna,
L, 243—245, 481—483; (auto-
graf), LVIII, 10; (autograf, necu-
noscută) 11—12; Către Anton
Naum, LIX, 126—130; Către S.
Fălcoianu, LXI, 315—316.

Poezii: Maximes, L, 483—484;
Souhairs, 484; Invocation, 485.
v. V. Alecsandri și G. Barițiu.

V. ALECSANDRI și G. BARIȚIU

Scrisori, XLI, 957—959.

ALESY

De ce mă'nșeli tu inimă? (poezie),
XLIII, 73—74.

GENERAL ALEVRA

Cronica militară: Minoritățile și
serviciul militar, LVI, 322—327;
Inaintarea ofițerilor, 627—639;
O pagină din războiu, LVII,
299—302; Marina de războiu,

576—583; Conducerea armatei,
780—782; Reducerea duratei ser-
viciului militar, LVIII, 219—223;
Nația armată, LX, 184—186; O
lacună în educația corpului ofi-
teresc, LXI, 131—134.

EN. ALEXANDRESCU

Băncile populare, XLVI, 1194—
1197.

G. ALEXANDRESCU

De vorbă cu d-l Lupu Kostaki,
XLVIII, 1273—1282.

G. G. ALEXICI

Titu Buhoglină, XLI, 730—734;
Baladă băhățeană, LVIII, 428—
438.

ION AL-GEORGE

Poezii: Sapho (comedie antică),
XLVI, 647—676, 749—779; Italia
antiqua, 1272—1274; În metru
antic, XLVII, 737—738; Carmen,
774; Largo, XLVIII, 289—290;
În parc, 291; Autumnală, LX, 266;
Seara, 267;

Proză: Conservatorul de artă
dram., XLVII, 702—704;

Recensii: V. Șotropa și N. Drăgan,
Istoria școalelor născădene,
XLVIII, 85—86; Lt.-col. St. Co-
stescu — Din carnetul unui căpi-
tan, LX, 381—382.

CONST. ALIMĂNEȘTEANU

O îmbunătățire importantă de introdus în agricultura României XLI, 70—79, 186—196, 310—324.

LUCIA ALIOTH

Poezii: Ispita, LVII, 111—112; Fală, LX, 324—325; Învrăjbire, 326—327; Lumina, LXII, 59.

PETRU ANDREIU

Metafizica lui Wundt, XLVIII, 355—360; Valorile estetice și teoria empatiei, XLIX, 1060—1073; Concepția filozofică contemporană a istoriei, LI, 639—647;

Recensie: Wilhelm Windelband — Einleitung in die Philosophie, XLIX, 438—442.

I. ANDRIEȘESCU

Vasile Pârvan (necrolog), LX, 203—208.

I. ANTOHI

Cronica școlară: Adaos de propunere, XLV, 956—957.

EM. ANTONESCU

Problema echității în contracte, XXIV, A, 477—488.

TEOHARI ANTONESCU

Culele sunt sau nu naționale? XLI, 495—506, 578—586; Iarăși originea culelor, 1204—1210; Raport asupra lucrărilor d-lui Gh. Murnu, XLIV, A, 98—105.

CONST. ANTONIADE

Din Thomas Carlyle, XLI, 1135—1145; XLII, A, 551²—570²; XLII B, 30—41, 123—135, 276—291, 333—346, 460—483; XLIII, 167—187, 266—284; Nihilul nori?, XLIV, A, 319—347.

MIHAIL ANTONIADE

Încercare asupra superficialității, XLI, 717—730; I. M. Baldwin, Dictionary of Philosophy and Psychology, XLII, A, 95—97;

John Ruskin — Sesame and Lilies: Comorile regilor, XLIII, 836—844, 934—943; O autobiografie (Herbert Spencer), XLIV, A, 617—642.

A. I. APOSTOLESCU

Gânduri, L, 618—624.

N. I. APOSTOLESCU

Faguet, LV, 740—758.

C. ARAN

Dela Români de peste hotar: XLIV B, 391; Pustiirea Banatului, 503; Cea din urmă lecție, 615.

ALEX. P. ARBORE

Câteva constatări asupra profesurii din Ardeal, LIV, 35—45.

Recensii: P. P. Panaitescu — Infl. polonă în opera și person. cronicarilor Gr. Ureche și M. Costin, LVIII, 144—147; V. Bogrea — Pentru învățăm. clasic, 147—148.

C. C. ARION

La statuta lui Eminescu (discurs), XLV, 1201—1205.

DINU C. ARION

Tări de compensațiune, XLIX, 1195—1210; L, 299—313; Unii Convorbiriști și evol. socială a României, LIX, 177—181; Armata, LX, 285—294.

Cronica istorică: Despre boieri, LII, 40—45; O vizită la Curtea-de-Argeș, 559—565.

Cronica militară: Note și cugetări asupra campaniei din 1916, LIII, 184—193.

Cronica politică: Amintirile mele din război, LII, 62—80; Câteva cărți privitoare la războiul mondial, 752—768; LIII, 90—104, 194—221; LV, 116—120, 210—217.

CONST. ASIMINEI

Poezii: Stavili rupte, LII, 538; Stânca mării, 640—641; Cântec de noapte, 695; Cosânzeana, 745; Lacul, LIII, 72—73; Elegia primă-

verii, 289—290; Cântec, 458; Martie, 458; Icoane de vară, 459; A-ra, LIV, 598—605; Dimineață, 855—856; Terține de dimineață, LV, 184; Ochii tăi, 271; Râuri, 413; Îndemn, 602.

I. ATHANASIU

Intrucât un mușchiu se poate asemăna cu o mașină, XLII. A, 514²—523²; Asupra „Povetelor din viață”, XLIX, 1055—1059.

B.

BACHELIN

Un poet de peste ocean, XLIII, 944—954.

BACHMETJEW

Fapte: Geologie, XLV, 338—339.

Dr. ILIE BACINSCHI-MAIDĂNEANU

D-1 Philippide și gramatica lui Weigand, XLIV. B, 228—239.

T. A. BĂDĂRAU

Cronica științifică: O lămurire... introductivă, XLVI, 97—100; Bizarerii... naturale, 217—227.

D. BAGIU

Cronica școlară; Idei moderne asupra copiilor, de Al. Binet, XLIV. B, 837—840.

I. BAICAN

Din viața lui Eminescu, XLVIII, 604—608.

GEORGE BAICULESCU

Cântec vechi (poezie), LIII, 377; Cronica culturală: Sărbătorirea romantismului francez, 496—497; Hora iernii (poezie), LIV, 276.

ION BĂILĂ

Cronica cult.: Înțelegerea culturală cu minoritățile, LVII, 458—461; „Conv. Lit.” și Ardealul, LIX, 188—189.

I. BĂLĂCEANU

Scrisori către M. Kogălniceanu, XLIX, 182—183, 249—254, 822—831.

Dr. ION BĂLAN

Ion Micu Moldovanu (necrolog), XLIX, 981—989; Episc. Dr. Vasile Hossu, L, 172—180.

ATANASIE BĂLĂNESCU
CARAORMAN

Cronica școlară: Câteva idei conducătoare în noua org. a învățăm. din Cadrilater, LIII, 855—860; Reforma învățăm. primar și normal-primar, LIV, 797—802.

ȘTEFAN BĂLCEȘTI și
A. POP MARTIAN

Pe lavita de piatră (poezie), LVIII, 541—542.

A. BALTAZAR

Note iconografice, XLII. B. 42—46, XLIII, 210—222; Infl. străine în decorat. națională, XLII. A, 565—585; Decorațiunea pridvoarelor din vechile bis. bucureștene, XLIII, 544—548.

Dr. N. BĂNESCU

Gh. Bariț, XLII. B, 6—20; O „misiune” a lui Miron Pompiliu, XLIII, 1300—1305; O pagină din cariera didactică a lui Ion Măiorescu, XLIV. A, 212—223; Inceputurile „Școlii Centrale” a Craiovei, XLIV. B, 885—893, 989—1001; Îndreptări și observații privitoare la istoricul unei școli, XLVIII, 1172—1178; Icoane din Bizanț, XLIX, 401—423; Contribuții la istoria literaturii bizantine, 747—764;

1. *Fapte*: (Chimie, XLVI, 2001): 2.
2. *Recenzii*: Nikos A. Beis — Εκδόσεις πάλοι: ο γραφικόν και τεχνικόν ἐν ἔρεσων ταῖς τῶν Μετεώρων, 88—89;

3. *Reviste*: Die Grenzboten, XLVII, 84—87.
- D. V. BARNOSCHI
„Cărvunarii“ (scene istorice 1821), LXI, 38—45.
- ANDREIU BĂRSEANU
Episc. Ian. Popasu, XLIII, 237—255; Din trecutul școalelor rom. din Brașov, XLIV, A, 499—502.
- BÉLA BARTOK
Observări despre muzica populară românească, XLVIII, 703—709.
- I. A. BASSARABESCU
Nou și vechi, XLI, 265—267; Un dor împlinit, 1090—1100; După Rache, XLII, A, 23—28; Eder, XLIII, 48—54; Străinul, 398—407; Socrate, 1053—1060; Casă grea, XLIV, A, 307—318; Noemvrie, XLIX, 5—7; Un om în toată firea, LVI, 87—90; Maiorescu și „Gura lumii“ LIX, 171—174; Amintiri dela un banchet, LIX, 184—185.
v. Alfred Moșoiu și I. A. Bassarabescu.
- N. BATZARIA
Primul Român, LIII, 629—635; Pentru îmbogățirea limbii literare, LIV, 15—19; Vremuri grele, 613—628; Momir cel găsit (poezie), 823—833.
- N. N. BELDICEANU
O umbră, XLIV, B, 678—681; Ciocârlie, omul lui Dumnezeu, 1141—1145.
- ALEXANDRU BELIȘ
Recensie: Charles Drouhet — Le Roumain dans la litterature française, LVI, 408—409.
- AUREL BENTOIU
Cavalerul rănit (din Heine), LI, 808; Pioase amintiri despre Titu Maiorescu, LIV, 118—122.
- ION BENTOIU
Poezii: Noaptea pe mare (din Heine), XLVI, 1352—1354; Din Heine, LI, 155.
- BERGHEANU
Cântece (poezie), XLIX, 944—945.
- NIC. A. BERINDEI
Dobrina, XLII, A, 560—563.
- M. BEZA
Pe drumuri (din viața Aromânilor) XLII, B, 604—607; XLIV, A, 181—185; XLV, 250—254, 1081—1084; XLVII, 449—455; Observațiuni asupra poeziei populare la Aromâni, XLIII, 811—823; Două sulete, XLIV, B, 732—737; Gardana, XLV, 121—129; Frank Harris: De vorbă cu Carlyle, 183—185; La casa lui Carlyle, 721—725; Dumineca la Londra, XLVI, 385—391; Ica, 1081—1090; Pena, XLVII, 5—9; La casa lui Ruskiu, 576—581; Casa părinteasca 1076—1087; O amintire, XLVIII, 125—129; Călătorii englezi despre Români, 855—856; XLIX, 34—38; Amintire, 243—246; Londra în timp de războiu, 383—389; Teatru englezesc, 884—891; Chrisanta, 990—992; La casa și mormântul lui Shakespeare, L, 602—607; De la pinacotecă, 710—716; O viață, LII, 20—31, 126—134, 171—180, 301—309, 395—399; Din Anglia, LIII, 398—399;
Fapte: (Literatură, XLVII, 808—809);
Poezii: Cântec aromân, XLIII, 60; Cântec, 932—933; In fața iubirii, XLVII, 935—955; Presimțiri, XLVIII, 353—354.
- ST. BEZDECHI
Despre viitorul literaturii europene (după G. Brandes), LVII, 410—419.
- ION BIANU
Dicționarul etimol. al limbii rom. de S. Pușcariu, XLI, 489—493; Donciilă, XLII, A, 10—22; Aug. Bunea (necrolog), XLIV, A, 117—119; Bălcescu către Alexandri (scrisori), L, 19—30; O cois. literară de boieri mari la 1830,

390—395; Statistica Ardelenilor, LVI, 350—360; „Conv. Lit.“ și Ardealul, LIX, 31—33.

ALEX. BILCIURESCU

Proză: (Mișcarea istorică a Românilor din Ardeal și Țara Ungurească în 1907, XLII, A, 209—212);

1. *Fapte:* Literatură, LIII, 488—490, 681—682; LIV, 167; Jules Renard LIII, 682; (O propunere inimoasă, LVII, 800);
2. *Recensii:* (Alice Soare, Ferestre luminate, LIII, 574—575; A. Mândru, Răsbunarea lui Moș Antofii, 876; Issaia Răcăciuni, Trei cruci, Visătorul, 393; V. Cottan, Dureri păgâne, 393—394; G. M. Zamfirescu, Cuminecătura, 476); Vasile Militaru, Cântarea Neamului, 711—712; M. Romanescu, Cântarea Cântărilor, 712; Ivan Chmêlov, Garcoș, 712; Marin Biciulescu, Desenul și modelajul la copii, 794; Al. T. Stamatiađ, Câțiva scriitori, 794; Elena Farago, Scriitori, 870; A. Cotrus, Versuri, 870—871; Henri Béraud Lazare, 876; J. Hessel și Hélène Iswolsky, Les rois aveugles, LVIII, 309; Edouard Estamnié, L'infirme aux mains de lumière, 309; G. Nichita, Destrămare, 309; Bilete de papagal, LXI, 142—143; Aida Vironi, Și zilele grăesc, 143; Stejar Ionescu, Domnul dela Murano, 144;
3. *Reviste:* (Munca, LIII, 875—876; Brazde adânci, 876);

Poezii: Satirul, LIII, 61; Dorul, 293; Pânza Penelopei, 376; Așteptare, 461—462; Dor, 551; Barcarola, 778; Cântec, 837; Seninătate, 838; Nocturnă, LIV, 162; Nostalgie, LVII, 331; Tablou, 404—405; Nox, LX, 313; Vânătoarea, LXI, 46; Camerele goale, 227; Spitalul, 416; Ploaie rurală, LXII, 64.

BIRON

Cronica econ. și politică: Arendașii, XLI, 124—128.

LUCIAN BLAGA

Intellectualismul în filosofie, L, 197—206.

H. BLAZIAN

Cronica plastică, LXI, 466—467; *Recensie:* Homer-Iliada (trad. de G. Murnu), LXI, 472—473.

ION B. BOBESCU

Cronica istorică: Din coresp. partic. a lui C. Negri cu Vodă Cuza, XLVI, 708—709; În amintirea lui C. Negri, 781—802; Un artist patriot: Luchian, XLVII, 381—383; Un poet uitat: D. Bolintineanu, 594—610.

SAMSON BODNĂRESCU

Vântul drag de Miază-zi, LIV, 233.

G. BOGDAN-DUICĂ

Recensie: St. O. Iosif, Zorile, XLI, 1250—1251; Școala Normală: Cum este și cum trebuie să fie, XLIV, B, 901—918, 1008—1016; XLV, 48—58, 193—204, 322—330, 569—579, 771—784, XLVIII, 142—149, 389—399; Liceul „Mihailu-Viteazul“ (un raport), -XLV, 1252—1274, 1331—1341; Cei din urmă, XLVI, 517—522; Despre Elena Alecsandri, LI, 229—245; Lăpușna, 245—246; Cozoneștii din Muntenia, 246; V. Alecsandri și Edouard Grenier, LIII, 438—444; V. Alecsandri și Maria Movilă, 728—737; Simion Bărnuțiu, LVI, 432—436; Iașii în vara anului 1840 (trad. din Dr. Ig. Weinberg), LVIII, 639—657.

ION BOGDAN

Hotărnicia Bârladului din 1495, XU, 46—52; Pământul, sătenii și stăpânii, de R. Rosetti, 209—214; Docum. rom. reproduse după originale sau după fotografiile, de I. Bianu, 381—386; Recensie: Dr. Augustin Bunea, Mitru. Sava Brancovici, 447—449; Germanii în jurul Carpaților, 1176—1183; Cronica școlară, XLII, A, 239—243; Geschichte des Osmanischen Reiches, 548²—550²;

Cronica șc.: Seminarele Facult. de Fil și Lit. dela Univ. din Bucu-București, XLII, A, 633—541.

- V. BOGREA
O rectificare, LVI, 959.
- GEORGE BOLDEA
Poezii: Dimineată de primăvară, LVII, 650; Primăvară, LVIII, 179.
- PAVEL BORY
Pe mal (poezie), LIII, 392.
- R. V. BOSSY
Candidați străini la tronurile române în sec. XVIII și XIX, LVII, 833²—847²;
Recensie: „Le diplomate“ de Jules Cambon, LVIII, 466—468;
Cronica istorică: Primele leg. diplom. cu Piemontul, 796—800.
- DEMOSTENE BOTEZ
Poezii: Imn, XLVII, 179; Lui P. Cerna, 341 —3 42; Noapte, 499—500; Dormi suflete, 501; Când înserarea, 850;
Căutarea mărgelilor de chilimbar, XLIX, 174—176.
- IGAN G. BOTEZ
Cronica șc.: Profesorul Teodor Nicolau, XLVII, 928—931; Vizita studenților turci la Iași, XLVII, 681—682.
- CONST. BRĂILEANU
Cronica econ.: „Contribuția G-ului Blank la rezolvarea crizei economice“, LIV, 700—707.
- TRAIAN BRĂILEANU
Cronica socială: Problema Capitalei, LVI, 782—792.
- VALERICA BRANISCE
Un poet bănățean uitat: Passian Munteanu, LVII, 818—826.
- DR. VALERIU BRANISCE
Andrei Baron de Șaguna, LV, 623—624; O convorbire la 1830 despre stările din Muntenia și Moldova, 711—719; Un Ungur... poet român, LVI, 25—35; Așa a fost să fie, LVII, 803²—812²; Izvodul de zestre al părinților lui M. Emtnescu, LVIII, 44—48; Două certificate școlare ale lui M. Eminescu, 244—248; Scrisori inedite dela și relativ la M. Eminescu, 669—677.
- NADYA BRATEȘ
Poezii: Zori senine, LI, 430—431; Prin vrajă, LIII, 150; Pe zăpadă, 378—379.
- CONST. BRĂTESCU
Pe Dunăre (note de călătorie), XLIV, A. 508—522.
- I. A. BRĂTESCU-VOINEȘTI
O operă de mare valoare, LVI, 40—60; Ce datoresc „Convorbirilor“, LIX, 39—42.
- TRAIAN BRATU
Limba și literatura germană în universitățile noastre, XLII, A. 449—462.
- I. R. Y. BROWNOK
Două scrisori dela T. Maiorescu, LVII, 326—330.
- VASĂLI BUCUR
Tabla mișăliilor (1821), XLVII, 1223—1235.
- EMANOIL BUCUȚA
Poezii: Drumetul, LI, 141—142; Făt-Frumos la fântână, 330—332; Dorul, 594—595; Mantia, 719; Safire în umbră, 719—720; Gustul morții, 720; Negura de seară, 720—721; Lacul, 721; Mama cu pruncul, 807; Cincistrofice, LII, 111—114; Bietul nopții gând nebun, 218—219; Miniaturi, 612; Oglinzi, 612; Cântec de leagăn, 613; A! patrulea mag, 713—714.
Fapte: Cultura, LII, 54; (Delta Dunării), 555—556; Școli noi, 656—657; (Crăciunul copiilor), 746—747.
Reviste: Analele minelor din România, LII, 456; Basarabia economică, 456; Analele Dobrogei, 658—659; Cele trei Crisuri, 659; Lumina femeii, 659.

RADU BUDIȘTEANU

Recensie: I. N. Stambulescu, Principii de drept constituțional, LVI, 409—411.

G. M. BUIUCLIU

D. C. Brătianu și firmanul Buiucliilor, XLIV, A, 169—180.

Dr. AUGUSTIN BUNEA

Mișcarea literară religioasă la Români din Ardeal și T. Ung. în 1907, XLII, A, 122—124.

CONST. C. BUNGETEANU

Cronica șc.: XLII, A, 370—371; O personalit. did.: XLII, B, 193—191.

M. N. BURGHELE

Suceava, 7 Martie 1493, XLIV, A, 503—505; Iași, 17 Iulie 1777, XLIV, B, 590—591.

ȘI. M. BURGHELE

Cronica șc.: Numirea direct. și di-

rig. de școli prim., XLV, 1191—1193;

Cron. pedagog.: Examen p. definitivatul învățătorilor, L, 356—360.

I. F. BURICESCU

Cron. șc.: Impr. dela Congr. Asoc. Prof. din Rom., LI, 570—575.

CORNELIA BUZDUGAN

Poezii: Rondel, LIII, 391; Trubadurul, LV, 606; Prbegire, LVIII, 121.

ION BUZDUGAN

Poezii: Povestea copilăriei, LVII, 830²—832²; Cântec vechiu, LVIII, 32—33; Logodnicii pământului, 171—173; Îngropat de vie, 242—243; Cucori tomnatici, 328—329; Răscruci de toamnă, 484—485; Cununi de spini, 763; Priveghiu de toamnă, 862; Cules de vie, LIX, 155—159; Vatra de Seșiște, LXI, 201—202;

Cuvântul Basarabiei, LIX, 59.

C.

D. M. CĂDERE

Cronica șc.: Consfăt. prof. de științe fizico-chimice la Ploești, XLIV, B, 1158—1159; Idem. la T. Severin, XLVI, 598—599; Sit mat. a corp. did. din Saxonia, Bavaria și Elveția, în compar. cu Rom., XLV, 350—354; Cronica șt.: Insemnări de meteorologie pop., XLVI, 335—343; Școala preg. și semin. normale, LI, 143—147, 249—255, 321—329; Noua activ. universitară, 389—390; Descentr. Minist. Școalelor, LII, 206—217, 317—334.

1. *Fapte:* Transm. fotogr. prin telegraf, XLIX, 1074—1075; Cultura, LI, 374—375.

2. *Recensii:* Stanislas Meunier, Histoire Géologique de la Mer, LI, 658; F. Pittard, La Roumanie, 658—659; Arh. V. Puiu, Mănăstirile din Basarabia, 821—822;

3. *Reviste:* Cronica financiară, LI, 750—751.

VICTOR G. CĂDERE

Războiul și legile internaționale după Montesquieu, XLIX, 570—574.

ALEX. CALIMACHI

Fapte: Istorie, XLII, B, 523—524.

D. CĂLUGĂREANU

Hotarele vieții, LI, 57—63.

P. CANCEL

Păstoritul la poporul român, XLVII, 851—875; În singurătate (poezie), XLVIII, 854; Cum recensează d-l prof. I. Bărbulescu, LIV, 260—275.

C. D. CANTA

O marmură (poezie), LIII, 348—385.

ALEXANDRINA GR. CANTACUZINO

Rostul femeii, în viața de astăzi, LVI, 135—137; Salutul „Uniunii intelectuale”, LIX, 58—59.

G.-M. CANTACUZINO

Despre tradiție, LVIII, 239—241; Despre proporție, 480—483; Despre ritm, 764—767; Despre armonie, 935—936.

TH. CAPIDAN

Recensii: Gustav Weigand, Bulgarische Grammatik, XLI, 738—739; Dreizehnter Jahresbericht de Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig, XLII, B, 185—191; Έπιμολογικόν Δεξικόν τής Κοινο-Βλαχικής γλώσσης υπό Κωνσταντίνου Νικολαΐδου XI, III, 675—678.

Constantin Ucuța și încep. de mișc. cult. la Aromâni, XLIII, 777—784; 876—882: Megleno-Români, XLIV, A, 569—589; Chest. arom. după constituție, XLV, 841—856; Pierderea infinitivului, LVI, 241—243.

D. CARACOSTEA

Miorița în Moldova, XLIX, 1214—1250; L, 77—101, 181—196; Miorița în Muntenia și Oltenia, LII, 615—634, 715—723; LIII, 144—149; LV, 465—485; Problemele criticii și poetul I. Al. Brătescu-Voinești, LIII, 262—275. Miorița în Moldova, Muntenia și Oltenia, LVI, 811—839; Izvoarele poemei Luceafărul, LVIII, 259—275, 357—374; Izvoarele lui Gh. Asaki, LXI, 243—280, 417—433.

1. *Fapte:* O coincidență, LVI, 960.
2. *Recensie:* G. Dumitrescu, Primăveri scuturate, LVII, 227—230.

I. L. CARAGIALE

Despre rolul scriitorilor în politica nat., XLV, 580—582.

I. CARAGIANI

Scrisoare către Negruzzi, LV, 272—273.

GH. GH. CARDAS

Legenda Maicii Domnului, LI, 596—

599; Răstignirea lui Isus, LIII, 482—485.

CAROL PRINCIPE AL ROMÂNIEI

Doi prieteni, L, 1—10.

O. CARP cf. Dr. G. PROCA

NFTĂ CÂRSTEA

Scrisoare din marg. apuseană a țării, LV, 521—525.

AL. CARTO

Doina (poezie), LI, 452.

N. CARTOJANU

Soarta unei reviste literare în 1848 „Propășirea”, XLI, 197—204, 416—429; Un episod din istoria censurii în Moldova 1211—1220; înrăurirea Alexandriei asupra lit. pop. XLIV, A, 602—614; Un document priv. la surgh. lui M. Kog., XLV, 1231—1232; O culegere de lit. pop., XLVII, 559—565; M. Kog. (copilăria), 582—592; M. Kog. la Lunéville, 713—721; Surghiunul lui M. Kog. la Mân. Râșca, XLIX, 40—45; Legenda lui Avgar în lit. veche rom., LVII, 243—261; O punere la punct, LX, 397—398.

ALEXIS CATARGI

Criza politică din Anglia, XLIV, B, 218—227.

BARBU CATARGI

Pe terenul sofismelor, XLIII, 106—111, 229—233; Lupta constituțională din Anglia, XLV, 71—79; Problema anglo-orientală, XLIX, 447—458, 687—701.

MICAELA CATARGI

Politica materilor prime, LVIII, 682—698.

Dr. CAZACU și I. GORE

Populația Basarabiei pe naționalități, LI, 473—482.

V. A. CASIMIR

Poezii: Flori de mătrăgună, XLVII, 62; Tankă, 63; Chipul tău, 280;

Răbdarea mea, 280; Ultima clipă, 280.

B. CECROPIDE

Salutul Sindicatului ziaristilor, LIX, 37—38.

VOICHITA CERCEL

Decor de ploae (poezie), LVII, 443.

CATERINA CERCHEZ

O vizită Românilor din America, LVIII, 705—709.

EMIL CERKEZ

Hârtii vechi, LII, 194—197.

C. CERNĂIANU

Răspuns unui recensent, XLIV, A, 72.

PETRE CERNA

Poezii: Sonete, XLI, 54—55; Floare și genune, 136—138; Amor, 364—366; Cântec de noapte, 1059; Celei așteptate, XLII, A, 9; Torquato către Leonora, 137—140; Floarea Oltului, XLII, B, 217—219; Din depărtare, 329—332; Poporul (fragment), XLIII, 37—41; Cântec, 142; Dor, 918—919; Ruga pământului, XLIV, A, 406—410; Primăvara, XLIV, B, 133—136; Nocturnă, 845; Lui Leo Tolstoi, XLV, 1—3; Soimul, 248—249; Romantă, 505—506; Mamă, 1085—1087; Cântec, XLVI, 361—362; După un veac, 481—484; In drumul nostru fără țel, XLVII, 3; Vârful-cu-Dor, 4; După furtună, XLVIII, 18; Domnița în vis, XLIX, 1—4; Dedicție, LIII, 22; Sonet, LIV, 229; Noapte de vară, 291; Dedicție, 394; Ad astra, LV, 439; *Scrisori*: XLVIII, 843—851, 1079—1084; L, 123—132, 401—416; LV, 232—235, 435—439; Zile de durere, XLI, 849—850; Faust (studiu), XLIII, 285—297, 1063—1074; Eminescu, 588—598.

CONST. CESARIE

In ce măsură studenții de astăzi se preocupă de educația lor fizică?

99805 — Convorbiri Literare.

XLVII, 1060—1063; Roibu, LI, 314—318; Parabola zorelei, LIII, 23—26; Mărăcinele, LIV, 9—12.

CONST. CESARIE și GH. BĂDĂNOIU

Pricinile pentru cari școala sătească nu-și ajunge scopul, XLV, 1076.

NADEJA CEZIANU

Poezii: Căntece (din Heine): LII, 541, 634, 733; LIII, 134, 460; Pelerinajul la Keilaar (din Heine), 390—391; Credinciosul Walter (după Uhland), 757—758; Moartea Lupului (după A. de Vigny), LIV, 124—126; Scufundătorul (din Schiller), 647—651; Britannicus (după Racine), LV, 283—295, 397—412, 759—775.

Dr. R. CHERNBACH

Doctrina juridică și medicală a măsurilor legii sanitare contra boalelor molips., LVII, 868²—875².

MIH. I. CHIRÎTESCU

Somnul, XLII, B, 23—29; Impăcare, 145—149; Stejarul, 364—368; Focul, 447—458; Arhivarul, XLIII, 153—159; Fuga, 516—522; Grânicerul, 920—931; Edera, 1147—1151; Grânarii, XLIV, A, 38—43; XLIV, B, 71—80, 210—216, 431—438, 543—552, 655—662, 763—770, 894—900, 981—987, 1112—1119; Prioca, XLIV, A, 203—210; Nada, XLIV, B, 315—318; Maimuțarul, XLV, 18—22; Pedagogul, 361—386; De anul nou, 601—622; Târziu (poezie), 1212; Vișetia, 1324—1327; Ispita, XLVI, 45—47; Sere-nada morarului (poezie), 384; Vrăbioanta, 746—748; Stop, 857—859; Hârbarii, 976—989; Vulcanii, 1201—1204; Iarna, 1323—1324; Spioana, XLVII, 113—117; Carambolul, 825—829; Argamacul lui Ostap, XLVIII, 19—25; Hersch Nissim, 249—254; O amintire, L, 348—386.

Fapte: Artă, XLVIII, 76.

I. CHIRU-NANOV

Cuvinte rare, XLIV, B, 395—396.

D. G. CHITOIU

Bun de plată (poezie, L, 437.

ROMULUS CIOFLEC

Pe drumul dela moară, LI, 795—806; Din împărăția păcii, LII, 608—612.

EM. G. CIOMAC

Poezii: Orfeu, XLIII, 188—189; De departe, XLIV, B, 682; Nocturnă, XLV, 15—17; Lumină, 130—131; Primăvara de-altă dată, 857—860; Urania, XLVI, 745; Tu nu vei ști..., 860—861; Către alte tărături, 1091—1092; Odă, XLVII, 23; Scribiei nemuritoare, XLIX, 1211—1213; Privesc prelung statula..., L, 565—566; Hero și Leandru..., 566—567; În cursul altei vieți..., 567—568; Infiripare, 568; Poemul unei roze, LIII, 59—60;

Reviste: Revue des deux mondes, XLIII, 335—336, 792—793; Revue de Paris, 679—680; La Revue, 791—792;

George Enescu, XLIX, 618—627.

I. I. CIORĂNESCU

Poezii: Chemare, LVII, 375; Atunci și azi, LX, 147.

EUG. CIUCHI

Poezii: Doruri, XLI, 158; Pe luciul apei neclintite, 309; Sonet, 701; Sonet, 988; Senin, 1122; Eterna tainica chemare, XLII, A, 331—332; Sfântul dela Putna, XLII, B, 264—265; De ce menită fost-ai? 622; Amurg pe mare, XLIII, 543; Graiul ochilor, 776; Sonet, 875; Impăcare, XLIV, A, 291—292; Sonet, XLIV, B, 217; În codru, 1120; Sonet, XLV, 796; Din basme, 901—908; Poveste nesfârșită, 1342—1343; Doina Nistrului, XLVI, 523—524; Clipa pierdută, 1256—1257; A fost doar o părere, 1337—1339; Sonet, XLVII, 178; În fata mării, 380; Destinul tău, 611—612; Sonet, 612; Visare, XLVIII, 270; Când se coboară-amurgul, 489; Lui Eminescu, 583; Vina, 1134—1135; Sonet, XLIX, 17; Chiparosul, 390; Dorul cel dintâi, 391—400; Cugetul din urmă, LI, 55—56;

Din taina nopții, 319—320; Din răsboiu, 453—454; Fără popas, 489—490; Osteni ai pământului dacic, 547; Veneția, 638; Alburul cer plutește, 654; Stelelor, 730; Sonet, 731; Pastel, 731; Carren (epigr.), 739; Glas din adâncuri, 782—785; Rugă, 786; De n'ar fi fost..., LII, 134; Vis de primăvară, 191—193; Romantă, 299—300; Povestea unei vieți, 429—435; Liniște, 517; Era n'tr'o zi de toamnă, 613—614; Baladă, 693—695; Sub specie aeternitatis, 739; Din retragere, LIII, 70—72; Buciumul cântă, 127—130; Cântec, 287—288; Sub specie aeternitatis (Goethe), 361; Cântec, 362—363; Privighetoarea, 436—437; Crinii, 548—549; Cântec, 549—551; Sub specie aeternitatis, 628; Santinela, 726—727; Din vremi întunecate, 818—820; Singurătate, LIV, 4; Noapte, 117; Veniți voi, coruri, 234; Plopii, 321; Pastel, 397; Din neguri alburii, 504; Ochi, 629; Și alte zori..., 731—732; La un mormânt, 822; Petrarca, 905; Lacul, LV, 92; Cântec, 144—145; Inchinare, 238; Poporul stelelor din slavă, 338; Cuvântul străbunilor, 443; Sunt lumi în cari nu străbate... 573—574; Sonet, 672; În albul viu din asfințit, 720; Jupiter, LVI, 436; A fost odată, LIX, 170; Marină, LXI, 86; Primăvară, 87.

Proză: Întărirea ideii de unire prin liter. națională, XLII, B, 151—160; Basmele lui Eminescu, XLVIII, 641—650; Ion Creangă, 1185—1193; Clipe fugare, LIII, 295—296, 387—389, 779—781; LIV, 256—259, 361—362, 458—460, 585, 678—679, 942—944; LV, 685—688;

1. *Fapte:* Astronomie, XLII, B, 182; Geografie, 182—183; Geologie, 183; Econ. politica, 422; Paleontologie, XLIII, 898; Higienea, 1239; Meteorologie, XLIV, B, 713; Psihologie, XLV, 1298—1299; Pedagogie, XLVI, 86—87; XLVII, 540—541; Fizică, XLVI, 1182; Meteorologie agricolă, 1183—1184; Artă, XLVII, 79—80; Literatură, 206—207; Psihologie socială, 207; Literatură, 539; O-

- stire, 539—540, 693—694; Sociologie, 1056; Economie, LI, 740—741; Politică, 741;
2. *Recensii*: Ludovic Daus, Iluzii XLII. B, 185; Fl. I. Becescu, Domnișoara Sécession, 307; T. Pamfile, Graiul vremurilor, XLIII, 1241; G. Tutoveanu, Albastru, XLIV. B., 1044—1045; I. Irmescu-Cândești, Aurel Vlaicu, XLVII, 1057;
- Reviste*: Revue bleue, XLII. A, 349—350, 476—477, 585²; XLII. B, 96, 193, 428, 531; XLIII, 87, 209; XLIV. B, 491; XLV, 236, 590—591; XLVII, 211—212, 427—428, 927; La Revue, XLII. A, 617—618; 584²—585²; XLII. B, 310, 427—428, 530; XLIX, 856; Revue des deux mondes, XLII. B, 96, 191—192, 530—531, 648; XLVII, 87—88, 299—300, 428—429; XLIX, 854—855; Revue générale de sciences, XLII. B, 192—193, 310—311; XLIV. B, 377; Revue de Paris, XLII. B, 531; XLIX, 856—857; La nature, XLIII, 1128—1129; XLIV. B, 377, 834; XLV, 235—236; Revue scientifique, XLIV. B, 376—377; XLV, 1241; XLVI, 216, 1192—1193, 1303; XLVII, 699; Oesterreichische Rundschau, XLVII, 210—211; Revue philosophique, 300—301; Revue internationale de l'enseignement, 301; Revue de l'art, 427; Revue de l'enseignement, 1291—1292; itatura, XLIX, 446; Renașterea Moldovei, LII, 355; Viața Românească, 455—456.
- N. COCULESCU**
Ronsard și România, LVI, 840—846.
- ANA CODREANU**
Poezii: Mă cehamă lacul, XLIV. B, 439; Durere, 988.
- G. CODREANU**
Contele Francisc de Bellegarde deputatul Câmpulungului moldovenesc, XLII. A, 642—644.
- MIHAI CODREANU**
Testamentul unui poet necunoscut (poezie), XLIII, 1152.
- LUCIA CODRU-HAIDUCU**
Poezii: Mărturisire, L, 601; Vis fapidiifica, LIII, 27—28; Ai fi înțeles, 28; Beato solitudo, 254—255; Iubesc viața, LV, 71; Teofano, 143; Sotului meu, 451.
- G. COMICESCU**
Gânduri și impresii asupra învățăm. secundar la sate, LII, 253—259.
- M. CONDREA**
Poezii: Un cântec, LIII, 636; Că nu te uit..., 738—739; Poveste, 826; Liniște, LIV, 151; Cântec, 255; La noi e mai târzie primăvara, 352; Iubirea mea, 509—519; Eu nu-ți sunt visul cel dintâi, 616—617; Ce te apleci peste morminte, 771; Noemvrie, 857; Cântec, 930; Umbra tăcerii, LV, 162; Nici tu nu știi, 278; Eu te-am slăvit, 390.
- ION CONEA**
Am ascultat (poezie), LVII, 346.
- BARBU CONSTANTINESCU**
Leopardi, XLI, 1000—1012, 1184—1199; Din Leopardi: Lui Angeto Mai (poezie) XLIV. A, 539—545; *Reviste*: Revue des deux mondes, XLI, 449; La Revue, 449; Revue de Paris, 449—450; Revue philosophique, 1153.
- ELIODOR CONSTANTINESCU**
Problema liceului românesc, LII, 444—449; LIII, 447—457; LIV, 353—360, 450—457, 556—565, 630—646; Liceul prin legea din 1898, LII, 650—655; Noua org. a liceului francez. Ce e cu reforma rom.? LV, 610—615; Scena și actul în comedia lui Plautus, LVII, 568—570.
- GH. D. CONSTANTINESCU**
Unele perspective de știință, LV, 578—582; Agric. și educ. agricolă în Belgia, LVI, 243—245.
- PETRU CONSTANTINESCU-IAȘI**
Bizantinismul în România, LVI, 547—576, 743—758, 929—951.

PAUL CONSTANTINESCU

Chestiunea admiterii în cl. I secundară, XLIV. B. 498—500; Examele particulare la școlile normale, XLVII, 1296—1299.

IOAN D. CONSTANTIN

Pregătirea învățătorilor, LV, 307—308.

V. CONTA

Cugetări, XLII. A, 464—465, 586—587.

FILIP CORSA

Noembre (versuri), LXI, 61.

A. CORTEANU

Războiul european și interesele noastre, XLIX, 184—204, 270—282.

G. G. COSTIN

„Nebunul“ (trad. din Kosta Uranis), LV, 674—682; Jale, poezie (după Aristotel Valaoritis), LVI, 223.

V. COTTAN

Poezii: Pastel, LIII, 481, Toamna, 773; „Nocturna“, LIV, 339; Vis de dragoste, 569—570.

G. CRĂINICEANU

Vederi relative la importanta chest. a org. serv. sanitar, XLVI, 884—896.

NICHIFOR CRAINIC

Cântec de adormire (poezie), LVI, 737—738; Ioan Slavici, LVII, 611—613.

I. CREANGA

Unde a învățat Creangă pedagogia, XLIV. A. 399—400.

CRIȘAN

Două fapte caracteristice, XLII. A. 493—494.

GENERAL CRISTESCU

Scrisoare, LV, 441—442.

PR. GR. CRIVEANU

Fapte: O conferință despre „România modernă“ la Montpellier, LVII, 78—79.

A. C. CUZA

Florile (poezie), LIX. A. 110; Lui Eminescu, 140; Serenadă, LX. 109; Epigrame: idealism, caracter, 111; Cugetări, 296.

D.

IOAN DACU

Nici o viață românească fără o gospodărie românească, LI, 833—838; Imprumutul refacerii, LII, 260—262.

Dr. ELIE DĂIANU

Dr. S. Romantăi și T. Maiorescu, XLIV. B. 44—52; Pătrătarhatul românesc, LVII, 803—806; Sfântul românesc, LVIII, 330—341.

FLAVIU DAMIAN

În singurătatea sufletului, L, 679—683;

Reviste: Flacăra, L, 453—454; Soția, 600; Sburătorul, LI, 262—263; Insemnări literare, 660; Le monde nouveau, 823; Lamura, 823—824; Ramuri, LII, 150—151; *Recensii*: I. A. Bassarabescu, Un dor împlinit, LI, 750.

HRISANT P. DĂSCĂLESCU

Proză: Gânduri, LII, 41. *Poezii*: Insemnări (epigr.), LI, 429; Nemurirea, 817; Un înger tainic, LII, 205; Mister, 443; Primăvara, 649; O rază, LIII, 392; Muzica, 563; Lucru rar, 781; Ceaslovul, LIV, 34; Cântec trist, 555; La 100 ani, 771.

MIRCEA DĂSCĂLESCU-MUGUR

Poezii: Ultimul gând, XLVII, 373; Picură din stele, XLVIII, 151; Se'ngână apele, 665; Cântec de toamnă, 1194; Munților, XLIX, 399—400; Păcatul, 588—590; Flori de mărgărit, 665; Cântecui mării, 1054; Deschide-te floare, LIII, 386; Nostalgie, LIV, 570; Poveste, 941.

P. DĂSCĂLESCU-MUGUR

Deziderate p. preg. corpului didactic primar, XLVIII, 216—217.

PANTELIMON DIACONESCU

Anchetă școlară, XLVI, 357—359; Școala primară, orarul de ½ zi și grădina de copii, LI, 752—755; Înaintarea învățătorilor și mijlocirea culturii superioare, 825—828.

V. DIAMANDI-AMINCEANU

Metoviteanul Floca și privilegiile obținute de el, XLIV, B, 480—483; Din Marea Valahie, L, 208—212; Despre Marea Valahie, LVIII, 138—142, 617—619.

T. DIAMANT

Un proiect de falanster în Moldova, LI, 722—729.

T. DICESCU

Recensie: Dr. W. A. Lay, Școala activă și pedagogul, LIII, 628—685.

D. DIMIU

Din copilărie, XLIII, 1096—1099; Încercare asupra dubletelor din limba română, XLIV, B, 794—804; Școlile particulare, XLV, 1422—1427.

N. GH. DINCULESCU

1. *Fapte*: Demografie, XLV, 337; Geografie, 585, 1297; Istorie, 698—699;

Recensii: Jean Finot, L'agonie et la mort des races, XLVII, 1180—1181; Econ. I. Constantinescu, Monogr. com. Brănești-Gorj, XLIX, 90—91;

3. *Reviste*: Geographische Zeitschrift, XLV, 1304; XLVI, 329—330, 455—456.

EUG. DINESCU

Un răspuns, XLII, B, 79—81.

C. G. DISSESCU

Povețe de viață copilului meu, XLIX, 724—728, 897—902.

MIRCEA DJUVARA

Despre așa numita „creațiune a vieții“ XLI, 508—512. Mode noi în filosofie, XLIII, 765—775, 824—835; Idealism și filosofie, XLIV, A, 224—235; Două tendințe în filosofia contemporană, XLV, 643—655; Câteva considerațiuni asupra naturii spațiului și timpului, 1026—1039, 1355—1379; Despre câteva manifestări ale teatrului francez, 1063—1070; Schimbarea, centru al unei noi filosofii, XLVI, 254—264; Notiță despre Fouillé și Poincaré, 957—959; Câteva impresii asupra mișcării dramatice din ultimul an în Franța, 1018—1028; Filosofia contemporană și dreptul, XLVII, 481—498, 775—794; Ideia de evoluție în filosofia bergsoniană, XLVIII, 490—498; Filosofia poeziei lui Eminescu, 584—603; Haekel și conflațiunea de acum, 857—864; Câteva observații despre dreptul Fouillé și Poincaré, 957—959; de proprietate, XLIX, 123—135; Câteva reflexiuni asupra laturii filosofice a sufletului Reginei Elisaveta L. 361—372; Filosofia relativității restrânse (Lorentz, Einstein), LV, 58—70; Henri Bergson: Știință și filosofie, 378—389; Despre ideal în filosofie, LVI, 79—86; Individual și libertatea morală, LXII, 46.

1. *Fapte*: Geologie, XLV, 1415; Învățămant, 1416; XLVI, 1424; Literatură, XLV, 1416—1418; XLVI, 584—585; Arheologie, 323, 1057, 1298; Biologie, 323—324, 920, 1057—1058; XLVIII, 548; LII, 141—142; Epigrafie, XLVI, 324—325; Filosofie, 325, 1298—1300; XLVIII, 318; XLIX, 309—313; Oceanografie, XLVI, 326—327; Psi-

ho-fiziologie, 327; Astronomie, 580—581, 919—920; XLVIII, 204; Etnografie, XLVI, 581—582; Higienă, 582—583; Medicină, 585—586, 920—922, 1059—1060, 1424; XLVIII, 206—207, 318—319, 549; Pedagogie, XLVI, 586; XLVIII, 319; Antichități, XLVI, 919; Drept, 1298; XLVIII, 205; XLIX, 431—432; Filologie, XLVI, 1928; Fizică aplicată, 1300; Chimie, 1423; Helioterapia, 1423; (Economie), XLVIII, 317—318; (Fizică), 318; (Politica externă), XLIX, 314—315; Sociologie, 315—316; Geografie umană, 432—433; Oștire, 433—436; Politică, 843—844; Virgil I. Barbat, LII, 556—557; Influența sufletului asupra trupului, 557—558.

2. *Recensii*: La Philosophie allemande au XIX siècle, XLVI, 1426; Une philosophie nouvelle, Henri Bergson, 1426; Les étapes de la philosophie métaphysique, 82—84; C. I. Năvârliie, Filosofia lui Schopenhauer, XLIX, 955—956; Draghicesco D., Le renouveau religieux et la guerre mondiale, L, 449—450; Fichte et son temps, de Havier Leon, LV, 516—517;
3. *Reviste*: La Revue, XLI, 542—543; Revue des deux mondes, 543; Revue de métaphysique et de morale, L, 114—117; Scientia, 706—707.

TR. DJUVARA

Fapte: Artă, XLVII, 295; Fizică, 295—296; Filosofie, 296—297; Arheol., 297; Aviație, 297.

CONSTANTIN DOBOȘ

Poezii: Incet și una câte una, XLIV, B, 980; Spre zori, 1110—1111; Sară, XLV, 642.

N. DOBRESCU

Contribuții la istoria bisericii române în sec. XV (urmare sfârșit), XLI, 408—415; Episcopul Melhisedec, 978—987; Istoria bisericii române, 1221—1238; Raymond Netzhammer, Axiopolis (recensie), XLII, A, 614—615; Mitropolitul Andrei Șaguna, XLII, B, 554—570; Rodul bisericii în

trecutul românesc, XLIII, 630—648; Reprezentanții a două curente în biserica din Țara Rom. la încep. sec. XVI, XLIV, A, 348—364; Biserica din Basarabia dela 1812 până la 1912, XLVI, 500—506.

ION DONGOROZI

Cum s'a despărțit Tanti Veronica, LII, 726—732; Ghiță Spițaru, LII, 131—134; Didinel, 380—383; Căciula flăcăului, 552—562; Cum și-a găsit moartea tușa Nuța din Firești, 740—747; Cum se destramă un vis, LIV, 849—855; În toiu de iarnă, LV, 333—337; Într'un an la iarmaroc, 567—572; Ușurare, LVII, 406—409; În legătură cu examenul de bacalaureat, 703—705.

D. DRĂGAN

Fapte: Drept, XLV, 1294—1296.

I. DRĂGAN

Reviste: Revue générale de sciences pures et appliquées, XLIII, 336—337.

G. DRĂGĂNESCU

Juventus Celsus, LI, 150—155; Domitius Ulpianus, LVIII, 347—349.

VIRGIL DRĂGHICEANU

Fapte: Istorie, XLII, A, 224—225, 611—612;

Notițe despre pridvoarele bisericilor muntene XLII, B, 391—394; Casa lui Vasile Enache Bănescu XLIII, 682—687; Curțile boerești: Goleștii, XLVII, 722—736; Iarăși mormântul lui Brâncoveanu, XLIX, 464; C. Brâncoveanu conte al regatului ungar și principe al sacruului imperiu roman, 928—935; O nouă știre despre biblia lui Nicolae Milescu, 1074; O nouă candelă brâncovenească, L, 708—709.

Dr. SILVIU DRAGOMIR

Când și unde a murit Mitr. Dosofteiu? XLV, 1131—1143.

E. DRAGOȘ

O sărbătoare românească în Leipzig, XLVI, 712—715; P. Rășcanu (necrolog), XLVII, 952.

CHARLES DROUHET

O nouă colecție de scrisori inedite ale lui Alecsandri, XLV, 764—768; Ronsard și România, LVI, 521—524; Ronsard și România (repl. d-lui N. Coculescu), 846—850.

EC. DUCA

Poezii: Nădejdea mea, XLIII, 160; Gând pribeag, 298—299; Brădulet, 549; În primăvară, 629.

VIRGIL N. DUICULESCU

Vulturul, LI, 648; *Poezii*: Indrăgostitul, LIV, 14; Din tren, 461; Cântec trist, LIV, 868.

PETRE DULFU

Soarele (poezie), XLIV, A, 365.

LAZĂR DUMA

Părerile lui D. Philippide despre Românii din Epir și Macedonia, XLIII, 888—892.

BUCURA DUMBRAVĂ

Irimia, LI, 448—452, 582—593; Păzitorul pragului, 787—794; Adamantor, LII, 135—140.

C. DUMBRĂVEANU

Sonet, XLV, 431.

AL. DUMITRESCU

Desinea populației în România (fără Dobrogea), XLI, 938—941; Românii din Berlin, XLII, A, 251; Invățăm geografic la univ. din Berlin, XLII, B, 538—541; Dumărea și noul pod peste Dunăre, XLIII, 1280—1287;

GEORGE DUMITRESCU

Poezii: Clipe..., LII, 123; Gând de iarnă, LIII, 874; Zarea cufundată'n ceață, LIV, 417; Impietrire, 534; Versuri pentru bucurie, 628; Solitudo, 743; După moartea lui Werther, 846—848; Toamna, LV, 263; Fior, 487; Primăvara..., 488; Privighetoarea, 725—726; Fior de primăvară, LVI, 268; Oras pustiu..., 376; Cântec, 446; Tristeți de toamnă, 446—447; Ghețarul, 448; Cântec duios, 448—450; Seninătate, 649—650; Infrângere, LVII, 758—759; Odinioară, 812²—813²;

Proză: Bizarerii ale vremii, LV, 782—786.

1. *Fapte*: Literatură, LV, 776—777;
2. *Recensii*: G. Rotică, Paharuț blestemat, LVI, 491; Mircea Gheorghiu, Cântecul clipei, 491—492.

GH. D. DUMITRESCU

Descoperirea și punerea în exploatare a zăcămintelor de cărbune în nordul Belgiei, la Câmpine, LV, 787—790.

E.

VICTOR EFTIMIU

Poezii: Hamlet murind, XLV, 45—47; Artritisism, LIX, 151; Pastel cu corbi, LX, 295; Liniștea universului, LXI, 25; Cântec, 186; Muzeu, 379.

MIHAIL ELIESCU

Din Brașovul stăpânirii românești, LII, 270—272.

ELISAVETA

Vegherea, XLII, A, 1—5; Potiruț vieții (poezie), XIII, 357; Genera-

ției de azi (poezie), XLVI, 1—2; Cugetări, XLVII, 1—2; Ultimul ram, (Cea din urmă poezie), I, 241—242; Scrisoare lui G. E. nescu, LVI, 419—431.

D. ST. EMILIAN

O întâmpinare, XLIV, B, 104; Întăile încercări de teatru ale lui P. Liciu, LVI, 481—485.

MIHAI EMINESCU

O prefată despre literatura populară, XLIII, 606—607; Scrisori, LI, 393—398.

ARTUR ENĂȘESCU

Poezii: Sonete (d-lui Ioan Miclescu, XLIII, 255—256; Fantezie, 517—518; Sonet, 659; Patima, 914; Sonet, 915; Elegie, 1033—1034; Sub lună, XLIX, 136—137; Antonio și Cleopatra, 138—140; Isus, 255—257; Durere, 628—629; Lui Eminescu, 765—766; Revolta zeilor, 892—896; Amintire, 993—995; Visătorii, L, 70—71; Privighetorile, 417—418; Lacrimi, 617; Mamei, LVI, 479; Trandafirii vieții, 768—769; Flori de lună, 839—840; Floarea mortii, 874;

Intre astre, 934; In parc, LIX, 186—187; Sensitive, LXI, 107—108; Fragment, 281; Cântece, 282; Pământul, 454.

CONSTANTA EVOLCEANU

Dorința (poezie), XLII, B, 459; Doamna Flena, XLIII, 42—47.

D. EVOLCEANU

Păreri asupra originii poemelor homerice, XLI, 626—631; Câteva cuvinte despre criticele d-lui Maiorescu, XLIV, A, XCIX—CIV.

F.

ELENA FARAGO

Poezii: Din drum, XLII, A, 308; Zădărnicii, XLVI, 1321—1322; Din pustiu de zări, XLVII, 118; Noemvrie, LIV, 811.

C. FEDELEȘ

Cugetările lui Marcu Aureliu „către sine însuși”, XLVI, 67—70, 187—196, 804—811, 1029—1043; Butelia pe mare—sfat unui tânăr necunoscut (poezie, după A. de Vigny), XLVII, 795—802; Spiritul pur. Evei (după A. de Vigny), 1088—1092.

AUREL FILIMONUL

Omul sărac și dracul, XLIX, 1251—1264.

N. FILIPEANU-PELIPENCU

Viața lăuntrică a poporului rusesc, LIV, 858—867, 936—940.

N. FILIPESCU

Agricultura în Rusia și în România, XLI, 245—253; D. T. Maiorescu în politică, XLIV, A, CV—CXXVII.

ION C. FILITTI

Câteva acte fragmentare relative la epoca regulamentară, XLII, B, 506—513; XLIII, 550—555, 662—663; Scrisori inedite ale Cavare-

rului de Gentz, XLV, 555—567, 686—691; Biserica Maica Domnului din Slatina, XLVI, 159—163; Cum s'a făcut alegerea dela 24 Ian. 1859, L, 103—112; Exproprierea, LI, 286—292, 553—560; Maiorescu la 1913, LII, 115—123; Situația internă și bolșevismul, LIII, 62—69; Impozite sau economii?, 105—108; Un discurs-program, 109—111; Mama și soția lui Mihai Viteazul, 609—627; Cratoaveții, LIV, 193—228, 292—320, 398—416; Două scrisori dela C. Negruzzi, LV, 93—96; Lui Dimitrie Onciul (necrolog), 223—224; Vlădica Luca (1583—1629) strămoș al poetului Cârlova, 319—332; Din iconografia noastră laică, LVI, 203—213; Clasele sociale în trecutul românesc, LVII, 132—143; 303—331; Cine e cronicarul Dumitrache, 827—833; Radu Rosetti (necrolog), VIII, 156; Chipurile lui Nic. Vodă Mavrocordat și familiei sale în bisericile bucuștene, 421—426; Din lucrările admirării de revizite a Reg. Org. al Moldovei, la 1831, 514—552; Istoria națională în rev. „Conv. Lit.”, LIX, 77—91;

Recensii: C. C. Giurescu, Un anteproiect necunoscut al legiurii lui Caragea, LX, 690—692; Almanahul graficei române, LVI, 638; P. P. Panaitescu. Un manuscris al „Efemeridelor” lui Const. Caragea, 794—795; Dr. Andrei Veress,

Pribegia lui Grigorescu-Vodă prin Ungaria și aiurea, 795—796; E. Lovinescu, Istoria civilizației române moderne, LVII, 67—72, 154—156; C. C. Giurescu, Noui contribuții la studiul marilor dregători în sec. XIV și XV, LVIII, 305—306; I. Vlădescu, Despre dări sau impozite, 306—308; I. Bianu și N. Cartojanu, Album de paleografie românească, 627; Almanahul graficeii române pe 1926, 712; C. C. Giurescu, Organizarea financiară a Țării Rom., în epoca lui Mircea cel Bătrân, LX, 194—195; Georges Fotino, Contribution à l'étude des origines de l'ancien droit coutumier roumain, 195—198; C. C. Giurescu, Contrib. la st. marilor dreg. în sec. XIV și XV, 198—200; *Reviste*: Revista Arhivelor, LVI, 494—495.

R. FLOR

Conferința dela Geneva, LIV, 285—290; Refacerea Rusiei, 382—386; După Genova, 476—480.

N. G. FLOREA

O excursie pedagogică, XLVIII, 432—437;

Fapte: Filosofie, XLVII, 804—808.

Recensii: Rein-Deutsche Schulerziehung, XLVII, 426; Vermeyen, Die Philosophie des Möglichen, 808—810; Schwarte, General-major M., Technik des Kriegswesens, 921—925.

AL G. FLORESCU

Teatru: Sanda (piesă în 3 acte), XLII, A, 257—292, 408—439, 522—549; Chinul (piesă în 3 acte), XLIV, B, 5—35, 140—173, 292—314.

MIRCEA FLORIAN

Destinele științei și metafiziceii, XLVI, 295—317, 413—431, 539—557; Natura și rolul filosofiei, XLVII, 1262—1285; Către o noua filosofie, LIV, 442—449, 511—524; Realism și idealism, 893—904; LV, 163—183; O carte ro-

mânească de psihologie, LVI, 140—145; Immanuel Kant, 309—317; Reflecții inactuale asupra filosofiei timpului nostru, LVII, 637—649; Știință și raționalism, LVIII, 73—86, 203—215, 276—291, 375—387, 440—451, 543—487; Partidele politice, 660—666; Filo-sofia Junimei, LIX, 99—105;

1. *Fapte*: Psihologie, XLVIII, 78—79; Pedagogie, 549; Biologie, 666; Bicentenarul nașterii lui Kant, LVI, 254; Criza universit. 254—255; Jalnica stare a scriitorului francez, LVII, 877—880; Sărbătoria d-lui Petrovici, LVIII, 811;

2. *Recensii*: P. P. Negulescu, Filosofia Renașterii, XLIX, 86—89; P. P. Negulescu, Reforma învățământului, LIV, 463—467; I. Petrovici, Probleme de logică, LVI, 490—491; Gabriel Séailles, La philosophie du travail, 492—493; I. Petrovici, Cercetări filosofice, LVIII, 224—225; E. Todie, Hâr-dăul lui Satan, 393; Șt. Zeletin, Retragerea, 466; I. Teodoreanu, La Medeleni, 625—626;

3. *Reviste*: Gândirea, LVII, 798; Revista de Filosofie, 798—799; Ideea europeană, LVII, 77; La revue mondiale, LVIII, 229—230.

ION S. FLORU

O excursiune școlară în Bucovina, XLII, B, 550—551, 663—667; D-I T. Maiorescu istoric al României contemporane, XLIV, A, CXXV—CXXXIII; Basarabia o sută de ani provincie rusească, XLVI, 507—512;

1. *Fapte*: Istoria, XLI, 216—217;

2. *Reviste*: Revue des deux mondes, XLI, 117—118; Deutsche Rundschau, 118—121, 122, 340, 450—452, 640—642, 840—841.

MARCEL FONTAINE

Scepticismul și idealismul lui Anatole France, LVII, 90—110; Spre luptă, LVIII, 350—355.

MATEI FOTINO

Contribuțiune la o bibliografie

franco-română, LVIII, 122—131; Teze de doctorat susținute de Români între 1907—14 în Franța, LX, 148—157.

ZOE G. FRASIN

Poezii: Galatea, LII, 349—350; Suprema îmbrățișare, 724—725; Pe acelaș drum, LIII, 143; Infaanta Deia, 445—446; Viață, 838; Amor, LIV, 429—430; Firul nălucii, LV, 464.

G.

GALA GALACTION

In Basarabia păduroasă, LXI, 163—166; Dintr'un vraf de hârtii îngălbenite, LXII, 27.

C. D. GĂLUȘCĂ

In amintirea lui Ascoli, XLII, A, 72—74.

C. GANE

Curtea de Arges, LVI, 525—542; Rădăuți, 739—736; Ada Kale, LVII, 20—31; Siliștra, 179—191; Alexandru Marghiloman, 323—325; Abu-El-Hull, LVIII, 56—70; Ilo-tinul, 319—327; Salonic, 486—498; Atena, 747—762, 863—873; I. I. Ciocănescu (necrolog), 812;

1. *Fapte*: Despre Panait Istrati, LVII, 799; [Pe calea gloriei (Valentine de Wolmar), 799—800]; [O interesantă propunere a d-lui Paul Valery, LVIII, 153—154; Originea contelui Coudenhove-Kalergi, 474—476; Cazul d-lui Panait Istrati, 635—636; In Jurul premiilor naționale de literatură, 636]; Indentitatea „Coanei Chrittei” a lui Alecsandri, 971—972;

2. *Recensii*: Sever Zotta, Despre neamul Cantemireștilor, LVI, 636—637; Kira-Kiralina, de Panait Istrati, 637—638; Emil Cerchez, Din vremuri trecute, 957—958; Panait Istrati, Moș Anghel, LVII, 73—74; Sandu Tudor, Comarnic, 588—595; Henri Béraud, Ce que j'ai vu à Moscou, 876²—877²; Baron v. Kapri, Cazul fostului colonel Al. Sturdza, LVIII, 627—628; Codin, de Panait Istrati, 967;

M. FRIEDWAGNER

Mihail Sadoveanu, XLVI, 725—743.

H. FROLLO

Poezii: Sonata appassionata, XLV, 1092—1095; Era un fir de iarbă moale, XLVII, 1214—1215; Remu-tare, 1216; Blestemul Venerei, XLVIII, 34—37.

Recensie: [Mircis Costini, Hionit-con Terrae Moldavicae ab Aarone. Principe, ededit Barwinski, XLVIII, 84—85].

3. *Reviste*: Făt-Frumos, LVIII, 149—150, 810; Rîtmul vremii, 150, 471; Țara noastră, 150—151; Arhivele Olteniei, 151; Ramuri, 226—227, 630—631, 890—891; Gândirea, 227—228, 310—311, 968; Viața Românească, 228—229; Adevărul literar, 229; Datina, 229, 631; Lumea, 311; Propilee literare, 394—395; Junimea literară, 470—471, 969; Flamura, 629—630; Orizontul, 631—632; Banatul, 632; Adevărul literar și Universul literar, 713—714; Graiul nostru, 810, 969; Țara de jos, 891; Universul literar, 968—969.

IGN GANE

Poezii: Elegie (trad. din Albert Semain), LVIII, 439; Seară păgână (trad. din Albert Semain), 611; Ilda (trad. din A. Semain), 612; Ronsard către Elena, 678.

N. GANE

Cuvântarea dela banchetul „Conv. Lit.”, în ziua de 19 Ian. 1908 în București, LIX, 121—122.

EM. GÂRLEANU

O amintire, XLII, A, 399—404; Hoinar, XLIII, 728, 730; Cât un fir de neghină, 809—810; Luptătorii, XLIV, A, 26—28; Domnul Mafor, 199—202; Cioplitorul, XLIV, B, 965—970; In odăita ei, XLV, 4—14;

Recensie: E. Lovinescu, Aripa morții, XLVII, 424—425.

CONST. A. GAROFLID

Problema agrară și deslegarea ei. XLII. A, 46—70, 168—208; Cât pământ dau, țărani și arendă? XLIII, 161—166; Problema monetară. LVI, 61—78.

M. GASTER

Farmece și descântece românești, LII, 32—38

GEORGESCU

Un almanah literar maghiar, LIII, 303—309.

ION GEORGESCU

Câteva date privitoare la studiile secundare ale lui Ion Slavici, LXII, 127.

CONST. GEORGIADÉ

Părci asupra învățăm. filosofic în liceele noastre, LVI, 864—859; D-1 Rădulescu-Motru ca profesor și om de știință, LVII, 571—575; Adnotațiile lui T. Maiorescu, 850²—862²; Reflexii critice asupra volumului „Știința literaturii“ a d-lui M. Dragomirescu, LVIII, 875—878; *Recensii*: A. Hurmuz, Minunea, LVII, 465—466; M. Sadoveanu, Țara de dincolo de neagră, 710—711; G. Nichita, Des-trămarea, 711—712; Perpessicius, Scut și țargă, 808—809; Talaz, Soare, 883—884; Al. Belis, La critique française à la fin du XIX-ème siècle, LX, 192—194.

GEORGE C. GEORGIAN.

Poezii: Tu ai iubit, XLI, 595—596; Martii, 960; Din pribegie, XLII. A, 213; Robie, XLIII, 1166—1167; Răsare soarele din ape... XLIV. A, 451; Despărțire, XLIX, 916—919; Pasăre mică, L, 65—66; Lui Maiorescu, LIV, 97—101; Primăvara, LVI, 723—729.

P. GEORGIAN

Invațiile tătărești până la întemeierea Principatelor, LVII, 353—365, 651—661; Țătarii în țările românești, LVIII, 590—610.

VICTOR CONST. GEORGIAN

Smeul, L, 558—564; Prefaceri, LI, 732—739; Lupul, LII, 436—442; Bătu Gheorghită Malbantu, 635—

640; O amintire, LIII, 138—142; În zile de sărbătoare, 431—456; Domnul și Doamna Gologan, LIV, 230—233; Răzbuarea, 322—323; Dulău, 395—396; Ghiță Modolea, 566—568; Alecu Brumărică, LX, 336—342.

G. GERDA

Uica Donesc, XLVIII, 38—42.

N. D. GERMANI

Cântec (din Heine), LIV, 457; Problema reparatiunilor, LVI, 396—400; Soc. Naț. și menirea ei în domeniul pol. internaț., LVII, 62—66; Johann Strauss (1825—1925), 737—743;

Fapte: Alegerea prezidențială în Germania, LVII 235, 398—400; „Paneuropa“, LVIII, 472—474;

Recensii: C. I. Argentoianu, În urmărirea normalizării monetare, LVII, 75—76; Dan Cocărdia, Răsunarea privighetorii, LX, 382—383;

CONST. V. GEROTA

Voevozii în balada populară, XLIX, 1265—1275; Pe marginea dramei istorice, LI, 391—392; M. Sorbul, Răsunarea, 467—469; Teatrul National: Oedip Rege, Vlaicu-Vodă, Candida, 679—682; Tata, de Steindberg, LII, 667—669; Comitetele școlare; Gimnaziul nou, 750—751; Lipsa de profesori; Noile reforme școlare, LIII, 182—183; Cu prilejul centenarului lui V. Alecsandri, 493—495; Craiova, Heidelbergul de altădată, LIV, 387—388; Iulius Caesar și Apus de soare, 793—796; Centenarul lui Pasteur, 956—958;

Recensii: D. Marmeliuc, Figuri istorice românești în cântecul popular al Românilor, XLIX, 956—957; A. Măndru, Floarea Tibrului, LI, 84—85; Victor Lazăr, Baroul David Urs de Mărgineni, 176; M. Galiția, Curente în poezie, 179.

MIHAIL GHENESCU

Rugă (poezie), LIII, 164—165.

MIRCEA GHEORGHIU

Poezii: Am visat, LIII, 748; Acord final, 748; Apa morților, 852; Spre

ideal. 852; Liniște, LIV, 123; Prin-
tre gene, 259; Poetul, 929; Sufle-
tul, LV, 145;
Nora, de Ibsen, la Teatrul Naț. LIII,
793—795.

I. GHERASIM

Lacrimi (poezie), LI, 739.

Dr. VASILE GHERASIM

Eminescu ca optimist, LIV, 485—
503; In satul Eminovicenilor,
834—845; Familia Eminovici, LV,
185—188; Caragale, idealist, 583—
598.

Dr. ILIE GHERGHEL

Oberon (trad. din Wieland). L,
536—557; Câteva contrib. la cu-
prinsul noțiunii cuvântului „Vlach“,
LII, 335—348; Castelul Boncourt
(trad. din A. de Chamisso), 542—
543; Studii priv. la nomencl. pop.
român; Ausonii și limba ausonică,
LV, 296—302; Insemnătatea istori-
că a filologiei, LX, 351—356;
Opera d-lui A. Philippide, LXI,
319—312;

Recensie: Dr. C. C. Diculescu, Dic
Gepiden, LVI, 328—330.

GH. GHIBĂNESCU

Istoria vieții mele dela 1801 (transp.
după Elena Hartulari), LVIII,
729—745, 841—855, 815—933; LX,
112—123, 297—312; LXI, 69—78;
78, 301—308.

LIE GHIBĂNESCU

Evoluția și educația, XLVI, 1139—
1149, 1280—1294; O reformă
urgentă în școala primară, XLVII,
553—556; Unele neajunsuri din
învățământul primar, 821—824;
Evoluția sistemelor de educație,
XLIX, 46—53.

Reviste: Menatschrift für Soziolo-
gie, XLIII, 337—338, 573.

ONISIFOR GHIBU

Recensie: O carte român. despre
Kant, XLIV, B, 714—715.

FRINȚUL GRIGORE GHICA

Scrisoarea către fiul său, XLI, 263—
264.

VLADIMIR I. GHICKA

Câteva documente despre Costini
aflate în Arhivele române, XLI,
468—482;; Cugetări, 1073—1074;
O carte care ne privește și un
om care ne interesează, XLIII,
1267—1278; XLIV, A, 44—56; Ex-
tracte și analize din cartea „In-
Moldova“ (1855—1816) a lui Ed.
Grenier, XLIV, B, 336—350;
XLVI, 147—158, 677—686, 1205—
1220; Un proiect pentru recuceri-
rea Basarabiei în 1855, 591—593;
Din istoria palatului regal, XLVII,
343—358, 456—469.

VLADIMIR GHIDIONESCU

Un răspuns pedagogic, L, 458—462.

DAMIAN GHIMPU

Reviste: Letopiseti, LI, 87—88; Flo-
rile Dalbe, 88; Viața nouă, 88;
Luceafărul, 88—89; Revista criti-
că, 89.

G. GIUGLEA

O scrisoare a lui Petru Maior, XLIV,
B, 329—335, 558—564; Cuvinte
rare, XLV, 1180.

CONST. A. GIULESCU

La seceră (poezie), XLII, B, 389—
390; In zori (poezie), 484; In
toiul verii (pozie), LII, 31.

CONST. GIURESCU

Documente din secolele XVI-lea—
XIX-lea priv. la familia Mano,
XLII, B, 292—295; Tractatul lui
C. Cantemir cu Austracii (1690),
XLIV, A, 274—290; O carte des-
pre politica externă a lui P. Ra-
reș, XLIV, B, 354—368; Un ră-
spuns instructiv, 872—884; Influa-
tive culturale în provincie, 953—
955.

Recensii: Așezăm. cult. al Mitrop.
Doșitei Filitti, XLV, 809—811;
Câteva lămuriri asupra unet re-
censii, XLIX, 1075—1077.

CONST. C. GIURESCU

Câteva cuvinte asupra „Legătorei
și așezăm. lui Mihai Vodă“, LII,
370—380; G. Pascu, „Grigore G-
reche“, LII, 222—232; Cronica lui

Gr. Ureche, 322—328; G. Pascu, „Miron Costin“, 861—872;
Recensii: St. Longinescu, „Așezani. și leg. lui Mihai Vodă“, LI, 744—749;

OCTAVIAN GOGA

Poezii: Zițe rele, XL7, 261—262; Tristia, LVI, 36; Pustiu, 36; Din viață, 87; Tovarăși, 37—38; În mine câte-odată, 38; Înviere, 39.

V. GOLDIȘ

Scrisoare, LIX, 49.

MARIETTE GOLD

Doamnă, LV, 721—724.

Dr. AR. GRĂDINESCU

Limita cunost. noastre asupra naturii, LIV, 740—743.

I. GRĂMADĂ

C. Negruzzi și M. Kogălniceanu, XLVII, 257—260; M. Eminescu la Univ. din Viena, 956—960; Bulgarii în România până la 1877, XLVIII, 152—157.

OLGA GRECEANU

Despre femeile-pictori, LVII, 455—458.

CONST. GRECESCU

Recensie: I. Ursu, Concepția istorică. Caracterizarea și împărțirea Ist. Rom., LVII, 156—157.

EM. C. GRIGORAȘ

Spătarul Milescu, LVIII, 251—255; D. Cantemir om de știință și literat, 800—807; Cantemir filosof, LX, 268—272; Estetica științifică, 383—384; Poezie românească în sec. 17 și 18, LXI, 88—106; O funcție sacrală, LXII, 110;

Fapte: B. Deleanu, poet romantic, LX, 201—202.

Recensie: N. Iorga, Istoria liter. rom., LXI, 237—239.

P. P. GRIMM

John Keats (1796—1821), LIII, 178—181.

P. P. GRIMM și A. T. NAUM

La o urnă grecească, poezie (din Keats), LIII, 136—137.

DIMITRIE GUSTI

Introducere la cursul de istoria filosofiei grecești, etică și sociologic, XLIV, B, 620—645.

H.

GEORGE V. HANEȘ

Un ofițer englez despre acț. milit. a Rom. în Bulgaria, XLVII, 1068—1071; Revistele militare, XLVII, 1300—1304.

PETRE V. HANEȘ

Tineretea lui M. Kogălniceanu, XLV, 1240—1251, 1344—1354; Evangheliarul românesc din 1561, în comparație cu cel slavonesc, XLVII, 648—690, 988—1007.

GENERAL C. N. HĂRJEU

Problema învățăm. fizic, LI, 432—443; Studiul istoriei militare, LII, 473—484; Studiul istoric al organizării militare a țărilor, 696—

712; Studiul istoric al războaielor, LIII, 113—126.

GORDON HAYWARD

Epave (Dramă în 3 acte), LVII, 496—534.

GEORGE HEMPEL

Un vechiu disc de argilă în dialectul ionic dinainte de Homer, L, 569—587.

I. N. HERESCU

Străbunul (versuri), LXI, 37.

A. de HERZ

Teatru: Noaptea învierii (dramă în 3 acte), XLIII, 1027—1052,

- 1174—1201, 1288—1299: Biruința (dramă în 3 acte), XLV, 132—158, 255—277, 390—408, 538—554;
 Florile (poezie), XLIV, A, 546;
 Scriitorii din regat, peste munți, XLV, 358—359.
- Cronica dramatică*: Teatrul Naț.: Deschiderea stagiunii, XLIII, 1142—1143; T. Naț.: Corbii, de Henry Beque; Portofoliul, de O. Mirbeau, 1253—1254; T. Naț.: Pământ, de Polizu Micșunești; Romeo și Julieta la Mizil, de Ragnetti, 1381—1382; T. Naț.: „Viforul”, de d-l B. Delavrancea, XLIV, A, 114—116; T. Naț.: Chinul, de Al. G. Florescu, XLIV, B, 126—128; T. Naț.: Modelul, de Henry Bataille, 943—946; T. Naț.: Regele Lear, 1055—1058; T. Naț.: „Poezia depărtării”, de D. Zamfirescu, XLVII, 213—215.
- C. HIOTU
Cronica politică: Legea învoielor agricole, XLII, A, 111—113; Aplicarea legii învoielor agricole, 236—238; Cassa rurală în parlament, 360—365; Budgetul pe 1908—1909, 485—487; Repartiția proprietății rurale, 622—627.
- C. HOISESCU
Cronica dramatică: Rolul statului în industria casnică de petrol, XLV, 592—596; Ce ar fi de făcut pentru industria de petrol românească?, 703—715; Criza economică, LVI, 120—135.
- H. HÖFER
 În Petermanns Mitteilungen, XLV 331—332.
- CONSTANTIN HURMUZACHI
 Scrisori către Ion Maiorescu, XLI, 830—832; 910—924, 1013—1015, 1242—1247; XLII, A, 571²—578²; XLII, B, 82—90, 177—181; 296—303.
- V. HUȚAN
 Bucovinei (poezie), XLIX, 39.
- I.
- AL IACOBESCU
 Mama (poezie), LIII, 294; Mamaet (poezie), LXI, 434; În seara liniștită (poezie) LXII, 105.
- IACOBOVICI
 P. Cerna, LV, 225—226.
- GENERAL G. IANNESCU
 Observări ale unui turist militar, XLIII, 259—253.
- Dr. IOAN URBAN IARNIK
 Cum am făcut cunoștință cu „Conv. Lit”, XLII, B, 116—119; Drumul pe care am mers, XLIII, 65—72, 143—152, 300—312, 427—432, 523—542, 649—661, 756—764, 846—866, 955—975, 1101—1121, 1116—1136, 1330—1350; Spicuri aromânești, XLIV, A, 556—567; Dict. Acad. Rom. LIV, 46—49, 931—935; Scrisoare, LV, 575—576.
- 236—238; Cassa rurală în parlament, 360—365; Budgetul pe 1908—1909, 485—487; Repartiția proprietății rurale, 622—627.
- ROLUL STATULUI ÎN INDUSTRIA CASNICĂ DE PETROL, XLV, 592—596; CE AR FI DE FĂCUT PENTRU INDUSTRIA DE PETROL ROMÂNEASCĂ?, 703—715; CRIZA ECONOMICĂ, LVI, 120—135.
- ÎN PETERMANN'S MITTEILUNGEN, XLV 331—332.
- SCRISORI CĂTRE ION MAIORESCU, XLI, 830—832; 910—924, 1013—1015, 1242—1247; XLII, A, 571²—578²; XLII, B, 82—90, 177—181; 296—303.
- BUCOVINEI (POEZIE), XLIX, 39.
- I.
- ILEANA,
 PRINCIPESA ROMÂNIEI
 Constante, LXI, 14—17.
- P. ILIAȘ
 Îndărăt—spre școală, XLIII, 1144—1145.
- VOISLAV ILIC
 Elegie la ruinele turnului lui Sever, XLVIII, 852—853.
- MARIN G. ILIE-COSTEȘTI
 Să cinștim ca la noi..., LXII, 118.
- AL EXANDRU IOAN
 Liga Națunilor, LI, 669—678; Ce-lul și panslavismul, LII, 573—576.
- CONSTANTIN G. IOAN
 Anchetă școlară, XLVI, 239.
- M. D. IOANID
 Pre Domnul, suflete al meu... (poezie), LV, 413.

D. IOANIȚESCU

Primele cărți de logică în românește. XLIV, A, 527—528; Copilul trandafiriu, LI, 160—164; Arena și taurii, 370—373; William James, 455—460; Discuțiuni constituționale, LII, 155—160, 356—369; I. Petrovici, 457—459;

1. *Fapte*: Chimie, XLIII, 82—83, 455; Etnografie, 83; Geografie, 83—84; Învățământ, 84; Arheologie, 207; Astronomie, 454; Antropologie, 454—455; Geologie, 457; Psihologie, 458; Cosmografie, 563; Medicină, 564; Minerologie, 564—565; Studiul cancerului, 674—675; Academie, XLIX, 683; Cultură, 683—684;
2. *Recensii*: Charles Andler, La décomposition politique du socialisme allemand, LII, 148—149; Raoul Labry, La législation communiste, 149—150;
3. *Reviste*: Revue philosophique, XLII, B, 96—97.

TRAIN R. IONAȘCU

Observări asupra muzicii din timpul revoluției 1789, L, 234—237.

Dr. D. IONESCU-BUJOR

Soluția eterică, XLII, B, 266—273; Dela României de peste hotar, XLIII, 354—355; Pentru înființarea unui „Institut de cercetare a materialelor“, XLVII, 101—103; Import. și val. întreb. îngrășăm. chimice, 218—219; Economia națională și Evreii, XLVIII, 104—107; Reforma reorganizării statului român: Chestia agrară, 224—225; Cooper. meseriașilor și cooper. sătești, 573—575; Primei dia econ. și socială adusă de trustul fabricilor de zahăr în România, 677—680; Desorientarea politică din România cu priv. la întreb. mat. de constr., XLIX, 581—588;

1. *Fapte*: St. Naturale, XLI, 537; Finanțe, XLVIII, 76—77; Statistică, 208—209;
2. *Recensii*: Dr. I. I. Nițescu, Cercetări comparative asupra valorii nutritive a porumbului nou și vechiu, XLIX, 844—846.

CONST. IONESCU

În memoria lui Ciprian Porumbescu, LV, 519—520; Raymond Poincaré, 534—561.

Pr. DOMINIC IONESCU

Cu privire la originea Moșilor, LIV, 30—33.

Pr. DRĂGOMIR IONESCU

Un cuvânt cu pricină, LV, 489—498.

ENACHE IONESCU

Moravurile publice și moralitatea școlarilor moștri, L, 497—533; Filosofia în școala secundară, LVIII, 775—795.

D. IONESCU-SACHELARIE

La moartea lui P. Cerna, XLVII, 815—820; Elemente geografice în poezia noastră populară, XLVII, 1098—1024; 1093—1120; Pe Siret, LII, 220—225, 642—647, 734—738; Despre evoluția portretului în sculptura greacă, LIV, 431—441; Despre St. O. Iosif, 550—509.

TH. I. IONESCU

O carte de limba latină (de O. Florescu), XLIX, 846—849.

T. IORDĂNESCU

De unde ne-a venit jocul păpușilor, XLI, 526—532; Un orientalist român. Amintiri despre C. Georgian, 825—829; Două povești indiene, 989—999; Limbile internaționale și menirea lor, XLII, B, 47—55; Resturi de aoriste în limba latină, 398—410; Orientalia, XLIV, A, 366—381; Un aeroplan în vechea Indie, XLIV, B, 319—328; Inscripția gotică după brățara din tezaurul dela Pietroasa, 927—930; Învățăm. științific al limbilor clasice în liceele noastre, XLV, 909—916; Fachirii indieni și doctrina lor, 987—1001, 1144—1163; Import. limbilor clasice pentru învățăm. secundar, LVI, 236—240;

Recensii: Jakatam, Das Buch der Erzählungen aus früheren Exis-

tenzen Buddhas, XLI, 837—838; M. Niedermann, Historische Lautlehre des Lateinischen, XLII. A, 475—476; A. Achleitner, Karl der Weiser, XLII. B, 645—646; Holger Pedersen, Vergleichende Grammatik der Keltischen Sprachen, 646—647; Hans Reichelt, Awestisches Elementarbuch, XLIII, 566—569; Eliodor Constantinescu, Anuarul Gimn. „Al. Lahovari” din Râmnic-Vâlcea, 1126—1127; A. Thumb, Handbuch der Griechischen Dialekte, 1360—1362; Enescu Stâlpeni, Proverb și maxime indiene, XLIV. B, 1045—1047; Carl Darling Buck, Introduction to the study of the Greek Dialects, XLV, 342—344; Otto Hoffmann, Geschichte der Griechischen Sprache, 344—346; O Schrader, Die Indogermanen, 457—458; B. Carra de Vaux, La langue étrusque, 588—589; I. C. Filitti, Turburări revoluționare în Țara Românească între 1840—43, XLVI, 206—207; Johannes Hoops, Reallexicon der Germanischen Altertumskunde, 207—208; R. Reitzenstein, Hellenistische Wunde-

rerzählungen, 209—211; M. Fridwagner, Mihail Sadoveanu, 587; I. Nisipeanu, Elemente de psihologie pedagogică, LIII, 395; D. Marmeliuc, Sofocles, 491; P. Teodoru, Câteva obs. cu privire la reforma agrară, LIV, 375; D. D. Costeanu, Între știință și industrie, LV, 191; A. Meillet, La methode comparative en linguistique historique, LVIII, 885—889.

N. IORGA

Orașele oltene și mai ales Craiova pe pragul vremilor nouă (1760—1830), XLI, 56—69. 146—157.

MIHAIL IORGULESCU

Literatură (Fapte), LII, 142—146; Agamemnon al lui Eschil, 226—237.

ST. O. IOSIF

Din coresp. (lui St. O. Iosif) în 1890, XLIX, 177—181, 283—287.

CL. ISOPESCU-GRECU

Documente din preajma unirii, LVII, 143—153.

K.

CONST. I. KARADJA

O curiozitate literară în timpul Eteriei (Fapte), LVII, 319—320.

G. T. KIRILEANU

Testamentul și pomelnicul marelui logofăt C. Conachi, XLII. B, 608—621; Ideia unirii la marele log. C. Conachi, XLIII, 55—59; Dela țară, XLIV. A, 647—663; Însemnări istorice pe cărți vechi bisericești, LV, 44—52; Mit. Dositei Filitti și așez. său cultural, LX, 179—183.

C. KOGĂLNICEANU

Mircea II Domn al Țării Rom. (1521), XLVI, 875—882; O genealogie, răspuns d-lui N. Iorga, 1258—1271; Răspuns d-lui St. Nicolaescu, XLVII, 374—377; Biserica Sf. Nicolae domnesc de C. de Argeș, LIV, 723—730; LVI, 759—766; Dan fiul și Dan nepo-

tul lui Mircea cel Bătrân, LV, 371—376; Negru Vodă, LVIII, 456—462; Voevozii înmorm. în bis. domnească dela C. de Argeș, 613—617.

MIHAIL KOGĂLNICEANU

Scrisoare către baronul de Jomâni, XLVI, 485—490; (Din coresp. sa), XLVI, 198—200; Scrisoare către I. C. Brătianu, 719—728; Lupta pt. păstrarea Basarabiei, LX, 38—52.

EDUARD J. KONYA

Ce am văzut în Olanda LXI, 368—378; LXII, 831.

ANA KONTA-KERNBACH

Poezii: În toate, XLI, 494; Trăește, XLIII, 742; Amurg, 845; A mestesso, XLIV. A, 672; XLIV. B, 494; Ochii, XLII. A, 564; Nălucă, 100; Pace ție, XLIX, 8.

N. L. KOSTAKI

Soarele, Studiu de mitologie română, XLII. B, 485—494; Luna, st. de mit. rom., XLIII, 1075—1083; Pajura, St. de mit. rom., XLIV, B, 101—103; Vântul, St. de mit. rom., XLV, 315—321.

D-na MITE KREMNIȚ

Un Lenau român, XLIV. B, 783—793.

CONST. EM. KRUPENSKI

Datoria cea mare către invalizii din război, LI, 491—513; Câteva

cuvinte asupra lui Gentz, 600—605; LIII, 29—58;

1. *Fapte*: Statistică, XLI, 537—538; XLIV. A, 83, Geografie, XLII. B, 642.
2. *Recensii*: Justin, Monsieur Lebu-reau et Monsieur Leparlement, LII, 146—147; E. Servan, Lexemple américain, 247—249; Gaston Jéze, L'impôt extraordinaire sur le capital, 249—251; Robert de Flers, Sur les chemins de la guerre, 453—455; Gustave Rivet, En Yougo — Slavie. LIII, 85—87.
3. *Reviste*: Revue de Paris, XLII, B, 649—650.

L.

N. H. LAHOVARY

Case vechi moldovenești, LVI, 457—459.

I. N. LAHOVARY

Cum s'a stricat limba românească? XLIV. B, 1085—1098; XLV, 23—44, 159—173, 279—298, 411—430.

SCARLAT LAHOVARY

Autoportretul lui V. Alecsandri, LI, 444—447.

VLADIMIR LĂINICEANU

Poezii: Serenada, LI, 71; În grădina, 71; Bătrânul marinar, 654; Pe înserate, 718; Noapte, LII, 114; Cântec, 309; Toamna, 647; Amurg de toamnă, 732; Vraja, 733; În port, LIII, 296; Ochii tăi, 462; Sonete, 749; Pelerinul, 837; Clar de lună, LIV, 246; Sonet, 324; Răsărit de lună, 739; Vulturul, LV, 683—684; Noapte la țarm, LVII, 535; Primăvara, 636.

TRAIAN LALESCU

Mecanica socială a d-lui S. Haret, XLV, 108—116; Personalitatea artistică a lui Henri Poincaré, XLVII, 240—256.

1. *Fapte*: Drept, XLIII, 563—564, 785—787; XLV, 806—808; XLVI, 448—450; Statistică, XLIII, 566, 675; Artă, XLIII, 672; XLV, 697—

698, 803—806; Politică, XLIII, 673—674; Sociologie, 674; Invățământ, XLIV, B, 1163—1166; Literatură, 1166; Econ. politică, XLV, 90—93, 226—228, 1051—1052; Arheologie, 696—697;

2. *Recensii*: Natalia Iosif-Negru, O primăvară, XLIII, 570; N. N. Beldiceanu, Taina, 571; St. O Iosif, Tălmăcirii, 678—679; Ecat. Pittș, Poezii, 789—790; Florian I. Becescu, Poveste grozavă, 790; N. Davidescu, La fântâna Castareii, XLV, 341—342; Oreste, Poezii, 342; Al. T. Stamatiaș și C. Răulet, Femeile coudate, 699—700; N. D. Cocea, Spre Roma, 1056—1057. Fl. I. Becescu, În valuri, 1057—1059; Al. T. Stamatiaș, Poemele în proză ale lui Baudelaire, XLVI, 826—827; Ion Pillat, Visări păgâne, 1425—1426;
3. *Reviste*: Revue des deux mondes, XLVII, 461; XLV, 346—348, 701—702; La Revue, XLIII, 461—462; Revue bleue 571—572; XLVI, 1301—1302, 1427—1428; Les documents du progrès, XLV, 348—349, 702, 812—813.

A. LAMBRICR

Scrisoare (căt-re Miorescu), LI, 137—140.

ALEX. LAPEDATU

O nouă publicație de documente slavo-române (recensie), XLI,

325—334; Oltea Doamna, mama lui Ștefan-cel-Mare, XLII. B, 242—247; Pretinsa mistificare a unui jurământ istoric în T. Rom. la 1790, XLIV. A, 401—405; Un scriitor basarabean necunoscut: Dim. Balica Comisul, XLVI, 513—516; Miloș, fiul lui Mihnea cel Rău, L, 72—76; Moartea lui Mihnea cel Rău, 314—325.

Dr. FRANCISC LÁSZLÓ

V. Gordon Childe, The East European Relations of the Dimini Culture (recensie), LVI, 874—876; V. Gordon Childe, Schiponit (recensie), 876—877.

EMMA LĂZĂRESCU

Amintiri despre Henrieta Eminovici și Ver. Micle, LVIII, 49—51.

TRAIAN LĂZĂRESCU

Unchiul Vania (piesă în 4 acte, trad. din A. Cehov), LV, 452—453, 644—671, 727—738;

1. *Fapte*: Invățământ, XLVII, 1055; Econ. politică, 1176—1177; Politică, 1177—1178; XLVIII, 207—208; Statistică, 667; Istorie, L, 113—114; Literatură, 220—221; Politică socială, 700—701.
2. *Recensii*: Sorin Negruzti-Quintus Horatius Flaccus, XLVIII, 321; Ion Pillat, Eternități de-o clipă, 321—323;
3. *Reviste*: Revue bleue, XLVIII, 1058—1059, 1181—1182; Revue des deux mondes, XLVIII, 326—327; Pagini juridice, XLIX, 220, Curreul judiciar, 322—324; L, 347—348; La Revue, 117—118; Bulletin de la section scientifique, 346; Rev. științifică „V. Alecsandri”, 346—347; Școala Normală, 347.

GHEORGHE LAZĂR

Goethe ca poet, privit în cadrul vieții germane, XLIV. A, 590—601; Aforisme din Goethe, XLVI, 644—646; O pagină de istorie militară, XLVIII, 226—231; Rolul dexterităților în școala secundară, XLIX, 459—464; Două răs-timpuri în dezvoltarea personalității poetice a lui Goethe, 1023—

- 1034; „Școala popoului”, LI, 90—101; O problemă de estetică literară, 264—271; Hildebrand Frolo (necrolog), LV, 219—222;
1. *Fapte*: Literatură, XLIV. B, 487; Pedagogie, 607—608; XLV, 339—340, 585—586, 1183—1184; XLVI, 205—206, 450; Zoologie, XLIV. B, 829; Oceanografie, 935; Geografie, 1042; XLV, 1181—1183; Arheologie, 337, 1293—1294, 1415; XLVI, 199, 447; XLVII, 693; Estetică, XLV, 1296—1297; Artă, XLVI, 198—199; XLVII, 695; Drept, XLVI, 324; Istorie, 447—448; Mecanică, XLVII, 803; Geologie, 803—804; Psihologie socială, LI, 258—259, 375; Invățământ, 259—260; Caracteristica unei epoci, 376—377;
 2. *Recensii*: N. Cartoian, Alexandria în literatura românească, XLIV. B, 829—831; N. Moisescu, Școala veche și școala nouă, XLVI, 587—589; Dr. Konrad Richter, Über Anlautbindung im Lilien cronns Poggfred, L, 703—704;
 3. *Reviste*: Revue des deux mondes, XLVI. B, 490—491; La Revue, 609—610, 833, 937—938; XLV, 590, 1420—1421; XLVI, 212, 330—331; Geografischer Anzeiger, 330.

OCTAV GEORGE LECCA

Cei dintâi Basarabi, Negru Vodă și întemeierea Țării Românești, LI, 614—637.

GEORGE AL. LEFTERIU

Cultura estetică în țările noastre, XLVII, 1236—1240.

F. W. P. LEHMANN

Recensie: Gr. Antipa, Delta Dunării, L, 222—223.

Dr. N. LEON

Influența paraziților animali, XLI, 1200—1203; Minuni false, XLII. A, 466—469; Organele rudimentare și d-l Prof. Paulescu, XLIII, 442—446; Dușmanul liberei gândiri, 976—981.

AL. LICIU

Lloy George (conf.), LV, 239—261.

CONST. LITZICA

Studii bizantine, XLI, 96—104; Răspuns, 632—634; Traducerile lui Odorescu, 1123—1134; Caracteristica epocii bizantine, XLII. B, 623—630; Caracteristica soc. bizant., XLIV. A, 29—37; Cauzele decăderii inv. sec., XLV, 526—537, 668—684; Texte grecești privitoare la noi, XLVII, 266—279; Numele împăraților în basmele noastre, XLVIII, 43—51; Castele romano-bizantine în Dobrogea, LII, 198—205.

S. G. LONGINESCU

Odă Moldovei acum 300 de ani, XLII. B, 1—5; Din privilegiile filosofilor în dreptul vechiu rom., XLIV. A, 251—254.

E. LOVINESCU

Două mici introduceri, XLIV. A, 190—198; Citind cartea lui Iov, XLIV. B, 1035—1038; Critica și istoria literară, 1067—1084; Cântece poezii inedite ale lui C. Negruzzi, XLV, 241—247; Conservatorismul lui C. Negruzzi, 432—451; Cetatea morții, 521—525; Un poem inedit al lui C. Negruzzi, 623—641; Scrisorile lui Gr. Alexandrescu către Ion Ghica, 743—763, 878—909, 1109—1130; XLVII, 180—187, 281—287; Clo, XLV, 1017—1024; Ion Ghica în Samos, XLVI, 48—64, 164—170; Gheorghe Asachi, 266—282, 558—579, 688—703, 812—822, 862—872, 1355—1372; XLVII, 394—400, 515—521, 640—653, 885—902, 1025—1035; Fulgur, XLVI, 404—406; O lacrimă pe un mormânt, 406—409; Omul peșterii... 409—412; Scrisori inedite ale lui C. Negruzzi, XLVII, 71—77;

Cronica literară: Din literatura nouă: Em. Gârleanu și D. Anghel și St. O. Iosif, XLIV. B, 592—600; A zecea muză, Critică, 699—709; Literatura Ardealului, 815—826; Gândire, Poezie, 919—926; Poetul Cincinat Pavelescu, XLV, 82—88; Un nou scriitor: Victor Eftimiu, 207—217; Notite asupra celui din urmă vol. al lui Caragiale,

333—336; Duiliu Zamfirescu, 1275—1290; Criza actuală a literaturii noastre, 1403—1414; Pe volumul lui St. O. Iosif, XLVI, 829—831; Pe un volum al meu, 831—834;

Cronica dramatică: Sub peristilul T. Naț., XLVI, 1075—1077; Caragiale, 1304—1319; Cocoșul Negru, de V. Eftimiu, XLVII, 306—307;

Recensii: V. Eftimiu, Fără suflet, XLV, 95—96; R. Ortiz, Per la fortuna del teatro alferiano în Rumania, 1059—1060; Macedon-ski Al., Flori sacre, XLVI, 1184—1189; T. V. Păcățian, Jertfele Românilor, LVI, 516;

Reviste: Viața Românească, XLV, 1061.

W. MEYER LÜBKE

Cu prilejul inaug. instit. rom. al Univ. din Viena, XLVI, 3—10.

G. LUCASIEVICI

„Conv. Lit. și agric., LIX, 62—68, 62—68.

O. LUGOȘIANU

Tipogr. lui M. Kogălniceanu dela Iași, XLII. B, 442—446.

MIHAIL LUNGEANU

Tata, LIV, 525—533; Luat din Iele, 606—616; Candelă, LV, 131—142.

I. LUPAȘ

Anastasia Saguna, XLII. B, 595—603; O scris. a lui Neofit Scriban către Mitr. A. Saguna, 633—639; I. Maiorescu, XLV. A, 155—158.

A. LUPEANU-MELIN

Pleacă Gligoras, LVI, 739—742.

I. LUPU

Cu prilejul morții unui filosof pedagog, XLVIII, 292—296; Despre lumea orbilor, 1136—1142.

E. LYS

Ispitirea depe munte, XLII. A, 515—521; Dragostea 512²—513²; Cânta odinioară un Skald, XLII. B, 21—22.

M.

VIRGIL MADGEARU

Cea mai nouă anchetă a celui mai nou ministru, XLIV. B, 120—125; 258—263, 384—390; Cooperarea orășenească, XLV, 1428—1434; Reorganizarea meseriilor, XLVI, 107—116; Spre o nouă tehnică socială, 467—470.

I. MĂGURĂ

Sonete: LI, 64, 212, 218.

ION MAIORESCU

Trei scrisori inedite către Mitrop. Neofit al Ungrovlahiei, L, 338—340; Scris. către Aga Otetelișanu, LII, 48.

TITU MAIORESCU

Raport cu privire la studii pedagogice și discursuri, XLI, 142—144; Mihail Sadoveanu, 254—260; În lumea dreptății, de I. AL. Brătescu-Voinești, 465—467; Două notițe critice: 1. Ion Boteni: Casa din Muscel; 2. Herz: Demnița Rușanda, XLII. A, 377—381; Cuza, premergătorul lui Carol I, XLIII, 7—13; Răspuns la discursul de recepție al d-lui Duiliu Zamfirescu, XLIV. B, 269—273; 416—420; Două scrisori, 957—964; Introducere istorică la discursurile parlamentare dela Oct. 1895 până la Martie 1899, XLIX, 349—380, 479—507; LVI, 12—24, 163—181; La aniversarea de 70 ani a Reginei Elisaveta, L, 246—247; Aforisme. LI, 54; România și politica de neutralitate în conflictul european 1914—17, LII, 81—84; Ceva filosofie pe înțelesul tuturor, 85—94; Cuvânt. asupra bătrâneții, ținută de Iakob Grimm, în Acad. din Berlin, LV, 2—14; Către Nicu Gane, LIX, 116—120; Scris. către S. Bodnărescu, 132; Scris. către A. Naum, LX, 345—346; LXI, 124—125.

SIMION MĂNDRESCU

Recensii: Traian Bratu, Fouquès Lyrik, XLI, 1021.

A. MĂNDRU

Poezii: Noaptea Invierii, XLV, 452; Muncitorul, XLVII, 265; Scrisori antice (poem), XLVIII, 499—507, 651—658, 752—763, 903—913, 1051—1056, 1118—1130, 1218—1231; În van, XLIX, 936—937; Moartea păceii, L, 161—163; Ianuarie, LI, 30—31; Noapte, 794; Munții, LII, 46—47; Primăvara, Muncitorii, LIII, 255; Floarea regiței, LIV, 5—8; Cântec, 324; Insula, LVII, 199; Digul, LVIII, 52; Homo sum, LIX. A, 175—176; *Proză*: Vorbe cu tâlc, LI, 354; Impăcarea, LII, 310—316; Soții Nezelescu, 673—692; Iadul, LVII, 723—734; Grădina raiului, 797—817; Fluturile și floarea câmpului, LX, 282—284.

AL. MANICATIDE

O cugetare, XLIV. A, 450.

IULIU MANIU

Aurel C. Popovici, LIX, 134—139.

MIHAIL MANOILESCU

Către un nou ideal național, LVI, 259—267.

Dr. SABIN MANUILA

Cercetări biologice cu priv. la rase, LVI, 694—698.

D. MĂRĂCINEANU

Eininescu pedagog, LVII, 835—858.

UMBERTO MARCHETTI

Restaurarea bisericii Zlătari, XLII, LX, 242—265.

AL. MARCU

Un prieten uitat, G. V. Ruscalla, LX, 242—265.

E. MĂRCULESCU

Leibnitz și Sophia Charlotta, XLVII, 502—514.

MARIA, REGINA ROMÂNIEI

Povestea unui dor nestins, XLIX, 469—478, 709—723; Pagini scrise în 1914, LVI, 8—11; După război, LVII, 3—19; Despre credință, LVIII, 1—9; Mesagiu Directorului „Convorbirilor Literare”, LIX, 11; Este sângele regesc o fericiuie? LX, 5—13; Ce înseamnă marea pentru mine. LXI, 3—13.

LIVIU MARIAN

Somnoroase pășărele, XLVIII, 609—619.

Dr. G. MARINESCU

Ereditatea normală și patologică considerată ca factor familiar și social, XLII, A, 382—398; Câteva cercetări de paliometrie, XLIV, A, 547—555.

I. M. MARINESCU

Poezii: Dintr'un castel, XLVIII, 168; Satira IV (Juvenal), LV, 562—566; Din satirile lui Persius: Prologul, LVI, 214.

I. MARȚIAN

Napoca-Poroliso, XLIII, 433—441; Mănăstiri vechi în Ardeal, LVI, 451—456.

IOAN MARTINESCU

Lipsa de locuri în școlile secundare, XLV, 221—223; Lipsuri în org. școlilor practice, 716—718.

EM. de MARTONNE

Viața păstorească în Carpații români, XLVI, 121—127.

L. S. MĂTASĂRIU

Psihologie, Pedagogie și Pedologie, L, 231—233; O chestiune pedagogică, 717—718; Școala primară și orarul pe ½ zi, LI, 464—466.

NICOLAE MAZERE

O pildă bună dela Unguri, XLV, 117—119.

DIONISIE P. MAZILU

Reforma agrară, LI, 102—112, 194—203; Manualele didactice de curs primar, LII, 152—154; Politică a grâului, LV, 112—115.

SIMEON MEHEDINȚI

Prejudecăți în chestia agrară, XLI, 435—444, 587—594; Indărăt spre școală, 851—862; Politică și literatură, 945—956; În amintirea lui Odobescu, 1060—1072; „Zădărnicii tipografice”, 1239—1241; Americanism literar, XLII, A, 77—89; Scriitori și Mecenați, XLII, A, 214—221; Dela serbările „Junimei”, XLII, B, 108—111; Părerile lui Tolstoi despre artă, 161—176; Unirea Principatelor din punct de vedere geografic, XLIII, 75—81; Dela critică la hartă? 191—201; Perspective asupra Dunării și asupra țărmlui vecin al M. Negre până la Carol I, 378—390; Răspuns unui decadent, 447—453; Mai departe de Bizanț, 556—562; Roadele americanismului literar, 664—671; Titu Maiorescu, XLIV, A, I—LXVI; Noua îndrumare a Universității, XLV, 1390—1402; Respectarea personalității, XLVII, 10—19; Răspuns la scrisoarea d-lui Șismanof, XLVII, 64—70; Răspuns „Neamului Românesc”, 324—334; O rectificare, 566—567; Lupta contra anarhiei, 932—934; Înțelege Austria? 1189—1192; Puteri nouă, XLVIII, 26—33; Respect adevărului 950—954; Răspuns oaspetilor francezi (discurs), 1057—1063; Generația care se duce, 1064—1065; Ana Maiorescu (necrolog), 1066—1067; România și Bulgaria, 1069—1078; Omul politic, XLIX, 67—79; Insusirile omului de Stat, 205—213; Regina artistă, 237—242; Pot să meargă normalității la Universitate? 465—468; La moartea Reginei Elisaveta, L, 281—285; Observări asupra Dobrogei, LI, 72—81; Altă creștere, 577—581; Intrebări asupra creșt. viitoare a poporului român, 581—582; Către cetitori, LII, 49—52; Constantin Krupenski (necrolog), LIII, 700; Un păcat împotriva popo-

- rului și Statului român, LIV, 1—4; Andrei Bârseanu (necrolog), 708; Pregătirea învăță-30—36; Atitudinea lui T. Maiorescu în timpul invaziei, 121—129; Urban Iarnic (necrolog), 218; Hrișant P. Dascălescu (necrolog), 317; Către noua generație, 414—417; C. C. Arion (necrolog), 530; Către cetitori, LVI, 2—7; Direcția „Conv. Lit.” și îndrumarea poporului, LIX, 12—23; Pavel Gore, LX, 387—388;
- Insemnări priv. la istoria culturii românești:* Statua lui Eminescu la Galați, XLV, 1291—1292; Aniv. a 20 a „Ligei p. Unif. cult. a Rom.”, XLVI, 82—83; Alegerea mitropolitului primat, 197; Reforma legii învățăm. sup., 322; Biserica contra Neamului? 446; Confesiune sau națiune? 918; Congr. Asoc. rom. p. înaintarea și răsp. științei, 1056; Pentru Filloque, 1181; Monum. lui I. Maiorescu la Craiova, XLVII, 78; Apărarea școalelor rom. de peste munți, 204; Autonomia școlii, 294; O carieră profesorală: C. Meissner, 691—692; Sinodul eretic? 1286;
- Dela Români de peste hotar:* Emigrarea spre America, XLI, 655; Adunarea Asociației la Bistrița. Din Macedonia, 942—943; Adunarea Astei la Șimleu, XLII, B, 211—212; Soc. pentru fondul de teatru, 325—326; Expoziție de copii, 438—439; Moartea lui Aurel Mureșeanu, XLIII, 694—695; Testam. prof. univ. I. Crăciunescu, 1024—1025; Zile de sărbătoare la Blaj, XLV, 1077—1079;
- Dela Academie:* XLII, A, 372, 495; XLII, B, 549.
- Cronica econ. și politică:* Anul parlamentar 1906—1907, XLI, 344—346; Răscoalele agrare, 458—459;
- Cronica universitară:* „Universitatea nouă”, XLI, 1163—1165; Receptoratul, 1261; Comemorarea lui P. Cerna, XLVII, 705—708;
- Cronica școlară:* Examene de maturitate, XLII, B, 204—206; Educația în seminar, 433—444; Anuarul gimnaziului din Caracal, 657—658; Excursiuni școlare, XLIII, 223; Examenle școalelor secundare, 578—579; Excursiuni școlare, 805—806; Îndărăt spre școală, 1017—1020; Două opere pedagogice: Copiii cu rele porniri și școalele de îndreptare de C. Meissner și Leonhard și Ghertruda de I. A. Rădulescu-Pogoneanu, XLIV, A, 106—109; În chestiunea inamovibilității, 382—383; Activitatea extra școlară în viitor, XLIV, B, 1049—1050; Impresii dela conferințele învățăt. și instit., XLV, 597—598; Cuvinte către studenți, XLVI, 348—356; O nouă încercare de învățăm. privat, 461—466; Congresul studenților: semne de progres, 946—956; Situația învățătorilor ajutoiri, 1078—1079; Ministerul Instrucțiunii Publice?, XLVII, 97—100; Congr. învățăt. XLVIII, 101—103; O nouă generație, XLIX, 1081—1085; Păcăleli aritmetice, LII, 56—58; Alfabetia și cazarma, școală, LIII, 88—89; Numerus clausus pentru Români, LV, 199—204;
- Cronica politică:* Liga Conservatoare, XLII, B, 546—548; În ceasul al 12-lea, LV, 695—702;
- Cronica artistică:* Soc. scriitorilor, XLIII, 1011—1014;
- Cronica militară:* Noua generație și armata, XLVII, 104—107; Cea dintâi datorie în toamna anului 1913, 935—937; Dobrogenii la Mă-răsești, LIV, 959—960; Situația armatei române, LVI, 138—140;
- Cronica teatrală:* Cazul Manasse, XLVII, 1183—1184;
- Cronica bisericească:* Cu privire la menirea seminaristilor, LV, 195—198; Unirea bisericilor române, LVI, 126—129;
- Cronica literară:* Cu priv. la poetul Vlahuță, LV, 423—425;
- Cronica socială:* Toponimia României dintre Dunăre și Mare, LVI, 698—700;
- Cronica externă:* Cearta celor 2 surori, LX, 367—370;
- Cronica literară și științifică:*
1. *Fapte:* Astronomie, XLI, 335, 445; Geografie, 337; XLVIII, 548—549, 666—667; Șt. Naturale, XLI, 337; Teologie, 447; XLII, A, 346; Geografie economică, XLI, 636; Drept, XLIV, B, 1041; Conferințe geografice, LVI, 416; I. A. Bassara-

- bescu în literatura străină, 800; Sf. Nicolae Domnesc din C. de Argeș, 800;
2. *Recensii*: From Carpathian to Pindus, XLI, 220—221; C. Giurescu și N. Dobrescu, 339; Rumănen und Aromunen in Bulgarien 339—340; P. Rășcanu, Cuza Vodă, 1021; P. Moiescu, Fisiologia vegetală, 1022; L. Mrejeriu, Gospodina și fata dela țară, 1150; Dr. I. Sârbu, Istoria lui Mihail Vodă Viteazul, 1151; N. Urlățeanu, Ecou dela țară, 1152; C. Garoflid, Noul proiect de lege p. inv. agr., 1252; Calendarul sătenilor pe anul 1908, XLII, A, 227; Ion Adam, Pe lângă vatră, 227—228; R. Netzhammer, Auf dem Razelm, 228—229; Nestor Ureche, Găze, 346; R. Netzhammer, Dem. Schwarzen Meer Entlang, 347; Sub-locot. Zagorit C., Luptele cu Poloniei, 473; N. Șerban Beethoven, 473—474; Bul. Comis Monum. Ist., 474; Ion Minulescu, Române pentru mai târziu, 583²; Elena Farago, Șoapte în umbră, 583²; C. Moldoveanu, Cântarea cântărilor, 583²—584²; Nigrim, Ce zice Englezul despre Români, 584²; Dr. I. Lupaș, Contrib. la istoria cult. și pol. a epocii lui Șaguna, XLII, B, 94—95; M. Eminescu, Laïs, 95; Walther von Mares, Karten von Leukas, Beiträge zur Frage Leukas Ithaka, 424—425; Goethe, Faust, 425; C. C. Diculescu, Episcopul Melchisedec, 426; Al. Lupașcu, România și neamul rom. în leg. cu statele și pop. vecine sau conloc., 529; Pompiliu Pârvescu, Hora din Cartal, 529; R. Netzhammer, Während de Revolution durch Mazedonien, Reiseindrücke, 530; G. T. Kirileanu, Cel mai vechiu cod silvic românesc, 644—645; Al. von Humboldt, Privelisti din natură, 645; I. A. Bassarabescu, Ovidiu Șicană, XLIII, 86; Pr. Cic. Iordăchescu, Preotul și opinia publică, 334; Dr. Ambrosiu Chețianu, Florian Porcius ca botanist, 334; Al. Vasiliu, Cântece, urături și bocete, 334—335; P. Ciorogariu, Cântece din popor, 335; Zaharie Bârsan, Impresii de teatru din Ardeal, 459—460; C. Antoniadu, Thomas Carlyle, 460; Anuarul S. T. R. 1907/1908, 460; N. Mazere, Harta etnografică a Transilvaniei, 899—900; I. Bengliu, Militarism și antimilitarism, 900; C. R. Motru Poporanismul politic și democrația conservatoare, 900; R. D. Rosetti, Din Egypt, 1004—1005; St. Antim, Fundam. chestiunii sociale în România, 1005; L. Mrejeriu, St. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, Cuza Vodă, 1005—1006; Em. de Martonne, Traité de Géographie, XLIV, A, 83—84; E. Queillé, Les commencements de l'indépendance bulgare et le Prince Alexandre, XLIV, B, 715—716; V-te E. M. de Voguë, Les routes, 716; Anagnostade, Les fondements scientifiques du conservatisme, 1166—1168; Pr. Buzilă, Monogr. com. Sâmbosif, 1168—1169; N. Bănescu, Viața și scrierile marelui vornic Iordache Gulescu, XLV, 95; Kiriteșcu-Băznoșanu, zoologie și botanică, 96; Tech. Antonescu, Columna traiană, 231—233; I. Corbu, Ad astra, 233—234; Grigore Patriciu, Studiul pedagog. asupra orfel. Ferdinand, 234—235; V. N. Madgearu, În chestia meseriașilor, 460; V. Mihaileanu, Directorii școlilor secundare, 460; I. G. Munteanu, Naționalizarea comerț. și industriei, 460—461; T. Meyer, Armata ca factor social, 811; N. Dobrescu, Antim Ivireanu, 811; C. Brudariu, Învățăm. poporului, 811—812; V. Ghidonescu, Pedagogia științifică și noile ref. școlare, 942; I. Mateiu, Preoțimea românească ardeleană în veacul al XLVII-lea, 942—943; G. Popa, Lisseanu, Cult. romană în lect. ilustr., 1185; Al. Gr. Soutzo, Quelques poésies de M. Eminescu, 1186; M. Bănescu, Coresp. familiei Hurmuzachi cu G. Bariț, 1300—1301; Marcel Barrière, La nouvelle Europe, 1301; D. M. Cădere, Câteva obs. și impr. asupra șc. secund., comerț. și norm. din Saxonia, Bavaria, Elveția, 1302—1303; Ion Gorun, Știi românește?, 1419; Dr. C. Popescu, Ciuma, 1420; St. Petrescu, Odoarele dela Neamțu și Secu,

1420; Vlașuță, La gura sobei, XLVI, 88; F. Ștef. Goangă, Experimentelle Untersuchungen für Gefühlsbetonung der Farben, 89—90, 451—454; G. Bals, O vizită la câteva biserici din Serbia, 91; R. D. Rosetti, Razna, 94; N. Iorga, Un biruitor, Radu Șerban, 208; E. Staicu, Roumains et Serbes, 327—328; E. Gebhardt, Contes et fantesies, 328; Virgil Oniț, Din cele trecute vremi, 329; Chr. D. Staicovici, Statistica anuală a României, 450—451; D. Tomescu, Act. naționalistă, 451; I. Al. Brătescu-Voinesti, Pe marginea cărților, 454; T. Porucic, Marea Neagră, 454—455; A. D. Xenopol, Centenarul răpirii Basarabiei 586; D. Frunză, Izvodiri din bătrâni, 706—707; Arh. V. Puiu, Preglerului în Țările Române, 707; Léo Claretie, La Roumanie intelect. contemp., 825—826; I. Audriesescu, Contrib. la Dacia înainte de Romani, 922—923; V. Ștefănică, Anuarul gimn. greco-cat. din Beiuș, 923; A. Lupeanu, De vorbă cu sătenii, 1060; G. V. Hanes, Cariera militară, 1061; P. Cănel, Data epistolei lui Uzun-Hasan către Ștefan cel Mare și mis. lui Isak-Beg, 1062; Per. Papahagi, Din trecutul cult. al Arom., 1189—1190; Dr. I. Nistor, Zur Geschichte des Schulwesens in der Bukovina, 1190; Dr. I. Lupăș, Mis. episcopilor Gherasim Adamovici și Ioan Bob, 1190—1191; Elena Farago, Pentru copii, 1425; D. Furtună, Firicele de iarbă, XLVII, 82; D. Dimiu, Invățăm. practic., 182; G. Giuglea și G. Vălsan, Dela Români din Serbia, 208; Arh. I. Scriban, Lupta contra scrierilor imorale, 208—209; I. G. Bibicescu, Les revendications de la Roumanie, 210; S. Harêt, Henri Poincaré, 297—298; Dr. I. Radu, Biserica S. Uniri din Tâmpăhaza-Uifalău, 298; N. Iorga, Câteva știri priv. la ist. Românilor, 298; Balkanicus, Le problème albanaise, la Serbie et l'Autriche-Hongrie, 299; N. Iorga, Ucraina moldovenească, 425—426; C. D. Gherea, Conflictul româno-bulgar, 541; A. V. Cazmir, Drumul nostru că

tre țara lui Soare-Răsare, 542; V. Iamandi-Adrian, Poporanismul literar al „Vieții Românești”, 542; Sc. Panaitescu, Chestiuni de toponimie, 542—543; V. N. Drăghiceanu, Palatele noastre domnești, 543; A. A. M. Iacob Mureșianu, 698—699; G. P.-Lisseanu, Incerări de monogr. asupra cetății-Dârstorul-Silistra, 699; Al. Epure, Infl. fabulistului rus Krylov asupra fabul. noștri Donici și Stamatii, 1057; Gh. Șuer, Mulțumire sufl., 1057; I. Ghibănescu, Șc. Norm. din Constanța, anuar, 1058; M. Demetrescu, Lecturi geologice, 1058; Dr. C. Popescu, Din impresiile unui mobilizat, 1180; Droc Barcianu, Anuarul gimn. din Giurgiu, 1181; Indrumarea, Priviri și soluții în chestia fărân., 1181; N. Ureche, Drumul Brașovului, XLVIII, 209—210; C. Dem., Oamenii zilei, 210; Dr. Gr. Maior, La hotare, 210; P. I. Teodorescu, Cadastrul, 442; Justin Marinescu, Spir. educ. fizice moderne, 442—443; G. P.-Lisseanu, Cet. și orașe greco-romane în vechiu terit. al Dobrogei, 443; C. Game, Amintirile unui fost holeric, 443; A. Lapedatu, Cetatea Sucevii, 443; P. Stănescu-Bălăceanu, Organiz. învățăm. rural, 551; M. Seulescu, Reforma senatului, 669; I. Găvănescu, Din durerile și luptele Românilor din Transilvania, 669; Les cruautés bulgares en Macédoine orientale, 669—670; Dr. A. Goman, Peter Carp, 670; V. Drăghiceanu, In amint. lui C. Brânc., 1181; C. Damianovici, Preocupări cult., 1181—1182; C. C. Negru, Din însușirile neamului, 1182; D. Dimiu, Amint. unui rezervist, 1182; Ec. G. Lucian, Două conf. pastorale, 1182—1183; M. T.-Carada, Medalii și plachete, XLIX, 317; Ion Enescu și Iuliu Enescu, Ard. Ban., Criș. și Maram. d. p. d. v. agricol, cult., econ., 317; Elena Vasilescu, Conf. populare, 318; I. Atanasiu, Alcoolul în campanie, 318; Ion Ghica, Opere complete, 444—445; I. N. Angelescu, Istoria comerțului universal, 445; S. M. Vlădescu, Lacrimi adevărate, 445; V. D. Moisiu, Știri

din Basarabia de azi, 445; A. Lăpedatu, Mihai-Vodă Viteazul, 579; D. Furtună, Ion Creangă, 579; N. Iorga, Dreptul la viață al statelor mici, 579; G. P.-Lisseanu, Din metodică limbilor clasice, 685—686; M. B. Sturia, Creșterea infl. ec. germane în România, 686; C. Pannait, Școala nouă, 686; N. Orghidan, Ce spun cronicarii străini despre Ștefan cel Mare, 1079; I. Simionescu, Cărb. de pământ, 1079; Dr. C. Popescu, Fabule L, 118; Maria Conțan, Din caerul vremii, 118; I. N. Angelescu, Le commerce extérieur et l'industrie nationale de la Roumanie, 119; G. Șuer, Testamentul meu, 221; N. Iorga, Amintiri din istoria noastră din veacul al XIX-lea, 343; M. Iorgulescu (trad. din Euripide), 343; P. Gârboviceanu, Seminarile din T. Românească, 345; Ș. Tassianu, Cartea orelor, 346; N. I. Apostolescu, Poezia muntilor, 444; Dr. H. Vasiliu, Nutrirea anim. dom. și a omului, 445; M. Djuvara, Dreptul națiunilor, 445; D. I. Chițoiu, Cunoașterea plugăriei rom., 445—446; Gen. T. Văcărescu, Discursuri, 446; Teodor Nica, Problema cartelurilor, 446—447; T. Palade, Când s'a scris întâiu românește?, 593; P. Dubois, Sentimentul și rațiunea, 593—594; Alexis V. Draculea, Jurnalul meu de războiu. I. I. 85; E. Diaconescu, Basarabia, 261; N. Iorga, La Dobrogea roumaine, 261; E. Belgis, Liter. războiului, 261—262; V. Procopiescu, Spicuri psihologice, 379; Urban Jarnik, Șez. rom. depe muntele Sion din Praga 462; D. Ioanițescu, William James, 550; C. Beldie, Glossa spiritului cărturăresc, 550—551; M. Djuvara, Les sacrifices roumaines, 551; St. Minovici, Univ. și învățăm. tehnic sup., 551—552; M. Djuvara, La guerre roumaine, 657—658; Gr. Mladenatz, A. soc. coop. de consum, 658; S. Mironescu, Le problème de Banat, 741—742, Gen. A. I. Stoenescu, In ploaia de gloanțe, 742; Dr. S. Irimescu, Lupta contra tuberculozei, 743; Gr. Antipa, Probl. ev. pop. rom., 743; M. Schwarz-

feld, Dr. Iulius Barasch, 743—744; Anuarul gimn. din Giurgiu, 822; I. Răutescu, Colinde, 822; C. Papacostea, Lin Platon, LII, 54—55; R. A. Florescu, Pentru dreptul românesc în cauza țărăneas-că, 55; El. Constantinescu, Invă-tăm. practic. 353; T. Pamfile, Ti-nutul Hotinului la 1817, 353—354; St. Constantinescu, Schite din Norvegia, 455; Pr. C. Dron, Ce vor țărani, 747; A. Onciul, Org. României Mari, 747; G. Halarevici, Din Jumea orbilor, 747—748; P. Gore, Plebiscitul în Basarabia, 748; I. Ghiată, Raport despre mersul învățăm., LIII, 83; C. S.-Aldea, Călugărenii, 83—84; Gen. C. N. Hârjeu, Studii și critice militare, 84; 875; Ilie Marin, La răspântii, 172; V. Grecu, Erotocritul lui Cornaro în I. rom., 172; D. Rotman, În chestia școa-lelor part., 172—173; Calendarul cooperaturii orășean pe anul 1921, 173—174; M. Beza, Rumă-nian Proverbs, 174; N. Moisescu, Conducerea vieții, 174—175; D. Gusti, Communism, soc., anarh., sindic., și bolșevism, 297—298; M. David, O schiță mori. a pod-disului sarmatic al Moldovei, 298; St. Antim, Capitalul mobi-liar, 298—299; I. Muncel, E-vreii țării la o răspântie, 299; Elena Farago, Trad. libere și remin., 299; N. Iorga, Din rel-franco-române, 299—300; Mitr. Miron, România și Vaticanul, 394; Gr. Antipa, Dunărea și probl. ei st., ec. și pol., 394; N. Batzară, În închisorile turcești, 490—491; Al. Alexandrescu, Rap. dintre Stat și funcționari, 491; C. Ionescu-Olt, Partidul țărănesc și lupta de clasă, 782; I. D. Neagu, Codul silvic din 1910, 782—783; Dr. I. P.-Voitești, Elemente de geologie generală, 783; Domide-Văleanu, Not. de industrie și tehnologie, 783; C. Hogas, Pe drumuri de munte, 875; I. Buzdugan, Cântec. din războiu, LIV, 69; G. Georgian, Biruințe și înfrângeri, 69—70; Șt. Ciobanu, Contrib. priv. la orig. și moartea mitr. Dosofteiu, 70; Al. Procopovici, Introd. în studii lit. vechi, 70; G. B.-Dui-că, Istoria țărănismului, 277; S.

- Puşcariu, Din persp. dicţionarului, 277; N. Batzarfa, Din lumea Islamului, 278; D. Caracostea, Aspectul psihologic al răsboiului, 278; A. Ciura, A. Domide şi O. Hulea, Carte de cetire şi gramatică, 278; C. R.-Motru, Incotro merge Germania de azi?, 373; A. Domide, Contrib. la ref. învăţăm. sec. din Rom., 373—374; P. Georgescu, Ist. bis. creştine univ., 375; Lecca Morariu, Ce-a fost odată din trecutul Bucovinei, 462; N. M. Condiescu, Peste mări şi ţări, 585; Amiral N. Negrescu, Criza marinei militare, 586; C. Kiritescu, Inst. răs. p. întreg. Rom., 587—588; E. M. Brancovici, Org. comerţului de cereale în Rom., 680; S. Druţu, Românii din America, 681; T. Pacescu, Evanghelişările neoprotestante şi evanghelişarea ortodoxă, 681—682; Dr. N. Leon, Amintiri, 789; Col. Fl. Tenescu, Cunost. g.-le asupra răs. şi studiul lui, 789—790; P. Cancel, Orig. poeziei pop., 790; V. Vârcol, Graiu şi suflet, 869; V. Matei, Vacanţele mitronofel ort. din Ardeal în veacul XLIII, 869—870; Dr. I. I. Niţescu şi Dr. S. Niculescu, Patolog. şi tratam. polagrei, 870; A. Lupeanu, Călăuza Blajului, 871; Ing. G. Mihăilescu, Anuarul III al şc. de arte mes. Braşov, 871; Ion Dongorozi, Cum s'o despărtit tanti Veronica-LV, 101—102; I. I. Caragiale, Versuri, 102; I. Nisipeanu, Religia pentru copii, 102—103; I. C. Delaturda, Răsboiu şi civilizaţie, 190; C. Brătescu, Dobrogea, 191; G. Bengescu, Activ. lit. a unor membri ai fam. Golescu, în sec. XIX, 303; Ch. Gide, Salariul (trad. de N. G. Eremite), 303—304; Bojena Niemtova, Bunica, 419; Dr. G. Marinescu, Viaţa, sufletul şi opera lui Pasteur, 419—420; Dr. T. Botis, Ist. sc. norm. şi a instit. teol. din Arad, 420; C. Motas, Viaţa în adâncul mărilor, 420—421; G. Giuglea, Cuvinte şi lucruri, 421; D. Teodosiu, Pedagogie, 421; C. Lăcriştianu, Precisări de practică pedag. în şc. primară, 514—515; M. Florian, Îndrumare în filosofie, 515; Th. Capidan, Rap. albano-române, 515—516; G. B.-Duică, Ist. lit. rom. moderne, 689; C. Gane, Pe aripa vremii, 689—690; I. Găvănescul, La o răspântie a ist. naţionale, 690; C. Mureşeanu, Educaţia engleză, 692; I. Nisipeanu, Şcoala activă, 693; Teodorescu-Kirileanu, Poveşti basarabene, 693; C. Longhin, Ion Grămadă, LVI, 149; M. Sadoveanu şi D. D. Pătrăscanu, Spre Emaus, 149—150; G. I. Brătianu, Vicina..., 150; G. Lazăr, de G. B.-Duică, 248; Anuarul lic. „M. cel Bătrân“ Constanta, 249; S. Dragomir, Orig. coloniilor rom. din Istria, 249; D. Nanu, Lupta între evanghelie şi tipic, între logică şi sofism, 330—331; Dr. Proca şi Dr. S. Irimescu, Darea de seamă asupra soc. p. profil. tuberc., 331; Simeon Reli, Amintiri dintr'un castel la Nistru, 486; A. Lupeanu, Blajul istoric, 486; T. Bălan, Suprimarea mişc. naţ. din Bucovina, 486—487; Bucura Dumbrovă, Cartea Munţilor, 488—489; C. Kiritescu, Ist. răs. p. întreg. Rom., 635—636; Al. Ribot, Lettres à un ami, 716—717; G. Vălsan, Povestea unei tinereti, LVII, 74—75; I. Nădejde, V. G. Morţun, 75; 3. *Reviste*: Zeitschrift romanische Philologie, XLI, 450; Bull. de la Soc. astr. de France, 450; Lehrproben und Lehrgänge, XLV, 93; Revue de métaphysique et de morale, XLVI, 95—96; Petermanns Mitteilungen, 213—214; XLVIII, 555; Revista ortodoxă, 215—216; L, 453; Viaţa agricolă, XLVIII, 216; Annales de Géographie, 555—556; Deutsche Rundschau, 556; Şcoala Normală, L, 225; Tribuna, 226—227; Rev. Cercului de studii al Partid. Cons., 348; Arhitectura, 452; Economia naţională, 452; Rev. gen. a învăţăm., 598; Junimea, LI, 180; Izvoaraşii, 463; Basarabia economică, 659; Bul. Soc. numism. rom., LII, 354; Pentru inima copiilor, 354; Analele Dobrogei, 354—355; Cugetul românesc, LIV, 279; Şezătoarea, 588, 791—792; Cultura creştină, 791; Anuarul lic. „Gh. Lazăr“, 792; Buna Vestire, 792; Progre-

sul silvic, 792; Invățătorul român, LV, 104; Clujul medical, 104—105; Arhivele Olteniei, 105; Anuarul lui C. Negruzzi din Iași, 105—106; Anuarul Institut. de Istorie națională din Cluj, 106.

C. MEISSNER

Amintiri, XLIV. A, 133—139; Ion Pan (necrolog), LVIII, 235—236; Cuv. la șed. festivă din 13 Martie, LIX, 9—10; O încercare nereușită, 160—162.

E. I. MELIK

Moravurile și politica la noi, XLIV. A, 523—526.

AURELIU METRONIU

Încercare asupra evoluției literaturii vechi românești, XLVII, 401—416, 527—537, 631—639.

S. MEZZANO

Cronica artistică: Forme și culori, LX, 166—167; Expoziția N. Dă-răscu, 167—168; Expoziția Rodica Maniu-Mültzner, 168—169; Expoz. Juliette Orășianu, Spreitze, 169—170; Salonul oficial, 170—179.

DIMITRIE N. MICESCU

Contribuire la studierea voinței, XLIV. B, 1017—1025.

SPIRU MICHAIL

Spre o nouă orient. a grăd. noastre de copii, LIV, 79—80.

ION G. MICLESCU

Mamă (dramă în 4 acte), XLI, 7—45, 159—185, 282—308, 367—380; Jertfă (dramă într'un act), XLI, 121—141.

N. MICLESCU

Reclamagiul, XLIX, 508—524; Mișul Jac, LV, 53—56.

N. MIHĂILESCU-NIGRIM

Poezii: Poezii populare grecești, LIV, 652—660; Guvern de con-

centrare (fabulă politică), 961—966; Cioara și pupăza, LV, 511—512;

Fapte: Plagiat sau furt?, LVIII, 396.

M. MIHĂILEANU

O decepție pedagogică, XLII. A, 601²—604²; O imposibilitate pedagogică, XLIII, 983—989;

Cronica școlară: Congr. profes. de limbi străine din Craiova, XLII, 96—101; Criza clasicismului, 349—353; Premiile școlare, 692—693; Metoda limbilor moderne, 903—906; Prea mulți școlari, 1140—1141; Primejdia învățăm. utilitarist, XLIV. B, 611—614; Actuala autoritate școlară și unii. metodelor, 940—942; Lucruri de îndreptat, XLV, 1071—1074; O lipsă care trebuie împlinită, XLVI, 117—119; Școalele inf. de meserii, XLIX, 346—348; Avem noi într'adevăr atâta lipsă de învățători?, LV, 107—109; Strădania în clasă și muncă în birou, LVI, 954—956; Secțiile de meserii în licee, LVII, 861—863; Întâi interesele școlii și apoi amorul propriu, LVIII, 142—143; Spre permanentizarea chestiunii sociale, XLI, 80—85.

Cronica bisericească: Trebuia inventat Consistoriul superior?, LIII, 316—318; E bine să se desființeze arhieriei?, 503—505; Ce fel de preoți vrea poporul, 594—596; Ce menire ar mai putea avea azi mănăst. de călugări, 793—695; Alegerea noilor preoți, LIV, 81—83; Consistoriul sup. bis., 875—876;

Cronica economică: Urmări economice ale expropriării și votului universal, LV, 205—209; Exproprierea față de mașinism și de tehnica agricolă, 616—619; Cu prilejul centenarului lui Săint Simon, LVII, 584—585;

Cronica socială: Cu ce fel de mijloace sunt combătuți cei de sus, LV, 309—316; Industrialism, sau agricultură?, LVII, 706—708; Vișuri socialiste, 865²—867²; Spre întronarea mizeriei intelectuale și morale, LVIII, 462—464;

Cronica parlamentară: Criza parlamentarismului și votul universal, LVI, 232—236;

Cronica literară: Se pot lua măsuri împotriva criticilor?, LVI, 401—405;

Cronica politică: În spre dictatură?, LVI, 462—467; Cu toții mereu în spre stânga?, 630—634;

Fapte: Teologie, XLI, 637; Ce e cu Vandervelde?, LVIII, 715—716;

Recensie: Onisifor Ghibu, Ziaristica bisericască la Români, XLIV. B, 489.

PETRE MIHĂILEANU

Seminarul de antichitate clasică, XLVI, 594—598.

M. MIHĂILESCU

Ziarul este un simplu biuro de avocatură?, LVII, 218—221.

VASILE MIHĂILESCU

O încercare de „Junime“ a lui I. Maiorescu la Craiova, XLV, 1233—1239; O dorință neîmplinită a lui I. Maiorescu, XLVI, 78—81; Testamentul unui boer oltean, 318—321; Ion Maiorescu, 1126—1138.

VINTILĂ MIHĂILESCU

Românii și Rutenii în Bucovina, XLIX, 338—943; *Recensii*: N. Iorga, Scrisori domnești, XLVI, 92—94; I. Nistor, Emigrările de peste munți, L, 343—345; Marius Aug. Laurian, Le principe des nationalités et l'unité nationale Haret, Castelul Peș, 780—781; Jar. Müller, Bessarabie, Zeme rular. Müller, Besarabie, Zeme rumunska, LVIII, 884—885.

Pr. I. MIHĂLCESCU

Organiz. bis. și școlară a lui Șaguna, XLII. B, 585—593; Imneje Rig-Vedei, LVIII, 803—913; LX, 94—97.

MIHNEA

La izvorul Blanduziei (poezie), XLII. B, 150.

N. MILCU

Plimbare (poezie), LVII, 346.

Dr. I. MINEA

Relațiile politice dintre Ț. Românească și Ungaria pe timpul lui Ludovic I, XLIV. B, 1121—1140; Pierderea Amlășului și Făgărașului, XLVIII, 169—181, 271—286, 412—421, 519—528, 785—806; România, cheștiunea Dunării și Dardanelele, XLIX, 1093—1100; Urmașii lui Vladislav I și pol. orientală a Ungariei, L, 685—698; Despre un docum. dela Juga Vodă, LI, 65—70; Italia Mare și noi, 181—182; Lupta pentru „România literară“, 382—388;

Recensii: C. Giurescu, Vechimea rumăniei în Țara Rom. și legătura lui Mihaj Viteazul, XLIX, 850—853; Șt. Nicolaescu, Petru Vodă cel Tânăr și Petru Vodă Șchiopul, 853—854, 957—958.

ION MINULESCU

Primăvară inutilă (poezie), LVI, 91—92.

G. G. MIRONESCU

Din pribegie, LX, 64—77.

ONORIU I. MIRONESCU

Familia și școala, XLVIII, 333—343; 446—455, 567—572, 683—691, 825—842, 939—949.

P. MĂSIR

Om, Idealitate, XLIV. A, 186—189.

N. MOISESCU

Idealul școlii educative, XLVI, 223—238; Școala educativă, XLVII, 665—683.

CONST. MOISIL

Cele mai vechi monete muntene, XLII. A, 588—594; O nouă inscripție găsită la Troesmis, XLII. B, 142; Monedele lui Mircea cel Mare, 413—419; Un fragment de diplomă militară găsit la Salsovia, 501—505;

Recensie: Dr. V. Pârvan, Die Matronalität der Kaufleute im rōmi-

schen Kaiserreiche, XLIII, 569—570; O descoperire numismatică la vechiul Arrubium, 751—753; Descoperirea numismatică dela Dăieni (Tulcea), 1168—1173; Rectificare cu privire la monetele istorice, XLIV, A, 116; Convorbiri numismatice, XLIX, 61—63, 293—306.

I. MOISIL

Prima pagină din istoricul băncilor populare din România veche, LIV, 127—151.

CORNELIU MOLDOVANU

Poezii: Per amica silentia lunae, XLIV, B, 430; Română, 654; Baladă, 761—762; O seară tristă, XLV, 174; La cruce de drum..., 409—410;

O privire asupra ev. artei dram., XLVI, 171—186.

v. D. Nanu și C. Moldovanu

Pr. CONST. MORĂRIU

Poezii: Danțul (din Schiller), LIV, 20; Absolutiștilor (epigr. din Goethe), 833; Iubirea (din Goethe), 935; Seara (din Schiller), LV, 673.

Dr. LECA MORĂRIU

Din vervea ereziile lingvistice, LIII, 774—777.

ALFRED MOȘOIU

v. I. A. Bassarabescu.

CONST. C. MOTEANU

Considerațiuni asupra creditului public, XLVI, 935—945.

LEON MREJERIU

Părerii asupra org. șc. primare rur., XLV, 1305—1312.

C. MUNTEANU-BĂRLAD

Interese străine în reg. Gaiathor din veacul XVIII, XLIX, 811—821.

N. G. MUNTEANU

Rostul proceselor verbale în școală, XLVII, 108—109; Textul de pregătire, XLVIII, 219—220; Definitivatul învățătorilor, XLIX, 858—860.

AURELIU MUREȘIANU

Cuvântarea din 3/15 Maiu, 1865, pe Câmpia Lib., XLIII, 731—734.

CONST. MUREȘIANU

Scrisori din Anglia, LIII, 310—315, 498—502, 589—593; Educația în Anglia, 400—403, 787—792; LIV, 71—78, 589—596, 687—699; Conferință în leg. cu neamul nostru, LIII, 597—608; Nuvele românești traduse în engl. de Lucy Byng, 687—690, LIV, 280—282; Sutretul dela Oxford, 174—192; Câteva răsp. la propag. maghiară în Anglia, 376—381; Cugetări (din Shakespeare), 904.

GEORGE MURNU

O lămurire, XLI, 533—535; Vlahia Mare, 810—824; Arheologia clasică și rostul ei la noi, XLII, A, 525²—547²; In chestia arheologiei, XLII, B, 349—363.

ION MUȘLEA

Fapte: Putina lui Dik, LVIII, 233—234.

N.

DIMITRIE NANU

Poezii: Dalila, XLII, A, 239—295; Fericirea, 405—407; Se uită amurgul înapoi, XLII, B, 441; în Tine Mântuirea, XLIII, 264—265; Rugă..., 425—426; Pe volumul „Ne cheamă pământul”, 1061—1062; Nădeidea în Dumnezeu, (după A. de Musset), XLIV, A, 18—

25; Către o stea, XLIV, A, 159—160; Fuga lui Don Juan, L, 387—388; Un cântec, 389; Neatârnavare, 486—487; Chemare, LVI, 883—885; Vedenia, LVIII, 658—659; *Teatru*: Apărarea lui Othello (după W. Shakespeare), XLIV, B, 663—677; Othello (trad. din Shakespeare), XLVI, 1093—1125, 1221—

1255, 1373—1407; XLVII, 24—61, 145—177; Să nu te joci cu dracul (Beffa), L, 625—667;

Proză: Cugetări, XLII, B, 143, 241; Flori de Alpi, 347—348, 631—632; G. Rotică, Paharul blestemat (recensie), LVII, 222—226; Cea din urmă fericire, 262—263; Aqua forte, LIX, 163—164.

v. a. D. Nanu și C. Moldovanu; b. D. Nanu și Matei Fotino.

D. NANU și CORNELIU MOLDOVANU

Poliect, XLVIII, 865—880, 1093—1110, 1200—1217; XLIX, 18—33, 150—166.

D. NANU și MATEI FOTINO

Puterea întinerecului; trad. din Tolstoi), LIII, 535—547, 637—643, 750—755, 827—836; LIV, 21—29, 153—161, 235—245, 325—337.

NAPOLEON III

Trei scrisori către Gr. Ghica, Prințul Mold., XLI, 139—141.

C. NARLY

I. Petrescu, Introducere în metafizică (rec.), LVII, 790—794; Pedagog. în rap. cu șt. ajut., LVIII, 93—120; Centrul etic, 342—346; Jean Bart, Peste ocean (rec.), 626—627; Acasă (versuri), LXII, 82.

GENERAL P. V. NĂSTUREL

Coresp. între Petrache Poenaru și unchiul săi George și Gr. Otetelișanu, XLVIII, 198—203; 297—305, 422—428, 764—771, 917—927.

ALEX. NAUM

Poezii: Lady Macbeth, XLIV, A, 126—128; Pustnicul, 129—131; Horașiu către Virgil, 132; Imn, XLV, 1321—1323; Idila VI (Teocrit), XLVI, 252—253; În memoria lui Alex. Ioan I, 601—604; Apus, XLIX, 117; Elegie, 381—382; Elegie, LIII, 333—334; Lui Eminescu, LIV, 13—14; Mărite monumente, LVI, 651—652; Candelă, LVIII, 356; Mărgăritarul, LX,

98—100; Umbra eroului, 332—335;

Proză: Omagiu lui V. Alecsandri, XLI, 483—488; Decăderea picturii românești, LVIII, 453—456; Vechii colab. ai „Convorbirilor“, LIX, 194—212.

A. A. NAUM

Poezii: Rondele, XLI, 280—281; Triolete, 507; Triolete, 672; Tempus edax rerum, 800—801; Triolete, 904; Umbrei lui Virgiliu, XLII, A, 166—167; Triolete, 463; Apusuri de soare, XLII, B, 274—275; E toamnă, toamnă... XLIV, A, 236—237; Singurătate, XLVIII, 729—730; Xenofon C. Gheorghiu (necrolog), LXI, 156—157.

TEODOR A. NAUM

Poezii: Idila I (din Teocrit), XLV, 299—302; Idila, XI (din Teocrit), 1328—1330; Egloga II (din Virgil), XLVIII, 1131—1133; Egloga IV, Daphnis (din Virgil), LV, 599—602; Lui Septimius (din Horașiu), LVI, 282; Idila VIII (din Teocrit), 543—546; Leuconoe, LVII, 113; Faunului, 191; Caravana (după Th. Gautier), 564; Hexametre bucolice, 834; Epitalamul Elenei (Teocrit), LVIII, 588—589.

ING. G. NAZARIE

Gospodăria noastră comunală, XLII, B, 659—662.

I. NEAGU

Liniște (poezie), LIII, 386.

ION D. NEAGU-NEGRILEȘTI

Obs. critice asupra legei silvice, LIV, 803—807.

G. NEDIOGLU

Cea mai bună școală rom. cu caracter satonic, XLVIII, 444; O anchetă școlară, LX, 101—108, 314—323. LXI, 228—240.

COSTACHE NEGRI

Din coresp. part. cu Vodă Cuza, XLVII, 378—379.

MIHAIL NEGRU

Răsare soarele (poem dram.), XLVIII, 131—141, 257—267, 376—388.

BOB NEGRUZZI

De profundis (poezie), LVII, 420—421.

IACOB C. NEGRUZZI

Din „Dicționarul Junimeii“, XLII, A, 6—8; LVI, 122—125, 229—231, 306—308, 387—388, 460—461, 623—624, 686—687, 780—781, 862—863, 952—953; LVII, 52—53, 129—131, 200—201, 297—298, 366—368, 452—454, 565—567, 699—700, 778—779, 859—860, 863²—864²; D. C. Ollănescu (necrolog), XLII, A, 252—254; Inceputurile literare ale lui C. Negruzzi, XLIII, 473—485; D-lui Director al „Conv. Lit.“, XLIV, A, 121—125; Cântecul sau „stihuirea“ lui Gr. Ghica Vodă, XLIV, B, 397—415; Gheorghe Panu (necrolog), 1059—1063; Caragafae (necrolog), XLVI, 716—719; Ion Mincu (necrolog), 1432—1433; Grigore Bucliu (necrolog) XLVII, 110—111; M. S. Reginei Elisaveta, omagii din partea „Conv. Lit.“, 1193—1195; Din copilărie, XLVIII, 1—17, 113—124, 223—248, 345—352; Epistola I (Către Elisaveta Doamna), L, 248—253; Nicu Gane (necrolog), 475—480; Scrisoare (către directorul „Conv. Lit.“), LI, 9; Amintiri din „Junimea“, 10—29, 117—135, 205—212, 293—311, 399—429, 771—781; LII, 4—16, 95—110, 161—170, 267—291, 385—394; La a 80-a aniv. a lui T. Maiorescu, 273—275; Ion Caragiani, LIII, 112; Th. Rosetti (necrolog), LV, 531—532; Cuv. la șed. festivă din 20 Martie, LIX, 50—51; Iniinț. rev. „Conv. Lit.“, 52—57; Scrisoare către N. Gane, 124—125; Scrisoare către S. Bodnărescu, 132.

MIHAIL L. NEGRUZZI

Ruhla Vădama, XLIX, 118—122; Liliana hatmatului Gavriil, 1173—1179; Povestea Anei, L, 57—64;

Moș Jac, LIX, 165—169; Asfințit (poezie), 174.

P. P. NEGULESCU

Din istoria filosofiei, XLII, A, 29—45, 152—165; Din filosofia Renașterii, XLIII, 408—424, 497—515, 608—621; XLIV, A, 411—419; XLIV, B, 53—70, 176—185; Intâmpinare, XLIX, 1037—1047; Profesorul Maiorescu, LIX, 141—149.

ȘTEFAN I. NENIȚESCU

Astfel vorbește Domnul, LI, 219—228, 355—369, 606—613; Pelerinajul sufletului, LVI, 803—806.

MANOLE NICOARĂ

Asupra unor „amintiri“, LII, 184—190.

GH. NICOLAIASA

Hărții dela tatăl lui Eminescu, LVI, 807—810; Trei scrisori ale lui Eufrosin Poteca, LVII, 814²—820²; Expoziția de cărți dela Academie, LVIII, 388—392.

C. S. NICOLAESCU-PLOPȘOR

Din legendele lui Novac, LIII, 166—167, 291—293, 771—773, 873—874; Vorbe oltenest, LIV, 163—166, 363—372; Documente privitoare la cămăcănia Olteniei, LXII, 106.

MARCEL NICOLAU

Credința în desv. sufl. omenesc, LVII, 544—558.

ANDREI NICOLESCU-PĂCUREȚII

Îndreptarea moravurilor, LIV, 170—173.

PAUL NICOLESCU-MONU

Primul și ultimul leac, LV, 426—427.

CRISTEA NICULESCU

Colaborarea cu elementele streine în ved. industriei de capitalizare, LIV, 906—929.

G. I. NICULESCU

Puterea maritimă și înrăurirea ei asupra vieții politico-economice, LV, 444—450.

ELENA NICULIȚA-VORONCA

Sf. Alexi, omul lui Dumnezeu; Studiu mitologic comparativ, XLII, 131.

FR. NIETZSCHE

Cugetări, LII, 450.

I. NISIPEANU

O nouă teorie în psihologia emoției, XLV, 692—695; Sociologia și Geografia, 785—795, 917—930, 1040—1050; Cons. metodologice la predarea logicei în șc. secundare, LVI, 700—706.

DR. I. I. NIȚESCU

Robert Koch, XLIV, B, 718—720; Holera, 835—836; Humorismul biologic, XLV, 949—952; Porumbul ca valoare nutritivă, XLIX, 167—173;

1. *Fapte*: Medicină, XLII, A, 579²; XLII, B, 423—424, 526—527, 642—643; XLIII, 207—208, 787—788, 896—898, 1004, 1124—1125, 1359—1360; XLIV, A, 82; XLIV, B, 370—371; XLV, 93—94, 230—231 1418—1419; XLVI, 85—86, 825, 1183; XLVII, 696—698; XLVIII, 77—78; LI, 176, 549—550, 657; LIII, 573—574; LV, 100—101, 419; Zoologie, XLII, B, 306; Biologie, 420—421; XI, IV, B, 240—241, 484, 1039—1041; XLV, 89—90, 584, 806; XLVI, 199—201, 823—824; XLVII, 918, 1287; LI, 82—83, 174, 257—258, 374, 548—549, 655, 820; LV, 418; Botanică, XLII, B, 421—422; Fiziologie, XLII, B, 525; XLIII, 456—457, 1002, 1423; XLVIII, 458; Philologie, XLII, B, 527—528; XLIII, 565; XLIV, B, 1042; Chimie biologică, XLIII, 82; XLIV, B, 931; Chimie, XLIV, A, 79—80; Antropologie, XLIII, 332; Agronomie, 893; Higiенă, XLIV, A, 81; XLIV, B, 369—370, 484—485; XLVI, 1058; XLVII, 206; LI, 656; Statistică, XLIV, B, 108—109; Fizică, 934—935; Silvicultură, 935;

Psihologie animală, XLV, 340; Filologie, XLVI, 1058; Industrie, 1182—1183;

2. *Recensii*: Hémorragie. Hibernation, XLIII, 790—791; Dr. A. V. Grădinescu, Rolul capsulelor supra-renale în circulație și în schimburile nutritive, XLVII, 209—210; Felix le Danec. Consid. biologiques sur le cancer, XLVIII, 553—554;
3. *Reviste*: La Revue, XLII, B, 647—648; Revue scientifique, 650; XLIII, 901; XLIV, A, 87—88; XLIV, B, 610; XLVI, 1427; Revue de Paris, XLIII, 208—209; Biologica, XLVI, 924; Revue générale des sciences, 1067—1068, 1302—1303; XLVII, 544—545.

ALEXIS NOUR

Mizeria vulturilor, LX, 273—281; De hafărul viitoarei omeniri, LXI, 190—123; Masca lui Beethoven, 167—173;

Cronica politică: Rostul dictaturii, LX, 361—364;

Cronica financiară: Saturnalele falsificatorilor, LX, 361—364;

Cronica externă: Cearta celor două surori, LX, 367—370; Aspecte Americane, LXI, 332—336;

Cronica economică: Lichidul unuros, murdar și lipicios, LX, 370—375;

Cronica socială: Cele două proletariate, LXI, 326—329;

Cronica științifică: Cancerul, 329—332;

Cronica etnologică: Rassele colorate, LXI, 467—471;

Recensii: American communism, LX, 384—385; O carte despre Lenin, de Valeriu Marcu, LXI, 140—141; Despre „Divina proporție“, de Matila C. Ghika, 141—142; Contribuțiuni documentare la ist. revol. din 1821, de M. Popescu, 339; Cărvunarii, de D. V. Barnoschi, 340—342; Pe urmele Basarabiei, Note și impresii din revolorusească, de Romulus Cioflec, 345—346; Ch. Aubert: Arta muzicii, trad. de Aprilina Medianu, LXII, 234—123; M. Popescu-Spîneni, Contrib. la istoria învățământ. superior; Un rege la Moscova, LXI, 152—155; Cum trăiesc scriitorii

„vechi“ în Rusia sovietică, 349—351;

Necrolog: Un fiu credincios al țării sale; Pavel Gore, LX, 389—392; Valeriu Branisce, 393—396; François de Curel, LXI, 158—159.

ANTONIAN NOUR

Cântec (din Lope de Vega), LIII, 486.

O.

ALEXANDRU ODOBESCU

Viitorul artelor în România, XLI, 1041—1058; Heraldica națională, XLII, A, 497—514; Scrisori către Bariș, XLII, B, 514—521; Episcopia de Argeș, XLIX, 1107—1113; Însemnări din călătoria făcută în 1860—61 în înd. Argeș și Vâlcea, 1134—1140; Fragment din călătoria din Paris la Londra, 1141—1144; Fragment din călătoria în străinătate în 1870—1871, 1145—1149; Fragment din călătoria în Ardeal, 1150—1158; Cuvântare către elevii șc. norm. sup., LIV, 389—391; Impresii din călătoria arheologică, 709—720, LV, 15—29.

ION OJOG

Poezii: Din larg, LII, 450; Pagini vechi, LIII, 135—136; Scrisoare, 481; Metamorfoza, LXI, 366—367; Nud, LXII, 25.

DIONISIE OLINESCU

Monetele depe vremea ocup. rusești, XLVIII, 456—460.

D. C. OLLĂNESCU

Scrisoare din Atena, XLII, A, 129—

136; Scrisori din C-pole, 497²—500³; XLII, B, 121—122.

DIMITRIE ONCIUL

O scrisoare a lui N. Bălcescu către Eudoxie Hurmuzachi, XLI, 561—562; La 24 Ianuarie, XLIII, 14—36; Ideia dinastică în dezvoltarea statului român, 372—377, 486—494; Aprecierea unui istoric român în străinătate (I. Ursu), 1352—1355; T. Maiorescu și Acad. Rom., XLIV, A., LXVIII—XCIII; Din trecutul Bucovinei, XLIX, 589—606, 729—744; Regina Elisaveta, L, 254—258; Discurs în onoarea lui T. Maiorescu, LII, 292—294; D-lui Iacob Negruzzi la optzeci de ani, LV, 1.

RAMIRO ORTIZ

Evul mediu italian în poezia lui Giosuè Carducci, XLV, 726—742, 861—877; Poezia lui Giosuè Carducci în evul mediu italian, 1213—1227; Cântecul al XXVI-lea din Infern, XLIX, 528—544, 647—664; Un mistic catalan, Juan Margall, 903—915; Goldoni și Franta, LV, 653—684.

P.

I. PAJURĂ

Poezii: Noapte de vară, LIII, 279; Werther, 363; Erato, LIV, 338.

GEORGE PALLADY

Poezii: Sfînxul, LII, 443; Yasnava, Polyana, LIII, 142; Teamna 294; Marină, 656; În luminoasa toamnă, 777; Mi-e teamă, 826; Cântec de iarnă, LIV, 34; De-acum aceeaș sunt, 428; Mereu vă caut, 524; Năluca, 945; Acord final, LV, 273; Aș vrea să-mi plimb tristețea, 577; Sursum, LVI, 685; Mă prinde noaptea, LVIII, 87; Tăcere (după Albert Semain), 131.

TH. PALLADY

Poezii: Trandafir a fost odată (după Milorad Mitrovici), L, 171; Mica Princesă (trad. după Iovan Ducici), 684; Cântec (trad. după J. Iovanovici-Zonaj), LI, 256.

TUDOR PAMFILE

Jalba lui Alexei Ivanovici, LII, 529—538; Drepturile, LIII, 280—286; Samovarul, 820—825.

LOCOT. C. PANAIT

Cercetașii, XLVIII, 1164—1171.

EM. PANAITESCU

Sărbătoare istorică, XLIV, B, 477—

- 479; Georg Loeschke, L, 67—69.
1. *Fapte*: Demografie, XLI, 536—1146; XLII, A, 91; Biologie, XLI, 925; Meteorologie, 926—927; Arheologie, 1146; Istorie, 345; XLII, B, 184; XLIV, B, 607; Pedagogie, XLII, B, 184; Învățământ, XLV, 1297—1298;
 2. *Recensii*: Istoricul Eparhiei Râmnic, 220; Dr. Augustin Bunea, Mitrop. Sava Brancovici, 338—339; Dr. K. Roth, Geschichte der Christlichen Balkanstaaten, 539—541; D. Onciul, Tradiția istorică în chestiunea originilor române, 638—639; I. Bogdan, Câteva obs. asupra îndator. militare ale cnejilor și boerilor mold. în sec. 14 și 15, 834—837; Dr. Szádeczki Lajos, Halmágyi István Naplói, 837; Bibliographie géographique annuelle, 1152; N. Docan, Notită despre monetele lui Petru Mușat, XLII, A, 94; Grégoire Yakschitch, l'Europe et la resurection de la Serbie, 229; C. Giurescu, Capitulațiile Moldovei cu Poarta otomană, 474; Al. Tz.-Samurcaș, Catalogul Muzeului Aman, XLII, B, 184—185; Alfred Domaszewski, Geschichte der römischen Kaiser, XLIV, B, 608; Verhandlungen der 50 versammlung Deutscher Philologen und Schulmänner, 608—609; P. Natorp, Volkskultur und Persönlichkeitskultur, XLV, 1299—1300; Dr. Nicolas Michoff, La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII-me siècle, 576—577; I. M. Marinescu, P. Corn, Tacitus, Germania, 577—578; R. de Bovis, Du rôle joué par le Danube dans les invasion d'origine scythique, L, 449;
 2. *Reviste*: Revue historique, XLI, 121; XLII, A, 618—619; Zukunft, XLI, 222; Japonia modernă, 222—223; Revue critique d'histoire et de la littérature, 933; Historische Zeitschrift, 933; Echos d'orient, XLII, A, 477; Byzantinische Zeitschrift, XLIV, B, 609; Kunst für Alle, XLV, 1304.
- Ing. P. N. PANAITESCU
- N. Bălcescu, economist, LVI, 377—385; Nevoia de o cultură economică, LVII, 54—61; Nicolae Fili-

pescu și socialismul, 265—280; Italia industrială se întoarce la agricultură, 863—869; Anglia industrială se întoarce la agricultură, LVIII, 620—623.

P. P. PANAITESCU

Contribuții la o biografie a lui N. Bălcescu, LII, 544—554, 740—744; LIII, 74—82, 154—164, 463—480, 665—680, 759—769, 839—851; LIV, 60—68, 247—254, 571—584, 661—677, 772—788; Nic. Firu, Urme vechi de cultură rom. în Bihor (recensie), LV, 103—104; Criza universitară și numerus clausus în Polonia, 431—433.

CRISTIAN PANCESCU

Vineri, 13 Iunie 1932, LXI, 216—226.

N. PANDELEĂ

Sully Prudhomme, XLI, 961—966.

E. A. PANGRATI

Învățăm. artelor frum. și noua lui org., XLII, A, 550—559; Un adevărat „învățător“ al neamului XLIV, A, CXVIII—CXXIV.

Cap. Com. PANTAZZI

O luptă navală în vremile noastre (trad.), XLIX, 946—950; Bătălia navală dela „Falkland Islands“ (trad.) L, 213—219.

GHEORGHE PANU

Scrisoare, XLIII, 318; Iluzii istorice, XLIV, A, 382—385; Scrisoare către d-l Maiorescu, XLV, 205—206; v. Gh. Panu și A. Lambrior.

G. PANU și A. LAMBRIOR

Scrisoare către d-l Maiorescu, XLV, 59—61.

CEZAR PAPACOSTEA

Din Odyssea lui Homer: Rapsodia III, XLVI, 991—1005; Rapsodia IV, XLVII, 963—987; Rapsodia V, XLVIII, 361—375; Rapsodia VI, XLIX, 258—269; Rapsodia VII, 1011—1022; Liceul trifurcat și învățăm. clasic, XLVII, 745—

773; Seminarile și Consistoriul sup., 1064—1067; Phaidon, Moartea lui Socrates (din Platon), XLVIII, 1247—1253; Limba latină în liceele de fete, XLIX, 702—708; Suprapopulația în licee, 951—953; Obs. asupra programei stîmăriiilor, 972—976; Platon-Kriton, 1180—1194; Curaj ca de „teolog”, convingeri ca de secolul XX-lea, L, 238—240; „Școala poporului”, liceul, LI, 272—285; Intre Divan și Uman, LIII, 517—532, 657—664; LIV, 340—352, 418—428, 535—554, 744—770; Ref. învățămsec., 468—475; Diodor Sicilianur și opera sa, LV, 72—91; O interpretare a operei lui M. Eminescu, LVII, 114—126, 434—442, 616—635; Cultura universitară și cămîmurile, 601—605; „Conv. Lit.” și clasicismul, LIX, 69—76.

Recensii: N. Bănescu, Deux poets byzantins ineditis, XLVIII, 320; N. Cartoian, Scrisori inedite de la N. Bălcescu și I. Ghika, 549—551; N. Bănescu, Die Entwicklung des griechischen Futurums, XLIX, 437—438; C. Asiminei, Volbura, LIII, 783—786; Șt. Ciobanu, D. Cantemir în Rusia, LVII, 709—711.

AL. G. PAPACOSTEA

Prejudecăți în politica noastră economică, XLV, 827—834; Criza intelectualismului în mișcarea socialistă contemporană, LV, 339—370.

GOGA GUȘU PAPACOSTEA

În zilele redesteptării, LVI, 585—622.

P. PAPAHAĞI

Custură, XLI, 622—625.

GR. PARASCHIVESCU

Poezii: Către zâna păcii, LIII, 276—279; Sonet, 460; Sonet, 547; Sonet, 643;

Proză: Ghiță „Barabangiu”, XLIX, 9—13; Naș Costea, 607—617; Maslul lui Moș Gheorghe, L, 133—148; Floarea ciocoesului, LI, 32—53; David „Boccegiul”, 213—

217; Depe—acasă, 484—488; Răz bunarea, LII, 520—528; Cingătoarei Hipolitei, LIV, 102—116.

VINTILĂ V. PARASCHIVESCU

Poezii: Scrisoare, XLVI, 803; Balaurl cu coadă de foc, 873—874; *Proză:* În chestia agrară, XLVIII, 461—463; Din corespondența lui St. O. Iosif, XLIX, 559—562; Pe vițor, 767—774.

A. I. PARVĂNESCU

Cântă (după V. de L.), LIII, 664; Epigrame (din Lessing), 758.

POMPILIU PĂRVESCU

O amintire, XLIV, B, 584—589.

Dr. GIORGE PASCU

Gramatica lui Văcărescu, LVI, 437—445; Dumitrachi Varlaam, LVII, 282—296; Dionisie Eclisariul, 768—777;

Recensii: A. Bărsescu, Cathețismul luteran românesc, LVI, 716; Al. Procopovici, Introd. în studiul lit. vechi rom., 793—794; A. Rosetti, Les cathețismes roumains du XVI-e siècle, 794.

Dr. N. C. PAULESCU

Transformism ori paulism și fisiologie sentimentală (răsp. d-lui Voinov), XLI, 702—716; „Dovezi” nevalabile (răsp. la răsp. d-lui Voinov), XLII, B, 369—388.

EMIL. PAULET

O inspecție, LVI, 269—281; Chipuri și suflete, 901—910; Femeel..., LVII, 428—433; Clapa, 813—817; Sufragiul universal, LVIII, 180—197; Norocul lui İrim, 525—540; Pichetul de incendiu, 770—774; În retragere, LX, 78—83; În armistitiu, 238—240; Reportaj internațional, LXI, 47—60; O inspecție cu tâlc, LXII, 31—46;

Recensii: Jean Bart, Schite marine; Al. O. Teodorescu, Hronicul mascăriciului vâlățuc; D. D. Pătrăscanu, Un prânz de gală, LXII, 198.

IOAN PAUL

Pentruce școalele secundare nu izbutesc să formeze caractere, XLI,

802—809; Nicolae Volenti (necrolog), XLIV, B, 949—951.

Dr. E. I. PĂUNEL

Viata și opera lui H. C. Andersen, LXII, 65.

MIRCEA PAVELEȘCU

Suprema formă, LX, 241; Sfînxul, LXI, 18.

VESP. V. PELA

Ing. P. I. Ciocâlțeu. Una din fazele energiei este și conștiința națională (recensie), XLIX, 1078—1079.

Dr. AL. S. PENESCU

Ofensiva contra francului, tip al speculației, LVII, 662—698.

AL. PERIȚEANU

Existența forțelor în natură, XLIII, 319—331.

D. PESCARU

Anchetă școlară, XLVI, 471—474.

GENERAL N. PETALA

„Conv. Lit.“ și armata, LIX, 60—61.

PAULA PETREA

Ghibirdicul, LVII, 821²—829².

COSTIN PETRESCU

Despre costumul femeesc, XLV, 481—504.

D. C. PETRESCU

Rostul capetelor de Arapi în stema Bășărebeștilor, LVII, 782—789.

Dr. G. Z. PETRESCU

Originele doctrinelor medicale, LVI, 364—375.

NICOLAE PETRESCU

Organizarea socială a României, LVI, 911—928; Datele etnologice în sociologia comparată, LVII, 444—451; O lecție de probitate politică, LVIII, 300—304; Propaganda în străinătate, LX, 84—93; Cîntînd „notele” lui Marghiloman,

231—237; Instituția monarhiei la Englezi, LXI, 203—215; Mesajul președintelui Hoover, LXII, 60;

1. *Fapte*: Sociologie, XLIII, 565—566.

LAVINIA PETROVANU

N. Iorga, Chestiunea Dunării, XLVIII, 212—213.

V. PETROVANU

Școala secundară la țară, LI, 662—668; Lipsa de prof. în învățăm. secundar, LIII, 567—572.

C. C. PETROVICI

Turneul candidatului, LXI, 380—396; *Recensii*: G. Nichita, Destrămare, LXI, 144; Eugen Relgis, Melodiile tăcerii, 144—145; Simona Basarab, Robii pământului, 145; Al. T. Stamatiad, Cetatea cu porțile închise, 474—475; Maria Pallade-Gălățu, „Din umbra vieții...” (roman), „Din Ianurii viii” (poezii), 475.

ION PETROVICI

Rolul și însemnătatea filosofiei, XLI, 609—621; Asupra somnambulismului, 950—909; Insemn. filosofică a audiției colorate, XLIV, A, 259—273; Hipotezele și limbaful, XLIV, B, 459—476; Metoda inductivă a „rămășițelor”, 738—753; Logica și Auguste Comte, XLVIII, 731—751, 881—902, 1035—1048, 1111—1117; Așchii, XLIX, 14—16; Ruinele Cetății Neamtu, LVI, 646—648; Incrușiări de anotimpuri, LVIII, 53—55; Vasile Stroescu (necrolog), 315—316; Domnia Regelui Carol I, 895—899; Rînduri jubiliare, LIX, 24—27; Rostul „Conv. Lit.”, 28—30.

MATEI GR. PEUCESCU

Despre critica dramatică, L, 668—673; Despre imitarea naturii în teatru, LI, 756—762, 839—840; LII, 263—269; 466—468; LIV, 88—94, 877—883; Despre censura presei, LI, 763—767; Partidele politice în alegeri, LII, 381—384; Filosofia și drama în teatrul lui François de Curel, LX, 186—191, 191.

1. *Fapte*: Literatură, LI, 451—452; Politică, 452—453.

ION PILLAT

Poezii: Cântec de toamnă, XLV, 961; Pictor ignot: el însuși XLVI, 43—44; Cântec nocturn, 135; Rugă budistă, 136; Anotimpurile, 265; În ritmul antic, 780; Cântec de dor, 990; Ecouri maxime: (1) Corul lopătarilor, XLVII, 830; (2) O voce pe prora Triremii, 830—831; (3) Glasul sireniei, 831; (4) Scoicile tritonilor în depărtare, 832; (5) Glasul sireniei din nou, 832—833; (6) Vocea depe prora, 833; (7) Murmur crescând pe valuri, 833—834; Cântec de ducă, 961; În memoriam, XLVIII, 130; Turla, XLIX, 745—746; Ospățul (după Jules Tellier), LVI, 78; Somn curat, LIX, 150.

R. PINTEA

Șbârcea gloriosul, LII, 539—540.

V. POGOR

Scrisoare (către S. Bodnărescu), LIX, 131.

COL. GRIGORE POLYZU

Detronarea lui Cuza și revoluția din Ploești, LXI, 26—36.

VLAD PONEA

Suflete necăjite, LVI, 182—201.

MATILDA P. PONI

Cutremurul (poezie), LIX, 133.

C. POPA-COSTEA

Cu prilejul unei bune trad.: Eneida, de N. Pandelea, XLVII, 417—420.

G. POPA-LISSEANU

Urme de sărbători păgânești, XLI, 597—606, 673—686; Negațiunea în limba latină și română, XLIII, 743—750; Traducerile din limbile clasice, XLIV, A, 489—497; Cu ocazia unei lucrări de erudiție, XLV, 307—314; Din corespondența lui A. Odobescu, LVII, 83—89, 332—345.

G. G. POPESCU

Răspuns la ancheta școlară, XLV, 1194—1195.

DEM. M. POPESCU

Colindând prin expoziții... LVI, 146—148; Înainte de deschiderea salonului oficial, 405—407; Salonul oficial, 474—481.

Pr. ECON.

I. POPESCU-MĂLAEȘTI

Din psalmii lui David, LVI, 738; LVII, 49—51, 127—128.

Dr. M. POPESCU

Capela cantacuzinească din Viena, LVII, 536—542; Contrib. la istoria dragomanilor, 760—766; Stema Ardealului cerută de Români după 1848, LVIII, 216—218; Mihai Viteazul în cronică anonimă, LX, 357—361;

Cronica istorică: Candidații la domnia Țării Moldovei după anul 1856, LXI, 135—139; Contribuții la istoria Bucovinei, LXII, 97.

DIAC. NIC. M. POPESCU

O nouă lucrare despre rostul bisericii în trecut, XLIII, 1211—1215; Dionisie, Mitrop. Ungrovlahiei, XLVIII, 1232—1246; Documentele lui Ștefan cel Mare, L, 164—170;

1. *Fapte*: Teologie, XLI, 539; XLII, A, 93, 226, 473, 613—614; XLII, B, 93—94; XLIII, 789; XLV, 942, 1054—1056; Arheologie, XLII, B, 182; Literatura română, XLV, 941;

2. *Recensii*: Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie, XLII, A, 348—349; Harnack A., Das Hohe Lied des Apostoles von der Liebe u, seine Religions Geschichtliche Bedeutung, XLV, 943; Heinze R., Tertullians Apologeticum, 943—944.

VICTOR N. POPESCU

Cronica din Paris, LIV, 95—96, 884—888.

Pr. RADU POPESCU

Recensie: Giovanni Papini, Histoire

- du Crist, trad. de Henri Michel, LIV, 684—686.
- ILIE POPESCU-SPINENI**
O scris. a lui Justinian către studenți, LVIII, 679—681.
- ȘT. POPESCU**
Căile de comunicație în România, XLIV, A, 293—306.
- I. POPESCU-VAL**
Funcția penitentială a arvonii în legislația lui Justinian, VI, 767—779.
- GHITĂ POP**
„Faust“ în versuri rom. de I. Gorun, XLI, 402, 407.
- AUREL C. POPOVICI**
Monarhia habsburgică în prefacere, XLI, 552—556; Demagogie criminală, XLII, A, 296—307; Puterea presei, XLIV, A, 673—685.
- N. G. POPOVICI**
Numirea dirig. de școli primare rurale, XLV, 1318—1319.
- MAXIMILIAN POPOVICI**
Organiz. școalelor de agric., LIII, 506—515.
- N. POPOVSCHI**
Inochentismul, LVIII, 88—92.
- IEROD. CALINIC I. POPP. ȘERBOIANU**
Din trecutul capelei române din Paris, XLVI, 1408—1418.
- N. PORA**
Trei bățai, LVIII, 399—407; În tenebre, 856—862.
- LUCIAN PREDESCU**
Două opere ale lui Nicolae Milescu, LXII, 191.
- J. PREJMATIC**
Poezii; În Duh, LI, 148—149; Elegia a treia, 311—313; Unde?, 541.
- PRIAR C. F. (v. M. I. CHIRIȚESCU) M. PRICOPIE**
Cota 461 (poezie), LI, 159.
- Dr. C. PROCA**
Poezii; Despărțire, XLI, 53; În înig. (copie), 145; Toamnă, XLII, B, 553; Proză; Alcoolismul la țară, XLI, 513—525; Tălmăciri statistice, 1156—1162.
- Dr. G. PROCA și H. IVAINER**
Școala și dev. fizică a elevilor, XLVI, 392—403;
- PROFESOARELE ȘCOALELOR SECUNDARE DĚ FETE**
În chestia reformelor priv. la îmbun. șit. mat. a prof. secundari, XLV, 472—476.
- I. D. PROTOPOPESCU**
Votul universal, LVII, 369—380.
- DRAGOȘ PROTOPOPESCU**
Sacrificiul Efigenei (din Lucrețiu), L, 102; Elogiul lui Epicur (din Lucrețiu), 207; Lesbiei (din Catul), LI, 818.
- CEZAR PRUTEANU**
Pajura însângerată, LI, 156—159; Fuișor de piatră (poezie), 247.
- EPISCOP V. PUJU**
Monasirea Neamțului, XLIII, 313—317; Presa bisericească în România, 867—874; Lin. ist. culturală bisericească a Românilor din Basarabia, XLIV, B, 773—782; Pe malul Nistrului, LIII, 346—360, 417—428.
- SEXTIL PUȘCARIU**
Adevărurile d-lui Philippide, XLI, 205—208; În jurul dictionarului limbii române, XLII, A, 321—330; 595—608; În loc de orice răspuns, 578²; Probleme nouă în cercetările lingvistice, XLIV, A, 452—471, 523—542; Studii și notițe tiologice, XLVI, 137—144.
- D. PUȘCHILĂ**
Furca de tors, XLVIII, 465—474, 660—664.

R.

I. RĂDUCANU

Al XII-lea congres cooperativ la Belgrad, XLI, 1030—1032; Priviri sumare asupra băncilor populare, XLII. A, 244—248; In chestia meseriașilor, XLII. B, 542—545; Câteva cuvinte despre P. S. Aurelian, XI.III, 224—228; Starea și averea în două gospodării țărănești, XI.III, 799—804; Întăiul congres regional al cooperației sătești, 1021—1023; Lucrătorii și întreprinderile noastre de stat, XLV, 463—471; Vremuri grele în Bucovina, 1313—1317. Un cuvânt despre Acad. de In. Șt. Com., XLVII, 321—323; Friedrich Wilhelm Reiffesen și cooperația modernă, 438—444.

I. RADU

„Cazul Tăslăuanu“, XLII. A, 605²—607².

ANDREI RĂDULESCU

Notițe geografice, XLIV. B, 351—353. Din trec. moșnenilor Arefeni, 683—698.

C. RĂDULESCU-CODIN

Badu (poezie), XLIV. B, 771—772.

MIRCEA D. RĂDULESCU

Poezii: Pastel, XLV, 387—388; In fața mării..., 388; Efect de lună, 388—389; Nopti de bal, 1002—1003.

C. RĂDULESCU-MOTRU

In onoarea lui T. Maiorescu (discurs), LII, 295—298; Funcțiunea biologică a conștiinței, LIII, 233, 254; Intuițiunea și atențiunea, 701—725; Filosofia la „Conv. Lit.“, LIX, 152—154.

I. A. RĂDULESCU-POGONEANU

Odobescu ca pedagog, XLI, 1101—1121; Situația mat. a membrilor corp. did., XLII. A, 114—118; Programele cele nouă p. licee și gimnazii, XLII. B, 317—321; „Dicționarul general al limbii române din trecut și de astăzi“ de A. Candrea și O. Densușianu, XLIII,

202—206; Profesorul Titu Maiorescu, XLIV. A, CXXXIV—CXLIII; Poeziile lui Cerna, 57—65; O corespond. din anul 1874, între Eminescu și d-l Maiorescu, XLIV. B, 186—209; Câteva capitole din „Etica“ lui Wundt, 846—865; XLV, 507—520, 656—667; P. Cerna (necrolog), XLVII, 337—340; In noua Dobroge, 1164—1175; Pacea viitoare, după o carte franceză, XLIX, 1276—1292; C. Litzi-ca (necrolog), LIII, 515—516; Ioan Scăriătescu (necrolog), LIV, 808—809; Iacob Negruzzi și generația sa, LV, 97—99; La a zecea aniversare a morții lui Cerna, 227—231; Constatări și propuneri cu prilejul unui examen de bacalaureat, LVIII, 878—882; „Conv. Lit.“ și limba literară, LIX, 92—98.

Fapte: Omagiul lui I. Al. Brătescu-Voinești, LXI, 149—151; Propuneri de îndrumări pentru studiul limbii și literaturii romane în liceu, LXII, 175.

ELENA I. A. RĂD-POGONEANU

Rebecca dela Valea-Soarelui (trad. după Douglas K. Wiggin), XLVII, 188—203, 288—293, 385—393, 522—526, 654—664, 903—917, 1036—1054, 1121—1137, 1241—1261; XLVIII, 52—440, 182—197, 306—316, 429—440, 536—547, 807—821, 928—934, 1143—1163.

PR. V. RADU

M-me Leon Daudet, Comment éleves nos filles (recenște), LIV, 872—873; O nouă istorie a E-vreilor, LV, 391—396.

MARIA RILKE RAINER

Requiem (poezie), LVI, 577—584.

MIHAIL D. RALEA

Import. sociologică a lui Gabriel Tarde, L, 438—441; Sociologia claselor, LI, 333—354, 524—540.

P. RÂȘCANU

Zece Maiu, XLIII, 697—715; Sărbătorirea d-lui T. Maiorescu, (discurs), XLIV. A, 238—250.

LIVIU REBREANU

Ceasul rău, LVIII, 34—40; Salutul „Soc. Scr. Rom.“, LIX, 34—36.

REDACTIA

Cătră cetitori, XLI, 1—6; Spre altă jumătate de veac, LI, 1—8; Altă generație, LII, 1—3; La a suta a-niversare a nașterii lui Alecsandri, LIII, 329—332.

I. REM-ANSELME

Crăciunul, LIV, 950—953; Marva C. A. Rosetti, LV, 279—282; Tutunul, 603—605.

GEORGE ROIBAN

Poezii: Sus pe vârful Sboina Neagră, LII, 334; Poveste, 641; Noapte, LIII, 486—487; Plânge cerul, 739.

ROMAN

Abuzul dreptului, LV, 869—871; Traducerile, LVII, 720.

MARCEL ROMANESCU

Poezii: Grădina lui Teocrit Sisif, LVI, 361; Doris, 361—362; Cules, 362; Inelul, 363; Cântarea cântărilor, 886—900; Schitul, LVII, 32; Lauda, 281;

Proză: Landsmaal și riksmal, LVI, 317—322; Poezia nouă, LVII, 210; Minoritatea bulgară din Cadrilater, 211—218; Granit (înălțare), 543; Rutenii uniți din Bucovina, 701—703.

LĂLA ROMANO

Poezii: Amical meu, gândul, LV, 262—263; Soare, 377; Doina, 486; Pe un vânt sfios de seară, 738—739; Scrisoare, 264. Cuvântul, 264.

RADU ROMAN

Răvaș din Transilvania, XLVII, 89—92; 220—223; 445—448, 948—951.

AL. ROSETTI

Data „Cronicii Țării Moldovei și Munteniei“ de Miron Costin, L, 331—337.

TH. ROSETTI

Amintiri din timpul unirii, XLIII, 1—6; Scrisori către N. Naum, LXI 313—316.

Dr. MARTON ROȘKA

Când apare omul pe pământ?, LVII, 33—48; Hubert Schmidt, Vorgesichte Europas (recenzie), 871—872.

AL. RUBIN

Ronetti Roman (necrolog), XLII, A, 126—127.

DEMOSTENE RUSSO

O nouă carte asupra învățăturilor lui pseudo-Neagoe (recenzie), XLII, B, 63—78; Răspuns unui critic nepregătit, 253—263; Cărți de bună cuviință în limba greacă și română, XLIII, 1306—1329; XLIV, A, 66—71; Găteala de nunta a unei elegante din sec. XVIII, XLV, 62—70.

RUSSU-ȘIRIANU

Școalele românești din Transilvania și Ungaria, XLI, 744—751; Pildă de autonomie culturală, 1038—1039; Inscricțiunile scolare, Popor care jertfește, XLII, A, 373—374; Bilantul anului 1908 XLIII, 113—118.

S.

AURELIAN SACERDOTEANU

Spiritul popular al Cruciadei I, LXI 283—300.

ION MARIN SADOVEANU

Viziunea lui Khem, LI, 164.

GR. SĂLCEANU

Poezii: Odată, LVIII, 82; Se sparge un val..., 215; Șeara, 452.

C. SANDU-ALDEA

Logodnica, XLIII, 1259—1266.

G. SAVUL

Gândiri în treacăt, XLVIII, 158—160; Cugetări, 784.

I. SCĂRLĂTESCU

Poezii: Decembrie, LII, 181—183; Sonet, LIII, 260; Vox nuptica,

334—335; Insemnări, 429—430; Elegie, 533—534; Luna, 608; Veghe de Mai, LIV, 392—394; Elegia a saptea, 721—722; Cântecele morții, LV, 37—40; Sorana, LIII, 319—321.

AUGUST SCRIBAN

Dicționarul bulgăresc al d-lui Arbore (recensie) XLIV, B, 936—937; Etimologii, 1002—1007; XLV, 932—938; LI, 649—653; LIII, 168—171; Viitorul (revistă), L, 705—706.

ALEXANDRINA SCURTU

Mergem cântând (poezie), LIII, 261.

A. SEMACA

Durău, LVII, 347—350; Scrisori dela Al. Russo, LX, 143—146.

N. ȘERBAN

Giacomo Leopardi și A. de Vigny, XLV, 1006—1016, 1164—1177.

PIU ȘERBAN

Serenada, LII, 723.

VIRGILIU SERDARU

Legătura cu infinitul, LVII, 422—427.

M. SEULESCU

„Conv. Lit.“ și evol. econ. financiară, LIX, 44—48.

GEORGE SILVIU

Poezii: Bejenărit, LIII, 770; Răscoală, 853—854; Hoția, LIV, 152.

TH. SIMENSCHY

Civilizația cretamă, LVII, 746—757.

I. SIMIONESCU

Goethe ca naturalist, XLI, 563—577; Cultura științifică în România, XLIII, 1153—1165; Priveliști dobrogene, XLIV, B, 81—99; Povestea unui munte, Ceahlăul, XLV, 175—182; Din viața universităților franceze, 961—986, 1096—1108; Moldova dintre Prut și Nistru, XLVI, 491—499.

DAN SIMONESCU

Bossuet în literatura română, LX, 328—331;

Recensii: Marian Liviu, B. P. Hașdeu și M. Eminescu, LXI, 146; N. Cartoian, Contrib. priv. la originile liricii românești în Principate, 146—147; N. Cartoian, Alăuta românească, 147—148; G. B. Duică, V. Alecsandri, 342—343; N. Cartoianu Fiore de virtute, 343—344; D. Popovici și G. Vișoiu, Elem. de istoria limbii și lit. rom., 345; N. Georgeșcu—Tistu, Folklor din jud. Buzău, 345; Organizarea bibliogr. filologice, 344—345.

Dr. ȘIȘMANOF

Cum ar trebui să fie rel. între Bulgari și Români, XLV, 303—306.

SKALKOVSKI A. A.

(Trad. de P. Nemoianu) Virtutele Românilor (comunicare făcută societății academice din Odesa, 1897), LXII, 151.

VICTOR I. SLĂVESCU

Războiul european și lupta economică, XLIX, 341—345.

ION SLAVICI

Practica religioasă, XLI, 863—887; Sufletul românesc, XLII, A, 309—318; Eminescu și limba românească, XLIII, 622—628; „Purceluș cu coada siredel“, XLIV, A, 395—398; Scrisori către Iacob Negruzzi, LVIII, 13—31, 174—178, 409—420, 499—511, 937—945, LX, 129—142, 347—350; LXI, 126—130, 461—465; LXII, 167; Caracuda Junimei, LIX, 123; Lumea prin care am trecut (partea I-a), LXII, 3.

AL. SOARE

Din copilărie (poezie), LIII, 275; Minunea din Rudeni, LVII, 192—198; Nălucire (poezie), LVIII, 408; Variațiuni după psalmi (poezie), LXI, 241—242; Arșiță (poezie), LVII, 117.

D. SOARE și OT. VLAICU

Diagnosticul mintal după imagini, LIV, 50—59.

AL. SOARE-SORESCU

Ecoi de buciom (poezie), LII, 648—649.

GEORGE SOFRONIE

Pactul Briand—Kellog și organizarea păcii, LXI, 398—415.

BARBU SOLACOLU

Invocația către Venus (poezie; trad.), XLIX, 429—430; Amăgire (poezie) LVI, 202; Cântare albă (poezie), 386.

I. U. SORICU

Faust (trad.), LVII, 807—812.

SOVEJA c. f. S. MEHEDINȚI

H. STAHL

În drum spre lună, XLVII, 261—264.

CHR. D. STAICOVICI

Cronica economică: Industria mare, XLI, 235—239; Mișcarea agrară. Pagubele materiale, 456—458; Instituțiile de credit din București, 550—551; Două noi instituții economice, 652—654; În chestiunea agrară, 742—743; Scumpirea traiului, 844; Mișcarea populației în anul trecut, 1258—1260; Statistica societăților pe acțiuni, XLII, A, 108—110; Activitatea căilor noastre ferate în exercițiul 1906—1907, 488—490; Congresul camerelor de comerț și industrie, XLII, B, 101—102; Mișcarea populației în anul 1907, 322—324; Comerțul nostru cu Austro-Ungaria față cu tratativele p. înch. unei noi conv. comerc., 495—500; Producțiunea agricolă a anului 1908, XLIII, 347—348; Îndrumarea comerțului nostru spre orient, 468—469; 688—691; Bilanțurile societăților cooperative și anon. în anul 1907, 1248—1252; Vânzarea cerealelor, XLIV, B, 721—723; Noua legiuire industrială, XLVI, 344—347.

EMIL STAICU

Recrutarea profesorilor secundari, XLVII, 308—318; Politica de căi ferate în Dobrogea, 943—947; Pe-

dagogia științelor fizice, 1153—1163.

AL. T. STAMATIAD

Poezii: Rugăciune, LI, 136; Mi-e sufletul o creangă, LII, 518—519. În primăvară, 519; Poveste, LXI, 397; Castelul, LXII, 30; Străjerul suflet. rom., Oct. Goga, LVI, 625—627.

TH. STAMATI

Memorii cu privire la starea și organizarea învățăm. public în Moldova, la 1846, XLIII, 990—1000.

N. STĂNCESCU

Salariul învățătorilor, LIII, 691—692.

FLOREA STĂNCULESCU

Troițe, LVI, 688—694.

P. STĂNESCU-BĂLĂCEANU

Forma interog. a învățăm. primar: răspunsurile elevilor, XLVII, 557—558.

Dr. DUMITRU STĂNESCU

Curtea domnească din Argeș, LVII, 380—389.

N. STĂNESCU

Ceva despre școala elem. de mes., LV, 705—709.

P. STĂNESCU

Colaborarea între școală și biserică, XLVI, 835—839; Învățătorii și băncile populare, 1198—1199; Treptele formale, XLVII, 319—320; Învățător-ofițer, XLVIII, 1179—1180; Învățăm. primar prin acțiune și învățămân. primar prin idee, XLIX, 977—980; O constatare, L, 455—457; Un răspuns, 719—720.

ȘTEFAN STĂNESCU

Dela Academie, XLIII, 1383—1384; Criza psihologiei experimentale, XLV, 186—192; Bilanțul econ. al răs. mondial și persp. păcii, LI, 165—173;

1. *Fapte*: Drept, XLII, B, 640—641; XLIII, 332—333, 1358; LI, 651—656; Pedagogie, XLII, B, 644; XLIII, 85; XLIV, B, 242—243; E-

- stetică, XLIII, 207, 455; Psihologie, 1239—1240; XLIV, B, 107—108; Biologie, XLIV, A, 78—79; Filosofie, XLIV, B, 105—107; Filosofie, William James, 931—934; Agricultură, LI, 82, 461; Finante, 83—84; Economia războiului, 174; Inginerie, 174—175 656—657; Expansiunea americană, 461; Transport, 657;
2. *Recensii*: Dr. Onisitor Ghibu, *Der Modern Utraquismus Oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule*, XLIV, B, 1043—1044; Stavri C. Cunescu, *Import, învățăm. profesional*, LI, 85; I. Tutuc, *Imprumutul național și paritatea vechilor rente*, 86; I. Răducanu, *Ref. Băncii Naț.*, 177—178;
 3. *Reviste*: Preussische Jahrbücher XLIII, 88; Revue philosophique, XLV, 98—99; Analele minelor din România, LI, 87.
- BARBU ȘTEFĂNESCU-DELAVRANCEA**
Giosue Carducci (discurs), XLI, 353—363; Oratorul: T. Maiorescu, XLIV, A, XCIV—XCVIII.
- I. D. ȘTEFĂNESCU**
Educația intelectuală, XLVI, 71—77; *Consid. asupra rolului ideilor și individualităților de seamă în mișc. socială*, 1340—1351; *Note de drum: O carte a d-lui Iorga*, XLVIII, 161—167; *Admirația activă a operei de artă*, 401—411, 508—516, 773—783; *Pompiliu Eliade (necrolog)*, 576—577; *Dumitru Pușchilă (necrolog)*, 578—579; *Cronica artistică*, LI, 190—193; *Emile Escoffier*, LII, 42—45; *Din tainele sufletului*, 238—245; *Profesorul, Pompiliu Eliade*, LIII, 644—655; *Viata artistică în țara noastră*, 877—890; *Impotriva unor afirmări neexacte*, LIV, 733—738; *Învățăm. artistic la moi și organizarea lui*, LV, 146—162;
- Recensii*: L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine, XLIV, B, 244—245; Dr. René Cruchet, *Les universités allemandes au XX-e siècle*, XLIX, 91—93; H. Wölfflin, *L'art classique*, 217—219.
- P. ȘTEFĂNESCU-VULTUR**
Poezii: Zeului Martie, XLVIII, 529; *La cota 611*, LIII, 362.
- CONSTANTIN STELIAN**
Isus văzută de Cerna, LXI, 62—66; Aureliu Veiss, *Autori și părerii*, LII, 195—196.
- ST. STERESCU**
Nărojii (poveste), XLVI, 1044—1055, 1164—1168.
- N. STERIADE**
Carte poștală (poezie), LVIII, 746.
- PAUL STERIAN**
Recensie: C. Stoicescu, „Curs de drept român”, LXI, 475—476.
- NADEJA ȘTIRBEY**
Poezii: Băjenite, LI, 483; *Tara mea*, LII, 39—41.
- Dr. P. I. STOIANOF**
Bogdan Ceșme din Varna, XLV, 1387—1389.
- COSTIN A. STOICESCU**
Reflexii asupra războiului european, L, 463—474.
- CONST. T. STOIKA**
„*Poemul naturii*” (din Lucretius), LVIII, 351—352.
- M. STRAJAN**
Vasile Alecsandri, LIII, 336—345.
- MIHAIL STRAJE**
Spre Golgota, LV, 274—277.
- ELEONORA STRĂTILESCU**
De ce ne plac tragediile, XLIV, A, 664—671; *Gustav Frønsen*, XLIV, B, 440—458, 565—583; Dr. I. M. Dinescu, *Fiii neamului dela 1859 la 1915*, LIV, 167—169.
- SOFIA GR. STRATILESCU**
Scrisoare din Paris, LIII, 696—699.
- VLADIMIR STREINUL**
Creștetul de stâncă, LIII, 379.

D. STURDZA

Scrisoare către Domniterul Cuza, XLIII, 190.

I. D. SUCHIANU

Originile magice ale vietii economice. LVI, 283—296; În jurul so-

ciologiei românești. LVIII, 698—704; Capitalismul în lumea română, 948—961.

AUREL ȘULUȚIU

Neologismele literare, XLIV, A, 256—258.

T.

NICULAE TABACOVICI

Statistica modernă și foloasele ei, XLVI, 285—293; O nouă metodă în statistica distribuției veniturilor, 1275—1279.

G. TALAZ

Indrum. și inform. critice ale d-lui C. Șăineanu (recensie), LVIII, 963—966.

DINU TĂRTĂȘESCU

Recensie: Biserica domn. din C. de Argeș, LVI, 151—152.

OCT. C. TĂSLĂUANU

Orientări în politica econ. a României, LVIII, 815—838; LXI, 187—200.

A. RAUL TEODORESCU

Nox (din Leconte de Lisle), LI, 248.

R. TEOFIL

Dela Români de peste hotare, XLV, 479.

N. E. TEOHARI

Răscoalele și intelectualii noștri, XLII, A, 333—342.

ELENA TETOIANU

Obs. asupra limbii franceze, XLIV, A, 686—694.

M. THEODORIAN-CARADA

Din istoria Craiovei, L, 326—330; Senatul viitor, LII, 566—572.

D. TIMOTEIU

Alegerile pentru dietă în Bucovina, XLV, 719—720; O trupă Nottara-Liciu în Bucovina, 837—839; Figuri dispărute, Muzică. Alegeri p. parlament. 1196—1198.

V. I. TIROIU

O amintire din războiu, LI, 515—518.

TOMMASO TITTONI

Basarabia, România și Italia, LX, 14—37.

G. TODIRITĂ

Câteva păreri asupra organizării școlii primare rurale, XLVI, 953—956; Modul cum ar trebui predat desenul în școala primară, XLVII, 709—711.

A. TOMA

Poezii... „Lama Sabachtani...“, XLIV, A, 211; Memento vivere, XLIV, B, 553—557; Cosmogonte, XLV, 769—770.

C. TOMULESCU

Directoratul școlilor, XLII, A, 491—492.

MIHAIL TORTUZAC

Note de psihologie, LI, 809—817.

SANDU TUDOR

Poezii: Metamorfoza, LVII, 559—561; Poema piosului ospitalier (proză), 561—562; Seara, 562—563; În jalea țoamnei ce domnește, 614; Prolog, 615; Andante, 744; Picături sonore în amurg, 745; O frunză a tulburat oglinda apei, 817; Triptic de baladă veche, LVIII, 71—72; Crâmpei de cântec de Zlătar, 249—250; Cantilena drumurilor spre Atman, 427; Spre infinit, 667—668; Poemul omului ospitalier (proză), 914; Stihuri de psalt nou, LIX, 182—183;
1. *Fapte*: Eminescu, tradus în limba suedeză, LVIII, 476;

2. *Reviste*: Gândirea, LVIII, 469—470.

G. TURBURE

Arborele genealogic al Voievozilor din Tara Rom. de Ioan Karacsonyi, XLIV. B. 1026—1030, 1146—1157.

G. TUTOVEANU

Poezii: Ascultând pe Mignon, XLI. 888; Răsărit, XLII. A, 71; Pace, 319—320; Scrisoare, 440; Tuzla, XLII. B. 120; Taină, XLIII, 1100; Deapururea senină. 1279; Libertate, XLIV. A, 255; Doină, XLV, 278; Iulie, 1025; Solie, XLVI, 283—284; Pe'nfloritele vâlcele, XLVII, 384; Chemările primăverii, 593; In urma ta, XLVIII, 916; Robul, 1049—1050; Deși mă cutremur, XLIX, 1035; Celor aleși, 1036; Spre alte zări, LI, 329; Logodnica lui Vișor, 702—715; Ea coase, LII, 399—400; E moartă Cetatea, 607; Aruncă-ți sălbatca haină, LIII, 22; Când florile vorbesc, 130; Numai lacrima rămâne, 430; Și tot mai trist, 739; O floare, 825; Acolo, LIV. 8; Și numai tu, 229; Alerg și astăzi, 320; Garoafa mândră, 503; Ei singuri, 732; Cărări de foc, LV, 57; Popul, LVIII, 494—495; Nic'o căprioară, LVIII, 55; Mărire vouă, LIX, 190.

AL. TZIGARA-SAMURCAȘ

Arta în România, XLI, 80—95; Bendori și Adam Klissi, 122—123; Expozițiile de pictură, 223; Muzeul nostru național, 224—234; Semnul crucii, 268—279; Bugetul artei, 342—343; Ouăle de Paști, 387—401; Glose despre Adam-Klissi, 453—455; Din efemeridele Muzeului de artă națională, 545—549, 644—651, 741; Pretinsele cule ale d-lui T. Antonescu, 687—700; XLIV. B, 116—119; Grigorescu, XLI, 753—768; L'art public, 842—843; Dela Adam-Klissi, 934—937; Adolf Furtwaengler, 1016—1018; Arta rusească la Paris, 1027—1029; Odobescu arheolog, 1075—1089; Odobescu

și muzeele, 1154—1155; Bazar artistic, 1255—1257; Casa meșterului Antonie Mogos, XLII. A. 100—107; „Album moldo-valaque“, 232—235; Turnul și biserica Coltea, 352—359; Comana, Snagovul, 478—484; Societățile artistice, 620—621; Viata și opera lui T. Aman, 586²—594². Din publicațiile societății „Arta românească“, XLII. B. 98—100; Mănăstirea Sinaia, 194—203; Ce se înțelege azi prin arheologie, 220—240; Mobile românești, 312—316; O întâmpinare în chestia arheologiei, 395—397; Arta română la Berlin, 430—432; Țesăturile românești, 532—534; Comisiunea monumentelor istorice, 652—656; Arta în 1908, XLIII, 89—95; Expoziția de artă românească la Berlin, 339—345; Carol I și documentele străbune, 358—371; O nouă periclitare a monumentelor noastre, 463—465; Evoluarea concepției despre arheologie, 574—577; Arta scandinavă și a noastră, 794—798; In jurul expoziției din 1906. Un răspuns d-lui I. N. Lahovary, 1130—1134; „Din România“ de Raymond Netzhammer, 1243—1247; Industria casnică și arta națională, 1364—1368; Arta în 1909, XLIV. A, 91—96; T. Maiorescu și arta în România, CXLIV—CLVI; Expoziția tinerimii artistice, 249—257; Cultul trecutului și muzeele provinciilor, 378—381; Muzeul Simu, 492—497; Arta și politica în 1910, XLV, 100—107; Casa românească dela expoz. din Roma, 814—826; Istoria artei și însemn. ei în învățăm. universitar, XLVI, 17—42; Infl. sârbești în arhitectura din România, 101—106; O nouă manifestare artistică la Berlin, 228—232; Grigorescii lui Vlahuță, 332—334; Impresii din Italia, 457—460; Estetica capitalei noastre, 926—934; Pictorul Liotard în Moldova, XLVII, 93—96; Biserica episcopofală din C. de Argeș, 119—144; Arta rom. la expoz. din München, XLVIII, 90—95; Artiști dispăruți: Pictorul I. Stănescu, 328—332; O. Smighelski, 557—566; Ruine rom. în Tarigrad, 935—938; Ultima

medalie a Regelui Carol I, XLIX, 100—103; Artiști dispăruți, 223—233; Alexandru Odobescu, 1101—1106; Regina Elisaveta și cultura românească, L, 259—280; Arta României Mari, LVI, 93—121, 215—227; Apel către „Tinerimea artistică” și „Arta română”, 240; Revendicări artistice din Austria, 298—305; Reforma învățăm. artistic, 467—474; Răspuns d-lui M. Simionescu-Râmniceanu, 851; Preocupările noastre artistice de azi, LVII, 163—178; Expoziția românească din Paris, 483—493; Expoz. rom. din Geneva, LVIII, 132—138; Bucura Dumbravă (mecrolog), 155; Raporturile dintre artă și literatură, 159—170; Import. artistică a Rom. cu prilejul „Bisericii lui Ștefan cel Mare”, 292—300; Rabindranath Tagore la București, 900—902; Grigoreștii dela Moscova, 946—948; Precu-vântare, LIX, 2—8; Atmosfera artistică la „Junimea”, 106—115; Regele Ferdinand, LIX, 3—4; Scoarte românești la Louvre, 158—165; Dictatura artistică Iorga & Co. 205—230; Muzeul Simu și Muzeul National, 343—344; Tezaurul scit dela Craiova, LXI, 19—24; Arta României Mari, 174—185; Estetica Capitalei, 317—324; Arcul de triumf, 455—460;

1. *Fapte*: Reforma învățământului, LVI, 158; Societatea etnografică, 158—159; Invățământul geografic, 159; Quatre bois graves par Horia Teodoru, 159—160; Luchian de Virgil Cioflec, 160; Congresul arhitecților, 255—256; Arcul de triumf și Muzeul nostru național, 719—720; Dintr-o scrisoare a lui

Panait Istrati, 879—880;; Rușii naționale, LVII, 605—606; Congresul internațional al bibliotecarilor și amicilor cărții, LVIII, 633—634; Relații de artă franco-română, LXI, 347—348;

2. *Recensii*: Plagiatul d-lui Coriolan, Petreanu, LVI, 246—248; Dr. M. Rosca. Un vechiu cimetir românesc, 250; Mihail Haret. Castelul Peș, 489—490; M. Simionescu-Râmniceanu, Istoria artelor, 707—716; V. Grecu, Versiunile rom. ale erminioilor de pictură bizantină, LVII, 314; „Ramuri”, număr festiv 1929; Vechea artă slavă, LXII, 197.

SANDU TZIGARA-SAMURCAS

Tânguelile Arianei (trad. după Contesa de Noailles), poezie, LVII, 848²—849²; Aforisme, LX, 127—128.

1. *Fapte*: Teoria realistă franceză a suveranității, LVII, 238—240; Higiena, mijloc de propășire naț., 880²—; Cultură și civ. în Statele-Unite, LVIII, 234;
2. *Recensii*: Comtesse de Noailles. Poème de l'amour, LVII, 586—588; Dr. E. Dăianu. Un sfânt pr-beag român, LVIII, 308; V. V. Tilea. Act. diplom. a României, 308—309; Rudolf Sutu, Iasi de odinioară, LX, 377—380; Emil Vârtoșu, Tudor Vladimirescu, LXI, 145—146;
3. *Reviste*: Revue des deux mondes, LVIII, 230, 970; La nouvelle revue française, 230—231; Revue de Genève, 231—232; La revue de France, 311—312; Revue de Paris, 312.

U.

T. ULMU

Amintire (poezie), LV, 389;

Recensii: E. Gebhardt, Souvenirs d'un vieil athénien, XLV, 234; Karl Dietrich, Die Osteuropäischen Litteraturen in ihren Hauptströmungen Vergleichend Dargestellt, 1184—1185; H. Stahl, Dela manevre și alte schițe vesele, XLVI, 91—92; M. Theodorian-Carada, Reviz. Constituției,

92; Pr. C. Andrei, Adventiștii, 208—209; Calendarul revistei „Ioan Creangă”, 1425; C. C. Motocanu, Consid. asupra socialismului german de catedră, XLVII, 299; Nicu Cotlarciuc, Beiträge zum Lebenden Ehe- und Familienrecht der Rumänen, 1058; I. Manliu, Compozițiuni și dizertațiuni, XLVIII, 82—83; Ion T. Ghica, Luarea Silistrei, L, 221—222; L. Colesco, La population de religion

mosaïque en Roumanie, 224—225; Horia Stâncă, Un parazit social: gazetarul, 346; C. L. Negruzzi, Proiect de descentralizare ad-tivă, LI, 822; G. Rotică, Dintr'un colt al României Mari, LIII, 300; A. Procopovici, Problema veche și nouă, LIV, 871; Cr. Negoescu, Negru pe alb, LV, 304; *Reviste*: Săptăm. politică și cult., XLVIII, 215.

ION URSU

Vornicul Grozav, XLI, 105—109; Cum se face critică la noi, XLIV, B, 805—814; *Recensii*: A. C. Popovici, Die Vereinigten Staaten von Gross-Österreich, XLI, 218—219; L. de Lannay, La Bulgarie d'hier et de demain, 736—738; A. Luchaire, „Inocent III“, 930.

V.

ELENA VĂCĂRESCU

Poezii, (trad. de A. Pop Martian și St. Bălcești): Iubire, LX, 125—126; Ingemănări, LX, 124.

GENERAL VĂCĂRESCU

Venirea în țară a Regelui Carol, XLVIII, 955—1032; Memorii, XLIX, 54—60, 141—149, 393—398, 546—558, 666—682, 775—789, 996—1010, 1159—1172; L, 31—48, 149—160, 286—298, 419—436, 488—492, 608—616.

I. VALAHU

Fapte: Vestii dela Paris, LVII, 235—236; Cronica politicii religioase în Franța, 317—319.

G. VÂLSAN

Poezii: Cântarea primăverii, XLI, 607—608; Șoapta lacului, XLII, A, 75—76; Sonet, XLII, B, 594; Dor în noapte, XLIII, 495—496; Strofe unui fost prieten, XLIX, 247—248; Pustiul, 525—527; Lăcusta și greerul (după Keats), LIII, 126;

Proză: Astăzi îi spun... XLII, A, 141—151; Pe o vale, XLII, B, 136—141; Pe mare, 248—252; Într-o dimineață de Maiu, XLIV, A, 472—476; T. Maiorescu îndrumător al tinerimii (cuvântare), XLIV, B, 36—43; Adevărata Franța, XLIX, 563—569; Cuvânt la comemorarea lui Alexandru, 879—883; Conștiință națională și geografie, LIII, 1—21; Fragment din „Rolul Carpaților în România actuală“, LV, 41—43; Carpații în România de azi, LVI, 499—520; 1. *Fapte*: Biologie, XLI, 1248—1249;

XLII, A, 90, 222—223, 343—344; XLII, B, 304—305, 522; Medicină, XLII, A, 225—226; Fizică aplicată, XLII, B, 94; Astronomie, 304; XLIII, 1122; Geografie, XLII, B, 305—306, 525—526; Higienă, XLIV, B, 828—829;

2. *Recensii*: C. Sandu-Aldea, Pe drumul Bărăganului, XLII, A, 615—617.

CEZAR VĂRGOLICI

Cultul profetilor (poezie), XLIV, A, 506—507.

S. VARVARA

Furtuna (poezie), LVIII, 346.

ALEXANDRU VASILESCU

O carte asupra războaielor lui Ștefan cel Mare cu Turcii, XLVIII, 530—535; Un cronicar bizantin amonim utilizat de autorul Istoriilor Domnilor Țării Rom., 1085—1092, 1254—1270; Uniforma în școalele normale, LIV, 283—284; Data 1920 a descălecatului Țării Rom., LV, 499—510; Impărțirea istoriei universale în epoci, LVII, 389—390; *Recensii*: C. Giurescu, Izvoarele lui Tudosie Dubău, Miron Logof., și Vasile Damian, XLVIII, 212; N. Iorga, Venetia din M. Neagră, I. Dobrotici, XLIX, 442—444.

AL. VASILIU

Intru aduc. am. a celor 25 ani de la moartea lui Creangă, XLVIII, 1195—1199.

ALEX. ȘT. VERNESCU

Versuri: Gândul meu, LXI, 79.

I. VESTIA

Un gând nebun (poezie), LVII, 767.

PETRE VIGNALI

Poezii: Sfînșul, LVIII, 201—202; Zarathustra, 256—258; Idolul, 523—524; Disperata (din Giosue Carducci), 681; Prinos, LXI, 67—68.

EPISCOPUL VISARION

Documente moldovenești din Basarabia, LX, 53—63.

Pr. P. VINTILESCU

Să luăm aminte! LI, 829—832.

I. C. VISARION

Domnul care..., LIII, 256—260.

G. VLĂDESCU-ALBEȘTI

Ține seama în deajuns școala rurală de nevoile țaranului? XLV, 1075.

I. VLĂDESCU

Cum se poate face o recenzie, LVII, 461—474.

GEORGE M. VLĂDESCU

Un Roman, LIII, 151—153; Cea din urmă scrisoare, 364—375; Sfârșit de roman, 564—566.

A. VLAHUȚĂ

Un învățator, XLIV, A, 643—646; Lutul gânditor (poezie), LII, 577—578.

Dr. V. VOICULESCU

Poezii: Dorul, XLVI, 294; In San-Marco, 687; Ca pasărea pribeagă, 883; Din a vremilor risipă, XLVIII, 400; U-

rare, 400; Cad neguri grele, 772; Amurg, 772; Șoimul, XLIX, 545; Ganimede, L, 534—535; Prolog, 674—678; Seară de primăvară, LI, 514; Sânt peșteri, LII, 48; Căzut pe piatră, 554; Vedenii de toamnă, 606; Amurg pe lac, LIII, 73;

Proză: Mortalitatea generală din România în 1914, XLIX, 965—971; Pedagogie (fapte), L, 442—443; Cronica sanitară, LI, 183—185.

STELIAN VOINESCU

Aventura (poezie), XLIV, A, 568.

D. VOINOV

Dovezile, XLI, 779—799, 887—903; O intervenție cam „accelerată”, 967—977.

GEORGE VOLENTI

Poezii: Inchinare, XLIV, A, 394; Mona Liza, 498.

I. VORNICU

Intervenționismul în România, XLII, A, 628—632; Comerțul exterior al Rom., 595²—600²; XLII, B, 207—210; Funcționarismul în Rom., XLIII, 907—911, 1375—1380; Cestiuini statistice, 1137—1139; Cooperația orășenească, XLIV, A, 110—113; Politica economică și econ. pol. în România, 386—393; In chestia convenției comerciale cu Turcia, XLIV, B, 1051—1054.

GUSTAV WEIGAND

Hașdeu ca filolog, XLI, 1169—1173; Despre dialectele rom., XLII, A, 441—448; Aromânii în Albania de Nord, XLIV, A, 161—168.

Z.

V. ZABOROWSKI

Chestiunea balcanică, chest. românească, XLVII, 1185—1188.

G. ZAGORITZ

O nouă cronică moldovenească, XLVII, 1217—1223; Stabilirea suzeranității turcești în Moldova, XLVIII, 710—720;

1. *Fapte*: Arheologie, XLIX, 214; Industrie, 215; Politică, 215;

2. *Reviste*: Nuova antologia, XLIX, 96—97; Preussische Jahrbücher, 97—99; 221; Österreichische Rundschau, 221—222; Revue de Paris, 318—319; Revue de Hongrie, 319—320; La nature, 320—321.

AL. M. ZAGORITZ

Bisericițe de lemn din jud. Prahova, XLVI, 1295—1297; Arhitectul Ioan Mincu, XLVII, 20—22; Mitropo-

lia din București în ved. unei restaurări, 302—305; Despre pictură, 546—552; Despre sculptură, 938—942; Despre pictură: Caricaturistul Iser, pictorul Pallady, LVIII, 96—100; Crucife. Fătului, 221—223; Arta țărănească în România, 672—676; Din arta nouă germană, XLIX, 104—108; Insemnări din călătorie, Spre Italia, 288—292; O casă veche rom. p. muzeul Prahovei, 326—336; Scrisoare din Italia, 424—426, 832—836; Educația estetică în școale, 959—964; Despre pictură: Grigorescu, 1086—1092; Studii de arhitectură rom. (desene), L, 49—56, 493—496; Poetul Cerna, LI, 716—718; Ideal (poezie), LV, 130;

1. *Fapte*: Arta, XLIX, 80—81; Arheologie, L, 699—700;
2. *Reviste*: L'art et les artistes, XLVIII, 87—89; Bulet. Comis. Mön. Ist., XLIX, 93—94, 324—325; Gazette des beaux artes, 94—95.

N. ZAHARIA

Despre sfială, XLII, B, 56—62.

DUILIU ZAMFIRESCU

Poezii: Fragmente, XLIV, A, 140—154; Miriță (poem eroic), XLIV, B, 274—291, 421—429; Primăvara, XLVII, 1073—1075; M. Sale Reg. Elisaveta la 70 ani, 1196—1201; Donna Clara, LII, 17—19; Grenada, LV, 440; Spania, Sevilla, 533; Dona Esmeralda Leal, 643;

Teatru: O amică (com. 1 act), XLVI, 241—251; Lumină nouă (com. 3 acte), 363—383, 525—538, 625—643; Poezia depărtării, XLVII, 225—239, 359—372, 470—480, 569—575; Voichița (com. 3 acte), XLVIII, 475—488, 620—640, 693—702;

Proză: Prefață, XLI, 133—135; Scriitori romane, XLI, 657—671, 769—778; Leon Tolstoi, XLII, B, 113—115; Un puiu și un cărăbuș, XLIII, 256—258; O piatră în baltă, 599—

605; Nicafor & C-ie, 735—741; Bușcă, 915—917; Ultima cuvânt, 982; Poporanismul în literatură (discurs), 1084—1095, 1202—1210; La sorți, XLIV, B, 137—139; Ceeace nu se poate (roman), 509—522, 646—653, 754—760, 866—871, 971—979, 1099—1109; La Buduiu, XLV, 1206—1211; O curcă romanțioasă, XLVI, 11—16, 128—134; La monumentul lui C. Negri, 721—724; Eminescu, XLVIII, 581—582; A murit Regele, 845; Roma (după John James), XLIX, 861—878; Literatura viitorului, L, 11—18; Carmen Sylva, 121—122; Unor prieteni tineri, 373—383; O muză, LI, 689—701; Scrisoare, LIV, 597.

ADOLF ZAUNER

Despre dictionarul limbii române, XLVI, 1419—1422.

ȘTEFAN ZELELIN

Înfl. vremei ca probl. filosofică, LII, 660—666; Nationalism și țărănism, 769—774.

N. A. ZENIDE

Contrib. la cerc. cauz. econ. ale răs. actual, XLIX, 109—116; O părere dinaintea răs. actual, 234—236; O alianță econ. după răsboiu, L, 228—230;

1. *Fapte*: Economie, XLIX, 81—82; Politică, 313—314; Econ. Politică, 841—843;
2. *Recensie*: Prof. Lujo Brentano, Rap. între comerț și răsboiu, XLIX, 216—217;
3. *Reviste*: Internationale Monatschrift für Wissenschaft, XLIX, 321—322.

AL. I. ZIRRA

Jubileul Conservatorului din Iași, XLV, 1188—1190.

SEVER ZOTTA

Tricent. unei cărți germane și hora românească, LVII, 237—238.

A N O N I M E

A.

- A. 1. *Fapte*: Biologie, XLIV. B, 710—712; Sismologie, XLVI, 922; Progresele paleont. umane, LVI, 335—336; 2. *Recensii*: C. S.-Aldea, Sfaturile unui plugar luminat, XLII. B, 95; T. Vărnăv, Istoria vieții mele, 528—529; I. A. Răd.-Pogon., Studii, XLIV. B, 373; I. Toma, Monum. „Stâlpul lui Vodă” din Vamă, LVI, 151; Al. Marghiloman, Reintr. Basarabiei la sânul patriei-mume, 487; Voichița Cercel, Soare de toamnă, LVII, 475—476; G. Băgulescu, Antiquitas rediviva, LVIII, 966—967; 3) *Reviste*: La nature, XLV, 1062; Năzuinta, LVI, 415—416; Arhiva 878; Tribuna 878.
- A. C. Z. *Recensie*: L. Blaga, Poemele luminii, LI, 377—378.
- Agricola**. Armata la muncile câmpului și la incendiile, XLV, 224—225.
- A. I. *Fapte*: Medicina, XLIII, 788.
- A. M. Cugetări, LI, 819.
- A. P. 1) *Recensie*: R. Mandra, Politica naț-econ. a Rom. în timpul răsb. mondial, L, 223—224; 2) *Reviste*: Revue scientifique, XLVI, 96.
- A. P. D. „Conv. Lit.” și Biologia, LIX, 191—193.
- A. T. Medalia jubil. a Soc. Reg. Rom. de Geogr., LVIII, 152—153.
- Atreu**. *Poezii*: Vei fi a mea ori nu vei fi, XLVI, 65—66; Carmen festi-vum, 145—146.
- Auditor**. Fondurile dela Blaj, XLIII, 582—583.
- A. V. Chestia examenelor la școalele part., XLIV. B, 724—727.

B.

- B. Dela Academie, XLI, 1037; XLII. A, 119—121; 1) *Fapte*: St. Naturale, XLI, 637; Astronomie, 1248; XLIV. B, 601, 827; Higienă, XLI, 1249—1250; Cultură, LII, 351—352; 2) *Re-*

censii: D. Z. Furnică, Din istoria comerțului la Români, XLIII, 86; 3) *Reviste*: Monit. Of. al asigurărilor, LII, 151; Independența economică, 151; Viața Românească, 252); Lamura, 252; Arhiva p. știința și ref. socială, 252.

- B. N. *Fapte*: Istorie, XLVI, 705—706.

C.

- C. 1. *Fapte*: Arheologie, XLIV. B, 710, 1039; XLVI, 705; Astronomie, XLV, 940; Invățământ, 1053; Fisiologie, XLVI, 824; L, 341—342; Pedagogie, XLVI, 825; 2) *Recensii*: St. O. Iosif, Poezii, XLIV. B, 246—247; N. Bănescu, Un capitol din ist. Mân. Neamțului, 831—832; Eug. Ștefănescu-Est, Poeme, XLV, 589—590; I. Broșu, Siluete, L, 118; D. N. Buri-leanu, Note din închisoare, LI, 378—379; 3) *Reviste*: Revue générale des sciences, XLIV. B, 716—717; Revue scientifique, 717, 938—939; Revue de métaphisique et de morale, XLIV. B, 833—834; La Nature, 1047; XLV, 462, 1187; La Revue, 461—462; Revue des deux mondes, 1303; Revue bleue, XLVI, 827—828; Luceafărul, XLVIII, 671; Viața nouă, LIII, 492; Viața Românească, 492; Brazde adânci, 492; Gândirea, 492.
- C. A. *Reviste*: Revue de métaphysique et de morale, XLI, 1253—1254.
- C. B. 1. *Fapte*: Statistică, XLI, 1020; XLII, B, 644; XLIII, 333—334; Astronomie, XLII. A, 90, 222, 343, 470—471, 609, 579²; XLII. B, 91, 640; XLIII, 785, 1001; Meteorologie, XLII. A, 472, 580²—581²; XLII. B, 643—644; XLIII, 457—458; Biologie, XLII. A, 609—610; Geografie, XLII. B, 93; XLIII 672—673, 1002—1003, 1123—1124; XLIV. A, 80—81; Zoolo-

- gie, XLIII, 789; 2) *Recensii*: St. Meunier, Les harmonies de l'évolution terrestre, XLII, B, 307—310; Dr. Gr. Antipa, Regiunea inundabilă a Dunării, XLIV, B, 112—114.
- C. **Dem.** Relațiuni româno-bulgare, L, 349—355.
- C. **D. G. O.** „disertație inaugurală” despre Eminescu, XLI, 223; *Fapte*: Filologie, XLII, A, 91.
- C. **G.** În toiu! veretă (poezie), LII, 31; *Reviste*: Das Lietrarische Echo, XLII, A, 350—351.
- C. **H. Fapte**: Estetică, XLII, B, 524—525; *Reviste*: Journal de Psychologie, 428—429.
- C. **L. Alexandru Vlahuță** (necrolog), LI, 768; Ion Creangă, 769—770; *Reviste*: Arhiva, XLIX, 1080.
- C. **N. Fapte**: Higienă, LII, A, 91—92; *Recensii*: A. Rădulescu, Publicitatea drepturilor reale și registrele de propr., LVI, 153—154.
- C. **P.** Cuvinte rare, XLV, 582—583; Invățăm. limbilor moderne, LI, 186—189; Când doi se despart (poezie), LII, 237; 1. *Fapte*: Invățământ, LI, 84, 175—176; Inițiative culturale, LVII, 719; 2. *Recensii*: Em. Grigorovitz, Cum a fost odată, XLV, 700—701; L'interprétation de la doctrine de Kant par l'école de Marburg, XLVII, 810—814; Arh. I. Scriban, Cours de Théologie morale, XLIX, 438; G. Popa-Lisseanu, Versif. latină, LI, 86; N. Iorga, Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais, 178—179; T. T. Burada, Ist. teatrului în Moldova, LIV, 790—791; Petronius, Satyricon, în rom. de I. M. Marinescu, LV, 607; Sextus Empiricus, Scurtă exp. a filoz. skeptice, în rom. de Șt. Zeletin, 608—609; Dr. G. Pascu, Viața și op. lui D. Cantemir, LVI, 717—718; Gen. Al. Averescu, Operațiile dela Flămânda, 872—873; I. Petrovici, Figuri dispărute, 873—874; Dr. G. Pascu, Rumänische Elemente in der Balkansprachen, LVII, 72—73; C. Brăileanu, Problema monetară, 391—393; 3) *Reviste*: Școala, LIII, 786; Revista de filosofie, LVI, 415.
- C. **R.** *Recensii*: M. Berthelot, Les conseils d'entreprise en Allemagne, LVI, 411—412.
- C. **Craioveanul.** Ceva despre mișc. cult. și soc. din Craiova, LII, 59—61, 469—472; LIII, 407—415; LIV, 84—87, 889—891; LV, 620—622; N. Cantuniar (necrolog), LII, 670—672; Craiova, LIV, 481—483; Profesorii secundari și statutul unic, 954—955; Mișcările funcționărești, LV, 428—430; O mare primejdie, 528—529; Cronica socială 703—794; *Recensii*: „Laude” de I. Margall și „Iubirea iubirilor” de Ricardo Leon, LIV, 946—947; Elona Farago, Să fim buni, LV, 189; Al. P. Telega, Prozatorii spanioli contemp., LVI, 249—250.
- C. **S. A.** Tăvălugul Campbell, XLIII, 1015—1016.
- C. **T. B.** În Engadina (după André Theuriet), XLIX, 1048—1053.

D.

- D. Pentru viața românească, XLVIII, 217—218; 1) *Fapte*: Teologie, XLI, 1149; XLVI, 1424—1425; Pedestalul de marmură dela Balci, LVIII, 811; 2. *Recensii*: Haralamb Călămar Versuri flusturate, XLVI, 924; 3) *Reviste*: *Viața Românească* XLVIII, 87; Junimea literară, LV, 609.
- Danubius.** Comis. europ. a Dunării, LVII, 202—210.
- D. **B.** Mica biblie și simodul, XLVII, 1293—1295.
- D. **C. Fapte**: Statistici, XLVI, 87—88.
- D. **E. Recensie**: Th. Zielinski, Die Antike und Wir, XLI, 338.
- Deceneus.** Două rândunele (poezie), LI, 519—523; *Fapte*: Obs. din lumea culturii noastre, LI, 591—592; Parlam. și activ profesorilor, 592; Susp. grad. și agit. profesorilor, 592—593.
- Delaracova.** O privire asupra marinei noastre în trecut și în prezent, XLVII, 613—630.
- D. **I. S. Recensii**: Fl. Cristescu, Invățăm. pop. în Bulgaria, XLIV, B, 372—373; Werner Sombart, Les Juifs et la vie économique, LVI, 331—332; I. Berkovitz, La question des Israélites en Roumanie, 332; O. Habert, L'école sociologique et les origines de la morale, 333; Moret & Davy, Des clans aux empires, 493; Lucien Fehvre, La terre et l'évolution humaine, 796—797.
- Dr. **D. M. Fapte**: Medicina, XLVI, 325—326.
- D. **O. Fapte**: Istorie, XLII, A, 472.
- D. **P.** 1) *Fapte*: Drept și econ. pol.,

- XLI, 631; Filologie, 1146—1147; XLII, B, 91—92; XLIII, 455—456; XLIV, B, 827—828; Istorie literară, XLI, 1019—1020; Fizică aplicată, XLIII, 1238—1239; 2. *Reviste*: La nature, XLIII, 1363; Deutsche Rundschau, XLVII, 700.
- Dr. Reviste**: Analele minelor din România, LI, 179—180.
- E.**
- E. 1) Fapte**: Geografie, XLI, 1147; XLV, 940—941; Biologie, XLIV, B, 1163; XLV, 455—456; Antropologie, 226, 454—455; Artă, 939—940; Fiigenă, 1052—1053; Oştire, L, 342; 2) *Recensii*: D. D. Stoenescu, Cui aparține dreptul de a declara răsb. și a încheia pace. LI, 379—380; M. Djuvara, Trebuie oare să semnăm trat. cu Austria?, 822—823; M. C. Pântea, Noul plan și ghid al or. București, LIII, 84—85; T. Simensky, Sorgios de Platon, 173; St. Metes, Contrib. nouă priv. la voveozii rom. din Ardeal, LIV, 947—948; Dr. G. Banu, Mortalitatea copiilor, 948; 3) *Reviste*: La Revue, XLI, 1023—1024, 1152—1153; Die Karpaten, 1024; Revue des deux mondes, 1024, 1152; XLII, A, 98, 230; XLV, 1186—1187; XLVI, 707; La Revue de Paris, XLII, A, 98; La nature, XLIV, B, 717, 939; XLV, 349, 1303—1304; XLVI, 707; Revue générale des sciences, XLV, 591; Revue bleue, 948; Revue scientifique, 1062.
- E. A.** Doctoratul în drept, XLI, 1033—1035.
- E. I.** Din John Ruskin, Fragmente, XLIV, A, 615—616.
- E. I. R.** 1) *Fapte*: Pedagogie, XLIII, 1125; 2) *Recensie*: Elem. de pedag. de A. K., Kernbach, XLII, A, 348.
- E. I. V. Versuri**: Da capo, LI, 29; Portret, 29; Catren, 540; Descentralizare, 653; Cointeresare, 653; In hoc signo vinces, 701; Unui avocat, 819; „Perpetuum mobile, 819; Catren, LII, 225; Sacrificiu, 298; De profundis, 517; Tempora, LIII, 58; Portret, 165, 290; De-ale vremii, 360; Populară, 375; Statornicie, 487; Epigrame, 566; Sub specie aeternitatis, LIV, 12; Ramuri, Drum drept, 19; Fecunditate, 245; Catren, 565; „Invierea lui Ștefan cel Mare”, 665; Fatalitate, 945; Epitaf, LV, 183; Renunțare, 463; 1) *Recensii*: G. Bacoșia, Plumb, L, 596—597; Mefisto sub mască, 597—598; Al. Murgăștanu, Adieri, 702—703; G. B. Duică, T. L. Maiorescu, LIII, 685; Em. Ciomac, Mistica roză, LIV, 169; 2) *Reviste*: Flacăra, L, 705; Sburătorul literar, LIII, 685—686; Analele Dobrogei, 686.
- E. K. Recensie**: P. Bujor, Ref. elect. și agrară, XLVIII, 83.
- Em. Fapte**: Cultura, LII, 246—247.
- E. M.** Schopenhauer profesor de filosofie, XLIX, 307—308; 1) *Fapte*: Filosofie, XLIX, 214—215; 2) *Recensii*: C. Antoniadă, Iluziunea realistă, XLI, 927—930; N. M. Popescu, Viața și activ. dasc. de cântări Macarie Ierom., XLII, B, 426—427; I. Răducanu, Le credit populaire en Roumanie, XLVI, 1191; Ramiro Ortiz, In ciuda submarinelor, LII, 353.
- Em. G.** Limba rom. în Basarabia, XLV, 80—81; Un monument lui Anton Pann, 218—220.
- E. N. Recensii**: Dr. St. Brădișteanu, Die Beziehungen Russlands und Fraukreichs zur Türkei in der Jahren und 1807, XLVII, 1178—1180; P. Dulfu, Isus Mântuitorul, LIII, 491—492; V. Savel, Oamenii cari nu vorbesc, LIV, 278—279; Fr. Paulsen, Introd. în filosofie, 587.
- E. R. Fapte**: Pedagogie, XLI, 927.
- E. Ș.** Bătrânii (poezie), XLV, 1228—1230.
- E. T. Recensie**: C. Mihăilescu, Indrum-practice de metodică p. uzul școalelor de agr., LIV, 374—375.
- E. U.** Vina lui Tache Ionescu, LV, 110—111; *Recensii*: Em. Gârleanu, Din lumea celor cari nu cuvântă, XLV, 94—95; O. Ghibu, Școala rom. din Ungaria, XLVI, 589; I. Grămadă, România Jună, 923—924; N. Bănescu și V. Mihăilescu, Ioan Maiorescu, XLVII, 81—82; C. C. Botez, Probl. drept. femeii, LI, 551; D. Ioanițescu, Ante-proiect de constituție, LIII, 298; I. Georgescu, Avram Iancu, LIV, 870; P. Const-Iași, Ref. învățăm. secundar, LV, 190; Z. Păclișanu, „Teologul vlădicilor unții”, 305; A. Eulenberg, Siluete literare (trad. de C. Săteanu), LVI, 150—151; P. P. Panaitescu, Contrib. la o biogr. a lui N. Bălcescu, 330.

F.

- F. Fapte:** Statistică, XLV, 1053.
F. C. Reviste: Revue bleue, XLVII, 543.
F. R. Recensie: C. C. Mănescu, Istoricul c. f. din România, XLI, 117.
Fl. R. Obs. lui Moltke asupra Tării R. din anul 1835 (trad.), XLIX, 920—927.
Fr. C. Recensie: G. P.-Lisseanu, Ist. romană a lui Eutropius, I, 702.

G.

- G. Din Danemarca**, XLII, B, 435—437;
 1) *Fapte*: Filologie, XLIV, B, 241; Conf. internaț. de climie din București, LVII, 159; 2) *Recensie*: Georg Müller, LV, 607—608; 3) *Reviste*: Revue scientifique, XLVII, 700—701.
C. A. Recensii: J. M. Baldwin, Le darwinisme dans les sciences morale, XLV, 944—945; A. Ménard, Analyse et critique des principes de la psychologie de W. James, 945; F. Rauh, Etudes de morale, XLVI, 90—91.
G. A. L. Recensie: Căp. Th. Stănculescu, Chest. de ed. și învățăm. militar, XLVIII, 213—215.
Gast. Fapte: A șasea conf. internaț. de chimie, LVII, 606—607.
G. C. Dela Acad. Rom., XLII, A, 249;
 1) *Fapte*: Demografie, XLII, A, 471—472; 2) *Reviste*: Deutsche Rundschau, 619.
G. G. Recensie: D. V. Barnovschi, Orig. democr. rom. „Căpătunarii“, LVI, 412—413.
G. L. Cuvinte rare, XLIV, B, 508.
G. L. B. Cronica politică, XLIII, 346.
G. M. C. Alimănișteanu (necrolog), XLV, 958—959.
G. M. M. Fapte: Literatură, XLVI, 84—85.
G. N. Recensie: L. Donici, Revoluția rusă, LV, 304—305.
G. T. K. Cuvinte rare, XLIV, B, 3, 131—132, 267—268.
G. U. Reviste: Bulet. semin. pedag. univ. din București, XLIX, 686.

H.

- Haiduc.** Cugetare (poezie), LVI, 297.
Hâncu. Reviste: Gândirea, LVII, 158, 233—234, 395—397, 477; Ritmul

- vremii, 158, 315, 795, 878². Orpheus, 231—232; Țara noastră, 232, 478, 713, 795, 873—874; Năzuința, 232—233, 875; Cele trei Crisuri, 315—316; Flanura, 395; Graiul nostru, 477—478, 795—796, 878²—879²; Datina, 479; Țara de jos, 596; Îndrumarea, 596—597; Arhivele Olteniei, 597—598, 714—715; Carpații, 598; Von der Heide, 599; Transilvania, 713—714; Suflet românesc, 715—716, 796—797, 879²; Junimea literară, 797—798; Lumea, 874—875; Suflet românesc, 875; Paris-Bucarest, 875—876.

I.

- I. O carte rară**, XLI, 430—434;
I. Fapte: Filologie, XLIV, B, 601—605; Biologie, XLV, 226, 418; Higienă, 808; XLVI, 824—825; Antropologie, 198; Fizică, XLVII, 538—539; Medicină, 919—920; LI, 821; Fiziologie, XLVIII, 441—442; 2) *Recensie:* D. Marinescu, Inființ. mitrop. în Ț. R. și Moldova, LVI, 491.
I. A. Recensie: El. Stratulescu, Te-meul mișc. femin. și scop. pe cari le urmărește, LI, 462—463.
I. B. 1) Fapte: Centen. romanc. Mauriciu Jokai, LVII, 79—80; Criza artei la Viena, 607—608; Criza presei rom. din Ardeal, 717—718; 2) *Recensii:* Șt. G. Morărescu, Oper. de bursă și arbitraj, XLVIII, 321; N. Bănescu, Insemnări din campanie, 323; V. C. Vasiliu, Ce este proprietatea?, 555; 3) *Reviste:* Natura, XLVIII, 86, 325, 445, 555; Bulletin de la section historique de l'Ac. Roum., 325—326; Gazeta româno-maghiară, LVII, 599—600.
I. B. V. Duiliu Zamfirescu (necrolog), LIV, 484.
I. D. 1) Fapte: Astronomie, XLIII, 893—894; 2) *Recensie:* A. G. Popa-Costea, Les dépenses publiques, XLVI, 1062—1067; 3) *Reviste:* Journal des économistes, XLIII, 1006—1008; Cultura Românilor, XLIX, 958.
I. D. I. 1) Fapte: Chimia, XLIII, 894—895, 1123—1123; Biologie, 1237, 1356—1357; 2. *Reviste:* Revue gén. des sciences, XLIII, 902; Rev. de legisl. și jurispr., 1009—1010; La nature, 1242.

- I. E. V. 1) *Recensie*: G. Galaction, Biserica din Răzoare, XLVIII, 79—82; 2) *Reviste*: Noua rev. rom., XLVIII, 86—87; Junimea literară, 444; Luceafărul, 444.
- I. F. *Reviste*: La revue, XLVIII, 670.
- Ig. Din Bucovina, XLI, 349.
- I. G. *Fapte*: Invătamânt, XLV, 585; Psihologie, 586—587.
- I. Gn. Congresul din Bitolia, XLIII, 807.
- I. I. Din eter (poezie), XLVII, 1152.
- I. L. Problema minorităților, LVI, 389—396.
- I. M. 1) *Fapte*: Teologie, XLI, 337, 1020; XLII. B, 528; 2) *Recensii*: Gh. Nedioglu, Cea mai veche șc. rom. cu car. statornic, XLVII, 210—212; I. Ursu, Din intil. europene asupra pol. noastre, 552—553.
- I. N. Dela Acad. Rom., XLIII, 112; 1) *Fapte*: Geologie, XLVI, 201—205; Higiene, LIV, 946; Flagelul cancerului, LVI, 336; 2) *Reviste*: Scientia, XLVI, 214—216.
- I. N. I. *Fapte*: Medicina, XLIII, 84—85.
- I. P. Ruga (poezie), XLII. B, 144; Cuvinte rare, XLIV. B, 507—508, 731, 955—956; 1) *Fapte*: Meteorologie, XLII. B, 424.
- I. R. 1) *Fapte*: Demografie, XLII. A, 223; Politica socială, 226, 472—473; 2) *Recensii*: Über der Landwirtschaftlichen Kredit in Rumänien, XLI, 639; Die Rumänischen Volksbanken, 639—640; Dr. D. Busuiocescu, Chest. arend. moșiei Moara Grecilor, XLII. A, 93; Dr. I. Marian, Ein Beitrag zur Unterschung der Grundrenternatur, 95; Eug. Brote, Org. credit. prin băncile rom., XLIV. A, 84—85; Dr. Al. Cercel, Die Nationalbank von Rumänien, XLIV. B, 247; 3) *Reviste*: Jahrbuch für Gesetzgebung Verwaltung und Volkswirtschaft, XLI, 642—643; Jahrbücher für Nationalöconomie und statistik, 643; Political Science Quarterly, 740, XLIII, 680—681; Revue de métaphysique et de morale, XLI, 939; Revue d'écon. pol., 839—846, 1024; The econ. Journal, 841; The Yale review, 1325—1026; Zeitschrift des k. Boyerischen Statistischen Landesamtes, XLIII, 681; Jahrbücher für Nationaleconomie Statistik, 1363; Journal de la Soc. de Statistique de Paris, XLIV. A, 86—87; Revue econ. internat., XLIV. B, 248.
- I. T. *Recensie*: I. C. Filitti, Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino, LI, 552.
- I. V. O instit. de stat în decădere, Creditul agricol, XLIII, 102—105.
- ## J.
- J. L. 1) *Fapte*: Literatură, XLIV. B, 241—242; 2) *Reviste*: La Revue, XLIV. B, 248.
- ## K.
- K. 1) *Fapte*: Lipsa de muncă în Anglia, LII, 53; Medicina, 53—54; 2) *Recensie*: Gen. E. v. Falkenhaym, Die Feldzug der 9 Armeegenen die Rumänen und Russen, 1916—17, LIII, 175; 3) *Reviste*: Revue internat. de l'enseign., XLV, 947—948.
- ## L.
- L. Manuscrsele lui Moise Nicoară, XLI, 1166; Adun. g-lă a soc. p. fond. de teatru român, 1167; 1) *Fapte*: Arheologie, XLI, 335—336; Șt. Nat., 446—447; Astronomie, 1019; XLIV. B, 105; Filologie, XLI, 1249; XLII. B, 423; Fiziologie, 305; Istorie, XLIII, 84; XLVI, 583—584; XLVII, 422—423; Literatură, XLIII, 1358—1359; XLIV. A, 82; XLVIII, 205—206; Țștire, XLVII, 423, 1056; XLIX, 684—685; Finanțe, XLVIII, 666; Psihologie socială, XLIX, 84—86; Istorie militară, L, 443—444; LI, 549; 2) *Recensii*: H. B. Geerke, Napoleon, XLVII, 925—927; I. Ursu, Băt. depe Câmpul Pâni, XLVIII, 668; P. P. Gore, Album de cov. mold., LI, 179; Soc. Macédo-Roum. de culture intil., 260—261; R. Căndea, Catolicismul în Moldova în sec. XLII-lea, 379; 3) *Reviste*: Zukunft, XLI, 544, 1254; XLII. B, 311, 650—651; Deutsche Rundschau, XLI, 1025; XLII. A, 98—99; XLIV. B, 114—115; L, 451—452; Kunstwart, XLIII, 87—88; Oesterreichischen Rundschau, XLVII, 429—430; Flacăra, XLVIII, 216; L, 600; Nationale Kundgebung, XLIX, 95—96; Drum drept, L, 598—600; Noua rev. rom., 600; Știința tuturor, LI, 180, 263; Cultura creștină, 263; Ostland, 661; Tribuna, LVI, 416.
- L. B. Din Bucovina, XLI, 559.
- L. S. *Recensie*: C. V. Obedeau, Par-

tidele politice în T. Rom. până la 1848, XLII. A, 228.
L. T. Bg. Recensie: C. I. Băicoianu, Dunărea, XLIX, 953—955.

M.

Dr. M. Recensie: Drd. M. Georgescu Omagii prof. V. Babeș, oferit de Soc. st. în med., XLIX, 849—850.

M. A. 1) *Fapte:* Pedagogie, XLII. A, 92—93, 613. 581²—582²; XLIII, 333, 789; Drept, XLII. A, 344; Filosofie, 345, 610—611; Fiziologie, 611; Medicină, 612—613; Astronomie, XLIV. A, 78; Geografie, XLIV. B, 369; 2) *Reviste:* Preussische Jahrbücher, XLII, A, 351; Revue de métaph. et de morale, XLIII, 572—573.

Magheran. A fost odată (poezie), LVIII, 41—43.

Maior. O veche lege de tocmei agricole, XLVI, 432—445, 897—917.

M. D. Recensie: C. Giurescu, Contrib. la studiul cronicelor moldovene, XLII. A, 226—227.

Slugurul Mihnea. Traduceri din Horațiu: La Taliarch, XLII. A, 524²; Oda XXX, XLV, 568; La Leucon, 685; La o amforă, 931.

M. I. S. Rodenbach, En Exil, XLIX, 93.

M. N. Asoc. p. lit. și cult. pop. rom. în Trans. și Ung., XLI, 129—130; O carieră politică și cult.: Vic. Babeș, 240—242; Băncile rom. din Trans. și Ung., 347—349; Legea lui Appony, 460—461; Arhereii rom. de peste munti, 557—558.

M. R. Recensii: H. Sanielevici, Cercetări critice și filosofice, L, 447—448; C. Răd.-Motru, F. W. Nietzsche, 448; Eug. Speranția, Contrib. la filosofia magiei, 594—595.

M. T. Fapte: Arheologie, XLI, 1019.

N.

N. In cumpănă, XLIII, 883—887; Nic. Culiian (necrolog), XLIX, 1293; Gh. Bengescu, Dabija (necrolog), L, 120; 1) *Fapte:* Filosofie, XLI, 336; Drept și econom. polit., 336; Modernizarea Chinei, XLII. A, 225; Biologie, XLVIII, 441; LV, 100; Bacteriologie, XLVIII, 441 2) *Recensii:* T. Stratilescu, Educ. Fiz., intel. și morală, XLI, 1150—1151; I. L. Caragiale, 1907 din primăvară

până în toamnă, 1252; Arsene Vlatcu, Anuarul sc. com. sup. rom. din Brașov, XLIII, 898—899; M. Stahl, Bucureștii ce se duc, XLV, 96—97; Dr. P. Berheci, Contrib. la „asistența cop. găsiți“, XLVI, 206; (Gen. I. Călcer, Recensie asupra „Ist. răs. p. întreg. Rom.“, LV, 513); I. Georgescu, Prin România, 513—514; M. Biciulescu, Desenul și modelajul la copii, 514; 3. *Reviste:* Revue de métaph. et de morale, XLI, 543—544; La Revue, XLII. A, 97—98, 229—230.

N. C. I. Recensie: Mario Roques, Recherches sur les conjuctions conditionnelles să. se, dacă en ancien roumain, XLII. A, 94—95; 2. *Reviste:* Bulet. soc. numism. rom. XLVIII, 324—325.

N. D. 1) *Fapte:* Geografie, XLI, 1147; 2) *Recensie:* N. Cotlarciuc, Strifterrecht und Kirchenpatronat im Fürstentum Moldau und in der Bukovina, XLII. A, 347—348.

N. G. 1) *Fapte:* Geografie, XLIV. B, 605—606; XLV, 338; Etnografie, 1181; 2) *Recensie:* G. Poboran, Ist. orașului Slatina, XLIV. B, 247.

N. M. Recensie: Carra de Vaux, Leonardo da Vinci, XLV, 234.

N. M. O. Noul ziar al parfid. naț. rom. din Trans. și Ung., XLV, 237—239.

N. O. 1) *Fapte:* Geografie, XLI, 1249; 2) *Reviste:* Zeitschrift für Romanische Philologie, XLI, 1153.

N. P. Cugetări, XLIII, 1351; 1) *Fapte:* Sociologie, XLIII, 565—566; 2) *Recensie:* Eug. Dinescu, Tragediile lui Sofocle, XLIV. B, 488.

N. R. Răspuns, LIII, 302; *Recensie:* M. Ștefănescu, Filosofie românească, LIV, 869.

N. S. Recensie: C. N. Mateescu, Balade, XLIII, 1127.

N. Th. D. 1) *Fapte:* Archeologie, XLV, 455; 2) *Reviste:* Historische Vierteljahrsschrift, XLV, 462.

O.

O. 1) *Recensii:* Gr. M. Alexandrescu, Poezii, XLI, 1151—1152; C. A. Bratter, Die Kutzowalachsische Frage, 1252; 2) *Reviste:* Deutsche Rundschau, XLII. A, 230; Ramuri, LI, 380; Arhivele minelor, 380; Bul. muz. Sucevei, 380—381; Arh. p. st.

și ref. socială, 381; Școala Basarabiei, 381; Democrația olteană, 381.
O. N. B. Fapte: Medicină, XLVIII, 206.
O. P. Recensie: G. Adamescu, Indic. bibliogr. p. lit. rom. sec. XV—XIX, XLVI, 586—587.

P.

- P. 1) Fapte:** Fizica, XLI, 336—337; Geografie, 536—537; Statistică, 539; Istorie, 636—637; Meteorologie, 1148—1149; Pedagogie, XLII. A, 346; 2) *Recensii:* C. Giuglea, Elem. latine în l. rom., XLIII, 1240—1241; S. G. Longinescu, Pravila lui V. Lupu și Prosper Farrinacius, XLIV. B, 111—112; P. Păltânea. T. Dinu, Satirile lui Horațiu, XLV, 587—588; N. Ureche, Drumurile moaste, 1301; S. Dragomir, Coresp. episc. Gherasim Adamovici, XLVI, 67; 3) *Reviste:* Revue des deux mondes, XLI, 740, 838, 931—932; La Revue, 740, 932; Revue bleue, XLIII, 1242; Luceafărul, XLVIII, 215; Renașterea română, LI, 660.
P. A. Reviste: La nature, XLVI, 1067; Logos, XLIX, 219; Historische Zeitschrift, 219—220.
Pand. Decorațiunile lui Baltazar, XLII. B, 535—537.
P. C. Fapte: Etnografie, XLVII, 918—919.
P. C. A. Reviste: La mature, XLVI, 1191—1192.
P. I. Recensii: Inventarul moșilor statului, XLIV. B, 109—111; V. Drăghiceanu, Monum. istorice din jud. Dâmbovița, XLVI, 209.
P. M. Recensii: Arhim. Sofr. Craioveanul, Noul Testament, XLIV. A, 86.
P. N. Recensie: I. Mihăilescu, Ionică Flueraș, LIV, 587.
P. O. Recensie: Gh. Zagorit, Târguri și orașe între Buzău, Târgov. și București, XLIX, 685.
P. P. 1) Fapte: Astronomie, XLI, 925; Insula Sakalin și viitorul ei, 926; Șt. Naturale, 927; 2) *Recensie:* P. Trișcă, Școlile germane, XLV, 1186.
P. S. 1) Fapte: Astronomie, XLI, 635; 2) *Reviste:* Revista armatei, XLIX, 579—580.
P. St. Fapte: Oștere, XLIX, 82—84.

Publius. Anti-teze, XLI, 1174—1175; Episcopiile orientale maghiare, XLVI, 475—479.
P. V. Recensii: T. A. Naum, Idilele rustice ale lui Teocrit, LVIII, 224; Codul onoarei și regulile duelului, de I. I. Nedeleșcu, LX, 385—386.

R.

- R. Conv. comerc. cu Ungaria,** XLIV. B, 728; 1) *Fapte:* Demografie, XLIII, 1357; Statistică, 243—244; Intern. republicei mold., LVI, 880; O hartă pe un scut, LVII, 160; 2) *Recensii:* Th. Capidan, Réponse critique au dictionnaire d'étymologie Kouzovaque de C. Nicolaïdi, XLIII, 1240; Statistica generală, XLIV. B, 114; P. P. Negulescu, Filos. Renașterii, 375—376; D. Gusti, Sociologia răzbn., XLIX, 316—317; 3) *Reviste:* Revue écon. internat., XLI, 642; Revue historique, XLII. A, 477; L'economista dell'Italia moderna, XLIII, 1362; Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, XLIV. B, 115; Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, 115; Journal de la Soc. de statistique de Paris, 248.
R. Gr. Dela României de peste hotare, XLIV. B, 947—948.
R. I. V. Recensie: G. Georgian, Poezii, LIV, 169.
R. N. Viitoarea hartă murală a României, XLIV. A, 12—17.

S.

- Dr. S. Recensie:** Dr. G. N. Leon, Problema financ. și chestia banului, LI, 176—177.
S. C. O prop. către prof. de desen XLIII, 466—467.
S. D. Fapte: Opinia unui francez despre Panait Istrati, LVII, 160; Proiect de lege p. comb. tuberculozei, 179.
S. N. Recensii: A. Cotruș, Poezii, XLV, 458—459; T. Iordănescu, Antich. romane private, XLVI, 1061—1062.
S. O. 1. Recensii: C. Moldovanu, Flacări, XLI, 1221—1022; I. Dragomirescu, Flori de argint, 1023; Z. Bărsan, Poezii, 1149—1150; C. I. Băi-

- coianu, Banca Nat. în timpul ocup. LI, 377; 2. *Reviste*: Dunărea, LI, 659.
- Sol.** 1) *Recensii*: A. Monger, Statul viitor (trad. de G. B.-Duica), LVI, 413—414; T. G. Masaryk, Idealurile umanității: despre bolșevism (trad. de P. Cancel), 414; 2) *Reviste*: Societatea de mâine, LVI, 415.
- S. O. V.** Mortii noștri, LI, 113—116.
- Spectator.** „Criticele“ d-lui Maiorescu în noua ediție pop., XLII. B, 571—580; O sărbătoare unversitară, XLIII, 1369—1374; La începutul anului, XLIV. A, 5—11; Dela Academie: Alegerile sesiunii trecute, XLIV. B, 501—502; Risipa pe care o face statul în străinătate, LV, 526—527; Teatrul Nat. din Craiova, LVIII, 961—962.
- § **P. N.** Numirea dir. de școli prim. rur., XLVI, 1429—1431.
- S. S.** Din Macedonia, XLII. B, 439; De la Academie, XLIII, 580—581; *Recensii*: T. Bratu, Creat. poetică, XLIV. A, 85—86; G. Donna, Marginalia, XLV, 459; Gr. Antipa, Die Biologie des Donaudeltas und des Inundations Gebietes der Unteren Donau, XLVI, 328—329; D. Caracostea, Poetul Brătescu-Voinești, LIII, 393.
- S. S. M.** *Fapte*: Higienă, XLIV. B, 712—713.
- St.** 1) *Fapte*: Psihologie, XLIII, 1125—1126; Pedagogie, 1360; XLV, 456—457; Higiena, XLIV. B, 606—607; Geografie, XLV, 456; 2) *Recensii*: James Catery, Români (trad. de E. Lovinescu), XLIII, 1126; C. S.-Aldea, Ape mari, XLIV. B, 371—372; B. P. Hajdeu, Ursita, 488—489; O. Minar, Filosoful Conta, 937; 3) *Reviste*: Deutsche Rundschau, XLIII, 1127—1128; Revue pedagogique, 1129; Lehrprohen und Lehrgänge aus der Praxis der Hoheren Anstalten, XLIV. A, 88; La Revue, XLV, 97—98.
- S. T.** *Recensii*: E. Dimnet, „Les soers Brouté“, XLV, 459—460; Dr. I. Moldovan, Biopolitica, LVIII, 225.
- Stania.** *Poezii*: Umbre pe iezere, LVIII, 420; Rugăciune, 512; Turma, 513.
- Un Sucevean.** Legenda Maicii Domnului culeasă din meleagurile sucevene, LI, 542—546.
- S. V.** 1) *Fapte*: Tehnica, XLI, 1250; Geografie, XLII. A, 91, 223; XLII. B, 423; Antronozeografie, XLII. A, 470; Astronomie, XLII. B, 420; Economie, 423; Politică, 424; 2) *Recensii*: Al. Mihăescu, Flori de zăpădă, XLI, 541—542; A. Lăzărescu, Fata econ. a pământului, XLII. A, 474.

T.

- T.** Întinderea pământurilor date la țărani, XLI, 344; 1) *Recensii*: C. A. Vasiliu, Cauzele întinderii pelagrei în România, XLI, 1251; A. D. Holban, Oameni celebri din antichitate, 1253; Gen. C. I. Brătianu, Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor din urmă 40 ani, XLII. A, 228; I. S. Munteanu, Anuarul șc. comer. sup. din Galați, XLII. B, 425—426; I. G. Bibicescu, E în legile noastre vreo sancț. contra călcării art. 7 din constit?, 645; L. S. Mătăsaru, Chest. de învățăm., XLIII, 87; I. St. Murat, Grădina și încercările de a o combate, 461; I. St. Șuluțu, Adaos la partea a VI-a din memoriu, 899; Arhim. V. Puiu, Din călătoriile ierom. rus Partenie prin Moldova, XLIV. B, 935—936; I. S. Munteanu, Anuarul șc. com. sup. din Galați, XLV, 1302; C. I. Băicoianu, Înseamn. econ. și geogr. a Rom. în actuala conflagr. eur., XLIX, 318; R. Cosmin, Satire, L, 346; M. Theodorian, Carada, În cumpănă, LI, 551; M. Manoilescu, Probl. despăg. de războiu, 658; S. Puscariu, Ist. lit. rom., LIII, 173; M. Manoilescu, Import. și persp. industriei rom., 300; A. Waiss, studii literare, LV, 104; M. Csaki, Inventarul monum. și ob. istorice săsești din Transilvania, 609. I. Nădejde, V. G. Mortan, LVI, 487—488; 2) *Reviste*: Revue des deux mondes XLII, XLIII. A, 349. 476, 618; Anuarul șc. pregătitoare Baia (Suceava), LI, 552.
- T. A.** *Recensie*: D. Mociornita, Păreri și îndrumări practice pentru soluț. câtorva probl. econ.-financiare, LIV, 374.
- Tăut.** Din Bucovina, XLII. A, 124—125, 250—251, 374—375; XLII. B, 105—107; XLIII, 234—235.

- T. E. *Recensie*: M. Pașcanu, Participarea muncii la întrepr. capitaliste și acționariatul uvrier, LIII, 492.
- T. G. B. *Fapte*: Invățământ, XLVIII, 205.
- T. G. L. 1) *Fapte*: Istorie, XLIII, 1003—1004; 2) *Reviste*: Revue des deux mondes, XLIII, 1008—1009.
- T. H. Dr. A. Cardaș, Asupra originii taurinelor rom., XLIX, 317—318.
- T. L. Schimbarea orei legale în Franța, XLV, 355—357; *Fapte*: Geologie, XLIII, 895—896.
- T. M. *Recensie*: Dr. C. Popescu, Pov. și fabule p. copii, XLV, 97; Dr. I. Ghiulamila, Studiu statistic, medical și social asupra inval. de răsb. ai Rom., LII, 353; R. Netzhammer, Reșed. episc. din București, LV, 693.
- T. N. 1) *Fapte*: Fizica, XLI, 635—636; 2) *Recensii*: Dr. V. Bologa, Anuarul șc. civile de fețe a „Asoc. p. lit. și cult. pop. rom.”, XLVI, 826; N. Iorga, Rolul trad. în creșterea fem. la Rom., 1060; V. Lascăr, Discursuri politice, XLVII, 209.
- T. S. A. Baltazar (necrolog), XLIII, 1135—1136; *Recensie*: M. Kogălniceanu, Scrisori publicate de P. V. Haneș, XLVIII, 83—84.
- U.**
- U. *Recensie*: D. Nanu, Othello, XLVIII, 698.
- U. N. *Recensie*: Dr. P. Cazacu, Institut. publică numită Zemstvo, LIII, 395.
- V.**
- V. 1) *Fapte*: Medicina, LI, 258; 2) *Recensii*: A. Stavri, Luminișuri, XLIV, B, 245—246; A. T. Stamatiad, Din trâmbița de aur, 832—833; Al. Lapedatu, Un măn. de cerc. ist., L, 224.
- V. C. *Fapte*: Medicina, XLI, 1148.
- V. C. A. 1) *Fapte*: Invățământ, XLV, 228—230; 2) *Reviste*: Revue philosophique, XLV, 945—947; La nature, XLVI, 211—212; Revue scientifique, 924—925.
- V. C. Z. 1) *Recensie*: Diac. N. M. Popescu, Prin Banatul Timișoarei, LI, 260; 2) *Reviste*: Zorile, LI, 262; Craiu nou, 262; Muzica, 824; Viața sportivă, LII, 150.
- V. D. *Inițiative cult. în prov.*, Univ. din Lausanne și d-l Maioreescu, Figuri eroice, Al. Mocioni, muzicant, Cuvinte și pronunții, XLIV, B, 841—844.
- Vedar. Ispravă de bolșevici, LV, 264—271.
- Verax. Politică culturală, XLI, 1262—1265; Centenarul lui Șaguna, XLIII, 1255—1257.
- V. G. *Recensie*: D. Cernăianu, Biserica și românismul, XLIII, 900—901.
- V. I. Dr. I. Balanu, Viața lui Isus, LIV, 949.
- Viator. „România Jună” și d-l T. Maioreescu, XLIV, B, 264.
- V. M. 1) *Fapte*: Politică, LII, 247, 352; Industrie, 352; 2) *Recensii*: V. de Derek, La Tchecoslovaquie et les Tchecoslovaques, LII, 148; Em. de Martonne, La nouvelle Roumanie, LIII, 574; I. G. Vidrașcu, Conf. și chest. econ., 575—576; 3) *Reviste*: Junimea Moldovei de Nord, LII, 55.
- Dr. V. N. M. *Recensii*: Dr. I. D. Angelescu, Coop. și socialismul în Europa, XLVII, 1288—1291; C. C. Georgescu, Rezult. reformei agr. din 1907, 1291.
- V. Z. *Reviste*: Mercure de France, LI, 660—661.
- X.**
- X. *Fapte*: Filologie, XLIII, 1239—1238.
- X. Y. *Fapte*: Etnografie, XLVII, 205—206; Filosofie, 206; Pedagogie, 423—424.
- Y.**
- Y. 1) *Fapte*: Artă, XLVII, 422; 2) 2) *Reviste*: La revue, XLVI, 94—95.
- Z.**
- Z. *Recensie*: O. Tafralli, Istoria artelor, LIV, 949.
- Z. C. Epigramă, XLII, A, 208.
- ZI. *Reviste*: Curierul judiciar, XLVIII, 323—324.
- Dela Români de peste hotare: a) Din Bucovina, XLI, 130; b) Din Mace-

donia, 130—131; c) Ceva despre A-soc. și secțiunile ei științ.-literare, 845—847; d) Școlile din Macedonia, XLIII, 470—471; e) Appony și Șaguna, 912; Notiță, 350—351; Cronica universitară, 1036; Punerea în val. a terenurilor de inundație a Dunării, XLII, A, 366—369; Documente din timpul unirii, XLIII, 61—64; Activ. militară a Regelui Carol, 391—397; Însemnări priv. la ist. cult. rom., XLIV, A, 1—4; XLIV, B, 1—4, 129—132, 265—268, 393—395, 505—507, 617—619, 729—731; XLV, 81, 453, 1178—1179; XLVI, 704; XLVII, 421; Cuvinte către studenții, XLIV, B, 1031—1134, 1160—1162; Anchetă culturală, XLV, 477—478, 599—600, 835—836; O vizită la muzeul Hohenzollern din Berlin, 797—802, Bruge, note de călătorie, 1088—1091; O vizită la mausoleul din Charlottenburg, 1380—1386; Ciutacu, XLVI, 605—624; Recepția solemnă a Dr. Gr. Antipa, 710—711; Un profesor: Ernest Lavisse, 841—856, 1006—1017; O contrib. la biogr. lui C. Negri, 961—975; O îndoită lecție politică, 1069—1074; Școala de pictură italiană, 1150—1163; Siguranța progresului, 1169—1180; Școala de pictură venețiană la Kaiser-Friedrich-Museum din Berlin, 1325—1326; Concursul „Conv. Lit.“, XLVII, 107, 212, 545; Intrebarea „Conv. Lit.“, 305, 430—431; Wateau la Potsdam, 739—744; Stendhal, 835—849, 1138—1151, 1202—1213; Urmele romane dela Răcari, 879—884; Necesitatea unui program de construcții navale, XLVIII, 108—111; Madame de Staël, XLIX, 630—646, 791—810; Familia preoților și căsătoria, LIII, 404—406; Poezia erotică și filosofică a lui Al. Vlahuță, 577—588; Din „Poezia filosofică“, LV, 236—237; M. S. Regele și Avram Iancu, LVI, 643—645; Aforisme, LVII, 403—404; Salutul Ardealului, LIX, 43.

Necrologuri: F. Robin-Dărăscu, XLI, 243; Grigore și Adina Olănescu 462—463; Teohari Antonescu, XLIV, A, 97—98; Ștefan Popescu, XLV, 119; St. O. Iosif și Il. Chendi, XLVII, 712; N. Dobrescu, XLVIII, 843; Emil Gârleanu, 844; Ioan Bogdan, LI, 470—471; P. P. Carp, 472; Tudor

Pamfile, LIII, 796; T. T. Burada, LV, 218;

Poezii: Lebăda, XLII, A, 501²; Peridi-neam Eurydicen, XLIII, 585—587; Muza astrelor, XLVI, 744; Bolnavei, XLVII, 962; Lui St. O. Iosff, XLVIII, 150; Graiul mării, 268—269.

Cronica lit. și științ.: 1) *Fapte:* Antropologie, XLI, 110—111, 215; Arheologia, 111, 215—216; Astronomie, 112, 216, 735; Drept și econ. politică, 112—113, 216, 444—446; Filosofie, 113—114; Istorie, 114; Geografie, 114—115, 217—218, 446, 735, 833—834; Șt. Naturale, 115—116, 736; Teologie, 116, 1250; Statistică, 637; Filologie, 735; Higienă, 736; XLIX, 575—576; Pedagogie, XLI, 736, 834; XLVII, 80—81; Econ. pol., XLI, 833; Biologie, 833; Sociologie, 834; Geologie, 834; Geografie econ., 925—926; Ist. Rmânilor, 1147—1148; LII, A, 92; Lit. român., XLIV, B, 370; Invățământ, 485—486; Psihologie, XLVI, 1060; Medicină, XLVII, 80; XLVIII, 442; Ostire, XLIX, 576; Finante, LI, 461—462; Industrie, 462; Căile de com., 820—821; Studenții și Soc. Naț., LVI, 256; Instit. franceze și înalte studii în Rom., 496; Premiile naționale, 496; Monum. noastre în fața streinătății, 640; Asoc. bibliotecarilor din Rom., 720; Săptămâna juridică din Paris, LVII, 480; Poezii rom. în strein., LVIII, 313—314; Moartea Ducelui de Orleans, 314; Un volum al d-lui Herescu, 892; Poșta redacției, 892, 972.

2. *Recensii:* I. Drăghicescu, Din peih.-pop. român., XLI, 116—117; D. Ramură, Domnița Ruxandra, 542; Dr. V. Suciu, Teologia dogmatică, XLIII, 298; Dr. Gr. Antipa, Fauna ichtiologică a României, 458—459; E. Lovinescu, Critice, XLIV, B, 373—374; N. Hodoș, Însemnare a călătoriei mele, 374—375; N. P., Gedanken und Winke, XLVI, 1061; E. Doran, Cartea cântecelor (trad. după Heine), XLIX, 1079—1080); Al. Zigara-Samurcas, Mărturisiri silite, LII, 657; M. Axinte, Cum trebuie să fie o școală rom., 657—658; C. Jaman-giu, Propr. intelectuală, 658; Pr.

Cicerone Iordăchescu, Credo quia absurdum, 658; C. Ionescu-Sișești, Calend. plugarilor, 748; I. Lupas, Factorii istorici ai vieții națion. rom., LIV, 462; Paul Ckirhberger, La théorie de la relativité exposée sans matematica, 681—684; G. Tașcă, Situația financ. internat. după războiu, LVI, 253—254;

3. *Reviste*: Revue des deux mondes, XLI, 341; La revue, 341; The economic journal, XLII, A, 230—231; Jahrbuch für Gesetzgebung Verwaltung und Volkswirtschaft, 231; Revue de Paris, 585²; Mercure de France, XLIV, A, 89—90; L'économiste français, XLIV, B, 1048; Echos d'orient, 1169—1170; Geographische Zeitschrift, XLV, 813; P. Mitteilungen, 813; XLVI, 456; Revue bleue, 589; Roumanian, 589—590; La nature, 828; Revue; de métaphysique et de morale, 1068; Revue philosophique, XLVII, 1059; Rev. artillerie, L, 225—226; Bulet. semin. pedagogic, 226; Vremea nouă, 226; LIII, 177; Rev. cerc. de st. al partidului cons., L, 227; Rev. economică, 227; Lumina creștinului, LI, 463; Însemnări literare, 463; Conv științifice, 463; Analele minelor din Rom., 552; Renașterea rom., 552; Rev. de vitic., oenol. și horticol., 751; Arh. p. șt. și ref. socială, LII, 558; LIII, 300—301; Viața românească, LII, 558; LVI, 157, 639; Lumina femeii, 748; Transilvania, 749; Clujul medical, 749; Solidaritatea, LIII, 175—176; Basarabia, 176; Viața agricolă, 176; LV, 194, 306; LVI, 157; Energia, LIII, 176—177; Tribuna școlii, 301, 396; Rev. Moldovei, 301; LV, 194; Analele statistice și econ., LIII, 301—302, 397; LIV, 874; Analele Dobrogei, LIII, 302; LV, 192—193, 422; Gândirea, LIII, 396, 576; LVI, 495; Călea nouă, LIII, 396; Cele trei Crișuri, 397, 576; Brazde adânci, 576; Arhivele Olteniei, LIV, 279; LV, 306, 518; LVI, 639; Noua rev. biser., LIV, 279; LV, 694; Bul. asoc. gen. a ing., LIV, 279; Analele Ac. Rom., 467; Cuvântul, 467; Renașterea, 873—874; LVI, 156; Bul. de inform. 874; Rev. vremii, 874; LV, 193—194; Pandectele române, 191—192; Dreptatea socială, 192; Democratia, 193; LVI, 156;

Cultura creștină, LV, 193; Rev. pădurilor, 194; LVI, 251—252; Junimea lit., LV, 305—306; Coop. română, 306; Școala Basarabiei, 422; Rev. de filosofie, 517; Viitorul neamului, 518; Oltenia, 693—694; Analele Râmnicului, 694; Rev. șt. „Adamachi”, 694; Cultura, LVI, 155, 639; Bul. Soc. geogr., 155—156; Năzuința, 156; Datina, 251; Peninsula Balcanică, 251; Glasul minorităților, 252; Bul. asoc. creștine stud., 334; Rev. teologică, 334; Bulet. „Institut. econ.”, 639; Cronica numism. și arheol., 718; Lamura, LVII, 316.

Corespondența

XLI, 352, 464, 560, 1040, 1168, 1276; XLII, A, 255, 376, 645, 608²; XLII, B, 112, 440, 552, 668; XLIII, 120, 236, 356, 472, 584, 696, 808, 1026, 1146, 1258; XLIV, A, 120; XLIV, B, 392, 504; XLV, 480; XLVI, 360, 600, 840, 1080, 1200, 1320; XLVII, 112, 224, 336, 1072; XLVIII, 344, 464, 692; LIII, 416.

Bibliografie

XLI, 132, 244, 352, 464, 560, 656, 752, 848, 944, 1040, 1168, 1276; XLII, A, 128, 225, 376, 496, 645, 608²; XLII, B, 112, 213, 327, 440, 552, 668; XLIII, 119—120, 236, 356, 472, 584, 696, 808, 1026, 1146, 1258, 1385; XLIV, A, 120; XLIV, B, 392, 504, 616, 952, 1066; XLV, 120, 240, 360, 480, 840, 960, 1080, 1200, 1320; XLVI, 120, 240, 360, 480, 600, 720, 840, 960, 1080, 1200, 1320, 1434; XLVII, 112, 224, 335—336, 568, 1072, 1312; XLVIII, 112, 232, 344, 464, 580, 692, 1068, 1184; LI, 204, 576, 683, 848; LIII, 416; LIV, 810, 892; LV, 318, 710, 791; LX, 399—402; LXI, 160, 352.

Erata

XLI, 560 XLII, A, 376; XLII, B, 214, 327, 668; XLIII, 356, 808, 1146, 1385; XLIV, B, 392; XLIX, 708, 790; L, 600; LII, 472, 606; LVII, 160, 880; LVIII, 522, 811.

Tabla de materii

XLI, 1266—1275; XLII. B, 669—681;
XLIII, 1386—1394; XLIV. A, 695—
698; XLIV. B, 1171—1176; XLV,
1435—1440; XLVI, 1435—1440;
XLVII, 1305—1311; XLVIII, 1283—
1288; XLIX, 1294—(1300); LI, 841—
847; LII, I—VI; LIII, I—VI; LIV,
967—972; LV, 970—976; LVI,
961—967.

— SFÂRȘIT —

BIBLIOGRAFIE

- Ioan C. Filitti*: Despre vechiul drept penal român. Buc. 1928.
" " " Despre reforma fiscală a lui Const. Vodă Mavro-
cordat Buc. 1928.
Ioan C. Filitti: Cum a fost înțeles consiliul legislativ. Buc. 1929.
" " " O pagină din istoria medicinei în Muntenia (1784—
1928). Buc. 1929.
Ioan C. Filitti și *D. I. Suchianu*, Contribuții la istoria justiției
penale în Principatele române. Buc. 1928.
Hulea Ovidiu: jerbe matinale, poezii, tip. „Ardealul“ Cluj 1929.
Manu Ion: Aduse din condei, versuri, edit. „Cartea Românească“ Buc.
Neș Teodor: Liceul de băeți din Oradea (1873—1929) „Inst. de
arte grafice „Minerva“ Oradea 1929.

Academia Română

- Edit. Atelierele grafice „Cultura Națională“ Buc. 1929.
Anale, tomul XLIX, ședințele din 1928—1929.
Antonescu S. C. Prof., Spongieri jurasici din Dobrogea.
Baiulescu G.: Creșterea colecțiilor, după materialul aflător în Bi-
blioteca Academia Române.
Blum L. I. Dr. Ing.: Utilizarea rațională a ligniților românești,
distilare la temperaturi joase.
Donciu Constantin: Contribuțiuni la Climatologia Basarabiei, Regi-
mul precipitațiilor (Premiul „Al. Boldescu“ din sesiunea 1929).
Donici N.: Al treilea Congres al Uniunii Astronomice internațio-
nale, ținut la Leiden (Olanda), dela 5 la 13 Iulie 1928.
Donici N.: Observatorul de astronomie fizică, situat în Parcul din
Duboșarii Vechi (Basarabia) 1908—1928.
Dragomir Silviu: Un precursor al Unității Naționale: Prof. arde-
lean Constantin Românul Vivu, discurs rostit la 29 Maiu
1929, în ședința solemnă, cu răspunsul d-lui *Dr. I. Lupaș*.
Jorja N.: Oeuvres inédites de Nicolas Milescu
" " Origina Moldoveană a lui Înăchită Văcărescu.
" " I. Intre Domnii Moldovii și ai Țării Românești, cum
se făcea corespondența; II Zugravi noi și vechi.
" " Serisori domnești din Archivele dela Stockholm
" " Note istorice asupra editării operei poetice a lui M.
Eminescu.

- Ispescu Claudio*: Documenti inediti della fine del cinquecento.
Lupaș I. Dr.: Chronicon Duonicensi, despre Ștefan cel Mare.
Marinescu G.: Bătrânețe și reîntinerire.
Macarovică Gh. N.: Nota preliminară asupra depozitelor pliocene din sudul Moldovei.
Panaiteșcu P. P. Miron Costin: Istorie în versuri polone despre Moldova și Țara Românească (1864).
Petrescu Z. G. Dr.: Din istoria medicinei: Dietetica școalei din Salerno (secolul XII) traducere în versuri cu adnotații.
Petrescu Z. G. Dr.: Viața și opera lui Carol Davila, 1828—1884 (cu ocazia centenarului nașterii sale).
Rădulescu-Codin C.: Literatură, tradiții și obiceiuri din Corbi Mușcelului, (cu note istorice, 24 arii populare, 162 figuri în text, și unele vederi din Corbi).
Rosetti Radu, General: Câteva săbii ale lui Constantin Brâncoveanu.
Sofronie George: Principiul Naționalităților în dreptul internațional public.
Tagliavini Carli Dr.: Despre „Lexicon Marsilianum“ Dicționar latin-român-maghiar din secolul al XVII—lea.
Teodoreanu N.: Contribuțiuni la studiul originii taurinelor din Dobrogea.
Văscăuțanu Th.: Asupra prezenței ordovicianului în basinalul Moldo-Podolic.
Veres Andrei Dr.: Vechi istoriei unguri și sași despre istoria Românilor (1760—1787).
Vinov Victoria: Excreția prin intermediul cromatocitelor la nevertebrate.

REVISTE

Adevărul Literar	Minerva
Analele Banatului	Moldova Literară
Buletinul Comisiei Istorice	Ramuri
„ eugenic și biopolitic	Revista critică
„ Cărții Românești	„ funcționarilor publici
Cele trei Crișuri	„ pentru inima copiilor
Datina	„ filologică
Democrația	„ scriitorilor și scriitoarelor români
Făt. frumos	
Flamura	Ritmul vremii
Gândul nostru	Roma
Grainul minorităților	Tribuna românilor transilvăneni
Ideea	Viața Agricolă.